NEAR EAST UNIVERSITY
LIBRARY
1988
LEFKOŞA

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİK REHBERLİK VE DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI

6 – 7 YAŞ ÖĞRENCİLERİN PSİKOLOJİK DURUMLARININ BELİRLİ RESİM ÇİZME TESTLERİ İLE İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Laden Boran
20073422

Tez Danışmanı: Dr. Sertan Kağan

Lefkoşa
Şubat, 2013

NEAR EAST UNIVERSITY
LIBRARY
LEFKOŞA

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ raporu olarak kabul edilmiştir.

Başkan ....
(Akademik Ünvanı, Adı Soyadı) (İmza)

Üye Dr. Sertan KAĞAN .....
(Akademik Ünvanı, Adı Soyadı) (İmza)

Üye Yrd. Doç. Dr. Sibel Dinçyürek .....
(Akademik Ünvanı, Adı Soyadı) (İmza)

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

/ / 2013

.....
Prof. Dr. Cem Birol
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu araştırma; öğrencilerin ailevi durumlarının ve bireysel özelliklerinin yaptıkları resim çalışmalarına bir yansımasının olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılmıştır.

Başta, gerek bu araştırmada araştırma konusunun belirlenmesinde, şekillendirilmesinde gerekse eğitimimde büyük katkısı bulunan değerli hocam Sayın Dr. Sertan KAĞAN'a, çalışmada hatalarımı düzeltmemde yol gösteren Sayın Ruzen ATAKAN'a saygılarımla teşekkürlerimi borç bilirim.

Bu çalışmanın her aşamasında manevi destekleriyle yanımda olan ve bana destek olan sevgili aileme, içten teşekkürlerimi ve sevgilerimi sunuyorum.

ÖZET

6 – 7 YAŞ ÖĞRENCİLERİN PSİKOLOJİK DURUMLARININ BELİRLİ RESİM ÇİZME TESTLERİ İLE İNCELENMESİ

Boran, Laden

Yüksek Lisans, Psikolojik Rehberlik ve Danışmanlık Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Sertan Kağan

Kasım 2012, 235 Sayfa

Çocuklar resim yoluyla bize duygularını yansıtabilirler ve olaylar hakkındaki his ve düşüncelerini ifade edebilirler. Çocuğun yaptığı resimler onun iç dünyasının aynası olarak kabul edilmektedir. Bu araştırma, 06-07 yaş öğrencilerin ailesel ve bireysel özelliklerinin resimlerine yansıyıp yansımadığını ve depresyon düzeylerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın birinci bölümünde cevap alınması beklenen sorulara yer verilmiştir. İkinci bölümde daha önceden yapılmış araştırmalara ve bilimsel kuramlara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntem ve tekniği yer alırken dördüncü bölümde uygulamaları olarak çocuk çizimleri ve yorumları yer almaktadır. Beşinci bölümde ise sonuç ve önerilere yer verilmiştir. Araştırma, doğal alan araştırmasıdır. Balıkesir Meriç Merkez İlkokulu, 2011-2012 öğretim birinci ve ikinci sınıfta okuyan öğrencilere aile, bahçe, ağaç ve bir insan konulu resimler yaptırılmıştır. Daha sonra 21 öğrencinin resimleri, sınıf öğretmenlerinin çocuk ve ailesi hakkında verdiği bilgiler doğrultusunda araştırmacı tarafından değerlendirilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, öğrencilerin ailesel özelliklerinin ve bireysel özelliklerinin yaptıkları resim çalışmalarına yansıdığı, ailevi problemleri olan çocuklarla olmayanların resim çalışmaları arasında ve bireysel özellikleri bakımından farklı öğrencilerin resim çalışmaları arasında bazı farkların bulunduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Çocuk Resimleri, Depresyon

ABSTRACT

OBSERVATION OF PSYCHOLOGIC BEING OF 6-7 YEAR OLD STUDENTS BY SOME DRAWING TESTS

Boran, Laden

Master of Science, Department of Psychological Guidance and Counselling

Thesis Advisor: Dr. Sertan Kağan

October 2012, 235 Sayfa

Children can reflect their feelings and thoughts by drawing. The drawings of a child is accepted as the mirror of his/her inner world. This research aims to discover whether the depression level, as well as familiy and personal charactheristics of 6-7 year old students is reflected in their drawings. In the first section of the research, there are questions to be answered, and in the second part, the research done before on the topic and scientific theories. The third part includes the method of research, and the fourth part has applied drawing of the children and their interpretation. The fifth section is the conclusion and suggestions. This resarch is a natural field research. The students studying in the first and second primary class of Balikesir Meric Merkez Ilkokulu in 2011-2012 asked to draw family, garden, tree and human paintings. Afterwards the drawings of 21 students were evaluated by the researcher based on the information receieved from their class teacher's about the children's personality and families. The results of the research proved that the students' personalities and family lives reflected in their drawings, and there are differences in the drawings of children with different personalities, as well as those having family problems and not.

Key Words: Child, Children Paintings

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI i

ÖNSÖZ ii

ÖZET iii

ABSTRACT iv

İÇİNDEKİLER v

BÖLÜM I GİRİŞ 1

1.1 Problem 1
1. 2 Çalışmanın Amacı 1
1. 3 Araştırmanın Önemi 2
1. 4 Sayıltılar 3
1.5 Sınırlılıklar 3
1.6 Tanımlar 3

BÖLÜM II KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIMALAR 5

2.1. Çocuklarda Ahlak Gelişimi 5
2.1.1. Piaget'in Ahlak Gelişim Kuramı 5
2.1.2.Kohlberg'in Ahlak Gelişimi Kuramı 6

2.2. Çocuklarda Bilişsel Gelişim 8
2.2.1. Piaget'nin Bilişsel Gelişim Kuramı 8
2.2.2. Bruner'in Bilişsel Gelişim Kuramı 12
2.2.3. Vygotsky'nin Bilişsel Gelişim Kuramı 12

2.3. Çocuklarda Kişilik Gelişimi 13
2.3.1. Frued'un Psikoseksüel Gelişim Kuramı 13
2.3.2. Ericson ve Psiko-Sosyal Gelişim Kuramı 17

2.4. Çocuk Korkuları 21
2.4.1. Uyum Sırasında Yaşanan Geçici Korkular 21
2.4.2. Öğretilmiş Korkular 22

2.5. Çocuklarda Davranış Problemleri 23
2.5.1. Yalan 23
2.5.2. Tırnak Yeme 24
2.5.3. Alt Islatma 24

2.6. Çocuk Resimleri 25

2.7. Çocuk Resimlerinin Özellikleri 26

2.8. Çocuk Resimlerinin Tarihçesi 28

2.9. Çocuk Resmine İlişkin Yaklaşımlar 32
2.9.1. Gelişimsel ve Ruhbilimsel Yaklaşımlar 32
2.9.1.1. Fazla Enerji Kuramı: 33
2.9.1.2. Alıştırma Öncesi Kuramı: 33
2.9.1.3. Yineleme Kuramı: 33
2.9.2. Sanatsal (Artistik) ve Estetik Yönden Yaklaşımlar 34

2.10. Çocuk Tiplerine Göre Özellikler 35
2.10.1. Görücü Tipler 36
2.10.2.Yapıcı Tipler 36
2.10.3.3. Karışık Tipler 36

2.11 Çocuk Resminin Gelişim Aşamaları 36

2.11.1 Karalama Evresi (2 – 4 Yaş) 37
2.11.2 Şema Öncesi Dönem (4 – 7 Yaş) 38
2.11.3 Şematik Dönem (7 – 9 Yaş) 39
2.11.4 Gerçeklik Dönemi (9 – 12 Yaş) 40
2.11.5 Görünürde Doğalcılık Dönemi (12 -14 Yaş) 41

2.12. Çocuk Resimlerinin Psikolojik Boyutları 42
2.12.1. Çocuk Resimlerinin Yorumu ve Terapide Kullanılması 43
2.12.2. Çocuk Resminde Çizgilerin Yorumu 45
2.12.2.1.Büyüklük 45
2.12.2.2. Abartmalı Çizilen Vücut Parçalarının Anlamı 46
2.12.2.3 Eksik Bırakılan veya Küçük Çizilen Vücut Parçalarının Anlamı 49
2.12.3. Resim Testleri 51
2.10.3.1 İnsan Çiz Testi 52
2.12.3.1.1 Resimdeki Öğelerin Çiziliş Sırası 52
2.12.3.1.2 Yapılan Resmin Cinsi 52
2.12.3.1.3 Resmin Sayfa İçindeki Yeri 53
2.12.3.1.4 Çizgilerin Yorumlanması 54
2.12.3.1.5 Resimdeki Kişinin Yaşının Yorumlanması 54
2.12.3.1.6 Resmin Yandan Veya Önden Görünür Biçimde Yapılmasının Yorumu 55
2.12.3.1.7. Resimde Hareketin Yorumu 55
2.12.3.1.8. Başın Yorumu 56
2.12.3.1.9. Gözlerin Yorumu 57
2.12.3.1.10. Kulakların Yorumu 57
2.12.3.1.11. Burnun Yorumu 58
2.12.3.1.12.Ağzın Yorumu 59
2.12.3.1.13. Çenenin Yorumu 60
2.12.3.1.14. Boynun Yorumu 60
2.12.3.1.15.Gövdenin Yorumu 61
2.12.3.1.16. Kolların Yorumu 61
2.12.3.1.17. Bacakların Yorumu 62
2.12.3.1.18. Ellerin Yorumu 62
2.12.3.1.19. Parmakların Yorumu 63

2.12.3.1.20. Ayakların Yorumu 64
2.12.3.1.21. Elbiselerin Yorumu 65
2.12.3.1.22. Düğmelerin Yorumu 65
2.12.3.1.23. Kravatın Yorumu 65
2.12.3.1.24. Şapkanın Yorumu 66
2.12.3.1.25. Ayrıntıların Yorumu 66
2.12.3.2. Aile Çiz Testi 67
2.12.3.2.1. Aile Resminde Çizilen Kişilerin Yeri ve Sırası 67
2.12.3.2.2.Aile Resminde Çizilen Kişilerin Boy Oranları 68
2.12.3.2.3. Çocuğun Aile İçinde Çatıştığı Bireylerin Yansıtılması 68
2.12.3.3. Ağaç Testi 69
3.12.3.3.1. Resimdeki Öğelerin Yorumu 70
2.12.3.4. Bahçe testi 72
2.12.4. Çocuk Çizimlerinde Doğa Figürleri 72
2.12.4.1. Güneş Figürü ve Bulutlar 72
2.12.4.2. Çiçek Figürü 73
2.12.4.3. Hayvanlar 73

2.13. Çocuk Resimlerinde Renk Seçimi 74
2.13.1. Renklerin Psikolojik Anlamı ve Yorumu 74

BÖLÜM III YÖNTEM 77

3. 1 Araştırmanın Modeli 77
3.2 Araştırmanın Evren ve Örneklemi 77
3.3 Veri Toplama Araç ve Teknikleri 77
3.4 Verilerin Toplanması 78
3.5 Verilerin Analizi 78

BÖLÜM IV UYGULAMALAR 79

4.1. Ağaç Çiz Testinin Yorumları 79
4.2. Aile Çiz Testinin Yorumları 100

4.3. İnsan Çiz Testinin Yorumları 121
4.4. Bahçe Çiz Testinin Yorumları 198

BÖLÜM V SONUÇ VE ÖNERİLER 219

5.1 Sonuç 219
5.2 Öneriler 223

KAYNAKÇA 225

EKLER 230
EK 1 Görüşme Formu

BÖLÜM I GİRİŞ

Bu bölümde araştırmaya ilişkin problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın önemi, sayıtlılar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almıştır.

1.1. Problem

Araştırmanın problemini Balıkesir – Meriç Merkez İlkokulu'ndaki birinci ve ikinci sınıflarda okuyan çocukların çizdikleri resimlerde yansıttıkları psikolojik durumlarının tespit edilmesidir.

1.2. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı: Öğrencilerin ailesel ve bireysel özelliklerinin, bazı psikolojik durumlar açısından incelenmesidir.

Alt Amaçlar

Yukarıdaki temel amaç çerçevesinde şu sorunlara yanıt aranacaktır.

1. Çocuk psikolojisinde resmin yeri nedir?

2. Çocuklarda depresyon özelliklerinin görülmesi ile resimleri arasında anlamlı bir bağ var mıdır?

3. Çocuk resimlerinin yorumu ve terapide kullanılması nasıldır?

4. Sağlıklı aile ortamında bulunan çocukların, iletişimsiz, huzursuz ve parçalanmış aile ortamından gelen çocukların resim çalışmaları arasındaki fark var mıdır?

5. Bireysel özellikleri bakımından farklı öğrencilerin resim çalışmaları arasındaki fark var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Resim, bireyin kendince düzenlemeye çalıştığı, karmaşık dünyasını açıklayış biçimi ve zihinsel gelişimin göstergesi sayılabilir. Resim, hem psikolojik, hem de klinik açıdan bize önemli ipuçları verebilen sonsuz bir kaynaktır.

Çocuklarla konuşmak onların iç dünyasını anlamakta bazen yetersiz kalabilmektedir. Çünkü bazı çocuklar konuşmakta çekingen davranabilirken bazılarının ise dil gelişimi kendilerini ifade etmek için yeterli değildir. Bu gibi durumlarda çocukların yaptıkları resimler kendilerini ifade etmek için bir araç olabilmektedir. Çocukların yaptıkları resimler, onların gelişim ve becerilerinin bir göstergesi olabildiği gibi onların duygu ve düşüncelerini, toplum içindeki yerlerini, çevresi ile olan ilişkilerini de yansıtabilmektedir.

KKTC'de ilköğretim okullarında çocuk ve resim konusunda herhangi bir araştırma yapılmadığından dolayı bu araştırma bir ilk olma özelliği taşımaktadır. Bu araştırmada çocukların yaptığı resimlerin bizlere neyi anlatmak istediği ve ruh halleri hakkında bilgi verecektir. Psikolojik olarak çocukların kağıtlarına koydukları her çizginin aslında ne kadar derin anlamlar taşıyabileceği incelenecektir.

Bu araştırmada çocukların aile, arkadaş, okul gibi çevrelerde üstlendikleri rolleri ve bu rollerin onların üzerine yükledikleri sorumluluklar

belirlenecek ve öğretmen ve ebeveynlerin bu konuda dikkatleri çekilmeye çalışılacaktır. Bu yönüyle araştırma, sadece resim öğretmenlerine değil, rehber öğretmenlerine, sınıf öğretmenlerine ve bu yaşlarda çocukları olan anne- babalara da kaynak olabilecektir.

1.4. Sayıltılar

KKTC'de Balıkesir Meriç Merkez İlkokulu'nda çocuk ve resim konusunda yapılan araştırmada;

1.Çocuklar resimlerini çizerken belirlenen konular üzerinde çalışmışlardır.

2.Çocuklara verilen konularda oluşturdukları resimler değerlendirilerek depresyon düzeyleri saptanmıştır.

3.Öğrenciler ile ilgili sınıf öğretmenlerinden, rehber öğretmenden ve öğrencilerden alınan bilgiler gerçek durumu yansıtacaktır

1.5. Sınırlılıklar

1.Araştırma öğrencilerin yaptıkları resimlerle sınırlıdır.

2.Araştırma, Balıkesir Meriç Merkez İlkokulu 6 -7 yaş öğrencilerin yaptıkları çalışmalar ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Çocuk: Bebeklik çağı ile erginlik çağı arasındaki gelişme döneminde bulunan insan. (Türk Dil Kurumu, 1974, sf 75)

Resim: Öğrencilere gözlem, izlenim ve imgelemleri ile duygu ve tasarımlarını resimle anlatabilme bilgi, beceri ve yetisini kazandırmak; sanat yapıtlarını değerlendirmek için gerekli ölçüleri kavramaları konusunda onlara yardımcı olmak; boş zamanlarını yararlı biçimde geçirmelerini sağlayacak güzel bir uğraşı alanını sevdirmek amacıyla türlü okul programlarında yer alan ders. (Türk Dil Kurumu, 1974)

BÖLÜM II KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde çocuklarda ahlak gelişimi, çocuklarda bilişsel gelişim, çocuk korkuları, çocuklarda davranış problemleri, çocuk resimleri, çocuk resimlerinin tarihçesi, çocuk resmine ilişkin görüşler, çocuk resminin gelişim aşamaları, çocuk resminin özellikleri, çocuklarda depresyon, çocuk resimlerinin psikolojik boyutları hakkında değişik kaynaklar taranarak bilgi verilmiştir.

2.1. Çocuklarda Ahlak Gelişimi

2.1.1.Piaget'nin Ahlak Gelişimi Kuramı

Piaget, Ahlak gelişiminin bilişsel gelişime paralellik gösterdiğini, kademeli ve hiyerarşik bir sıra izleyerek dönemler içinde geliştiğini açıklamaya çalışmış; konuya "Çocuğun Ahlaki Yargısı" adlı kitabında detaylı olarak yer vermiştir. Piaget'e göre çocuklar iki türlü geleneksel yargıya uyum gösterirler. Küçük çocuklar, zorlamaya dayanan otoriter geleneksel kurallardan yanadır. Büyük çocuklar toplumsal anlayışa ve işbirliğine dayalı (demokratik) kurallara uyum eğilimi gösterirler. (Çankırı, 2011)

Piaget, çocuğun töresel yargılara uyum sağlama konusunda yaptığı bir araştırmada klinik yöntemi kullanmıştır. Yedi yaşından küçük çocuklar, hem oyunun kurallarını kutsal ve değişmez bulurlar hem de onlara uygun davranışta bulunmayı başaramazlar. Daha büyük yaştaki çocuklar ise, oyunun kurallarına daha iyi uydukları halde, onların değişebilir olduklarını da kabul ederler. Tam anlamıyla geleneksel şartlarda küçük çocukların

suçluluğu ve töresel sorumluluğu iyi niyetli ve kötü niyetli olmakla değil, verilen zamanın büyüklüğü ile ölçtükleri gözlenmektedir. (Çankırı, 2011)

Piaget, Ahlak gelişiminin zihin gelişimi ile birlikte geliştiğine inanmaktadır. Tek yanlı saygı üzerine kurulan Ahlak gelişiminin zihinsel ve Ahlak açısından sakıncalar doğurabileceğini söylemiştir. Piaget, öğretmenin mutlak otoritesine ve tek yanlı iletişimine dayanan geleneksel eğitim anlayışına karşı çıkmıştır. (Çankırı, 2011)

2.1.2. Kohlberg'in Ahlak Gelişimi Kuramı

Kohlberg, araştırmasını çocuklara Ahlaki ikilemleri kapsayan durumlar vererek bu durumlarda nasıl tepkide bulunacaklarını sorarak yürütmüştür. Verdikleri bu tepkilerde sorunu nasıl çözdüğü değil, çözümü gerçekleştirirken akıl yürütme biçimini ve niçin öyle davranılması gerektiğine ilişkin mantıksal dayanakları dikkate almıştır. (Çankırı, 2011)

Kohlberg'e Göre Ahlaki Gelişim Evreleri

1.Ceza ve İtaat Dönemi (4-5 Yaş)

Bu evrede davranışın sonucunda doğruluk ve yanlışlığa bakılır. Örneğin çocuk eğer Ahlaki olarak hata yapmışsa cezalı, doğru olanı yapmışsa değildir. Birinci evre son derece ilkel özellikler taşır. Çocuk bütün sorunlara fiziksel cezalarla çözüm arar. Zıddı olan doğru davranış düşüncesi de ödül getirir kanısındadır. Bu evreye ilişkin örnek olarak sınavda hocasının göremeyeceğini anlayan öğrencinin kopya çekmesi verilebilir. (Çankırı, 2011)

2.Çıkara Dayalı Alış-veriş Dönemi (6-9 Yaş)

İkinci evre gelenek öncesi özellikleri taşımakla birlikte birinci evreye oranla daha gelişmiş özellikler gösterir. Bu özellikler çocuğun yeni zihinsel ve rol alma yeteneklerinden kaynaklanır. Bu evrede göze göz dişe diş anlayışı hakimdir. Kurallara ihtiyacı karşıladığı sürece uyulur. Bu evredeki çocuk için her şey karşılıklıdır. Doğru olan şey, diğer insanların ihtiyaçlarını da dikkate alan, somut ve karşılıklı adil alışveriştir. Bu evredeki çocuk ne kadar verirsem o kadar almalıyım anlayışına sahiptir. (Çankırı, 2011)

3.Kişiler Arası Uyum Dönemi (10-15 Yaş)

Bu evrede kişiler arası uyum ya da iyi davranış başkalarını memnun eden, onlara yardım eden ve onlar tarafından beğenilen davranıştır. Geçimli olmak ve uyumlu davranmak önem kazanmıştır. İyi vatandaş vergi öder, iyi çocuk anne ve babasının uyduğu kurallara uyar ve ona göre hareket eder. (Çankırı, 2011)

4.Kanun ve Düzenin Korunması Dönemi (15-18 Yaş)

Bu evrede yasa ve kurala yönelim vardır. Otoriteye, kurallara uyma, toplumun isteklerini yerine getirme yönelimi başlamıştır. Kurallara uymanın nedeni toplumsal düzenin korunmasıdır. (Çankırı, 2011)

5.Sosyal Anlaşma Dönemi (18-20 Yaş)

İyi davranış tüm toplum tarafından kabul edilmiş normlara göre tanımlanır. Temel hakları çiğneyen anlaşmalar Ahlak açısından taraflar isteyerek girmiş olsalar bile geçersizdir. Örneğin insanın sömürülmesi ve kölelik sistemi taraflar arasında anlaşma olsa bile kabul edilemez. Bu

evredeki anlayışa göre hiçbir yasa bir insanın ölümüne neden olabilecek uygulamayı meşru gösteremez. (Çankırı, 2011)

6.Evrensel Ahlaki İlkeler Dönemi (20 yaş ve üzeri)

Altıncı evrede hayatın değeri her türlü kişiler arası ilişkiden önde gelir. Bu evrede evrensel Ahlak ilkelerine yönelim vardır. Söz konusu hayatın değeri olduğunda hangi sebeple olursa olsun kişinin hayatına son verilemez. (Çankırı, 2011)

2.2. Çocuklarda Bilişsel Gelişim

Bilişsel gelişim kavramı, organizmanın doğumundan başlayarak, kendini ve çevresini anlama ve yorumlama biçiminde nitelik ve içerik açısından giderek yetkinleşen süreçler toplamı olarak tanımlanabilir. (Aydın, 2000)

2.2.1. Piaget'nin Bilişsel Gelişim Kuramı

Piaget çocuklar üzerinde yıllarca çalışarak, bilişsel gelişimin doğasını geniş ölçüde açıklığa kavuşturmuştur. Çocukların dünyanın edilgen bir parçası olmadığı, ancak iç dünyalarının yetişkinlerden farklı olduğu görüşünü savunan Piaget, bilişsel gelişimi dört evreye ayırmıştır. Bunlar sırasıyla duyuşsal motor, işlem öncesi, somut işlemler ve formal işlemler evreleridir. (Aydın, 2000)

Tüm çocukların bu gelişim aşamalarını sırasıyla geçirmesi gerekir. Bir gelişim dönemini atlayarak diğerine geçemez. (Çankırı, 2011)

Duyusal Motor Dönemi (0-2 Yaş)

Bebek, bu aşamada dış dünyayı keşfetmede duygularını ve motor becerilerini kullandığından bu döneme duyusal motor adı verilmektedir. Bebek bu dönemde duyarak, hissederek dünyayı öğrenmektedir. Bu dönemin en önemli işi de duyu organlarının bilincine kavuşmak ve bedeninin farkına varıp onu istediği gibi kabullenmeyi öğrenmektir. Bu dönemde çocuk beş duyusunun farkına varır. (Çankırı, 2011)

Evre başlangıcında tüm edimle, refleks düzeyindedir. Çocuk bu evrede nesnelerin ne olduğunu anlamak için, tuttuğu şeyleri ağzına götürür. Ayrıca emme, tutma, yakalama gibi basit edimlerle kendi vücudunu ve çevresini tanımaya çalışır. Böylece değişik nesnelerle dolu dış dünya hakkında, basit kategorik çerçeveler olarak tanımlanabilecek şemalar oluşturur. Giderek farklı yaşantılar geçiren ve farklı nesnelerle etkileşen bebeğin şemaları nicelik ve nitelik açısından gelişir. (Aydın, 2000)

Bebeğin kendini keşfetmesi, organizmasının, kapasitesini fark etmesi ve onu istendik amaçlat doğrultusunda geliştirmesinin anlatımıdır. Bu anlamda dış dünya ile kendi arasında sınırların giderek belirginleştiği bu süreçte birey özelliğini keşfederek, kendilik bilinci geliştirir. (Aydın, 2000)

Atikson, Smith, Bem ve Hoeksema (2002) bu evrede bebekler, davranışları ile bu davranışların sonuçları arasındaki ilişkileri keşfetmekle meşguldürler. Örneğin, bir nesneyi yakalamak için ne kadar uzanmaları gerektiğini, yemek tabağını masanın kenarından aşağı ittiklerinde ne olduğunu, ellerinin vücutlarını bir parçası olmadığını öğrenirler. Bebekler, sayısız "deney"le dış dünyadan ayrı bir varlık oldukları anlayışını geliştirmeye başlarlar.

Bu evrede önemli bir başka gelişme, nesnelerin kalıcılığını keşfetmektir. Nesne kalıcılığı kavramı, bir nesnenin duyularla algılanmadığı zaman da var olmaya devam ettiğinin fark edilmesi şeklinde tanımlanabilir. (Aydın, 2000)

İşlem Öncesi Dönem (2 – 7 Yaş)

Piaget, işlem öncesi dönemdeki gelişimlerin, daha sonraki bilişsel aşamalar açısından belirleyici özellikler taşıdığı görüşünden hareketle, bu evreye özel bir önem vermektedir. Çocuklar bu dönemde henüz olayları oluşturan neden sonuç ilişkilerini anlayacak bilişsel yeterlilikten yoksundurlar. Dolayısıyla bu evreye işlem öncesi adının verilmesi, çocukların işlem yapacak bilişsel yeterlikten yoksun olmasının anlatımıdır. (Aydın, 2000)

Bu dönemde birey sözcük dağarcığını zenginleştirerek dilini geliştirir ve benlik kavramını oluşturur. Çocuk tümüyle ben merkezli bir düşünce yapısına sahiptir. Bu yaşlardaki çocuklar kendi görüşlerinin olabilecek tek ve en iyi görüş olduğuna inanırlar. Başkalarının kendilerinden farklı bakış açılarına sahip olabileceklerini anlayamazlar. Bu dönemde çocuklarda korunum fikri gelişmemiştir. Dönemin sonuna doğru ben merkezli düşünce gittikçe azalmaya ve yerini mantıklı düşünceye bırakmaya başlar. Böylece somut işlemler dönemine geçilir. (Çankırılı, 2011)

Çocuk bu dönemde soyut ve doğaüstü düşüncelere sahiptir. Bu düşünce biçimi özellikle doğaüstü varlıklara inanan ebeveynlerin çocuklarında daha fazla görülmektedir. Çocuk birbirleriyle her zaman ilişki olmayan durumlar arasında bağ kurmaya çalışır. (Çankırılı, 2011)

7 – 12 yaş arasındaki somut işlemsel evrede, çocuklar çeşitli korunum kavramlarına hakim olurlar ve başka mantıksal işlemler yapmaya başlarlar. Örneğin nesneleri yükseklik ve ağırlık gibi bir boyuta göre sıralayabilirler. Bir eylemler dizisinin zihinsel bir temsilini de oluşturabilirler. Bu evrede çocuklar soyut terimler kullansa da bunu sadece somut nesnelerle ilişki içinde yaparlar. (Atikson ve diğerleri, 2002)

Bu evrede çocuklar hızlı bir bilişsel gelişme gösteririler. Nesnelerinin korunumlarının ya da fiziksel yapılarındaki değişimlerin miktar, kütle, ağırlık,

sayı gibi özelliklerde değişme yaratmadığını anlarlar. Başka bir anlatımla, tersine dönebilirlik ve korunum kavramlarını edinirler. Buna göre algılanan görüntülerin yanıltıcı olabileceği bilinciyle, gerçeği değişik açılardan test ederek anlamaya çalışırlar. (Aydın, 2000)

Bu evredeki çocuklar, nesneleri birden fazla özelliklerine göre sınıflandırabilirler. Bu dönemde çocuklar, işlem öncesi evrede olduğu gibi oyuna düşkündürler. (Aydın, 2000)

Öte yandan çocuklar bu evrede, önemli ölçüde benmerkezci düşünceden uzaklaşırlar. Çocuk, dış dünyayı anlayarak daha karmaşık şemalar geliştirir. Bu evrede şemalar, yapı, içerik ve nitelik açısından gelişir ve olumlu yaşantılarla desteklenmesi halinde, kavramlar kazanarak zenginleşir. (Aydın, 2000)

Soyut İşlemler Dönemi (12 yaş ve sonrası)

Piaget'e göre çocuklar ergenlik dönemi ile birlikte yetişkin gibi düşünme özelliklerini kazanırlar. Her konuda kuramlar formüle ederler, *gerçek olayların yanı sıra varsayım ve ihtimallerle de ilgilenirler. Tümevarım* ve tümdengelim yoluyla akıl yürütürler. Çocuklar soyut kavramları anlayarak etkili bir şekilde kullanabilirler. Bu dönemde çocuklar çeşitli, çeşitli ideal fikirleri, değerleri, inançları geliştirmeye başlarlar. Toplumun yapısıyla felsefesiyle, politikayla ilgilenir; bir değerler sistemi oluşturmaya yönelirler. (Çankırılı, 2011)

Bu evrede soruna değişik açılardan bakabilen ve başkalarının görüş açılarını kavrayabilen bireyler, aynı zamanda olumlu sosyal ilişkiler içinde kendilerini geliştirirler. Başkalarının görüşleri ve değer yargılarını önemseyerek davranışlarının onların tepkide bulunma yollarına göre şekillendiren bireyler, toplumsal yaşama etkin biçimde katılırlar. (Aydın, 2000)

2.2.2. Bruner'in Bilişsel Gelişim Kuramı

Piaget'ten sonra bilişsel gelişim kavramını evrensel bir anlayışla irdeleyen önemli başka isim de, Jerome Bruner'dir. (Aydın, 2000)

Bruner'e göre (1980) bilişsel gelişim, yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Gelişim eylemsel, imgesel ve sembolik olarak adlandırılan belli başlı üç gelişim aşamasında oluşur. Eylemsel evrede çocuk nesneleri doğrudan etkileşerek, başka bir anlatımla yaparak, yaşayarak öğrenir. Örneğin yürümeyi ya da bisiklet kullanmayı öğrenme eylemsel etkinliklerle gerçekleşir. Dolayısıyla yetişkinler de bazı eylemleri, sınama yanılma olarak tanımlanabilecek böyle bir yöntemle öğrenirler. İmgesel evrede bilgi, sözcükler ve kavramlar yoluyla edinilir. Bu evrede gelişmiş olan dilsel ve görsel algılar yoluyla değişik durum ve yaşantılar imgeler halinde formüle edilerek zihne aktarılır. Sembolik evre ise yaşamın tümüyle mecazlar, formüller ve simgeler yoluyla kavranmasının anlatımıdır. Buna göre bilim adamları, doktorla ve müzisyenler yaygın biçimde sembolik sistemi kullanırlar. (Akt: Aydın, 2000)

2.2.3. Vygotsky'nin Bilişsel Gelişim Kuramı

Lev Vygotsky, (1978) bilişsel gelişmede, sosyal çevre ve kültürel yapının önemini vurgulayan görüşleriyle tanınmaktadır. Vygotsky'e göre tüm öğrenmelerin (kavram, düşünce, beceri ve tutumların) kaynağı sosyal çevredir. Çocuğun belli bir duyuşsal özellik ya da bilişsel yerlik kazanması içinde bulunduğu kültüre bağlıdır. Öğrenmeyi bir bakıma sosyal etkileşim yoluyla kültürleme olarak tanımlayan Vygotsky, kişinin psikolojik süreçlerinin bile, çevre tarafından etkilendiği görüşündedir. Kültürleme topluma özgü düşünce, inanç ve duyuş özelliklerinin çocuğa aktarılmasıdır. Bu amaçla kavram ve olguları simgeler aracılığıyla taşıyan dil kullanılır. Dil aynı zamanda önemli bir sosyal süzgeç ve yargı birimidir. Örneğin iyi, kötü, güzel, çirkin, çalışkan, tembel gibi birçok değer yargısı kültürün doğrudan yansıması olan dil yoluyla kazandırılır. (Akt: Aydın, 2000)

2.3 Çocuklarda Kişilik Gelişimi

2.3.1 Frued'un Psikoseksüel Gelişim Kuramı

Freud, kuramını geliştirirken, kliniğine gelen hastaları ile yaptığı çalışmalardan yola çıkarak, bu hastaların üzerinde uyguladığı hipnoz, rüyaların yorumlanması, serbest çağrışım gibi psikoanalitik temelli tekniklerden yararlanmıştır. (Erden ve Akman, 2002)

Frued, yaşamın ilk altı yılına denk gelen gelişim dönemlerinde geçirilen yaşantıların önemlerini vurgulayarak, o dönemlerde geçirilen yaşantıların izlerinin hiçbir zaman tümüyle yok olmadığını ve yetişkinlik yıllarında da davranışları etkilemeye devam ettiğini öne sürmektedir. (Erden ve Akman, 2002)

1)Oral Dönem

Bu dönem doğumdan 18. aya kadar uzanan süreyi kapsar oral dönemde çocuğa verilen bakımın niteliği, yetişkinlik döneminde kişinin bağımlılık ve güven düzeyini belirler. (Erden ve Akman, 2002)

Bebek için beslenmesi sevildiğinin, karnının doyurulmaması ise istenmediğinin işaretidir. Yeterince beslenemeyen ya da tersine kendi başına beslenebilecekken bile annesi tarafından uzun süre emzirilmeye devam eden bebeklerde güvensiz ve bağımlı bir kişiliğin çekirdekleri oluşur. (Erden ve Akman, 2002)

Yaşamın ilk 12 – 18 aylarında bebeğin libidosu ağız bölgesinde odaklanmaktadır. Diğer bir değişle oral dönemde erotojenik bölge, yani bebek için haz kaynağı olan organ, ağız ve çevresidir. Freud oral dönemi kendi içinde iki bölümde ele almaktadır. Birincisi doğumdan itibaren dişlerin

çıkmasına kadar süren, emme ve yutmanın temel haz yaşantıları olduğu oral edilgen dönemdir. İkincisi ise dişlerin çıkmasıyla başlayan ve ısırma ve çiğneme gibi yaşantılarla haz alınan oral agresif dönemdir. (İnanç ve Yerlikaya, 2009)

Oral dönemde bebek, yaşamını sürdürebilmek için gerekli olan besini ağız yoluyla elde etmekte, aynı zamanda emme eyleminden de haz almaktadır. Bu dönemde bebekler tamamıyla kendilerine bakan kişiye bağımlı oldukları işçin bağımlılık, içgüdüsel doyum sağlamanın tek yoludur. Bebeğin ilk sevgi nesnesi onun açlığını gideren annesidir. Bebek annesiyle kurduğu bu ilk ilişki aracılığıyla diğer insanlara karşı bağımlılık, bağımsızlık, güven gibi genel tutumlarını oluşturacaktır. (İnanç ve Yerlikaya, 2009)

Oral edilgen dönemde yetersiz ya da aşırı haz yaşayan birey, yetişkinlikte oral edilgen kişiliğe sahip olacaktır. Bu kişilik tipinin temel özellikleri aşırı bağımlılık, edilgenlik, saflık, iyimserlik, onaylama ve diğer insanlar tarafından desteklenme beklentisidir. Oral agresif dönemde yaşanan takılma ise kişinin münakaşacılık, kötümserlik, sömürücülük, kırıcılık, aşağılayıcılık gibi kişilik özelliklerini edinmesine yol açmaktadır. (İnanç ve Yerlikaya, 2009)

2)Anal Dönem

18 ay ile 3 yaş arasında yer alır. Bu dönemde annenin amacı çocuğa tuvalet kontrolünü kazandırmak, ona kendini denetlemeyi, çevresindeki yetişkinlerin koydukları kurallara uymasını öğrenmektir. Bu dönemde, baskıcı, katı bir disiplin anlayışı ya da çocuğu tümüyle başıboş bırakma bağımsızlık duygularının gelişmesini geciktirir. (Erden ve Akman, 2002)

Freud (1964), bu dönemde çocuğa verilen tuvalet eğitiminin niteliğinin kişiliğin oluşmasında önemli etkileri olduğunu dile getirmektedir. Çocuğun dışkıyı tutmak ya da bırakmaktan aldığı hazzın, ona tuvalet alışkanlığı kazandırmak isteyen annesinin beklentileri ile engellenmesi kaçınılmazdır.

Dışkısını daha uzun süre tutarak yaşadığı anal erotik doyumu artırmak ve istediği anda salarak doyuma ulaşmak isteyen çocuğun bu arzusu annesi tarafından engellenmektedir. Çocuk, tutmaktan hoşlandığı dışkısını hemen salmaya ya da salmaktan aldığı hazzı ertelemeye zorlanmaktadır. Ana babanın tuvalet eğitimi konusunda aşırı talepkar ve katı olması durumunda çocuk buna iki şekilde tepki verebilmektedir. Çocuk ana-babasının bu katı tavrı karşısında dışkısını salmayarak tepki verebilir ve bunu diğer davranış tarzlarında genelleyebilir. Bu durum inatçılık, aşırı düzenlilik, aşırı titizlik, cimrilik gibi kişilik özelliklerini içeren anal-tutucu kişiliğin oluşmasına neden olur. Çocuğun genellemeye karşı gösterebileceği ikinci tepki ise dışkısını tutmayarak uygunsuz zamanlarda salması olacaktır ki bu da anal-salıcı kişiliğin oluşmasına neden olur. Anal-salıcı kişiliğin temel özellikleri; dağınıklık, düzensizlik, savurganlık, yıkıcılık ve dürtüselliktir. (Akt: İnanç ve Yerlikaya, 2009)

3)Fallik Dönem

Bu dönemde cinsel kimlik gelişmeye başlar. Çocuk cinsiyet farklılıklarını keşfeder, sorular sorar. Merakı yüzünden cezalandırılan, sorduğu sorular ve davranışlar için kınanan çocuklar, yetişkinlik döneminde uygun cinsel kimliği benimsemekte sorunlarla karşılaşabilirler. (Erden ve Akman, 2002)

Ewen (2003), Freud'a göre fallik dönemde çocuklar, karşı cinsten olan ebeveynlerine yönelik cinsel arzu beslemektedir. Erkek çocuğun babası yerine geçerek anneye, kız çocuğun da annenin yerine geçerek babaya sahip olma arzusunu, Freud Odipus kompleksi olarak adlandırmaktadır. Freud, çocukların bu dönemde yaşadıkları karmaşaya, Yunan mitolojisinde yer alan ve yazgısı nedeniyle, bilmeden kendi babasını öldüren ve kendi annesiyle evlenen Kral Odipus'un ismini vermiştir. Kız çocuklarının yaşadıkları karmaşaya kimi yazarlar Elektra karmaşası adlandırsa da Freud, bu terimi reddetmiş, kızlar için de odipus karmaşası kavramını kullanmayı tercih etmiştir. (Akt: İnanç ve Yerlikaya, 2009)

Küçük çocuklar bu durumla ilgili bazı korkular yaşarlar. Erkek çocuklarda, babalarının onların düşüncelerini öğrenip penislerini kesmesinden korkmaları anlamına gelen bir iğdiş edilme (kastrasyon) korkusu gelişir. Eğer erkek çocuk, kız kardeşinin cinsel organını görürse, korktuğu şeyin kız kardeşinin başına geldiğini zanneder. Kız çocukları ise erkek cinsel organını gördüğünde penis kıskançlığı yaşarlar. Bu kıskançlık bir penise sahip olmasının yanı sıra, olmamasından kaynaklanan bir aşağılık duygusunu da içinde barındırır. (Burger, 2006)

4)Latant Dönem(Gizil Dönem)

Oral, anal ve fallik dönemlerde geliştirilen özelliklerin yeni bir çözümlemesi yapılarak, kazanılan dönemler pekiştirilir. (Erden ve Akman, 2002)

Altı yaşından ergenliğin başına kadar süren bu dönemde libido odağı olan herhangi bir organ ya da beden bölgesi olmadığı için bu dönemi psikoseksüel dönemler içinde kabul etmek mümkün değildir. (İnanç ve Yerlikaya, 2009)

Bu dönemde çocukların daha çok kendi cinsiyetlerinden olan çocuklarla oynamayı ve arkadaşlık etmeyi tercih ettikleri, karşı cinse ve cinsel konulara karşı ilgisiz oldukları görülmektedir. Fallik dönemin sonunda gerçekleştirilen aynı cinsiyetten ebeveynle özdeşleşme ve edinilen cinsel kimlikle ilişkili toplumsal roller bu dönemdeki deneyimlerle daha da pekiştirilmektedir. (İnanç ve Yerlikaya, 2009)

5)Genital Dönem

Genital aşama, normal gelişimin nihai hedefidir ve gerçek olgunlaşmayı temsil eder (Ewen, 2003). Erinlik çağına girilmesiyle birlikte

üreme organları olgunlaşır ve endokrin sistem, ikincil cinsiyet özelliklerinin ortaya çıkmasına neden olan hormonları salgılamaya başlar. Bu değişiklikler ergenin cinsel heyecanlarının ve faaliyetlerinin artmasına neden olur. Bu dönemde libido odağı fallik dönemde olduğu gibi yine genital organlardır. (Akt: İnanç ve Yerlikaya, 2009)

Kişilik bir çocuğun kişiliğinden yetişkin kişiliğine dönüşür. Genital dönemde özellikle fallik dönemde kişiliğe eklenen öğelerin niteliği, ergenlik dönemindeki gelişimin niteliğini belirler. (Erden ve Akman, 2002)

2.3.2 Ericson ve Psiko-Sosyal Gelişim Kuramı

1)Bebeklik Dönemi (0 – 1 Yaş)

Temel Güvene Karşı Güvensizlik

Yaşamın ilk yılında bebeğin gelişimi için, beş duyusu ile aldığı uyarıcıların niteliği büyük önem taşımaktadır. Yeterince alınan uyarıcılar bebeğin bilişsel ve duyuşsal olarak gelişmesini sağlar. Bebeğin gelişmesini sağlayan uyarıcı ortamı ise bebek – anne ilişkisi oluşturur. Annenin bebeği büyütürken benimsediği tutum, bebekte temel güven ya da güvensizlik duygularının filizlenmesine yol açar. (Erden ve Akman, 2002)

Ancak anne bebek arasındaki ilişki sağlıksız ise, yani bebek ihtiyacı olduğunda annesini yanında bulamaz ya da zihinsel, fiziksel yetersizliği nedeni ile annesi tarafından sağlanan uyarıcıları alamazsa, kendisini güven ve rahatlım içinde hissedemez. Böyle bir durumda da, Ericson'a göre güvensizlik duygularının ilk tohumları atılacaktır. (Erden ve Akman, 2002)

2)Okul Öncesi Dönem (2 – 6 Yaş)

Özerkliğe karşı Kuşku ve Utanç (2 – 3.5 Yaş)

Çocuk özerk bir biçimde davranmaya ve bu bağımsız eylemlerinden zevk almaya başlar. Çocuğa kendi eylemlerini kontrol etme olanağı vermek, özerklik duygusunun gelişmeye başlamasını sağlayacaktır. (Erden ve Akman, 2002)

Aşırı koruyucu ya da baskıcı bir çocuk yetiştirme tutumu ile çocuğunkiler yerine kendi istekleri ve kurallarını geçerli kılan, davranışlarının kontrolünü çocuğa bırakmayan anne babalar, çocuğun özerk olma çabalarını engelleyecektir. (Erden ve Akman, 2002)

Yaşamlarının ilk bir ya da iki yılında bebekler, tamamen çevrelerindeki insanlara bağımlıdır. Yeteri kadar sevgi ve ilgi gösterilmesi, gereksinimlerinin karşılanması ya da ağladıkları zaman bunu kimsenin önemsememesi, kişilik gelişimlerinin ilk dönüm noktasını oluşturur. Gereksinimlerini karşılayan bebekler, temelde güven duygusunu oluştururlar. Bu çocuk için dünya iyi bir yerdir, insanlar sevecendir ve başkalarına yaklaşmakta sakınca yoktur. Ne yazık ki bazı çocuklar bu sevgi ve ilgiyi göremezler bunun sonucunda da temelde güvensizlik duygusu geliştirirler. Bu tip çocuklar yaşamlarına yabancılaşma ve içe kapanma kalıbıyla başlar ve ne kendilerine ne de başkalarına güvenirler. (Burger, 2006)

Girişimciliğe Karşı Suçluluk (4 – 6 Yaş)

Çocuğun etrafında olup bitenlere yönelik merakı artar. Çevresindeki olayları anlayabilmek için sürekli sorular sorar, girişimlerde bulunur. Cinsiyet farklılıkları da bu yaşlarda keşfedilerek, bu konuda da sorular sorulur. Çocuğu sorduğu sorular yüzünden azarlamak, araştırma girişimlerine engel olmak, çocukta suçluluk duygularının gelişmesine neden olacaktır. Çocukların bu dönemde hayal dünyaları da oldukça geniştir. (Erden ve Akman, 2002)

Çocuğu sürekli eleştiren, soruları ve eylemleri için suçlayan bir yetişkin tutumu, çocuğun suçlanmasına, kendi davranışlarını daima hatalı bulmasına

yol açar ve "Asla büyükler gibi olamayacağım." türünden korkular geliştirmesine neden olabilir. Suçlanan çocuk, araştırmadan vazgeçerek kendi kabuğuna çekilebilir. (Erden ve Akman, 2002)

4)7 – 11 Yaş Dönemi

Çalışma ve Başarılı Olmaya Karşı Aşağılık Duygusu

Yaptığı işler için beğeni toplamak, arkadaşları ve yetişkinler tarafından takdir edilmek, bu dönemdeki çocukların gereksinimleri arasındadır. Yaptığı işlerde başarılı oldukça da kendine olan güveni artar; çocuğun kendine olan güveni arttıkça da çalışma ve başarılı olmaya doğru güdülenme düzeyi artış gösterir. Bu dönemde çocuklarda çalışma isteği yaratmak ve onlara başarı duygusunu tattırmak büyük önem taşımaktadır. (Erden ve Akman, 2002)

Aksi halde kendisini yeterince başarılı algılamayan, yaptığı işler ve çalışmalar çoğunlukla akranları ve yetişkinler tarafından onaylanmayan çocuklarda aşağılık duygusunun çekirdekleri kişilik yapısına eklenmiş olmaktadır. (Erden ve Akman, 2002)

5)**Ergenlik Dönemi**

Kimliğe Karşı Kimlik Bocalaması

Ergenlik, yaşamımızın belki de en zor kısmıdır. Oyun oynarken giriştiğimiz tartışmalar ve her şeye kolayca bulunan çözümlerden sonra, birdenbire yaşamın getirdiği önemli sorunlarla karşılaşmak, rahatsız edici hatta biraz da acımasızca olabilir. Erikson da bu dönemin farkındadır. Genç erkek ve kızlar kendilerine tüm zamanların en önemli sorusunu sormaya başlar: "Ben kimim?" eğer bu soruya başarılı bir şekilde cevap verirlerse bir kimlik duygusu geliştirir, kişisel değerleri ve dinsel inançları konusunda sağlam kararlar verirler. Kim olduklarını anlar, bunu kabul ve takdir ederler. (Burger, 2006)

Organizmada gerçekleşen fizyolojik ve biyolojik değişiklikler, bu çağa bir çocuk olarak giren bireyi, dönemin sonunda genç bir yetişkin biçimine dönüştürür. Tüm bu etkenler çocuğu, bir kimlik aramaya doğru iter ve sonuçta çocuk ergenlik döneminden ya "kimliğini kazanmış olarak" ya da "kimlik karmaşası" ile çıkar. (Erden ve Akman, 2002)

6)**Yetişkinlik Dönemleri**

İlk Yetişkinlik Dönemi: Yakınlığa Karşı Uzaklık

Eğer birey ergenlik döneminden kimliğini bularak çıkmışsa, ilk yetişkinlik dönemini başarıyla geçirebilmesi için gerekli yapı taşlarına sahip demektir. Genç bu yeteneği kazanmış ise, karşı cinsle ilişkiler kurup bir aile sahibi olmaya doğru yönelir. (Erden ve Akman, 2002)

Genç erkek ve kadınlar, yakınlık geliştirebilecekleri ve duygusal olarak olgunlaşacakları özel bir ilişki arayışı içine girerler. Bu ilişkiler çoğu zaman evlilik ya da duygusal bağlılıkla sonuçlansa bile her zaman böyle olmayabilir. Bu aşamada yakınlık kurmayı başaramayan insanlar duygusal soyutlanmayla karşı karşıya gelirler. Gerçek ilişkilerin sağladığı doyum ve yakınlık duygusunu bulamadıkları bir sürü yüzeysel ilişkiler yaşayabilirler. (Burger, 2006)

Yetişkinlik Dönemi: Üreticiliğe Karşı Durgunluk

Ericson "üreticilik" kavramı ile özellikle yani kuşakların gelişimi ile ilgilenme ve onlara rehberlik etmeyi kastetmektedir. Yetişkin bu işlevi yerine getiremeyecek olursa, içine kapanarak durgunluğun hakim olduğu bir yaşam sürer. (Erden ve Akman, 2002)

Olgunluk Dönemi: Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk

Yaşlandıklarında, geçmişlerini tümüyle gözden geçirerek, geride bıraktıkları yaşantıdan o güne gelene kadar ürettiklerinden hoşnut olurlar.

Aksi durumda ise, yani birey geçmişini değerlendirdiğinde, zamanının boşa geçtiğine inanacak olursa, değişiklik yapmak için artık çok geç olduğunu düşünerek, umutsuzluk duygularına kapılır. (Erden ve Akman, 2002)

2.4 Çocuk Korkuları

Korku, bir anlamda insanın hayat sigortasıdır. Korku vasıtasıyla can güvenliğimizi ve sağlığımızı tehdit eden tehlikelerden uzak durarak, önlemler alarak veya kaçarak hayatımızı korumuş oluruz. Dünyada korkmayan insan yoktur. Ancak akıl sağlığı yerinde olmayan insanlar ve tehlikeyi algılayacak zihinsel olgunluğa ulaşmamış küçük çocuklar korkmazlar. (Çankırılı, 2011)

Çocuk ve ergenlerin yaklaşık olarak yüzde 3-5'inde fobi görülmektedir. Psikoanalitik görüşe göre, baş edilemeyen korkuların başka nesneler üzerine aktarılması fobileri oluşturur. Ayrıca araştırmalar ailelerde fobinin tipine göre bir yığılma olabileceğini düşünmektedir.(Ercan ve Turgay, 2000)

Okul öncesi çocuklarda gözlemlediğimiz korkular çocuktan çocuğa değişiklik ve farklılık gösterebilir. Çocuk korkuları, sistematiği itibarıyla iki gruba ayrılır: Geçici uyum korkuları ve öğretilmiş korkular. (Çankırılı, 2011)

2.4.1. Uyum Sırasında Yaşanan Geçici Korkular

Yeni doğan bir bebek "anneden ayrılma endişesi" adını verdiğimiz bir çeşit korku yaşar. Alışık olduğu ana rahmini terk eden bebek, gözlerini açtığı yeni hayata hemen uyum sağlayamaz. Aniden ortaya çıkan ışıktan, kapı sesinden, insan bağırmasından, korna sesinden, araba gürültüsünden, gök gürültüsünden korkar; sıçrayarak ve ağlayarak tepki gösterir. (Çankırılı, 2011)

İki üç yaş çocukları yüksek seslerden, tuvaletin çekilmesinden, elektrik süpürgesinden, gök gürültüsünden ürkerler. Üç dört yaşlarında bunlara, karanlık, dilenci, hırsız, polis ve öcü korkuları eklenir. Bu yaşlarda ana babadan ayrı kalmak tedirginliğe yol açar. Birkaç dakika anasında ayrı kalan

üç dört yaş çocuğu ağlar; gözlerinden korku ve şaşkınlık okunur. Çoğu kez de altını ıslatır. Gerçekten çocuk için düşünülebilecek en büyük korku ana babadan ayrı düşmek, ortalıkta kalmak korkusudur. Her tehlikede sığındığı ana babanın kendisini bırakıp gitmesi olasılığı, çocuğu sınırsız biçimde tedirgin eder; güvenini sarsar. Dört yaşında doruğa varan korkularda yavaş yavaş azalma görülür. Korkular daha somutlaşır. Köpekten, düşüp yaralanmaktan, bir yerin sıyrılıp çizilmesinden, kesilip kanamasından korkulur. (Yörükoğlu, 2010)

Altı yaşında korkularda yeni bir artma gözlenir. Hayalet, cadı ve hortlak korkusu alevlenir. Yangından ve hırsızdan korkarlar. Filmlerin çok etkisinde kalırlar. Bu yaşlardan sonra, genellikle korkularda yatışma olur ama eski korkuların arada bir depreşmesi ya da yenilerinin ortaya çıkması olağandır. (Yörükoğlu, 2010)

2.4.2. Öğretilmiş Korkular

Araştırmalar, çocukların yaşadığı çoğu korkuların anne babadan ve büyükler tarafından öğretilmiş korkular olduğunu gösteriyor. Anne babalar çocukları tehlikelere karşı koruma ve onları uyarma adına bazen işin dozunu kaçırır, içlerine korku salarlar: " Sakın elimi bırakma, kaybolursun. Sakın evin önünden ayrılma, kötü adamlar seni kaçırır. Sakın oraya çıkma, düşersin. Sakın sakağa çıkma araba çarpar." Gibi abartılmış uyarılar çocukta çevreye ve insanlara karşı korku beslemeye yol açmaktadır. (Çankırı, 2011)

Özellikle anneler çocukların yaramazlığından bıktıkları ve söz geçiremedikleri zaman onu annesiz bırakmakla tehdit ediyorlar. (Çankırı, 2011)

Okulda başarısız duruma düşme, aile ve arkadaşları tarafından sevilmeme, değer verilmeme korkuları da yine anne babanın yanlış telkin ve tutumundan kaynaklanmaktadır. Çocuklar ölüm korkusunu da büyüklerinden

öğreniyorlar. Yangın, deprem, sel, yıldırım, trafik kazası gibi korkuların temelinde ölüm korkusu vardır. (Çankırılı, 2011)

Yaşına göre çok korkak ya da korkuları çok süren çocuklarda, anne babanın şu önerilere uyması yararlı olacaktır. (Yörükoğlu, 2010)

Çocuğunuzun korkuları karşısında sert tepkilerden kaçının. "Erkek çocuk korkar mı? Koskoca çocuk olacaksın." Gibi sözler korkuyu azaltmaz. Korkularından dolayı, çocuğu ayıplamak ve utandırmaktan kaçının. Korkularıyla alay etmeyin; korkunun üstüne gitmeyin. Korkunun nedenlerini araştırın. Ev içinde korkutucu tutum olup olmadığına bakın. Çocuk, oyundan ve arkadaştan yoksunsa, bunlara olanak yaratın. Aşırı kollayıcı tutumları gevşetin. Kendi işini kendisinin görmesini sağlayın. Çocuğa süre tanıyın. Sudan, denizden korkan bir çocuğu, bağırta çağırta suya sokmak korkuyu pekiştirir. Bunun yerine çocuğu su kıyısında, kumsalda oynamaya bırakın. (Yörükoğlu, 2010)

2.5 Çocuklarda Davranış Problemleri

2.5.1 Yalan

Yalan söylemek herkesçe ayıplanan bir davranıştır. Ne var ki, yalanı kınayanlar bile sıra ona başvurmadan edemezler. Genellikle kendi yalanlarımızı gerekli, başkalarınınkini ise büyük yalanlar olarak görmeye yatkınızdır. (Yörükoğlu, 2010)

Çocuğu 5 yaşına kadar ilgi çekmek için uydurduğu hikayeleri yalan olarak değerlendiremeyiz. Çocuğa verilen sert cezalar çocuğun yalan söylemesine yol açabilir. (Çankırılı, 2011)

Çocukları yalana iten, çoğunlukla erişkinlerin gerçek karşısında takındıkları çelişkili tutumdur. Kendisi bol bol uyduran bir çocuk bile, anasının babasının yalanlarına çok duyarlıdır. Aldatılmayı kolay bağışlanmaz.

Örneğin, "Doktora gidiyoruz." Diye gezmeye çıkan ana ve babasından hesap sorar. Ya da olmadık bir zamanda bunun acısını çıkarır. Örneğin, konuklar önünde ana ya da babasının onlar için ettiği bir sözü açıklayıverir. (Yörükoğlu, 2010)

Çocuklar, anne ve babasının birbirine söyledikleri yalanları da sezip açıklamakta ustadırlar. Özellikle anne, kendi yalanına çocuğunu ortak ediyorsa sakıncalı sonuçlar doğar. (Yörükoğlu, 2010)

Kimi çocuk açıkça yalan söylerken bir özlemini dile getirir: Örneğin, babasız kalmış bir çocuk kendini babalı olarak tanıtır. Babasızlık, utanılacak bir durummuş gibi, gerçeği saklamak durumunu seçer. (Yörükoğlu, 2010)

2.5.2. Tırnak Yeme

Tırnak yeme bir güvensizlik belirtisi olmaktadır. Ailenin çocuğa aşırı baskıcı bir eğitim uygulaması, çocuğun sürekli olarak azarlanması, eleştirilmesi, kıskançlık, çocuğa yetersiz ilgi ve sevgi gösterme, vb. durumlar tırnak yeme davranışının görülmesine sebep olabilir. (Çankırılı, 2011)

2.5.3. Alt Islatma

Çocuklarda tuvalet kontrolü 3-4 yaşlarında kazanılır. Eğer bir çocuk 4 yaşından sonra hala altını ıslatmaya devam ediyorsa normal olmayan bu duruma "enuresis" adı verilir. Enuresis iki biçimde ya fiziksel ya da psikolojik nedenlerden kaynaklanabilir. Birincisi genetik ya da organik nedenli sinir – kas gelişmesinin gecikmesinden dolayı çocuk kas kontrolü yapamaz, altını ıslatır. İkincisi ise aileye yeni bir kardeşin gelmesi, yeni bir eve taşınması, anne baba geçimsizliği gibi ruhsal gerginliğe yol açan durumlarda altını ıslatma görülebilir. Enutresis, ekonomik ve kültürel seviyesi düşük aile ortamında, yeterli duygusal ilgiden yoksun, nörotik ve uyumsuz çocuklarda daha çok görülmektedir. (Çankırılı, 2011)

2.6 Çocuk Resimleri

Resim, psiko – pedagojik açıdan çocuğu bize tanıtmaya yarayan bir ölçüt olduğu gibi, zeka, kişilik, yakın çevre özellikleriyle iç dünyasını yansıtmaya yarayan bir ifade aracı olarak büyük bir önem taşır. (Yavuzer, 2003a)

Belirli bir kas olgunluğuna eriştikten sonra her çocuk kağıt üzerinde birtakım çizgi ve figür denemelerinde bulunur. Bireysel zeka ve kişilik faktörlerinin yanı sıra, çocuğun çevre ile olan etkileşimi ve günlük deneyimleri bir çocuğun çizgisini başa bir çocuğun çizginden farklı kılan başlıca etmenlerdir. İşte, faktörlerin çocuk resmine olan etkileri sergilemeye çalışacaktır. (Yavuzer, 2003a)

Çizme, boyama, inşa etme gibi etkinlikler karmaşık süreçlerden oluşur. Çocuk bu çabaları sırasında çeşitli öğeleri birleştirerek anlamlı bir bütün oluşturur, böylelikle deneyim kazanır. Seçme, yorumlama ve yenileme, bu etkinliklerde dikkati çeken diğer işlemleridir. (Yavuzer, 2003a)

Çocuk bize resmiyle adeta kendisinin bir parçasını yansıtmakta, olaylar hakkındaki duygu, düşünce ve görüş biçimlerini dile getirmektedir. Çocuk için resim, dinamik bir faaliyet örneği ve yalın bir anlatım aracıdır. Genelde sanat faaliyetleri, özelde resim açısından hiçbir zaman iki çocuk birbirine benzemez. Her biri büyüme, anlayış ve algılama açısından farklılık gösterir ve çevresini farklı olarak yorumlar. Bu nedenle türlü sanat faaliyetlerinde de farklılıklara rastlanır. (Yavuzer, 2003a)

Çocuk çizimlerinde, özellikle okul öncesi dönemlerde, bilinçaltının daha etkin olduğu bütün psikologlar tarafından kabul edilmektedir. Çocuk, önceden hiçbir hazırlık yapmadan, anlık serbest çağrışımla çizdiği bir insan, bir ağaç veya bir ev resminde farkında olmadan kendisine, hayata, insana ve çevreye ait algısını yansıtmaktadır. Bu algı çocuğun yaşadığı tecrübelere bağlı olarak bilinçaltına depolanmış olan mutluluk, sevinç ve güven

duygularını yansıttığı gibi; mutsuzluk, acı ve güvensizlik duygularını da yansıtmaktadır. (Çankırılı, 2011)

2010 yılında yapılan bir araştırma sonucunda, çocuğun cinsiyetine göre, çizdiği mekânın, resimde kendini çizip çizmeme durumunun, kendisi dışında kimseyi çizip çizmeme durumunun, materyale yer verme durumunun ve ne yapıyor olduğunun farklılaşmadığı, ancak resmedilen mekânın anasınıfında bulunma ve kullanılma durumuna göre resimde kendini çizip çizmeme durumunun, kendisi dışında kimseyi çizip çizmeme durumunun, materyale yer verme durumunun ve ne yapıyor olduğunun farklılaştığı görülmüştür. (Aksoy ve Baran, 2010)

2.7 Çocuk Resimlerinin Özellikleri

Çocuk resimlerindeki oransızlık, düzleme, saydam resim gibi özellikler, iki boyutlu resim düzlemi üzerinde çocuğun üçüncü boyutu yaratmada bulduğu özgün çözümlerdir. V. Lowenfeld, bu resimlerin çocuğun toplumsal, ussal, bedensel, ruhasal, çizgisel ve yaratıcı, tüm yaşantısının göstergesi olduğu düşüncesindedir. "Sanat Yoluyla Eğitim" kuramını savunan H. Read ise, insan doğasında bulunan estetik nitelik, bu niteliğin formundan kaynaklanan bütünleyici özellik ve sanatın bütünleyici yapısının bir araya gelerek çocuğun bir bütün olarak gelişmesini güçlendirdiğini savunur. (Gurtuna, 2003)

2 ve 12 yaş çocuk resimleri birçok yönleriyle ortak özellikler göstermektedirler. Bu özelliklere çocukların bedensel, zihinsel gelişimleri, sosyolojik konumlar gibi durumlar etki edebilmekte ve bazı değişikliklere rastlanabilmektedir. Genel olarak ele alınacak olursa bu özellikler; düzleme özelliği, tamamlama özelliği, saydamlık özelliği ve boy hiyerarşisi özelliği olarak dörde ayrılmaktadır. (Çellek, 2003)

Tamamlama Özelliği:

Çocuğa göre bütün olaylar kendisi içindir; dünyaya dıştan değil kendi merkezinden bakar. Resimlerinde doğayı dört yanıyla gösterir ve içgüdüsel olarak sıra dışı kompozisyonlar yaratır. (Gurtuna, 2003)

Çocuklar bir nesneyi ya da olayı, onunla ilişkili bir başka nesne ya da olaylarla birlikte düşünürler. Yani algıları, tikel değil tümeldir. Örneğin, masanın dört bacağı, ağacın kökleri, denizin ya da gölün balıkları vardır. Sokak; evler, ağaçlar, arabalar ve insanlarla bir bütündür. Çocuk için bunlardan birinin eksikliği o şeyleri tanımlamaya yetmez. Bu nedenle, toprağın altında kökleriyle beraber ağacı çizmek ya da profilden bakan bir insanın yüzünde iki gözünü göstermek, çocuğun bütüncül bir yaklaşım içinde olmasının bir sonucudur (Yolcu, 2004).

Düzleme Özelliği:

5-7 yaşları arasındaki çocukların nesneleri resim düzlemine yan yatırarak çizdikleri görülür. Sanat eğitimi dilinde "düzleme" denilen bu özellik, nesnelerin bir görüş noktasından bakılıyormuşçasına çizilmesidir. "Çocuk resim yaptığım mekan düzdür, düz bir yüzeye herhangi bir nesnenin resmini ancak düz olarak yapabilirim diye düşünür" (Türkdoğan, 1981).

Saydamlık Özelliği:

Bu özellik belirli yaş gruplarında sıkça rastlanır. (5 – 7) Resimlerinde kompozisyon olanlar içim önemli bir sorundur. Mekan kavramının karmaşık olduğu durumlarda ortaya çıkan bu özellikte alıştığı şekillerle yetinmemektedir. (Artut, 2002)

En belirgin özellikler arasında denizin dibinin, yerin altının veya bir evin dıştan, camdan bir fanus gibi içindeki eşyaların ayrıntılı bir şekilde betimlenmesidir. (Artut, 2002)

Boy Hiyerarşisi:

Çevresindeki gelişmelerden haberdar olan çocuğun hayal dünyası oldukça zengindir. Özellikle görsel materyallerden etkilenirler. Televizyon, onlar için son derece önemlidir. Aile, okul ve arkadaş grupları belirgin, önemli bir etken olarak görülür. (Artut, 2002)

Resimlerinde kendini ilgilendiren, düşündüren, duygulandıran, arzulandıran, kısacası önem taşıyan faktörler daima öncelik taşır. Örneğin kendisini heyecanlandıran bir kahraman, resim kağıdının tam ortasında yer alır ve son derece görkemli, canlı bir şekilde çizilerek boyanır. Resimde çizilmesi zorunlu fakat istemediği, hoşlanmadığı bir figür ise resim kağıdının köşesinde belli belirsiz, silik, gösterişsiz, küçük olarak ifade edilir. Bu özellikler sorunlu aile bireylerinin resimlerinin çizilmesinde netlik kazanabilmektedir. (Artut, 2002)

2007 yılında yapılan bir araştırmada şu bulgu ve sonuçlara ulaşmıştır. Bu çalışma çocuğu tanımak, yaslara göre resimsel gelişimini görebilmek için 4 -12 yas grubu öğrencilerinin resimlerinde figür kullanımı, figürlerin mekan ve elemanlar içindeki özellikleri (renk, leke ve çizgisel kullanımı) bakımından değerlendirmeye çalışılmıştır. Öğrencilerinin resimlerinde figür kullanımı, figürlerin mekan ve elemanlar içindeki özellikleri, renk, leke ve çizgisel kullanımı bakımından incelenerek, yas gruplarına göre çocukların resimsel özelliklerinin bilinmesinin sanat eğitiminin her alanında verimliliği arttıracağını umuyor. (Öztaş, 2007)

2.8 Çocuk Resimlerinin Tarihçesi

Çocuk resimleriyle ilgili önemli görüşlerin başında gelişim aşamalarına göre çocuk resmini sınıflandıran görüşler gelir. Belki de çocuk resmiyle ilgili yapılan ilk araştırmaların elde etmiş olduğu en büyük başarı, çocuk resminin

gelişim aşamalarını temel alarak sınıflandırma girişimidir. Çocuk resmindeki bu gelişim aşamalarını tanımlama konusundaki özellikle Kerschensteiner, Rouma ve Luquet'in önemli katkıları olmuştur. (Yavuzer, 2001)

Luquet, çocuk resminin (Piaget'nin deyimiyle zihinsel imge adı verilen) bir iç zihinsel modele dayandığını varsayıyordu. Bununla birlikte gerek Luquet, gerekse daha sonra Piaget, çocuk resimlerinin esas itibariyle gerçekçilik niyetiyle çizildiği savını ileri sürdüler. Yani, uzmanlara göre resmi çizen çocuk, herhangi bir objenin tanınabilir ve gerçekçi bir temsilini oluşturmaya çalışıyordu. Luquet'nin önerdiği resim gelişim evrelerinin sıralanışı, hem düzenleme ve grafik becerilerdeki gelişme evrelerini hem de çocuğun gerçekçilikle ilgili niyetlerindeki gelişme evrelerini dikkate alıyordu. Luquet ve diğer araştırmacılar tarafından önerilen ve gelişim evrelerini teme alan bu görüşlere karşı Goodenough 1926'da resimle zeka ölçümü konulu kitabını yayımladı. Bu çalışma ve bunu izleyen Harris'in çalışmaları geleneksel yaklaşımın dışında, çocuk resmini zihinsel gelişimi değerlendirmek üzere kullanmayı hedefliyordu. (Yavuzer, 2001)

Luquet, çocuk resminin (Piaget'in değimi ile zihinsel imge adı verilen) bir iç zihinsel modele dayandığını varsayıyordu. Bununla birlikte gerek Luquet, gerekse daha sonra Piaget, çocuk resimlerinin esas itibariyle gerçekçilik niyetiyle çizildiği savını ileri sürdüler. Resmi çizen çocuk, herhangi bir objenin tanınabilir ve gerçekçi bir temsilini oluşturmaya çalışıyordu. (Yavuzer, 1992).

Luquet ve diğer araştırmacılar tarafından önerilen ve gelişim evrelerini temel alan bu görüşlere karşı Goodenough 1926'da resmiyle zeka ölçümü konulu kitabını yayımladı. Bu çalışma ve bunu izleyen Harris'in çalışmaları geleneksel yaklaşımının dışında, çocuk resmini zihinsel gelişimini değerlendirmek üzere kullanmayı hedefliyordu. (Yavuzer, 1992).

Çocuk resimleri sanatsal düşünme koşullarının canlandırılması olarak ele alıp, bu düşünme koşullarını görsel duyusal yaşantıların değerlendirilip yargılanması için giderek, aşama aşama gelişen zihinsel olanaklar olarak

yorumladı. Böylece çocuğun resim dili kesinleşmiş bir düzenlemeye kavuştuğu gibi, ağırlık bilişsel eleştirel alana kaydırılmıştı. (Britsch, 1926).

Uzunca bir dönem çocuk resmi hakkında önemli şeyler söylenmiş, birçok sav ileri sürülmüştür. Şimdi bunların çocukların sanat eğitiminde uygulanması için yöntemler bulunması gerekliydi. Okullarda çocuktaki dışavurumcu gücün benimsenip önemsendiği bu yıllarda Bauhaus okulunun (kuruluşu 1918) 'biçimlendirme öğretileri' (Gestaltslehren) de duyulmaya başlamıştı. Bauhaus'ın getirdiği renkli çalışmalar, grafik çizimler, atölye çalışmaları gibi pek çok ifade olanağının çocuğun dışavurum biçimleriyle uyuşup uyuşmayacağı denenmeliydi. (San, 1983)

Okullarda yapılmış reformlar bu tür denemelere olanak veriyordu. Bu denemelere girişilirken önceki dönemin temel çizimleri üzerine tartışıldı; canlandırma (darstellen) terimi yerine artık biçimlendirme (gestalten) terimi geçerlilik kazandı. (San, 1983)

Canlandırma, 'doğru' ya da 'yanlış' ölçütleriyle, verilmiş nesnesel bir dünyanın, göz ve el aracılığıyla yeniden verilmesi anlamındaydı. Biçimlendirme ve iç yaşantılar ve izlenimler hakkındaki şeylerin 'kendiliğindenlik' (spontanite) ve 'birlik', 'uyum' ölçütleriyle dışa vurulmasıydı. Biri doğa bilimleri ve matematikteki düşünme biçimiyle, bir bakıma 19. yy.ın düşünme biçimiyle, diğeri tinsel (manevi) bilimlerin tutumuyla açıklanabilirdi. (San, 1983)

Böylece çocuk resmi ile ilgili olarak geliştirilen belli başlı iki kurama bağlı olmak üzere iki didaktik yönelme belirdi: Birine 'yaşantısal' diğerine 'eleştirel yargısal' demek mümkündür. Birincisinde yaşantısal olarak ve aynı zamanda belli bir ritim içinde ortaya konan 'anlatım' söz konusudur. Bu yöntemde duyuları ve yaratıcı gücü eyleme geçirici birlik ve uyum bulunması önem taşıyordu. Bu yaklaşımın kökleri yüzyılın başlarındaki akımdaydı ve usdışı ve görüsel bileşen burada ağırlıklıydı. İkinci yönelim ise Britsch'in kuramına dayalı idi. Anlatımcılık (expressionizm) tan sonra gelen 'yeni nesnelcilik' akımına uygun düşmekteydi. (San, 1983).

Sanatsal düşünmenin tekniğe dayalı gelişimi için görsel yaşantı ve izlenimlerin usavurulması, eleştirilip yargılanmasından yola çıkan bu anlayışla, yaşantıların duyuşsal değil de bilişsel işlenmesi söz konusu idi ancak, biçimi, formu reddeden ve nesnenin irdelenmesinden kaçınan kimi çağdaş sanat anlayışlarından, bu anlayış çerçevesi içinde, didaktik yönden yararlanma olanağı yoktu. (San, 1983).

Çocuk resminin incelenmesinde 1885-1920 yılları arasında ilgi artmış önceleri sadece çocuğun zihninin iç dünyasının kopyası olduğu düşünülen çocuk resmi bu dönemde çok sayıda çocuk resmi üzerinde araştırma yapılmış, resimler çizenin sosyo-kültürel yapısına göre de sınıflandırılmıştır. 1926'da sanat eğitimi ile ilgili olarak yapılan bir toplantıda, "sanat derslerinde açıklamalar için sanattan yararlanmak, fakat derslerde asıl psikolojik bilgilere dayanmak ve çocuğun kendine özgü niteliklerini korumaya çalışmak" ilke olarak benimsendi. Bunun için de çocuk resminin dilinden anlamak şarttı. (San, 1983)

O. Lowenfeld (1939) sanat yoluyla bireyin kendisini ifade etmesinin sağlıklı bir duygusal gelişme açısından temel önemi olduğuna inanıyordu. Yine 1940'dan sonra çocukların resimlerine duygularını ve güdülerini yansıttıkları görüşü ağır bastı. 1950'li yıllarda testlere olan ilginin artmasına paralel olarak çocuğun çiziminin onun zihinsel ve duygusal durumuyla ne ölçüde ilişkili olduğu araştırılmaya başlandı. (Akt:Sorenson, 1968)

1940'tan sonra çocuk resimlerine karşı yeni bir ilgi doğmaya başladı. Bu ilgi, çocukların, resimlerine duygularını ve güdülerini yansıttıkları varsayımından kaynaklanmaktaydı. 1950'li yıllarda ise testlere olan ilginin artmasına paralel olarak çocuğun çiziminin onun zihinsel ve duygusal durumuyla ne ölçüde ilişkili olduğu araştırılmaya başlandı. Özellikle son 15 yıl içerisinde çizimler, bilişsel süreçlerin bir ürünü olarak bilgi işleme temelinde deneysel yöntemlerle incelenebilmiştir. (Yavuzer, 2001)

2.9 Çocuk Resmine İlişkin Yaklaşımlar

Çocuk resmine ilişkin düşüncelerin temel çıkış noktasını, "Çocuklar nasıl resim yapar? Çizgi çizmeye nasıl, ne zaman başlar ve çizgiler çocukta nasıl gelişir?"gibi sorular belirlemiştir. Bugüne kadar pek çok bilim adamı, sanat eğitimcisi ve sanatçı bu sorulara değişik görüşler getirmişlerdir. (Kırışoğlu, 2005)

Bu görüşleri başlıca iki ana grupta incelemiştir:

1. Çocuk resimlerine ruhbilimsel ve gelişimsel boyutta yaklaşımlar.
2. Çocuk resimlerine sanatsal ve estetik yönden yaklaşımlar.

2.9.1. Gelişimsel ve Ruhbilimsel Yaklaşımlar

Çocuk resimlerine olan gelişimsel yaklaşımların temeli, 18. yy□a Rousseau□ya kadar uzanmaktadır. 19. yüzyıl başında Rousseau ve Froebel gibi öncülerin başlattıkları düşünce hareketlerinin içerisinde çocuklar için de önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmelerden en önemlisi "çocuk hareketi"dir. (Kırışoğlu, 2002).

Çocuk resimlerine duyulan merak üzerine onların nasıl geliştiği ve hangi aşamalardan geçtiği sorunları üzerinde çalışmalar başlamıştır. San (1983, s.95) 1905- 1927 yılları arasında Almanya□da Kerschenteiner, Rouma ve Luquet□nin Almanya□daki okul çocuklarından yaklaşık 300.000 resim toplayarak çocuk resimlerinin evrelerini tespit etmeye çalıştıklarını bildirir. (Yavuzer, 2005)

Gelişimsel evrelerin sınıflandırılmasında en önemli isim olarak Luquet□i gösterir. Luquet□in sanatsal gelişim evrelerini sınıflandırması daha sonra Piaget□in bilişsel gelişim evrelerini geliştirmesine ön ayak olmuştur. Luquet ve Piaget çocuğun resimlerinde gerçeğe benzeyen ve tanınabilen objeler yapmaya çalıştığını vurgular. (Yavuzer, 2005).

Gelişimsel yaklaşımlarda "çocuk oyun oynamak için resim yapar" düşüncesi yer alır. Çocuğun neden çizdiği sorusuna, oyunu açıklayan

kuramları vererek açıklamaya çalışmışlardır. Bu kuramlardan bazıları şunlardır: (Yavuzer, 2005).

2.9.1.1 Fazla Enerji Kuramı:

Oyun kuramının savunucularından Shiller, oyunun fazla enerjiyi dışarı atmanın bir yolu olduğunu söyleyerek *"Fazla Enerji Kuramı"*nı ortaya atmıştır. Bu kuram, aktif olmanın insanın doğal yapısında bulunduğunu ve oyunu fazla enerjiyi dışarı atmanın bir yolu olduğu görüşünü öne sürer. Diğer canlılara göre insanın aktivitesinin temelinde aklın olduğu dikkati çeker. (Yavuzer, 2005).

İnsanın aktif durumu fiziksel özellikleri ve aklıyla gerçekleşir. İnsan enerjisini çeşitli yollardan deşarj eder. Enerjinin boşaltılmadığı durumlarda biriken fazla enerji kişiyi, genellikle saldırgan tutumlar içine itmektedir. Bu fazla enerjinin en kolay ve eğlenceli şekilde dışarı atımı oyunla gerçekleşmektedir (Yavuzer, 2005).

2.9.1.2. Alıştırma Öncesi Kuramı:

Bu kuramın öncülerinden Gross (1901) oyunun çocuğa ileri ergenlik dönemlerinde faydalı olacak becerileri uygulama fırsatı ile yeteneklerini geliştirme olanağı verdiğini savunur. Çocuklukta oyun oynayarak kazanılan faydalı beceri tutum ve davranışlar, yetişkin yaşamına hazırlanmanın bir antrenmanı gibidir. Kişi manevra kabiliyetini ve hazır bulunuşluğunu böylece gerçekleştirebilecektir (Akt: Yavuzer, 2005).

2.9.1.3. Yineleme Kuramı:

Oyun üzerine ileri sürülmüş biyolojik kuramlardan biri de yineleme kuramıdır. Bu kuramda oyunun, atalarımız açısından önem taşıyan içgüdüsel etkinliklerin provası olduğu ileri sürülür. Hall□a göre oyun, çağdaş toplumda sorun yaratabilecek ilkel güdülere (örneğin saldırganlık) bir boşalma, dışa

vurum yolu sağladığı için önemlidir. Çizme işleminin kendisinin içgüdüsel etkinliklerin provası olmasa da, çizimler ilkel içgüdülerin simgesel bir biçimde dışa vurulmasını sağlayabilir. Örneğin askerlerin ve savaşların resimlerini çizen bir çocuğun ilkel saldırganlık dürtülerini tekrar ederek onları yüzeye çıkarttığı söylenebilir. (Yavuzer, 2005).

1950'li yıllarda psikoloji alanındaki testlerin artmasıyla çocuk çizimlerinin zihinsel ve duygusal durumuyla ilişkisi araştırılmaya başlanmıştır. Çocuk çizimlerini bir ölçüm yöntemi olarak değerlendiren sistemli ilk test, 1926 yılında Goodenough tarafından geliştirilmiştir."Resimle Zeka Ölçümü" adlı bu testi 1963 yılında Harris gözden geçirerek "Goodenough-Harris, Bir Adam Çiz" testini geliştirmiştir. (Yavuzer, 2005)

Araştırmacılar bu testi kullanarak çocukların yaşları büyüdükçe çizimlerindeki ayrıntıların da çoğaldığını saptamışlardır. Daha sonraki yıllarda Buck, Koppitz, Frankenburg ve Gessel gibi araştırmacılar çocukların gelişim bozukluklarının tespitinde yararlı olan çeşitli resim testleri geliştirmişlerdir. (Yavuzer, 2005)

Çocuk resmini ruhbilimsel yaklaşımlarla açıklayan kuramların temelinde psiko-analitik kuram gelir. Freud tarafından öne sürülen bu görüşe göre çocuğun resim çalışması bilinçaltında yatan istek ve korkulardan büyük ölçüde etkilenmektedir. İstek ve korkuların anlatımı sembolik veya gizli olabilmektedir. Psiko-analitik kuramcıların resmi, insanların bastırılmış ve tehlikeli duygularının zararsızca dışarı dökebileceği "güvenlik süpabı" olarak gördüklerini bildirir. Bu konuda küçük bir kızın evdeki sürtüşmelerden ve tartışmalardan yıpranarak resimde evin bacasından kalın duman tabakasının yükselişini yansıttığını örnek gösterir. (Yavuzer, 2005)

2.9.2. Sanatsal (Artistik) ve Estetik Yönden Yaklaşımlar

Sanatsal (artistik) yaklaşımlar, çocuk resimlerini sanatçıların resimleriyle kıyaslayarak birer sanat eseri olarak görmektedirler. Demirci (1974) çocuk resim sanatına şöyle atıfta bulunmuştur. "Bugün dünyada büyük

sanatçıları düşündüren, kıskandıran, onların anlamına erişmeye çaba gösteren bir „çocuk resim sanatı' vardır". Çocuk resimlerine ilk dikkatlerin çekilmesi 20. yüzyılın başında her türlü olağandışı görüntünün sanata girdiği, akademik ölçülerin reddedildiği ve sanatsal yaratmada yeni kaynaklar arandığı zamana rastlar. Çocuk resmi, ilkellerin resimleri ve halk sanatı estetik kaynak olarak keşfedilmiştir (Kırışoğlu, 2005).

B. Rahmi Eyüboğlu "Dünya kuruldu kurulalı çocuklar resim yapıyorlardı, ama bunlarda bir lezzet, bir değer olduğunu yeni resim anlayışına borçluyuz" diyerek bu benzetmeyi dile getirir (Akt: Kırşoğlu, 2005).

Çocuk resimlerinde bulunan değer, estetik açıdan sanatın, ilk, özgün ve yalın biçimi olmasından dolayıdır (Buyurgan, 2007).

Edgü (1974) 20. yy sanatındaki devrimlere bağlı olarak çocuk resimlerinin pek çok sanatçıya yeni ufuklar açtığını ifade eder. Ona göre bu sanatçılar arasında Klee ve Debuffet başta gelir. (Akt: Kırışoğlu, 2005).

Arnheim, çocuk resmi ile sanatçıların yapıtları arasındaki benzerliğin gelişimsel anlamda değil, sanatın oluşum süreciyle ilgili olduğunu savunur. Çocuk resimlerinin yetişkinlerinkinden çok ayrı nitelik yapıları olup, yetişkin sanatından bağımsız bir sanattır (Akt: Kırışoğlu, 2005).

2.10 Çocuk Tiplerine Göre Özellikler

Çocuk resimlerinde her obje için bir tip oluşur. Tipin oluşumunu etkileyen faktörler şunlardır;
Duraganlık, değişmezlik,
Tipin korunması,
Tipin değişimi. (Yavuzer,2003)

2.10.1. Görücü Tipler

Bütünsel bir bakış açısına sahiptirler. Konuları bütünüyle görüp, lekeci bir anlayışla yorumlarlar. Çizimlerinde figürlerin konturlarını önceden belirlerler. Örneğin: Bir insanın kol, bacak ve gövdeleri b,r bütün içinde ayrıntısız çizilir, vücudu oluşturan diğer parçaları kontur şeklinde gösterilir. Benzer dudum doğadaki diğer varlıklar için de geçerlidir. Özellikle iki boyutlu renkli çalışmalarda başarılıdırlar. (Artut, 2002)

2.10.2.Yapıcı Tipler

Figürleri, nesneleri parçalar halinde düşünerek ayrı ayrı tamamlayarak bir bütün elde ederler. Örneğin bir insan figürü çiziminde önce baş, sonra kol ve bacakları birleştirerek figürü oluştururlar. Diğer konuların çizimi ve boyama işlemlerinde de aynı tavır ve anlayış görülür. Özellikle üç boyutlu çalışmalarda daha yaratıcı ve başarılıdırlar. (Artut, 2002)

2.10.3.3. Karışık Tipler

Bu gruba giren çocuklar, yukarıda belirlenen her iki özelliği gösteririler. Daha çok lekeci, üç boyutlu, biçimsel – figüratif çalışmalarda başarılı olurlar. (Artut, 2002)

Araştırma ve incelemelerden çıkan sonuçlara göre bu gruba giren çocukların sayısı oldukça fazladır. (Artut, 2002)

2.11 Çocuk Resminin Gelişim Aşamaları

Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişimine paralel olarak sanat faaliyetlerinde de belirgin bir değişim dikkatimizi çeker. Kağıda yapılan ilk işaret ve çizgi, giderek birer sanat evresine dönüşerek ergenlik dönemine kadar gelişimini sürdürür. (Yavuzer, 2003)

Çok genel bir yargıda bulunacak olursak çocuklar büyüdükçe resimleri daha ayrıntılı, daha oranlı ve daha gerçekçi olur. Bununla birlikte resimlerinin gelişmesi açısından her evrede çocukların yaptıkları resimleri niteleyen bazı çarpıcı ve çok ayırıcı özellikler bulunur. (Yavuzer, 2003)

2.11.1.Karalama Evresi (2 – 4 Yaş)

Havada elleriyle, kollarıyla şekiller çizerek bir duygusunu ya da gereksinimini anlatmaya çalışan bebek, 18 aylık olduğunda büyük kol hareketleriyle kağıt üzerinde kavisler çizebilir duruma gelir. (Gürtuna, 2003)

İlk yıllarda çocuk kağıt üzerine gelişi güzel çizgiler çizer. Bu evre, Karalama Evresi olarak tanımlanabilir. 18. ay dolaylarında çocuğun ilk karalama gelişimleri dikkatimiz çeker. Aslında bu ilk işaret çocuğun gelişimi açısından önemli bir adım sayılabilir. O, kendi yalnız çizerek, boyayarak değil, yazılı bir biçimde de ifade etmeye başlamıştır. (Yavuzer, 2003)

Başlangıçta kağıt, çocuk tarafından içinde grafik işaretlerin uçuştuğu bir kap gibi ele alınır. Çocuk ne mesafeyi, ne oturacağı resmin temellini, ne de sağ ve solunu göz önünde bulundurur. (Yavuzer, 2003)

Karalama evresinden önce çocuk, bir eşyanın üzerine ıslak parmağı ile çizdiği çizgilerle, kum üzerinde arkasından bir sopa çekerek yürüdüğünde meydana gelen çizgileri tren ya da ray olarak isimlendirir. Kağıt üzerine ilk karalamaları yaptığı zaman da kalem izlerini tren, yol ya da koşu olarak adlandırır. Luguet'in değişiyle çocuk, grafik anlatışlara başlar, anlatırken çizer, çizerken anlatır. (Yavuzer, 2003)

Çocuğun dikey – yatay çizgilerle yaptığı deneyimler, 2.5 yaşında çembere ve giderek kalın bir yumağa dönüşür. Kasların egemenliği arttıkça çizgilerin yönü denetim altına girer. (Yavuzer, 2003)

Karalama döneminde çocuğa boya verildiğinde genellikle rengin önemini ve anlamını ayrımsayamaz; boya kalemi ve fırçayı renk bölgeleri yapma eğilimiyle kullandığı gözlemlenir; nokta vuruşlarla, yukarıdan aşağıya veya yatay biçimde denemelerle boyaları sıçratarak oyununa devam eder. (Gürtüna,2003)

Çocuğa göre çizmek, elin hareketlerini kağıda dökmektir. Eli amaçsız bir şekilde kağıt üzerinde dolaşırken çizgiler bırakır. Çocuk oluşan çizgileri görür ve onların yaratıcısı olduğunu anlar. Bu istem dışı eylemi yetişkin anlamsız bulabilir, fakat çocuk için bu, faaliyetinin bir ürünü, kişiliğinin yansımasıdır. (Yavuzer, 2003)

2.11.2. Şema Öncesi Dönem (4 – 7 Yaş)

Bu dönemde çocuk, çevresiyle bilişsel düzlemde iletişim kurmaya başlamıştır; canlandırmak istediği nesne ya da kavramla ilişki kurma kaygısı duymaya başlar. (Gürtüna, 2003)

Şema öncesi evresinde çocuk, canlandırmak istediği obje ya da kavramla ilişki kurma kaygısını yaşamaya başlar. Bu ona büyük bir doyum sağlar. (Yavuzer, 2003)

Genelde, dört yaş civarında, çocuklar oldukça tanınabilecek biçimler çizmeye başlar. Bununla birlikte, kesim olarak bunların ne olduğunu söylemek oldukça zordur. Ancak beş yaşlarında, insanlar, evler ya da ağaçlar tanınmaya başlanır; çocuk altı yaşına geldiğinde de biçimler ve şekiller konulu olmaya başlar. Yapılmakta olan resmin türünü belirleyecek türlü öğeler ortaya çıkar. (Yavuzer, 2003)

Bu dönemde dairesel ve uzunlamasına çizgilerin biçimlenmeye başladığı görülür. 5 – 6 yaşlarında çocuk kendi duygu ve düşüncelerini ortaya koyacak girişimlerde bulunur. En sevdiği konu insan figürüdür. (Yavuzer, 2003)

5 yaş çocuklarının çoğunluğu bir kafa ve bir gövde çizerler. Kafada gözler, bir burun ve ağız olur, kollar ve bacaklar ise artık gövdeden çıkar. İlerleyen her yaşla boyun, parmaklar, kulaklar ve gözbebekleri gibi özellikler eklenir. (Yavuzer, 2003)

İnsan resminin yanı sıra çocuk, yakın çevresinde ilişkide olduğu objeyi çizmeye başlar. Bu objeler kağıt üzerinde gelişigüzel yer alırlar. Bu evrede çocuklar kişilik ve gelişimlerinin özelliklerini vurgulayan türde resimlerinin açıklamaya çalışırlar. Çocukla sağlıklı bir iletişim kuran ve onu iyi gözlemleyen bir yetişkin, çocuğun düşünceleri, ilgileri ve faaliyetlerinin anlamı hakkında pek çok şey öğrenebilir. (Yavuzer, 2003)

2.11.3. Şematik Dönem (7 – 9 Yaş)

Yaklaşık 7 yaşlarında başlayan ve şekil kavramının gerçekleştiği bu dönemdeki bazı çocukların şemaları oldukça zengin bir kavramken, bazılarının ki de zayıf bir sembol olabilir. (Yavuzer, 2003)

Çocuğun bir şeyi nasıl gördüğü; o şeye verdiği duygusal anlam, deneyimleri, bir objeye dokunarak ya da objenin nasıl hareket ettiğini veya davrandığını izleyerek etkilenmesi, şemanın oluşunu belirler. Bir objenin şemasını, çocuğun sonuçta ulaştığı kavramla o obje hakkındaki bilgisi temsil etmektedir. (Yavuzer, 2003)

Belirli şemaların ortaya çıkması yetişkinlere çocuğun gelişimi hakkında önemli bilgiler vermektedir. Çocuğun bilgisi, onun dünya anlayışını ve ilgilerini açıklamaktadır; işte resimlerde görülen de budur. Tepkilerdeki esnekliğin bir başka şekli de, çeşitli objelerin betimlenmesinde onların çeşitliliğidir. Bu değişiklikleriyle çocuk, bu objelerin kendisi açısından duygusal anlamına işaret etmektedir. Abartma, ihmal ya da eksik bırakma gibi, çocuğun çevresiyle olan ilişkilerini gösteren bu tipik özellikler bu yaş döneminin özellikleri olmasa da, çocuğun sağlıklı duygusal tepkilerinin belirtileridir. (Yavuzer, 2003)

Çocuğun yazı ile birlikte kimi simgeleri, işaretleri de çizgileri arasına yerleştirdiği görülür; yön gösteren ok işareti, banka amblemleri, PTT yazısı... gibi. İçinde yaşadığı kültürü tanıyıp, anlayıp, özümseme gereği duyar. Örneğin, küçük 28 çocuğun resminde hareketi birbirini izleyen çizgiler oluştururken, okul çocuğu hareketi nesnelerin gerçek hareketlerini resimlerinde çizgiyle göstermeye başlar; bayrağı dalgalandırır, bacadan çıkan dumanı savurur, rüzgarın etkisiyle ağacı eğer, insanları koşturur vb. bunları yapmak için, kendi çizgileri yetersiz kaldığında içinde yaşadığı kültürün kendinden önce yakaladığı çizgileri kullanır. Çünkü artık çocuğun kimi resimsel sorunları öğrenerek çözmesi gerekir. Gerçek anlamda sanatta öğrenmenin başladığı yaş olarak bu evrenin alınması da bu nedenledir. Üçüncü boyut ve uzamsal ilişkiler, perspektif, ışık- gölge, renk ve çizginin bütün olanakları çocuk tarafından öğrenilmelidir (Kırışoğlu, 2005).

2.11.4. Gerçeklik Dönemi (9 – 12 Yaş)

Bu yaşlardaki çocuk artık toplumun bir üyesi olduğundan haberdardır ve bu haberdar oluşu çizgilerine yansıtmaya başlamıştır. Bu dönemdeki çocuğun daha önceki çalışmalarına oranla daha ayrıntılı çizgiler çizdiği ve daha gerçekçi bir yaklaşımla olduğu gözlenmektedir. (Yavuzer, 2003)

Bu evrede çocuk, ayrıntıya ilgi duyarken, giderek resimlerini göstermekten hoşlanmaz, onları açıklamaz. Artık renkler gelişigüzel seçilmek yerine, gerçeğe uygun biçimde seçilmeye başlanmıştır. (Yavuzer, 2003)

Bu dönem çocuğunun resminde artık erken yılların güçsüz fakat özgür havası kalkmış, içinde yaşadığı kültür ve toplumun bazı zevk ölçülerine uyma kaygısı egemen olmuştur. (Yavuzer, 2003)

6–8 yaşından başlayarak cinsiyet ayrımını çizimlerinde gösteren çocuk, erkek ve kız giysilerindeki ayrıntıları özellikle ve özenle belirtir. Anlatım daha başarılıdır. Örneğin, insan ve hayvan resimlerinde vücut bölümlerinin yerleri, ölçüleri doğruya daha yakındır ve hareket ile ritim resimlerinde görülmeye başlar (Türkdoğan, 1982).

Kızlarla erkeklerin konu seçiminde farklılıklar belirir. Erkekler tekneler, uçaklar, arabalar, v.b. çizerken kızlar kadın yüzleri, giysiler, evler, çiçekler v.b çizerler. Bu evrede çocuklar ne çizeceklerini uzun uzun düşünürler, yaptıklarını beğenmezler, olması gerektiği biçimde yapamadıklarını sanıp cesaretlerini yitirirler. Nesnelerin gerçek oranlarına ve renklerine sadık kalma kaygısı belirir. Artık sarı ve ya kırmızı yüz yerine, cilt renginde bir yüz boyama kaygısı vardır (San, 1979).

2.11.5. Görünürde Doğalcılık Dönemi (12 -14 Yaş)

Ergenliğin başlangıcına rastlayan bu dönemde çocukların giderek doğal çevrelerinden haberdar oldukları dikkati çeker. Çocuk ya da ergen bu dönemde yakın çevresinde gördüğü objelerin orantılarını, boyutlarını, derinliklerini çizgilerine yansıtmaya çalışır. (Yavuzer, 2003)

Bu evrede insan figürünün büyük bir ayrıntıyla çizildiği ve tahmin edileceği gibi, cinsel özelliklerden haberdar olmanın büyük ölçüde arttığı, bunların resme yansıdığı gözlemlenmektedir. (Yavuzer, 2003)

Yine bu dönemdeki çocuğun renk faklılıklarından haberdar olduğu ve rengi en iyi biçimde kullandığı görülür. (Yavuzer, 2003)

Bilincine tam varılmamış gelişimsiz bir zeka vardır. Gerçeğe yanaşma hareket ve dramatik yöne eğilim insan resminde eklemleri görüp resme aktarma, doğanın değişimlerine tanık olma (görsel) orantı uzak, yakındaki eşyaların boyutlarındaki ayrımları görme ufuk çizgisi (görsel) yakın ve uzak renklerin değerini (görsel) duyguya bağlanan renkler (öznel) olarak özellikleri saptanabilir. (Kehnemuyi, 1997).

Resimsel birçok sorun artık öğrenilerek çözülür ve çözülmelidir. Örneğin, renk sorunu; renklerin birbiriyle ilişkisindeki etkileşim, renk karışımları, rengin duygusal ve anlatımsal etkileri araştırılarak öğrenilir. Okul çağında ve ilk ergenlik çağında resimde kaybolan bütünlük tekrar kazanılır.

Genç, öğrenerek bütünü kavrar. Bu öğrenme çok boyutlu bir öğrenmedir. (Kırışoğlu, 2002).

2.12 Çocuk Resimlerinin Psikolojik Boyutları

Okul çağı, çocuğun aile yuvasından çıkıp, dış dünyaya açıldığı, toplumsal çevreye iyice karıştığı çağdır. İlkokul yıllarını içine alan bu dönem, ergenliğin ilk belirtilerinin başladığı 12.yaşta son bulur. (Yörükoğlu, 2010)

Ruhsal gelişmesi yolunda giden bir okul çocuğunda cinsel kimlik iyice belirmiştir. Kızlar kız özelliklerini, erkekler erkek özelliklerini ana baba ile özdeşim sonucu kazanmışlardır. Çocukta iyi ile kötüyü, doğru ile yanlışı seçme yeteneği, yani üst benlik gelişmiştir. Bağımlılığı azalmış, annesi dünyasının ekseni olmaktan çıkmıştır. Bütün günü anneden ayrı olarak, ya da dışarıda oyunda, ya da okulda geçirebilir. Çocukluk hastalıkları geride kalmış, büyüme hızını yitirmiştir. Dengeleri yerindedir, el kol becerisi daha da artmıştır. (Yörükoğlu, 2010)

Beytut, Boşışık, Solak ve Seyfioğlu, (2009) göre çocuklarda hastaneye yatmaya bağlı olabilecek psikolojik sorunları, hastane hakkındaki duygularını resim çizme yönetimiyle tanımlamak amacıyla yapılmıştır. Gruplar arasında çocukların çizdikleri resimlerdeki agresyon bulgusu açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Resimlerdeki depresyon bulgusu incelendiğinde; hastanede yatan ve kronik hastalığı olan çocukların çoğunda depresyon bulgusuna rastlanmış, hastanede yatan ve akut hastalığı olan ve sağlıklı çocuklarda kronik hasta çocuklara göre resimlerinde daha az oranda depresyon bulgusu saptanmıştır. Gruplar arasında çocukların çizdikleri resimlerdeki depresyon bulgusu açısından anlamlı fark bulunmamıştır.

Taş, Aslan Sayek (2006) yaptığı bir araştırmada araştırmada şu bulgu ve sonuçlara ulaşmışlardır. Bu çalışma, 7-12 yaş grubu çocuklarda doktor algısını ve bu algıyı etkileyen bazı etmenleri (yaş, cinsiyet, ailelerinde doktor

bulunma durumu) saptamak amacıyla yapılmıştır. Resimlerinde yer verdikleri doktor figürünün kendi cinsiyetleri ile uyumlu olduğu belirlenmiştir. Her beş öğrenciden birisi resimlerinde "doktor-hemşire" ayrımını yapabilmiştir. Grubun yalnızca az bir bölümünün doktorun koruyucu hizmetler ile ilgili sorumluluklarını tedavi edici sorumluluklarına göre daha öncelikli olarak düşünmüştür. Genel olarak, resimlerde çizilen ayrıntılar yaş arttıkça artmıştır.

2.12.1. Çocuk Resimlerinin Yorumu ve Terapide Kullanılması

Çocuk çizimlerinin yorumu ve terapide kullanılması psikoloji için henüz yeni bir konudur. 19. Yüzyılın sonlarına kadar çocukların okul öncesinde çizdiği resimler ciddiye alınmamış, biriktirilmesi düşünülmemiştir. Ancak okula başladıktan sonra, program gereği, çizdiği resimler ciddiye alınmış, çocuktan çizdiği resimleri dosyada veya resim defterinde saklaması istenmiştir. Çocuklar okula başladıktan sonra, resim dersinde öğretmen tarafından çizdirilen resimlerin psikolojide fazla bir değeri yoktur. Psikoloji için değerli ve anlamlı olan okul öncesi yaşlarda çizilen resimlerdir. (Çankırılı, 2011)

Okul öncesi resimlerin biriktirilmesi, yaşlara göre gruplandırılması ve yorumlanması alanında en ciddi çalışmayı Rhoda Kellogg yapmıştır. 1928 yılında itibaren dünya çapında biriktirmeye başladığı resimlerin sayısı "Analyzing Children's Art" isimli kitabını yayımladığında yarım milyona ulaşmıştı. Kellogg, çocuklardan üzerinde fazla düşünmeden, akıllarından geldiği gibi, serbest çağrışımla çizmelerini istemiş; topladığı resimler arasında benzerlikler kurarak, çocuklarda resim çizme yeteneğinin gelişimi konusunda bir sistem oluşturmaya çalışmıştır. Kellogg'un okul öncesi çocuklar tarafından çizilen resimleri toplayıp arşivlediği yıllarda çocukların zihinsel ve duygusal gelişimleri hakkında çok az şey biliniyordu. Bu yüzden Kellogg, topladığı resimleri çocukların zihinsel ve duygusal gelişimleri açısından değerlendirmeyi düşünmemiştir. (Çankırılı, 2011)

Kellogg'dan sonra özellikle 1950'li ve 60'lı yıllar arasında, birçok psikolog çocuk resimleri üzerinde çalışmaya başlamış, çizimlerle zihinsel ve duygusal gelişim arasında bağ kurmaya çalışmışlardır. Bunların biri

mürekkep lekelerini yorumlamaya dayanan Rorschach duydu durum testi ile eşleştirmeye çalışan "bir adam resmi çiz" (DAP – Draw a perdon) idi. Ancak araştırmalar çocukların çizdiği adam resimlerinin tek başına duygu durum tanısı koymaya yetmediğini göstermiştir. Çocuk resimlerinin içindeki ruhsal ve duygusal elementleri doğru yorumlayabilmek için çocuğun yaşını, aile yapısını, kültürel çevresini hesaba katmamız gerekir. Buna sezgimizi ve gözlemimizi de kattığımız zaman çocuğun içinde bulunduğu zihinsel, duygusal ve ruhsal yaşantı hakkında doğruya yakın bir tanı koyabiliriz. (Çankırılı, 2011)

2008 yılında yapılan bir çalışmada çocuklarının yaşıtlarının 8-9 resimlerine bakış açılarının ne olduğunun, yaşıtlarının resimlerini nasıl algıladıklarının, birbirlerinin duygu ve düşüncelerini tahmin edip edemediklerinin ve 8-9 yaş çocuk resimlerinin, yaşıtları üzerindeki etkisinin ne yönde olduğunun değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda elde edilen tabloya göre; Yaşıt resimlerine bakıldığında, yaşa bağlı olarak görsel çalışmalardaki duygusallığı algılama düzeyinin olumlu yönde değişmekte olduğu, yaş küçüldükçe arkadaş resmini beğeninin arttığı gözlemlenmiştir. (Ceylan, 2008)

2006 yılında yapılan başka bir araştırmada ise ana şu bulgu ve sonuçlara ulaşmıştır. Bu çalışmada, ana sınıfı (6 yaş) çocuklarının duygu ve düşüncelerini ifade etmelerinde resimlerinin önemi araştırılmıştır. Sonuç olarak çocukların, duygu ve düşüncelerinin ipuçlarını resimlerine yansıttıkları çalışmada gözlemlenmiştir. Ancak resim tek başına yeterli olmayabilmektedir. Resmin yanında çocukla ilgili gözlem ve bireysel raporların da dikkate alınması gerekmektedir. (İnan, 2006)

2008 yılında yapılan bir başka araştırmada ise şu bulgu ve sonuçlara ulaşmıştır. Bu araştırma, 06-11 yaş öğrencilerin ailesel özelliklerinin ve bireysel özelliklerinin resimlerine yansıyıp yansımadığını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Bu amaca bağlı olarak, sağlıklı aile ortamında bulunan çocuklarla, iletişimsiz, huzursuz, parçalanmış aileden gelen çocukların ve bireysel özellikleri bakımından farklı öğrencilerin resim çalışmaları arasında

fark olup olmadığı sorusuna cevap aranmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, öğrencilerin ailesel özelliklerinin ve bireysel özelliklerinin yaptıkları resim çalışmalarına yansıdığı, ailevi problemleri olan çocuklarla olmayanların resim çalışmaları arasında ve bireysel özellikleri bakımından farklı öğrencilerin resim çalışmaları arasında bazı farkların bulunduğu görülmüştür. (Dülger, 2008)

2.12.2. Çocuk Resminde Çizgilerin Yorumu

Çocuk resminin projektif özelliği üzerinde çalışmalar yapan bazı uzmanlar, çocukların resimlerini, çizgileri dikkate alarak yorumlamaya çalışmışlardır. Resim hakkında yorum yapmak üzere, resme bakan kişi, resmi yapan kişinin ruh halini anlamak amaçlı, "Resmi yapan mutlu mu, üzüntülü müdür? Arkadaş canlısı mı, değil midir? Başkalarıyla kolay ilişki içinde mi, değil mi? Sakin mi, duygularını kontrol edebilir mi, yoksa duygularını başkaları mı kontrol etmektedir? Etkin ve enerjik mi, yoksa tembel midir? Güçlü mü, zayıf mıdır?" gibi kendi bazı sorular sormalıdır. Resmin bırakacağı ilk izlenim kadar resmin kağıt üzerindeki duruşunun da önemi büyüktür. Örneğin, bir adam resminde ellerin kalçaya konması, ağza bir sigara yerleştirilmesi, ayakların geniş olması, saldırganlık duygularının bir yansıması olarak düşünülebilir. (Yavuzer, 2003).

Mervin Klepsch ve Laura Logie (1982) Children Draw and Tell (Çocuklar Çizer ve Anlatırlar) adlı yapıtlarında, çocuk resmindeki çizgileri inceleyerek bunlara 3 açıdan psikolojik yorum getirmişlerdir:

1. Büyüklük
2. Abartmalı Çizgiler
3. Eksik Bırakılan Çizgiler (Yavuzer, 2003a).

2.12.2.1.Büyüklük

Çok büyük ve çok küçük çizilmiş resimler, psikolojik değerlendirme açısından anlamlı bulunmaktadır.

- Büyük resimler:

Sayfanın tümünü kaplayan büyük resimler; genellikle kendileri kontrol etmekte zorlanan, saldırgan çocuklar tarafından çizilmektedir. Aşırı faal (hiperaktif) çocukların sayfanın tümünü kontrolsüz şekilde kullandıkları görülmüştür. Nadirde olsa, çekingen, ürkek çocuklar zayıf benlik kavramları nedeniyle, daha güçlü olabilme arzularını geniş figürlere yer vererek dile getirmeye çalışmaktadırlar (Yavuzer, 2003a).

- Küçük çizgiler:

Birkaç santimetre büyüklüğündeki resimler; genellikle kendilerini güvensiz, yetersiz ve küçük gören, korkak, çekingen, içedönük çocuklar, tarafından çizilmektedir. Küçük boyut, onların güvensizliklerinin simgesi olarak düşünülmektedir. Nadiren saldırgan çocuklar da yine zayıf benlik kavramları nedeniyle küçük figürlere yer verebilmektedirler (Yavuzer, 2003a).

2008 yılında yapılan bir araştırma SHÇEK Çocuk Yuvasında yaşayan çocuklar ile aileleriyle birlikte yaşayan çocukların sanatsal gelişim düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada her iki gruba da "Şimdiye Kadar En Mutlu Olduğum Gün" konulu resim yaptırılmıştır. Veriler, üç sanat eğitimi uzmanı tarafından "Anlatım, Mekan, Oran-Orantı ve Renk" açılarından puanlandırılmıştır. Araştırmanın sonucunda "Kurum bakımında yaşayan çocuklar ile aileleriyle birlikte yaşayan çocukların sanatsal gelişim düzeylerinde farklılık vardır" yargısına ulaşılmıştır. (Uslu, 2008)

2.12.2.2. Abartmalı Çizilen Vücut Parçalarının Anlamı

Abartılı olarak çizilen beden parçası, niteliğine göre, çocuğun iç dünyası hakkında değişik bilgiler verebilmektedir. Bedenini algılamasını sıkıntıları resimlerindeki abartmalar şeklinde yansıtabilmektedirler. Abartmalı resimde ya beden parçaları çok büyük veya aşırı ayrıntılı çizilmekte, bedenin çeşitli kısımları kalın çizgilerle belirtilmekte ya da tam tersine küçük ve ayrıntısız çizilebilmektedir. (Yavuzer, 2003a).

-Baş: Resimdeki çok büyük yada çok küçük kafa, genellikle kendisini zihinsel bakımdan yetersiz gören çocuklar tarafından çizilmektedir. Yetenekli ve daha başarılı olmak için arzu duyan çocukların büyük kafa resimleri çizdikleri görülmüştür. (Yavuzer, 2003a).

Kafatası, zihinsel gücün kaynağı olan beyni içerisinde barındırdığı için başarı ve yeteneği temsil etmektedir. Büyük kafa çoğunlukla daha başarılı ve daha yetenekli olmaya arzu eden çocuklar tarafından çizilmektedir. Küçük çizilmesi zihinsel becerilerde bir yetersizlik olduğunu gösterir. (Çankırı, 2011)

-Ağız: Ağzın temel iletişim aracı olarak önemlidir. Konuşma ve dil sorunu olan çocukların, kalın çizgilerle büyük ağız resmi yaptıkları görülebilir. Anne ve babalarına bağımlı çocukların resimlerinde abartmalı ağız resmi çizdikleri gözlenmiştir. (Yavuzer, 2003a).

Ağız sözel iletişim aracı olduğundan konuşma ve dil sorunu olan çocuklar tarafından kalın çizgilerle büyük çizilebilir. Aileye bağımlı, öz güveni zayıf çocuklar da ağız kısmını abartarak çizebilir. Sindirim bozukluğu olan ve anneleri tarafından zorla yemek yedirilen çocuklar ağzı küçük çizebilir veya çizgi ile gösterebilir. (Çankırı, 2011)

-Gözler: Gözbebeği olmadan çizilen boş ve anlamsız gözler, görme problemi veya görmeye bağlı öğrenme sorunu olan çocuklarca çizilmektedir. (Yavuzer, 2003a).

Büyük çizilmiş gözler öğrenme merakını ve korkuyu temsil edebilir. Görme bozukluğu olan ve bu yüzden öğrenme sorunu yaşayan çocuklar ya gözü bir nokta ile göstermekte ya da göz yuvarlağı içine göz bebeği koymamakla, böylece anlamsız bış gözlerle bakan bir yüz ortaya çıkmaktadır. (Çankırı, 2011)

-Ayaklar: Büyük ayakların çizilmesi, kendine güven duyma arzusunun yansımasıdır. (Yavuzer, 2003a).

Ayakların olduğundan büyük çizilmesi abartılmış bir özgüveni, küçük çizilmesi aşağılık duygusunu ve özgüven eksikliğini gösterebilir. (Çankırı, 2011)

-Burun: Burun çizgilerini vurgulayarak ya da çok büyük biçimde çizenler, çoğunlukla bu solunum güçlüğünden kaynaklanan sorunlarını yansıtırlar. (Yavuzer, 2003a).

Solunum güçlüğü yaşayan astımlı çocuklar burnu büyük, burun deliklerini yuvarlak ve açık biçimde çizebilir. (Çankırı, 2011)

-Kulaklar: Ağır işiten, okul başarısı düşük, kendisine güveni olmayan, anne baba tarafından sık eleştirilen bir çocuk kulakları çizerken abartarak büyük çizebilir. Ayrıca arkadaş edinme sıkıntısı yaşayan, arkasından konuşulduğunu düşünen kavgacı ve kuşkulu bir çocuk kulakları büyük çizebilir. (Çankırı, 2011)

Çok büyük kulaklar, işitme problemli çocuklar tarafından çizilebilir. Başkalarının kendileri hakkında konuştuklarını düşünen çocuklar, kulak figürlerini abartarak çizerler. (Yavuzer, 2003a).

-Dişler: Dişler saldırganlığı ifadesidir. İri çizilmiş dişler aşırı saldırganlığın yansıması olabilir. (Yavuzer, 2003a).

Baskı gördüğü ve dayak yediği anne babaya kin duyan, korktuğu için kızgınlığını dile getiremeyen çocuklar ağzı açık, dişleri büyük ve sıkılmış biçimde çizebilir. Saldırgan ve kavgacı kişiliğinden dolayı arkadaş edinmede sıkıntı yaşayan çocuklar da dişleri büyük çizebilir. (Çankırı, 2011)

-Kollar: Uzun ve kalın çizgilerle gösterilen kollar özlemi ve öğrenme merakını temsil ettiği gibi, çocukta kleptomani dediğimiz çalma hastalığı olduğunu da gösterebilir. Güçlü ve kuvvetli olmayı arzu eden çocuklar da kolları uzun ve açık şekilde çizebilir.(Çankırı, 2011)

-Eller: Büyük çizilmiş eller de güç ve kuvveti sembolize eder. Annesinin veya babasının ellerini büyük çizen çocuklar genellikle anne babadan şiddet gören ve dayak yiyen çocuklardır. Çocuk kendi ellerini büyük çizmişse, güçlü ve kuvvetli olmayı arzu ettiği anlaşılır. Kavgacı ve kaba çocuklar tarafından alay konusu olan, "ana kuzusu" diye çağrılan kimi zaman kavgacı çocuklar tarafında dövülen, kibar ve barışçı çocuklar bunu hazmedemediğinden, güçlü ve kuvvetli bir çocuk olup onların hakkından gelmeyi arzu edebilir ve bunu ellerini büyük çizerek dışa vurur. (Çankırı, 2011)

-Cinsel organlar: Mahremiyeti sembolize ettiği için normalde çocuk çizimlerinde cinsel organlara rastlanmaz. Araştırmalar, anne babanın evde çıplak dolaştığı, çocuklarla birlikte banyo yaptığı ailelerde çocuk cinsel organları mahremiyet olarak algılanmadığı ve resimlerde göstermekte bir sakınca görmediğini ortaya koymaktadır. Ayrıca cinsel organlar küfrü çağrıştırdığından saldırganlığın göstergesi olabilir. Erotik malzeme ile erken tanışan ve erken uyarılan çocuklar da insan figürü çizerken cinsel organlara yer verebilir. (Çankırı, 2011)

Cinsel organların çizilmesi, saldırganlığın belirtisi olarak düşünülebilir. Yapılan araştırmalarda, resimlerinde cinsel organlara yer veren çocukların çoğunun anne ve babalarının, evde çıplak dolaştıklarını bulunmuştur. Koppitz, cinsel organlara resimlerinde sıklıkla yer veren çocukların, problemli veya cinsel organlarıyla ilgili aşırı bedensel endişeye sahip ve dürtülerini kontrolde zayıf olduklarını düşünmektedir (Yavuzer, 2003a).

2.12.2.3. Eksik Bırakılan veya Küçük Çizilen Vücut Parçalarının Anlamı

Çocuklar yaptıkları resimlerde yakından ilgilendikleri ya da endişe duydukları beden kısımlarını eksik bırakabilirler. (Yavuzer, 2003).

Eksik bırakılan veya çok küçük çizilen vücut parçaları genel olarak sembolize ettiği beceri veya yeteneğin yoksunluğunu ifade eder. (Çankırı, 2011)

-Eller: Ellerin çizilmemesi, güvensizliği, çevreye uyumda güçlük çekilmesini simgesi olarak düşünülmektedir. (Yavuzer, 2003a).

-Parmaklar: Çocuklar el ve ayak parmaklarını çizerken çok seyrek olarak tırnaklara yer verirler. Parmak çizimlerinde uzun tırnaklar saldırganlık işareti olabilir. Jung'un analitik psikoloji kuramında uzun tırnakların kolektif bilinçaltındaki anlamı "saldırgan kişilik özelliği" olabilir. (Çankırı, 2011)

-Kollar: Kolların resimde olmayışı, güvensizliği göstergesidir. Kollar güç ve kuvvetin simgesi olduğu için, kolların çizilmemesi güç ve kuvvetin azlığını belirtisidir. (Yavuzer, 2003a).

-Bacaklar: Bedeni destekleyen, güçlendiren organlardır. Resminde bacakların olmaması, çocuğun kendini desteksiz ve hareketsiz olarak algılamasıyla değerlendirilmektedir. (Yavuzer, 2003a).

Bacakların çizilmemesi kişinin var olmak için başkalarının desteğine ihtiyacı olduğuna işaret edebilir. Bacakların sağlam ve dengeli çizilmesi özgün anlamına gelebilir. (Çankırı, 2011)

-Ayaklar: Resimde ayakların yapılmaması; çocuğun kendini güvensiz ve yardımsız hissetmesini düşündürmektedir. (Yavuzer, 2003a).

-Burun: Resimde güç savaşımının simgesidir. Burnun olmaması; çocuğun güçsüzlüğünü gösterir. (Yavuzer, 2003a).

Kendini değersiz ve aşağı gören çocuklar burnu küçük çizebilir veya eksik bırakabilir. (Çankırı, 2011)

-Ağız: İletişim organlarından birinin resimde çizilmemesi, çocuğun başkalarıyla ilişki kurmakta zorlandığını gösterebilir. Bazı astımlı çocukların resimlerinde, ağız figürünün olmaması dikkat çekicidir (Yavuzer, 2003a).

Ağız sözel iletişim aracı olduğundan, çevresiyle iletişim zorluğu çeken, sosyal fobisi olan, yanlış bir şey söyleyip eleştirilme ve kınama korkusu yaşayan çocuklar ağız figürünü küçük çizebilir ve ihmal edebilir. Solunum güçlüğü çeken çocuklar da bazen bu sıkıntılarını ağız kısmını küçük çizerek dışa vurabilir. (Çankırı, 2011)

-Dizler: İnsan resmi çizerken dizleri gösteren çocuklar bağımsızlık isteğinde bulunan, kendi işlerini kendileri görmek isteyen çocuklar olabilir. (Çankırı, 2011)

2.12.3. Resim Testleri

Rehberlikte kendiliğinden yapılan resimlerin yanı sıra konusunu öğretmen tarafından bilinçli belirlenmiş resim etkinliklerinden de yararlanılabilir. Örneğin; "Bir bahçe resmi çiz", Goodenough'ın "Bir insan resmi çiz", "Bir aile çiz" v.b. gibi, resimlerinden, çocuğun kendi duyguları, ailenin ekonomik ve toplumsal yapısı ile ilgili hiçbir derste ağızdan alamayacağımız bilgileri öğrenebiliriz (Kırkan, l994).

Bu konuda çalışmalar yapan birçok psikolog, bu teknikler sayesinde denekler arasında saldırgan eğilim, aşırı duyarlılık, endişe hali, sinirli mizaç v.b. gibi eğilimleri saptamışlar ve bu sorunların çözümü için çalışmışlardır. Bu test ve teknikler arasında en yaygın olanları; Maurice Porot'un "Aile Çiz Testi", Karen Machover'ın "Bir İnsan Çiz Testi", Karl Koch'un "Ağaç Testi" ve "Bir Bahçe Çiz Testi" dir (Altınköprü, l999).

Resmi test olarak kullanmak, çocuk ruhuna inmenin en doğal ve uygun aracıdır (Altınköprü, 2001).

2009 yılında yapılan bir araştırmada şu bulgu ve sonuçlara ulaşmıştır. Bu çalışmanın amacı bir Türk örnekleminde Bir Adam Çiz testinde puanlanan Duygusal Göstergelerin sıklığına bakmak ve cinsiyet ve farklı okul türlerinden gelmiş olmanın bu değerlendirmeler üzerindeki etkisini gözlemektir. Grupların Duygusal Göstergeler üzerinde karşılaştırmaları yapıldığı zaman, cinsiyetin ve okul türünün anlamlı etkisi ve yaş ile okul türünün etkileşimi gözlenmiştir. (Özer, 2009)

2.10.3.1. İnsan Çiz Testi

Karen Machover'ın insan bedeninin çeşitli bölümlerinin sembolizminden esinlenerek, psikanalitik temele dayalı, çok geniş sonuçlar veren çalışmasıdır. Test uygulanacak kişiye bir kağıt, bir kurşun kalem ve bir silgi verilir. Yapacağı resmin konusu hakkında kısaca: 'Bir insan resmi çiz!" talimatı verilerek; deneğe kendiyle aynı cinste veya karşı cinse ait bir resim çizebilme özgürlüğü tanınmıştır. Çocuğu bu seçimi, kimi kere çok önemli bazı bulguların ipucunu oluşturur (Altınköprü, 2001).

2.12.3.1.1. Resimdeki Öğelerin Çiziliş Sırası

Normal bir çocukta resimdeki öğelerin çiziliş sırası, yukarıdan aşağıya doğru; ilk olarak baş yapılır, sonra boyun, gövde, kollar, bacaklar ve ayaklar çizilir. Ancak bu sıralama denekten deneğe değişebilmektedir (Altınköprü,1999).

Çocuğun resme ayaklardan başlaması ve resmi yukarıya doğru geliştirmesi veya gövdeden önce kolların çizilmesi; sosyal uyumsuzluğu ve kötü intibakı gösterir. Zorunlu fikirlerin var olabileceği kuşkusunu düşündürür (Altınköprü, 2001).

2.12.3.1.2. Yapılan Resmin Cinsi

Çocuktan çoğunlukla kendi cinsinde bir resim yapması beklenir. Çocuğun ilk olarak kendi cinsi yerine karşı cinse ait bir resim çizmesi;

özellikle sorulan sorulara alınan cevaplarda, resmin anneyi veya babayı temsil ettiği anlaşılırsa, anneye veya babaya karşı bir saplantının olabileceğinden söz edilebilir (Altınköprü, 1999).

Karşı cinse ait bir yaşıt resmi çizmek; kimi kere cinsel ilgiyi, karşı cinse benzeme isteğini, karşı cinsten biriyle özdeşleşmeyi gösterebilir. Bu nokta, sorulan soruların cevapları önemlidir (Altınköprü, 2001).

2.12.3.1.3. Resmin Sayfa İçindeki Yeri

Çocuğun yaptığı resmi sayfa içine yerleştirdiği yer de önemli anlamlar taşır. Resmin, sayfanın sağ tarafına sıkıştırılarak sol yanın olduğu gibi boş bırakılması; onun dış dünyaya yönelmeye karşı büyük bir eğilim duyduğunun kanıtıdır. (Altınköprü, 2001).

Resim, sayfanın solunda toplanmışsa; dış dünyaya kapalı, içedönük bir kişilik yapısı olduğundan söz edilebilir. (Altınköprü, 2001).

Resmin sayfanın üst tarafında yapılması ise, çocuğun aşırı kendine güven ve iyimserliğin içinde bulunduğu anlamını taşır (Altınköprü, 2001).

Bazı çocuklar, resimlerini sayfanın sağına, soluna veya ortasına çizerler. Bunlar; Machover'a göre, resim sağa yapıldığı takdirde dış dünyaya; sola yapıldığı zaman ise iç dünyasına yönelmiş olduğunu göstermektedir. Resmin, sayfanın üst bölümüne yapılması ise; yersiz bir iyimserliğin söz konusu olduğunu göstermektedir. Çocuğun, resimleriyle kendisini yansıtması ve olaylar hakkındaki duygu ve düşüncelerini ifade etmesinde, yalın bir anlatım yolu olan resmin önemi büyüktür. Resim faaliyeti, çocuğu tanımak ve onun iç dünyası, yakın çevresiyle ilişkileri hakkında bilgi edinilebilecek geçerli bir araştırma ve psikopedagojik yansıtma aracıdır. Çocuk resmindeki çizgiler, sanatçı çizgileri değildir. Sanattaki estetik kurallara bir uygunluk söz konusu değildir. Ancak çocuk resmindeki saflık, içtenlik, çocuk resimlerine ilişkin özel bir niteliktir. Çocuk resimlerindeki intimitif yaratıcılık özellikleri; birçok sanatçının çocukluklarına dönerek ulaşmaya ve yaratımlanna yansıtmaya

çalıştıkları bir niteliktir. Çocuk resmi; yetişkinlerinde bir zamanlar sahip oldukları yaşam coşkusunu yansıtan çocuk içsel yapısının aynasıdır.(Stern,1964 Akt: Burcu Arıcı)

2.12.3.1.4. Çizgilerin Yorumlanması

Yapılan resimde çizgilerin yorumu, bunların kalın veya ince oluşuna; titrek, çok hafif veya kuvvetle bastırılmış, kalınlaştırılmış oluşuna göre yapılır. (Altınköprü,1999).

Çok ince çizgiler; güvensizlik ve çekingenlik belirtisidir. Bu bazen saldırganlık belirtisi olabilir. Bazen de çocuğun saldırganlığı güvensizliğinden kaynaklanabilir. (Altınköprü,1999).

Yüz hatlarının bastırılarak veya üzerinden geçilerek kalınlaştırılmış olmasına karşın, bedeni belirleyen çizgilerin ince bırakılması; sosyalleşme istem olarak kabul edilmekte ve topluma katılmakta zorluk çeken kişilerde görülmektedir. (Altınköprü,1999).

Çok kalın çizgiler; manyak yapıdakiler, çok ince ve silik çizgiler şizofrenler için belirgindir (Altınköprü,1999).

2.12.3.1.5. Resimdeki Kişinin Yaşının Yorumlanması

Çocuklar ve yetişkinler, çoğunlukla yaptıkları resimlerde kendi yaşlarına yakın görünen resimler çizerler. Bir çocuğun yetişkin resmi yapması kadar, bir yetişkinin de çocuk resmi yapması resim sahibinde dikkat edilmesi gereken bazı kişilik özellikleri bulunabileceğini gösterebilir (Altınköprü,1999).

Çocuğun bir yetişkin resmi yapması; eğer bu yetişkin anne veya babayı belirtiyorsa, çocukla ana veya baba arasında bir çatışmanın veya bir saplantının olabileceğini ortaya koyar. (Altınköprü, 2001).

Bir yetişkinin çocuk resmi yapması; duygusal bir gerilik, çocuk olma istemi, sorumluluktan kaçma, çocuğu hakkında endişe duygularının varlığını gösterebilir (Altınköprü, 2001).

2.12.3.1.6. Resmin Yandan Veya Önden Görünür Biçimde Yapılmasının Yorumu

Resimlerini yan olarak yapan kişilerde; başkalarıyla doğrudan ilişki kuramama, görüşmek istedikleri kişilerle karşı karşıya konuşamama, çekingenlik, sosyal cesaretsizlik gibi sorunlar görülebilir (Altınköprü,1999).

Önden görünür biçimde yapılan resimlerse; doğrudan doğruya sosyal ilişki kurma yeteneğinin, açık kalpliliğin ve dürüstlüğün belirtisidir (Altınköprü, 2001).

Arkası dönük insan figürü sosyal fobiyi ve iletişim kopukluğunu gösterir. (Çankırı, 2011)

2.12.3.1.7. Resimde Hareketin Yorumu

Çocuk resimlerinde hareket nadiren görülür. Çoğunlukla kişiler durdukları yerde, hareketsiz olarak çizilir. Genel olarak deneklerin, yürüyen, hareket eden kişiler çizmesi; bazı kişilik bozuklukları olabileceğini düşündürür. Resimlerdeki aşırı hareket hali; saldırganlık belirtisidir. Resmi yapan kişinin çizdiği şahıslar, birine bir eşya verir, birini çağırır veya birini tutabilmek için belirli bir davranışta bulunur biçimindeyse; buradan o deneğin, güvensizlik duygusu içinde bulunduğunu, başkasının desteğine ihtiyaç duyduğunu düşünebiliriz (Altınköprü,1999).

2.12.3.1.8 Başın Yorumu

Normalden küçük bir baş; resmi yapan eğer küçük bir çocuk değilse, çoğunlukla insanlarla ilişki kurmada zorluklar yaşayan, şizoid yapıda bir kişiliği simgeler. Bu kişiler, içe kapanmaya eğilimlidir, birtakım çatışmaları olabilir. Küçük çocuk, insan bedeninin boyutları hakkında bir orantı kurmuş değildir, çocukta bu normal olarak karşılanabilir. (Altınköprü, 2001).

Son derece büyük başlara sahip resimler çizenler; zekaca kendilerini başkalarından aşağı gören kişilerle yetenekçe geri yetişkinler tarafından çizilirler. Bu olay, kendilerini başkalarından daha zeki olduğunu düşünen kişilerde de görülür. Zeki kişilerde büyük baş, öğrenme tutkusuna simgeler. (Altınköprü, 2001).

Başın gövdeye oranla uygun büyüklükte yapılması; bütün bu açılardan bir normallik belirtisidir (Altınköprü, 2001).

Resimde kafanın normalden büyük çizilmesi duygusal ve sosyal iletişimde yetersizlik belirtisi olmakla beraber kendini zekaca yaşıtlarından geri gören ve anne baba tarafından okul başarısı düşük bulunan çocuklarda görülebilir. Normalden küçük çizilen kafa arkadaş edinmede ve insanlarla ilişki kurmada zorluk çeken, içe kapanmaya eğilimi çocuklarda görülür. (Çankırı, 2011)

Çocuklar üç yaşından sonra cinsiyetlerinin farkına varmaya başlarlar. İnsan çizerken erkeklerin saçlarını kısa, kızlarınkini uzun çizerler. Saçlar yıkanır, taranır, örülür, çok uzadığında kesilir. Küçük çocuklar saçlarının kesilmesine razı olmazlar. Berbere götürdükleri zaman, berber koltuğuna oturmak istemez. Sanki kendisine ait bir şeyin zorla elinden alınacakmış duygusuna kapılır. Kesilen saçlarının arkasından ağlar. Çocuğun resimde bastırarak boyadığı saçlar çocuğun fiziksel olarak daha güçlü olma arzusunu göstermektedir. Ebeveynin saçının bastırılarak boyanması otorite kurma, aile içinde söz sahibi olma isteği konusunda ipucu verebilir. (Çankırı, 2011)

2.12.3.1.9. Gözlerin Yorumu

İnsanın dışa açılan pencereleri olarak düşünülen gözler, dış dünyayla kurulan ilişkilerde büyük öneme sahiptir (Altınköprü,1999).

Belirgin, iri, ayrıntılarıyla çizilmiş gözler; aşırı gözlemci kişiliğinin göstergesidir. Dış dünyaya karşı gösterilen bu dikkat ve ilgi, bazen aşırı bir ilişki kurma istemine, bazen de canlı ilişkilerin varlığına işarettir. (Altınköprü, 2001)

Gözlerin resimde hiç önemsenmeden geçiştirilmesi, birer noktayla gösterilmesi veya içi boş birer çukurluk halinde bırakılması; toplumla, diğer insanlarla, tüm bir dış çevreyle kurulan bağın yetersizliğine, dış dünyaya karşı ilgisizliğe ve içe dönüklüğe işarettir (Altınköprü, 2001).

Göz yuvarlağının içine göz bebeği çizen bir çocuk, özünün kişiliğinin farkına varmış demektir. Çünkü göz bebeği olmadan, göz yuvarlağı boş ve anlamsız bir şeydir. Okula başlama yaşına gelmiş bir çocuk insan resmi çizerken göz yuvarlağının içine göz bebeği koymazsa, bu çocuğun kişiliğinin farkında olmadığını, zihinsel ve duygusal yönden geri kaldığını, iç dünyasının boş olduğunu söyleyebiliriz. Çocuklar göz çizerken genellikle düz bakışı tercih ederler. Sağa ve sola bakan gözler utangaçlığı ve özgüven eksikliğini yansıtıyor olabilir. Belirgin, iri, ayrıntılı çizilen gözler aşırı gözlemciliğe, diş dünya ile aşırı ilişki kuma isteğine, canlı ilişkilerin varlığına işaret olabilir. (Çankırı, 2011)

2.12.3.1.10. Kulakların Yorumu

Kız çocukları ve bayanları simgeleyen resimlerde kulaklar, çoğunlukla saçların altında kaldıkları için çizilmemesi doğaldır. Ancak çok kısa kesilmiş veya kulakların gözükmesini gerektirecek topuz, at kuyruğu gibi saç biçimlerinde, uygun oranda yapılmış kulakların resimde bulunması gerekir (Altınköprü,1999).

Erkeği simgeleyen resimlerde de kulakların normal boyutlarda ve dikkati çekecek farklı bir özellik taşımaksızın çizilmesi; sosyal ilişkilerde normallik işaretidir. (Altınköprü, 2001).

Kadın resimlerinde saçlara rağmen çizilmiş kulaklar, abartılarak yapılan kulaklar, silinip yeniden çizilen kulaklar, kuvvetlendirilerek yapılan kulaklar, anlamlı olarak unutulan, yani görünmesi gerekirken yapılmayan kulaklar; deneğin sosyal ilişkilerinde güçlük çektiğini, sosyal ilişki kurmayı istediğini belirtir (Altınköprü, 2001).

İnsan yüzünde kulak çizen bir çocuk bilinçli dinleme yapma becerisi kazanmış sayılmaktadır. Evde sık eleştirileni azar işiten, hakaret gören bir çocuk insan yüzü çizerken kulakları atlayabilir. Kulakları çizmeyen bir çocuk eleştirileri duymak istemediğini, kulakları büyük çizen bir çocuk da dinlemekten hoşlandığını gösteriyor olabilir. (Çankırı, 2011)

2.12.3.1.11. Burnun Yorumu

Burun, tüm yorumcular tarafından cinsel sembol olarak kabul edilmektedir. Büyük, sivri, uzun, penisi anımsatır biçimli, dik açılı olarak çizilmiş her burun; bir cinsellik belirtisidir. Özellikle bu nitelikler erkek burnunda ise, bu anlamı destekleyecek başka bulgular da varsa, bu sonuca varabiliriz (Altınköprü,1999).

Burun genellikle ağız ve gözlerle birlikte çizilmektedir. Burun, ben algısı ve özgüven sembolüdür. Şımartılan, yetenekleri abartılan, her isteği yerine getirilen çocuklar, ben algısı gerçek benin üzerinde olup kendini beğenmiş narsistik bir kişilik geliştirirler. Çocuk zihinsek olarak geliştikçe çizdiği burun şekli de basitten burun deliklerini de içeren üç boyutuyla doğru gelişme gösterir. Bir psikolog için anlamlı olan burnun çok büyük ve çok küçük çizilmesi veya hiç çizilmemesidir. Çizdikleri insan yüzünde burnu olduğundan büyük çizen çocuklarda ben algısı gerçek benin üzerinde olabilir. Burnu çok küçük çizenlerde benlik algısı gerçek benin altında, özgüvenleri

zayıf çocuklar olabilir. Çocukluğunda burnundan ameliyat olan, burnu kırılan, sinüzit ve benzeri rahatsızlığı olan çocuklar insan yüzü çizerken burnu unutabilir veya atlayabilir. (Çankırı, 2011)

Burun bazı yorumcular tarafından cinsellik sembolü olarak kabul edilir. Buna göre dikkat çekici ve büyük çizilen burun cinsel kimlik gelişiminin ağızlık kazandığı dönemlerde yapılan resimlerde daha sık görülebilir. (Çankırı, 2011)

2.12.3.1.12. Ağzın Yorumu

Resmin yorumlanmasında ağız, önemli bulgular veren öğelerdendir. İyi belirtilmiş, açık, konuşurmuş gibi duran bir ağız; insanlarla konuşma istem ve eğilimini gösterir. Kapalı, dar, sıkı bir ağız ise; insanlarla iletişim kurmaktan çekinmeyi gösterir. (Altınköprü, 2001).

Ağız, aşırı bir biçimde belirginleştirilmişse; ağza ilişkin hazlar, o kişide büyük bir önem taşımaktadır. Çoğunlukla sütten kesilme devresini bunalımlı geçiren kişilerde görülen aşırı yeme istemi, oburluk gibi belirtiler, bu görüntüyle dışa yansıyabilir. Abartılarak çizilmiş ağızlar, ergin erkekte seksüel anlam taşıyabilmektedir. Her ne yaşta olursa olsun, kişilerde bulunan gerilimleri yansıtmada ağzın önemli bir görev yüklendiği gözlenmektedir. Bu nedenle ağzın taşıdığı biçim, ağzın açıklığı-kapalılığı, dudakların belirtiliş biçimi, büyüklüğü, küçüklüğü; göz ve kulakların taşıdığı özellikleri de göz önüne alınarak değerlendirilmelidir (Altınköprü, 2001).

Eğer kalın çizgilerle belirtilmiş, dişlerin göründüğü açık bir ağızsa insanlarla konuşma isteğini; kapalı, dar, çizgi şeklindeki ağız ise insanlarla ilişki kurmaktan çekindiğini gösterir. Kızgınlığını kötü ve figürlü sözlerle ifade etmekte olan çocukların ağzı fazla açık çizdiği görülür. (Çankırı, 2011)

2.12.3.1.13. Çenenin Yorumu

Yüze oranla büyük olarak çizilen çene; başkalarına dayanma, başkalarından destek bekleme, başkalarına güvenme eğiliminin belirtisidir. Köşeli çizilen çeneler; güçlü olma isteğinin bir belirtisi sayılabilir. Dışarıya çıkık bir çene; sorumluluktan kaçma anlamındadır (Altınköprü,1999).

Başın çizimi çene ile sonlandırılmalıdır. Köşeli veya geniş çizilen çene, kişinin sürekli başkalarından destek bekleme ve başkalarına güvenme ihtiyacı içinde olduğu şeklinde yorumlanabilir. Güçlü görünme isteğinin de bir belirtisi sayılabilir. (Çankırı, 2011)

2.12.3.1.14. Boynun Yorumu

Dört-beş yaşlarındaki çocukların resimlerinde boyun görülmemesi, yaşları ve çizgisel gelişimi dikkate alındığında normaldir. İleri yaşlardaki kişilerin resimlerinde boyunun görülmemesiyse, duygusal geriliğin, belirtisi olabilir. Bir yetişkinin, boynu gövdeden belirgin bir biçimde ayrı çizmesi; şizoid, içekapalı, insanlarla iletişim kurmaktan kaçışı düşündürür. Boyun abartılmış bir belirginlikte çizilmişse, buna ek olarak bir de dik yakalarla desteklenmişse, bu durum o kişideki psişik etkinliklerdeki denetim eksikliğini, tedirginlik duygusunu, endişeyi gösterir (Altınköprü,1999).

Çocuklar insan figürü çizerken altı yaşına kadar boyun kısmını görmezden gelirler. Boyun, kafa ile gövde arasında irtibat sağlayan önemli bir organdır. Kendi başına karar verecek olgunluğa erişen bir çocuktan, insan figürü çizerken kafa ile gövdeyi boyun ile birleştirilmesi beklenir. Boyun dürtü kontrolü konusunda önemli ipuçları vermektedir. Boynun kalın ve kısa çizilmesi veya hiç çizilmemesi çocuğun öfkesini kontrolde problem yaşadığını yansıtmaktadır. Tek çocuklu ailelerde sık rastlanan bu durum çocuğun istek ve arzularını ertelemede, sabretmede ve kurallara uymada zorluk çektiğini göstermektedir. Daha çok kuralcı ve kontrolcü aile çocukları tarafından çizilen ince, uzun boyun kişinin istek ve arzularını sürekli bastırma eğiliminde olduğu

ve sürekli kendini kontrol etme ihtiyacı duyduğu anlamına gelmektedir. (Çankırı, 2011)

2.12.3.1.15.Gövdenin Yorumu

Deneğin çizdiği resimlerde gövde birbirine paralel iki çizgiden oluşması, resmi çizen kişide bir gerileme, bir çözülme, bir duraklama veya daha ilkel davranışa dönüş olarak kabul edilebilir. Ancak, dört, beş ve altı yaşlarındaki çocuklarda bu normaldir. (Altınköprü,1999).

Daha ileri yaşlarda deneğin çizdiği resimlerde gövde birbirine paralel iki çizgiden oluşur ise; kişinin herhangi bir temel gereksiniminin doyumunda engeller karşılaştığını, eksiklik için daha ilkel bir doyuma sığınmasıdır. Bu durum çocukta, bir çağdan diğerine geçememe, bulunduğu devrede; duraklama veya daha önceki yaşama biçimine dönme tarzında görülebilir. Bu durum yetişkinlerde de ortaya çıkabilir (Altınköprü,1999).

Köşeli çizilen gövde resimleri; saldırgan dürtülerin varlığını belirtir. Yuvarlak çizgilere sahip gövdelerse; yumuşak, insancıl, kadınca niteliklerin bulunduğunu belirtir. Eğer resmi yapan, gövdeyi bedenin aşağı bölümünden bir çizgiyle ayırmış ve vücudu alt ve üst olarak iki ayrı kısma bölmüşse; burada bir cinsel kaygıdan düşünülebilir (Altınköprü, 2001).

Resimde yuvarlak ve yumuşak hatları olan gövde ve omuzlar uyumlu ve geçimli özellikler gösterirken köşeli ve sert vücut hatları saldırgan dürtülerin varlığına işaret edebilir. Sert vücut hatları ile çizilen çocukların problemlerini fiziksel şiddet kullanarak çözdüğü görülmektedir. (Çankırı, 2011)

2.12.3.1.16. Kolların Yorumu

İki yana açılan kollar; çoğunlukla insanlarla yakın ilişki kuran, sevecen ve dost insanların resimlerinde görülür. Bu bazen de insanlarla ilişki kurma, insanlara açılma isteğini düşündürebilir. (Altınköprü,1999).

Kolların gövdelere bitişik olarak çizilmesi; çoğunlukla insan ilişkilerinde sıkıntı çekenlerde görülür. Bu kişiler, insanlarla ilişki kurmak için büyük istek duyarlar. Kolların çizilmemesi; çevreleriyle ilişkisi kopuk, tümüyle içe dönük kişilerde görülebilir. Bu genellikle psikolojik bunalımda olan kişilerle, şizofren hastalarında görülmektedir. Çok uzun yapılmış kollar; aşırı istek ve hırsın bir belirtisidir. Kısa kollar; belirgin arzu ve isteklerin olmaması olarak düşünülmektedir. Kalın ve güçlü olarak çizilen, geniş omuzlara birleştirilen kollar; erkeklik ve güçlü olma arzusunu belirleyen özelliklerdir (Altınköprü,1999).

Normalden uzun çizilen kollar bir yönden çalma alışkanlığını, bir başka yönden güç ve kontrolün ifadesi olabilir. Kısa çizilen kollar belirgin arzu ve isteklerden yoksunluğu anlatabilir. Kolların, ellerin ve parmakların çiziliş şekli korku, utangaçlık ya da düşmanlık ve saldırganlık gibi davranışların açıklanmasında yardımcı olabilir. (Çankırı, 2011)

2.12.3.1.17 Bacakların Yorumu

Bacak çizmede güçlük çekilmesi; yaşama sevincini yitirmiş kişilerin resimlerinde görülür. Bacaklar genel olarak kişinin içine düştüğü güçlükleri ve çatışmaları dışarıya yansıtır. Bunlar genellikle oturan insan resmi çizerler. Erkek resminde eğer pantolon bacaktan kısa yapılmışsa ve bacağın bir bölümü dışarıda kalmaktaysa; cinsel alanda sıkıntı olabilir. Eşcinsellik düşünülebilir. Küçük çocuk resimlerinde, yaş olgunluğunun çizime olan etkileri, çizim deneyiminin eksikliği dikkate alınmalıdır (Altınköprü, 2001).

2.12.3.1.18. Ellerin Yorumu

Ellerin, zengin bir psikolojik içeriği vardır. Ellerin cepte, gövdenin arkasında, bir eşyanın siperinde gizlenmesi; sosyal ilişkilerin azlığının bulgusudur. Suçluluk duygusu altında bulunan çocukların resimlerinde de bu özellikler görülebilir. Resmi yapan çocukta tırnak yeme, masturbasyon,

hırsızlık gibi suçların ezikliği duyuluyorsa; bu, yaptığı resme ellerin saklanması veya hiç çizilmemesi şeklinde yansıtabilir. (Altınköprü, 2001).

Aşırı büyük yapılmış eller; deneğin duyduğu bir eksikliğin ve güçsüzlüğün telafisi anlamını, simgeliyor olabilir. Sıkılmış, yumruk halini almış eller; saldırganlığın belirtisidir. Genç suçlular elleri, genellikle sıkılmış ve yanlara uzatılmış olarak çizerler (Altınköprü, 2001).

İnsan figürü çizerken ellere yer vermesi, çocuğun dış dünyaya ilgi duyduğunu, insanlarla ve diğer canlılarla iletişim kurmaktan hoşlandığını gösterir. Ellerin olduğundan büyük çizilmesi dış dünyadan saldırganlık gördüğü ve dış dünyaya saldırgan davrandığı anlamına gelebilir. Ellerin çizilmemesi, olduğundan küçük çizilmesi, arkaya gizlenmesi veya cebe konması özgüven eksikliğini, utangaçlığı, insanlarla iletişim kurmada yetersizliği gösteriyor olabilir. Yumruk şeklindeki eller saldırganlığın bir işareti olabilir. Resmi yapan çocuk tırnak yeme, hırsızlık vb. durumlardan suçluluk hissediyorsa bu ellerin saklanması veya hiç çizilmemesi şeklinde ortaya çıkabilir. (Çankırı, 2011)

2.12.3.1.19. Parmakların Yorumu

Resimde parmaklar ayrıntıdır ve çoğunlukla yalnızca sayısal olarak belirtilirler. Parmakların en ince ayrıntılarına değin çizilmesi, parmak boğumlarının ve tırnakların tek tek gösterilmesi; resmi yapanda saldırganlığın, bir saplantı ve zorunlu fikir sahibi olduğunu, bunu göstermemek için kendi üzerinde etkili bir özdenetim uyguladığını gösterir. Eğer resim yapan kişide bu özellik görülmüşse, hemen resim çiziminde öğelerin yapılış sırasının dikkat etmek gereklidir. İki yorum arasında paralellik varsa, bu konu araştırılmalıdır. (Altınköprü,1999).

Normal büyüklükte ve elle orantılı olarak çizilmiş parmaklar; normal kişiler tarafından çizilirler. Resimde elde beşten fazla parmak görülüyorsa,

ihtiras ve isteklerde aşırılığın; beşten az sayıda parmak görülüyorsa belirgin istek ve arzulardan yoksunluğun bulunduğu düşünülebilir (Altınköprü,1999).

Çocuklar el ve ayak parmaklarını çizerken çok seyrek olarak tırnaklara yer verirler. Parmak çizimlerinde tırnaklar saldırganlık işareti olabilir. Jıng'un analitik psikoloji kuramında uzun tırnakların kolektif bilinçaltındaki anlamı "saldırgan kişilik özelliği" olabilir. (Çankırı, 2011)

2.12.3.1.20. Ayakların Yorumu

Ayaklar da çatışmaların dışa yansımasıdır. Özellikle cinsel anlam taşırlar. Çatışma; kişi tarafından istenen, arzu edilen bir amacın aynı güçte bir engelle karşılaştığında meydana gelir. Birey bu iki güç arasında kararsız kalır, ayaklar, bu çatışmayı resimde yansıtan öğelerden biridir (Altınköprü,1999).

Burnu yukarı kalkık ve sivri uçlu ayakkabılar, birkaç kez silinip yapılan ayakkabılar, normalden büyük ö1çüde yapılan ayakkabılar, ihmal edilmiş, hiç yapılmamış ayakkabılar; cinsel konularda bazı sorunların varlığını gösteren bir belirtiler olabilir. Bu bazen aşırı bir seksüel ilgi, tedirginlik ve endişeyi yansıtabilir. (Altınköprü, 2001).

Çizgi şeklinde çok zayıf ayaklar aileye bağımlılığı ve öz güven eksikliğini işaret ederken, kalın çizgilerle yuvarlak ve oval şekillerle gösterilen ayaklar da öz güveni sorumlu ve bağımsız kişiliği işaret edebilir. İki ayrı yöne bakan ayaklar çizenin büyümekle çocuk kalma arasında ikilem yaşadığını, karasızlık ve tereddüt gösterdiğini ima etmektedir. Sola dönük çizilen ayak uçları geleceğe yönelmenin ve kendine hedef belirlemenin göstergesi olabilir. Sağa dönük çizilen ayak uçları kişinin geçmişe, çocukluk yıllarına dönük yaşadığına işarettir. (Çankırı, 2011)

2.12.3.1.21. Elbiselerin Yorumu

Resmi yapan kişiye yapacağı resmi çıplak veya giyinik yapması konusunda herhangi bir talimat verilmemiş ve özgür bırakılmıştır. Resim yapanın, çizdiği resme elbise yapıp yapamayacağını sorması; beden imajı konusunda bazı kuşkuların olduğunu gösterebilir (Altınköprü,1999).

Elbiselerin en ince ayrıntılarının yapılması; elbiseyle ilgili bir özenti, kendini beğenmişlik, giyime, dış görünüşe aşırı önem vermenin belirtisi olabilir. Bu aynı zamanda bir dışadönüklük bulgusu da sayılabilir. (Altınköprü, 2001).

Elbiseler üzerinde pek fazla durulmamışsa, çizilen resim kendini daha çok bir insan bedeni resmi olarak ortaya koyuyorsa; bedensel niteliklere aşırı değer verme ve kendine hayran olma problemleri olabilir (Altınköprü, 2001).

2.12.3.1.22. Düğmelerin Yorumu

Özellikle gövdenin tam ortasında ve yukarıdan aşağıya çizilen düğmeler; daha çok erkeklerde görülmektedir. Bağımlılık, çocuksuluk ve sosyal uyum eksikliğini gösterebilir. (Altınköprü,1999).

Eğer gövdenin tam göbek noktasına tek bir düğme çizilmişse; buna, anneye karşı kuvvetli bir saplantının işareti olabilir. Bazen göğüs yöresine konulan düğmeler; memelerin simgeliyor olabilir. Bu bir seksüel ilgi işaretidir. Düğmelerin iliklenmemiş, açık bırakılmış olarak çizilmesi; resim sahibinde teşhircilik eğilimin olabileceğini gösterir. Buna karşın resimde elbiselerin sıkı sıkı iliklenmesi; resmi yapanın bir şey gizlemeye meyilli olduğunu belirtebilir (Altınköprü,1999).

3.12.3.1.23. Kravatın Yorumu

Özellikle erkek resimlerinde kravat, bir seksüel sembol olarak kabul edilmektedir. Geniş, uzun, abartılmış ve dalgalanan kravatlar; kadınca

tavırlara sahip eşcinsel erkekler tarafından çizilirler. Böyle resimler kimi kez cinsel güçten yoksun bulunuşun ifadesidir (Altınköprü, 2001).

2.12.3.1.24. Şapkanın Yorumu

Eğer erkek resminde şapka varsa ve bu şapka özellikle yuvarlak biçimli, uzun ve yüksek bir şapka ise, (bu bir kapüşon, bir külah, bir aşçı şapkası veya silindir şapka olabilir), resimdeki kişi çok uzun ve dik açılı bir buruna sahipse; bütün bu belirtiler cinsel bir sorunun varlığını düşündürmektedir (Altınköprü, 2001).

2.12.3.1.25. Ayrıntıların Yorumu

Resmi yapan kişi, bazen çizmiş olduğu insan resminin öğelerine ekmiş gibi görünen ikinci derecede öğeler ekler. Çizilen resmin elinde veya kolunda görülen bir baston, bir şemsiye, beline asılı bir kılıç, bir bıçak, elde tutulan bir tabanca, bir kalem, bir gazete, bir çanta, cepten sarkan bir saat kösteği, bir anahtarlık gibi eşyalar özel anlam taşırlar. Bu gibi durumlarda, sanki ayrıntıymış, bu önem taşımıyormuş gibi görünen öğeleri çok dikkatli değerlendirmek, bunlarla resimdeki diğer anlamlı belirtiler arasında bir bağlantısı araştırılmalıdır (Altınköprü,1999).

Resimdeki kişinin elinde veya üzerinde görülen sivri, uzun yaralayıcı özellik taşıyan şeyler, çoğunlukla birer cinsel simge olarak değerlendirilir. Bazen seksüel endişeyi, bazen de seksüel ilgiyi vurgular. (Altınköprü, 2001).

Çizilen insan resminin çevresine yerleştirilen ev, ağaç, herhangi bir eşya gibi öğeler, resmi yapanın kendini öne sürme, kendini ortaya koyma eğilimini göstermektedir (Altınköprü, 2001).

2.12.3.2. Aile Çiz Testi

Bu test, Maurice Porot'un geliştirdiği ve psikanalitik verilere dayanan projektif bir resim testidir. Çocuğun ailesiyle olan ilişkilerini, çatışmalarını açığa çıkarmak amacıyla kullanılmaktadır. Testin gereçlerini; kağıt, kalem, silgi ve boya kalemleri oluşturur. Zaman kısıtlanması olmaksızın, özgür çalışma ortamı sağlanır. Ancak tüm test süresince denek dikkatle gözlenmesi gerekmektedir. Aileyi oluşturan bireylerin kağıda çiziliş sırası, resim yaparken resimdeki kişilere ilişkin söylediği sözler, mırıldanmalar, anlamlı davranışlar, kağıda fark ettirilmeden not edilir. Çizimin bitiminde, resimdeki kişilerin adlandırılması denekten istenir, testin yorumlanması basittir. Ancak tüm projektif testlerde olduğu gibi, yorumcunun objektif görüş sahibi olmasını gerektirir. Elde edilen sonuçlar tekrar tekrar gözden geçirilmeli, genel bir değerlendirmeden sonra kesin yargılara varılmalıdır (Altınköprü, 1999).

2.12.3.2.1. Aile Resminde Çizilen Kişilerin Yeri ve Sırası

Aile resimlerinde yer alan bireyler, ya bir ya da iki yatay dizi içinde sıralanırlar. Ön sırada çizilen kişiler; çocuğun aile içinde en çok değer verdiği kişilerdir. Arka planda; ikinci derecede önem taşıyanlar bulunur. Çok kalabalık aileye sahip çocukların resimlerinde bazen bir üçüncü sıra oluşturulur. Kişilerin kağıda çiziliş sırası da, bireylerin çocuk için taşıdığı önemi belirleyen bir değer taşır. Sayfanın en soluna; çocuk çoğunlukla, aile içinde kendine örnek aldığı, özdeşleştiği kişiyi ilk olarak ve genellikle, çizer. Bu aynı zamanda bir onur basamağı olarak düşünülebilir. Sayfanın en sağına; kalabalık ailelerde genellikle en son olarak çizilen kişi çizilmektedir. Bu çoğu kez çocuk için en az değer taşıyan aile bireyidir. Kimi kere sayfaya yerleştirme işi karışık bir sıra izler. Böyle durumlarda resimlerin yapılış sırasını belirlemek önem taşır. Çocuğun aile içinde kendine ayırdığı yer de anlamlıdır. Kişiler, çocuğa olan uzaklık veya yakınlıklarıyla da önem kazanırlar (Altınköprü, 2001).

2.12.3.2.2 Aile Resminde Çizilen Kişilerin Boy Oranları

Boy sıralamasında kişilerin gerçekte sahip oldukları boy orantılarıyla doğru orantılı şekilde resimde yer alması, beklenir. Boy sıralamasında olduğundan daha büyük çizilenler, aile içinde deneğin daha önemli gördüğü kişilerdir. Olduklarından küçük çizilenler ise, aile içindeki değerleri oranında küçültülmüşlerdir (Altınköprü, 2001).

2.12.3.2.3 Çocuğun Aile İçinde Çatıştığı Bireylerin Yansıtılması

Çocuk, aile içinde çatıştığı kişileri değişik şekillerde dışa vurur. Bazen bunları, aile içi boy orantısına uymayacak şekilde küçülterek, sayfanın en arkasında çizer. Bazen ise çok bazı öğelerini, kollarını, bacaklarını eksik şekilde veya çirkin çizer. Çatışma eğer çok büyükse aile tablosunda o kişiye hiç yer vermeyebilir. Çocuğun kendisinin resimde bulunmaması, her zaman ailesiyle çatıştığı anlamına gelmez. Çatışmayı güçlendirecek başka bir bulgu yoksa, bu bir ressamın yaptığı resme kendini katmayışındaki objektivizm olarak düşünülmelidir. Yargıya varabilmek için konu üzerinde derinlemesine araştırma yapılmalıdır. Resimde özenle çizilen kişi, deneğin en çok değer verdiği kişi olarak kabul edilir. Çocuk gözünde daha az önem ve değere sahip kişiler, çirkin, özensiz ve hatta bazı organları eksik şekilde çizilirler (Altınköprü, 2001).

Çocukların çizdiği aile resimlerini değerlendirirken çizilen bireylerin boyutları, çiziliş sırası, sayfadaki konumları, nesneler arası etkileşimler (kim kimin yanında, kim diğer aile bireylerinin uzağında, kim kime doğru bakıyor, kim kime dokunuyor), vücut oranları (büyük veya küçük çizme) ve vücut uzuvlarının özgün çizim özellikleri dikkate alınır. (Çankırı, 2011)

Aile bireylerinin çiziliş sırası çok önemlidir. Sayfanın en soluna birinci olarak çizilen kişi en sevdiği, değer verdiği kişi olmakla beraber, en fazla çatışma yaşadığı, yakınlaşmakta problem yaşadığı kişi de olabilir. Aile resimleri çocuğun aile bireyleri ve aile yapısını algılama şeklini yansıtmaktadır. (Çankırı, 2011)

Aileden uzak çizilen bireylerin sayfanın hangi tarafına çizildikleri ve hangi yöne baktıkları önemlidir. Çocuğun sayfanın solunda sol tarafa bakarken çizdiği kişiler (genelde anne- baba olmaktadır) ile arasında bir bağımlılık söz konusu olabilir. Sayfanın sağında ve sağ tarafa bakarken çizdiği kişinin (genelde çocuğun kendisi olmaktadır) aileden uzaklaşma, bireyselliğini kazanma ihtiyacı içinde olduğu düşünülmektedir. Genellikle ergenlik döneminde rastlanan bu tür çizimler önemli ipuçları vermektedir. (Çankırı, 2011)

Çocuklar ile içinde güçlü buldukları, özdeşim kurdukları, otoriteyi temsil eden kişiyi ilk bakışta göze çarpacak şekilde büyük çizerler. Bazı çocuklar kendilerini birinci sırada ve diğerlerinden daha büyük çizerler. Bu çocuklar ebeveynleri tarafından kişiliklerinin kabul edilmesi ve desteklenmesi ihtiyacı duyan çocuklar olmaktadır. Çok küçük veya en son çizilen aile bireyi çocuğun önemsemediği, varlığından rahatsızlık duyduğu kişi olabilir. (Çankırı, 2011)

Çizimlerde yer almayan kişi genelde çocuğun kıskandığı, çatışma yaşadığı kardeşi olmaktadır. Üste çizilen resimler gerçekleri değerlendirmede, iç görü eksikliği, olaylar karşısında yaşına uygun olmayan tepkileri vurgulamaktadır. Alta kaydırılmış çizimler ise yetersizlik, kendine güvensizlik, depresif özellikler ve içe dönüklük ile ilgilidir. (Çankırı, 2011)

2.12.3.3. Ağaç Testi

Ağaç Testi de, İnsan Resmi Çiz Testi'nde olduğu gibi, deneğin yaptığı resmi, psikanalitik sembollerle yorumlamayı amaçlayan projektif bir tekniktir. Emile Junker tarafından ileri sürülmüş ve İsviçre'de Lucerne Deneysel Psikoloji Enstitüsünde, K. Koch tarafından geliştirilerek standartlara oturtulmuştur. Testin malzemesi, normal büyüklükte bir kağıt ve bir kurşun kalemidir. Test uygulanacak çocuğa: "Bir ağaç resmi çiz ama bu bir çam ağacı olmasın!" denir. Çam ağacı, birbiriyle simetrik düşen kenarlarla temsil edildiğinden, psikanalitik yoruma imkan tanımaz. Resim yapılıp bitirildikten sonra, resimdeki ağacın gövdesine, dallarına, yapraklarına, meyvelerine,

resmin sayfadaki yerine bakılarak belirli kurallar çerçevesi içinde değerlendirme yapılır (Altınköprü, 2001).

2.12.3.3.1. Resimdeki Öğelerin Yorumu

Yukarıya doğru yükselen her şey; düşünsel etkinliklere kanıtı olabilir. Aşağıya doğru inen her şey; bilinçaltı eğilimlere yönelişin, içgüdülerin ve duyguların benliğe egemen oluşunun simgesi olabilir. Kağıdın ortasından geçen dikey çizginin solunda kalan her şey; geçmişle bağıntıyı, anılara ve çocuklu yıllarına verilen önemi, içedönüklüğü, kişiliğin olumsuz yönlerini belirtir. Kağıdın ortasından geçen dikey çizginin sağında kalan her şey; bireyin olumlu yönlerini, yeteneklerini, başarılarını, düşüncelerini, geleceğe yönelişini, umut ve isteklerinin ifadesidir. Ağacın gövde başlangıcının ana gövdeye oranla geniş tutulması; kavrama ve öğrenme yavaşlığının göstergesi olabilir (Altınköprü,1999).

Ağaç gövdesini oluşturan çizgilerin, birbirine tam bir paralellikle yükselmesi; itaatkar ve uyumlu oluşu ifade ediyor olabilir. Ağaç gövdesinin kesik kesik çizgi parçacıklarından oluşması; duygusal inceliği, aşırı duyarlılığı, duygusal kırılganlığı, bozuma uğratılmış olmayı yansıtıyor olabilir. Başlangıçtan uçlara doğru kalınlaşan dallar; duygusal kabalığa, kanıtı olabilir. (Altınköprü, 2001).

Ağaç Testi, daha çok çocuklara uygulandığında başarılı olan, iç dünyayı yansıtan bir testtir. Yapılan resmin, düşünülmeden yapılmış bir ağaç olması, yansıtıcı olma değerini artırır. Bir yerden kopya edilerek yapılmış ağaç resimleri, resmi yapanın kişiliğini yansıtıcı özellik göstermezler. İstenilen, ağaç resminin kopyadan uzak, içten gelerek yapılmasıdır (Altınköprü, 2001).

-Ağacın Gövdesi: Her çocuk, genellikle yaşına, gelişme düzeyine ve ruhsal durumuna uyan bir ağaç çizmektedir. Bazen bir çocuğun çizdiği ağacın gövdesinde bir veya birkaç çizik ve yarık olduğunu görürüz. Çocuğun

ve ailenin geçmişini incelediğimizde bu yarık ve çiziklerin çocuğun geçirdiği travmaları temsil ettiğini fark ederiz. Gövdenin yapısı, anne ile olan ilişkisine de ışık tutar. Düz ve pürüzsüz bir gövde, yeterli koruma ve besleme görevi yapmayan anneyi sembolize edebilir. Çünkü düz ve pürüzsüz bir gövdeye tırmanmak zordur. (Çankırı, 2011)

-Ağacın Gövdeleri: Bir ağacın kökleri ne kadar derinlere inmiş ve etrafa dağılmış ise, ağaç o kadar sağlam ve sağlıklı demektir. Çocuk çizdiği ağaçta kökleri de göstermiş ise; o çocukta anneye güven duygusunun sağlıklı geliştiğini söyleyebiliriz. Çocuk ruh sağlığında anneye güven çok önemlidir. Çünkü anneye güven duygusu özgüven, babaya güven insanlara güven ve Allah'a güven gibi diğer güven duygularının temelini oluşturmaktadır. Çocuklar 4 -5 yaşından itibaren ağaç resimlerinde kökleri de çizdikleri görülmektedir. Çizdiği ağacın köklerine bakarak çocuğun anne ile olan duygusal ve ruhsal ilişkisi hakkında bilgi sahibi olabiliriz. (Çankırı, 2011)

-Ağacın Meyveleri: Çocuğun çizdiği ağaç çiçekli veya meyveli bir ağaçsa; bu iyiye işarettir. Ağaç çocuğu, meyveleri de başarısını sembolize ediyor olabilir. Bu durumda çizer okula başlamış, ders çalışan, ailesi ve öğretmeni tarafından sevilen, sorumluluk alabilen bir çocuktur. (Çankırı, 2011)

-Ağaç ve Hayvanlar: Ağacın dalına konmuş bir kuş, çocuğun anneden bir beklentisi bir isteği olduğunu gösterir. Eğer kuş yuva yapmış, yuvada oturuyorsa; bu yumurtalarının üzerine oturmuş, yavru bekleyen bir kuş olabilir. Yavru bekleyen kuş, ileriye dönük güzel hayalleri olan bir çocuğu sembolize eder. Ağacın yanında veya yakınındaki hayvan evcil bir hayvansa; çizenin hayvan sevgisini gösterir. Eğer aslan, kurt, ayı, tilki gibi vahşi bir hayvansa; çizerin geleceğe ait endişeleri ve korkuları olabilir. Ağacın dalları arasındaki kuş yuvası baş ise veya ağacın gövdesinde delik varsa; çocuğun daha da korunmaya ve sevgiye ihtiyacı olduğunu ima edebilir. (Çankırı, 2011)

2.12.3.4. Bahçe testi

Çocukların resimleri, bilinçli kullanılırsa onu tanıtacak, sorunlarını yansıtacak bir araç niteliğindedir. Çocuk için bahçe, çoğu zaman dünyayı tanıyış ve ele alış biçim alanıdır. Aynı zamanda burası, onun kendini sakladığı, iç benini özgür bıraktığı bir yerdir. Aşırı ataklılığı, kırıp yıkıcılığı bilinçaltı korkaklığından kaynaklanan çocuk, bahçesini, bir savunma aracı olarak sivri uçlu bahçe kazıklarıyla donatır. Çevresini duvarlarla çevirir. Ağaçlarına birer mızrak görünümü verir. İç dünyası uyumlu, sakin ve yapıcı eğilimleri olan bir başkası; uyumun, düzenin egemen olduğu, bir insanın içinde huzur duyması için gerekli öğelere sahip bahçe çizer. Ancak yargıya varmak için acele etmemeli, resmin içeriği bazı sorular sorarak iyice araştırılmalı, çocukla resim arasındaki bağıntılar ayrıntılarıyla açığa çıkarılmalıdır. Bütün resimleri yorumlarken dikkat edeceğimiz gibi çocuğun gelişimsel özellikleri dikkate alınmalıdır. Çocuğun var olanı mı veya olmasını istediğini mi yansıttığını saptamaya çalışmalıdır (Altınköprü, 2001).

2.12.4 Çocuk Çizimlerinde Doğa Figürleri

Çocukların insan resminden sonra çizdikleri ikinci figür, güneş figürüdür. Ay figürüne pek rastlanmaz. Çocuk mantığında güneş, ay ve yıldızlar canlıdır. Bu yüzden güneş figürüne bazen ağız, göz ve burun yerleştirdiği, ona hayat kazandırdığı görülür. Çocuk figürlerinde insan ve güneş figürlerinden sonra üçüncü sırada ev figürü gelmektedir. Ev figürünün çocuk için anlamı büyüktür. Ev, aile üyeleriyle ve sevdikleriyle birlikte kendisini güvende hissettiği, dış tehlikelere karşı korunduğu bir yerdir. (Çankırı, 2011)

2.12.4.1 Güneş Figürü ve Bulutlar

Okul öncesi çocuk çizimlerinde güneş figürü anneyi temsil eder. Ona göre annesiz çocuk olamayacağına göre güneşsiz dünya da olmayacaktır. Çünkü anneleri hayatlarının odak noktalarıdır. Annesiz çocukların veya annesiyle sorunu olan (annesi çalışmak zorunda kalan, annesi uzun süre

hastanede yatan ya da ruhsal tedavi gören, annesinden şiddet ve baskı gören)çocukların resimlerinde güneş yer almaz. Yer alsa da tam değildir. Ya yarımdır, ya önünde bulutlar vardır veya batmak üzeredir. (Çankırı, 2011)

Bulutlar çoğunlukla diğer aile üyelerini temsil eder. Eğer bulutlar veya bulutlardan biri güneşin önünü kapatmış ise; aile üyelerinden biri çocuk ile anne arasına girmiş demektir. Bu anneyi üzen kavgacı bir baba olduğu gibi, annenin ilgisini ve sevgisini üzerine çeken yeni doğmuş bir kardeş de olabilir. (Çankırı, 2011)

2.12.4.2 Çiçek Figürü

Çocuk çizgilerinde çiçek evle birlikte görülmeye başlanır. Mutlu evlerin bahçesinde ve giriş yolunun iki tarafında mutlaka çiçek figürü görülür. Çiçeklerin mutlaka açmış taç yaprakları ve bir de sapı vardır. Çiçeğin olduğu yerde çoğunlukla sarıya boyalı, ışık saçan bir güneş, açık bir hava ve kuşlar vardır. Mutsuz çocuk çizimlerinde çiçeğe pek rastlanmaz. Çocuk için rahatlıkla çiçeğin mutluluk ve neşe sembolü olduğunu söyleyebiliriz. (Çankırı, 2011)

2.12.4.3 Hayvanlar

Kuşlar, çocuk çizimlerinde dört yaşından itibaren görülmeye başlanır. Güneşli, açık hava, açık renkli bulutlar, çiçekler ve ağaçlar ile birlikte çizilen kuşlar mutluluğu ve yaşama sevincini sembolize eder. Ev dışında tavşan, koyun, kuzu, kedi, köpek figürleri tabiattaki canlılığı ifade eder. Evin bahçesinde kulübesinde veya kulübe önünde tavşan ve köpek; evin içinde bir köşede kedi, kafeste kuş, akvaryumda balık çocuktaki hayvan sevgisini ve dostluğunu sembolize eder. (Çankırı, 2011)

2.13 Çocuk Resimlerinde Renk Seçimi

Çocuk 3 yaşından itibaren renk ayrımı yapmada, renkleri kararlaştırmadan resimlerinde kullanır. 3- 4 yaşlarında bir çocuğun kullandığı renklerin gerçekle bir bağlantısı yoktur. Hoşuna giden renkleri coşkuyla kullanır. Örneğin kırmızı bir güneş, mavi bir köpek, yeşil bir insan yapabilir. Çok sevdiği birinin resmini yapmak istediğinde, çok sevdiği rengi seçecektir. Renkleri tanıma ve renk seçme 4 yaşından sonra psikolojik anlamlar taşır. Bu anlamlar çocuktan çocuğa değişebilir. Mutlu resimlerde genelde sarı renk, üzüntülü resimlerde genelde kahverengi renk daha ağırlıklıdır. (Çankırı, 2011)

2.13.1 Renklerin Psikolojik Anlamı ve Yorumu

Yeşil: İlkbaharı simgeler. İlkbahar da bahçeler, kırlar yeşerir, ağaçlar yaprağa durur, çiçek açar, meyve verir. Yeşil hayat demektir. Tazelik, gençlik, büyüme, gelişme, bereket ve sağlık demektir. Yeşil renk, göze en rahat gelen renktir; yeşili izlemek insanı rahatlatır. Yeşili bol kullanan çocuk kendisine güveni olan, uyumlu ve mutlu bir çocuktur. Yaşıtlarına göre daha olgudur. (Çankırı, 2011)

Dinlendirici ve huzur verici bir renktir. Açık tonda olanlar doğuş ve hayatiyet hissini uyandırır. Sürekli bakıldığı zaman gözü yormaz ve çalışma kolaylığı sağlar. Yazı tahtalarının koyu yeşil renkte boyanması, hastanelerde ameliyat giysilerinin yeşil olması bundandır. (H.Kılıçkan, 1998)

Kırmızı: Kanı sembolize ettiği için hem olumlu hem de olumsuz anlama gelebilir. Damarlarda dolaşan kanı temsil ettiği zaman sağlık ve enerji demektir. Kaza anında yırtılan damardan çıkan kan tehlike demektir, ölüm demektir. Kırmızı aynı zamanda ateşi sembolize eder. Isınmak ve yemek pişirmek için kullanıldığında ateş faydalı bir araçtır. Ancak yangına sebep olduğunda zararlı bir araca dönüşür. Özet olarak kırmızı hem güveni hem hayatı, hem tehlikeyi ve ölümü simgeleyebilir. Bu, çocuğun bilinçaltından kırmızıyı ne niyetle kullanıldığına bağlıdır. (Çankırı, 2011)

Titreşimi en kuvvetli olan renktir. Hareket, canlılık ve ihtiras telkin eder. Pek çok ulusun bayrağının kırmızı olması bu nedenledir. Uzun süre seyredilmesi kişide sinir gerginliği meydana getirir, tansiyonu çoğalttığı gibi, nabzın artışını da artırır. (H.Kılıçkan, 1998)

Mavi: Gökyüzünün ve denizin rengidir. Sakinliği ve uyumu ifade eder. Çocuğun kendine olan güvenini gösterir. Mavi rengini kullanan bir çocuk duygularını daha iyi kontrol edebilir. Mavi tarafsız kişiliği de sembolize eder. Çocuk resimlerinde mavi renk genellikle deniz, göl ve bulut çizimlerinde kullanılır. (Çankırı, 2011)

Sessizlik ve rahatlık telkin etmesi nedeniyle dinlendirici bir renktir. Hastanelerin, koridor ve odaların açık maviye boyanması bundandır. Düşünmeye, karar vermeye ve yaratıcı fikirlerin doğmasına yardımcı olur. Açık tonları sınırsızlık ve sonsuzluk duygusu uyandırır. (H.Kılıçkan ve H.Kılıçkan, 1998)

Sarı: Sıcak ve ışıklı bir renk olması nedeniyle neşe, hareket veren, uyarıcı bir renktir. Uzun süre bakıldığında sinir sistemini uyarır ve kan dolaşımını rahatlatır. (H.Kılıçkan ve H. Kılıçkan, 1998)

Mor: Kırmızı ve mavinin karışımı ile elde edilen bir renk olduğu için iki rengin de özellikleri olan sıcaklığı ve soğukluğu birlikte taşımaktadır. Tabiatta az bulunan bir renktir. Zenginliği, asaleti, lüks hayatı, zarafeti simgeler. Çocuğa kaldıramayacağı bir sorumluluk yüklendiğinde, kendisinden bekleneni karşılayamayacağı hissine kapıldığında ve gözü korktuğunda bunu çizimlerinde mor renk kullanarak açığa vurabilir. Anne babanın desteğine ve güvenine ihtiyaç duyan çocuklar da çizimlerinde mor rengi kullanabilir. (Çankırı, 2011)

Hüzün ve içe dönülük duygusunu veren düşündürücü bir renktir. Açık tonu olan eflatun hassaslığın, inceliğin; koyu mor ise, yalnızlıktan hoşlanan, topluma küskün insanların rengidir. (H.Kılıçkan ve H.Kılıçkan, 1998)

Turuncu: Güneşin doğuşunu ve batışını sembolize eder. Çocuklar güneş çizimlerinde sarı renkle birlikte turuncu rengi de kullanmaktadır. Bu verilerden hareketle turuncu renginin sağlık, sıcaklık, iştah, ümit ve iyimserlik ifade ettiğini söyleyebiliriz. (Çankırı, 2011)

Titreşimi kırmızıdan daha azdır. Güneşin parlaklık ve sıcaklık hissini verir. Yaşama sevincinin eğlenceye düşkünlüğün rengidir. (H.Kılıçkan, H.Kılıçkan, 1998)

Pembe: Pembe, en romantik ve narin renktir. İnsanlar üzerinde sakinleştirici bir etkisi vardır. Pembe rengin yakınında kalp kasları rahat çalışır, gerilemez. (Çankırı, 2011)

Kahverengi: Çizimlerinde kahverengini kullanan çocukların korunmaya ihtiyaç duydukları, sevgi ve ilgi özlemi çektikleri söylenebilir. Tuvalet eğitimine direnç gösteren, bu sebeple anne ile çatışma yaşayan çocukların da çizimlerinde kahverengini kullandıkları bilinmektedir. (Çankırı, 2011)

Siyah: Çocuk resimlerinde siyah genellikle karamsarlığı sembolize etmektedir. (Çankırı, 2011)

Giyimde ciddiyet ve ağırbaşlılık telkin eder. Kader, ölüm, matem ve karanlığın ifadesidir. (H.Kılıçkan, H.Kılıçkan, 1998)

Beyaz: Saflık, temizlik, doğruluk ve güven veren bir anlamı vardır. Gelin elbiselerinin geleneksel beyazlığı da bundandır. (H.Kılıçkan ve H.Kılıçkan, 1998)

BÖLÜM III YÖNTEM

3. 1 Araştırmanın Modeli

6-11 yaş öğrencilerin ailesel özelliklerinin ve bireysel özelliklerinin yaptıkları resim çalışmalarına yansımasının olup olmadığını tespit etmeyi amaçlayan bu araştırma, doğal alan araştırmasıdır. Doğal alan araştırmaları doğal ortamlarda yapılır, katılımlı gözlemi kullanır ve gözlemcinin ortama uyguladığı çok küçük bir grup vardır (Balcı, 2005).

3.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, Balıkesir Meriç Merkez İlkokulu 6-11 yaş gurubu öğrencileridir. Araştırmanın örneklemini, Balıkesir Meriç Merkez İlkokulu birinci ve ikinci sınıfta okuyan, on tanesi kız, on bir tanesi erkek, sekiz tanesi parçalanmış aile ortamında bulunan, altı tanesi içine kapanık, iki tanesi aşırı hareketli olan çocuklardan oluşan toplam 21 öğrenci oluşturmaktadır.

3.3 Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Uygulama, Balıkesir Meriç Merkez İlkokulu 2011- 2012 öğretim yılı birinci ve ikinci sınıfta okuyan öğrencilere yönelik olarak, öğrencilerin resim dersleri saatlerinde yapılmış ve her test için belirlenen sürenin tamamlanması sonunda öğrencilerin yapmış olduğu resimler toplanmıştır.

3.4 Verilerin Toplanması

Uygulama sürecinde, öğrencilerden "bir aile resmi", "bir insan resmi", "bir bahçe resmi", "bir ağaç testi" yapmaları istenmiştir. Çocuklara resimleri yaparken tamamen eşit malzemelerin kullanılması sağlanmıştır. (Yağlı boya, kalem boya, A3 kağıt ölçüsü ve silgi). "Bir ağaç çiz" ve "bir insan" çiz resimlerinde kalem ve silgi kullanılırken, "bir bahçe çiz" ve "bir aile çiz" resimlerinde pastel boya kullanılmıştır. Tüm dört test bir haftalık aralıklarla çocuklara uygulanmıştır.

Daha sonra toplanan resimler, sınıf öğretmenlerinin çocuk ve ailesi hakkında verdiği bilgiler ve öğrencilerle karşılıklı görüşmeler doğrultusunda bu konu ile ilgili kaynaklardan faydalanılarak araştırmacı tarafından yorumlanmıştır.

3.5 Verilerin Analizi

Bu araştırmada veri toplama amacıyla, kişisel bilgi formu, literatür taraması, çocukların çizdiği aile ve insan konulu resimler kullanılmıştır. Araştırmanın kuramsal temellerinde, bilgi kaynakları olarak, alan yazın taraması yapılmış ve uzman kişilerin (Sınıf öğretmeni, branş öğretmenleri, ressam psikolog) görüşlerine başvurulmuştur.

Resim etkinlerinin yorumlanmasına yardımcı olması amacıyla, örneklem okuldaki sınıf öğretmenleri ile araştırmaya katılan öğrencilerin ailevi durumları ve bireysel özellikleri hakkında bilgi almak amacıyla görüşmeler yapılmıştır.

Çocuklara "bir insan çiz", "bir aile çiz", "bir bahçe çiz", "bir ağaç çiz" testleri uygulanmış ve bu çizimler yorumlanmıştır.

BÖLÜM IV UYGULAMALAR

NEAR EAST UNIV LIBRARY LEFKOŞ

4.1 Ağaç Çiz Testinin Yorumları

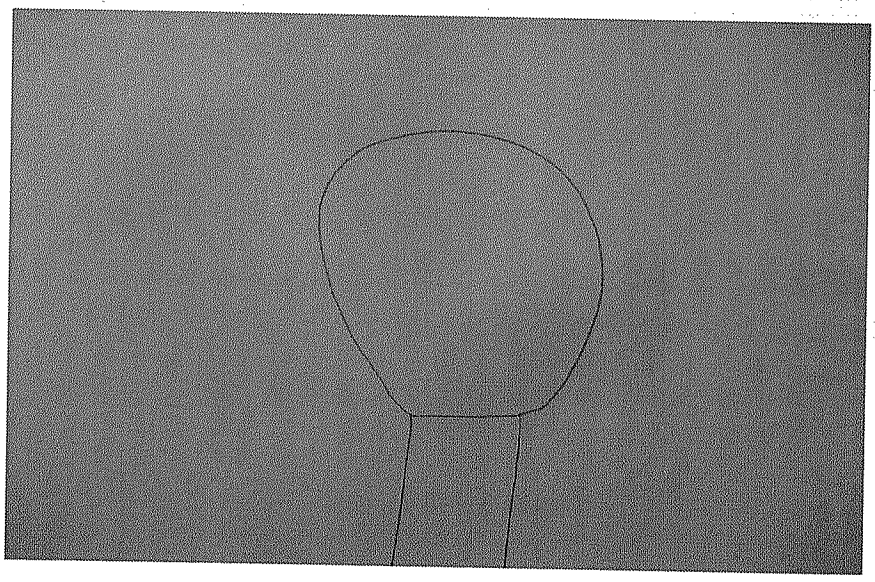
Ağaç Testi,deneğin yaptığı resmi, psikanalitik sembollerle yorumlamayı amaçlayan projektif bir tekniktir. Emile Junker tarafından ileri sürülmüş ve İsviçre'de Lucerne Deneysel Psikoloji Enstitüsünde, K. Koch tarafından geliştirilerek standartlara oturtulmuştur. (Altınköprü, 2001)

Katılımcı 1:

Çocuğun yaptığı ağaç resminde, resim sayfanın en alt kenarına yerleştirilmiş. Bu özellik Koch'a göre çocuklarda sekiz yaşına değin normal olarak kabul edilen bir çizim biçimidir.

Kağıdın ortasından geçen dikey çizginin solunda kalan her şey çocuğun anneye olan bağlılığını ve düşkünlüğünü göstermektedir.

Gövdeyi oluşturan çizgilerin paralelliği yaramazlık, haylazlık, söz dinlememe gibi eğitsel güçlüklerin görülmediğini, aksine onun uslu ve uysal olduğunu gösterir. Gövdenin sağlam ve güçlü oluşu çocuğun dayanıklı ve sağlam bir kişilik yapısın olduğunu gösteriyor.

Resim 4.1.1 (Yaş 6

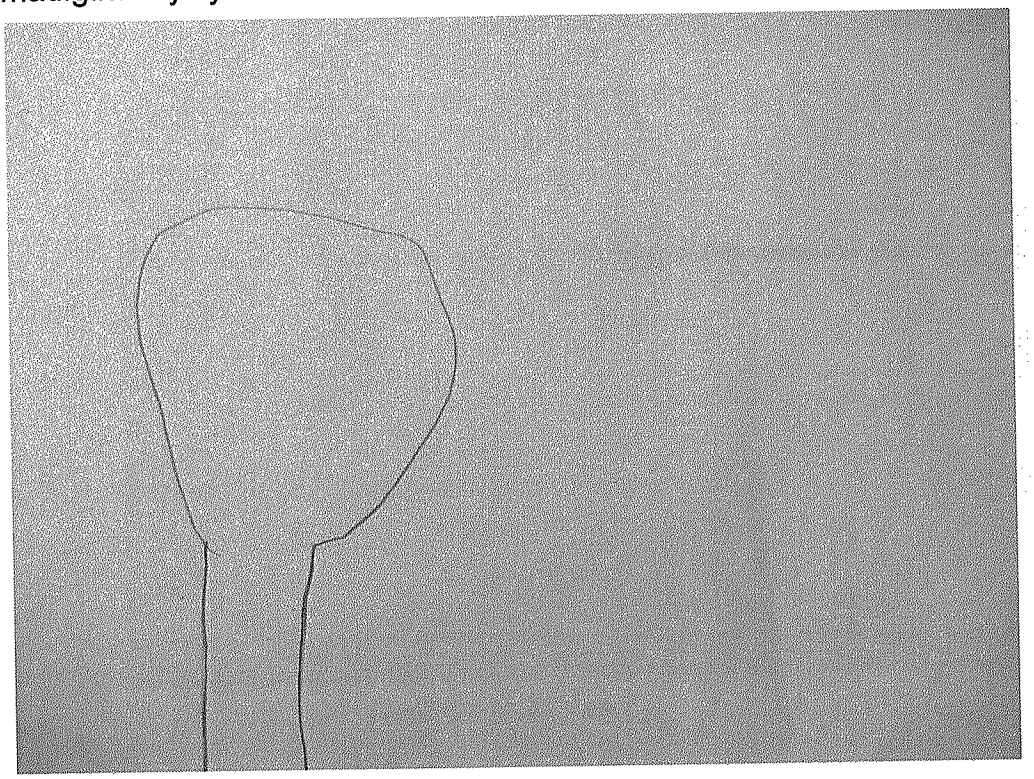
Katılımcı 2:

Çocuk yaptığı ağaç resminde ağaç, yaprağın en alt kenarına yerleştirilmiştir. Bu özellik Koch'a göre çocuklarda sekiz yaşına değin normal olarak kabul edilen bir çizim biçimidir.

Ağaç sayfanın soluna yerleştirilmiştir. Bu çocuğun anneye olan bağlılığın ve içe dönüklüğün bir göstergesidir. Bununla birlikte çocuğun içine kapanık, sakin bir kişilik yapısının olduğunu söyleyebiliriz.

Gövdenin yukarıya çıktıkça sağa doğru eğim kazanması çocuğun gelecekle ilgili bazı amaçlarının olduğunun göstergesidir.

Gövdeyi oluşturan çizgilerin paralelliği, çocuğun söz dinleyen sakin bir yapısının olduğunu yansıtmaktadır. Ayrıca eğitsel aktivitelerde bir zorluk yaşamadığını söyleyebiliriz.

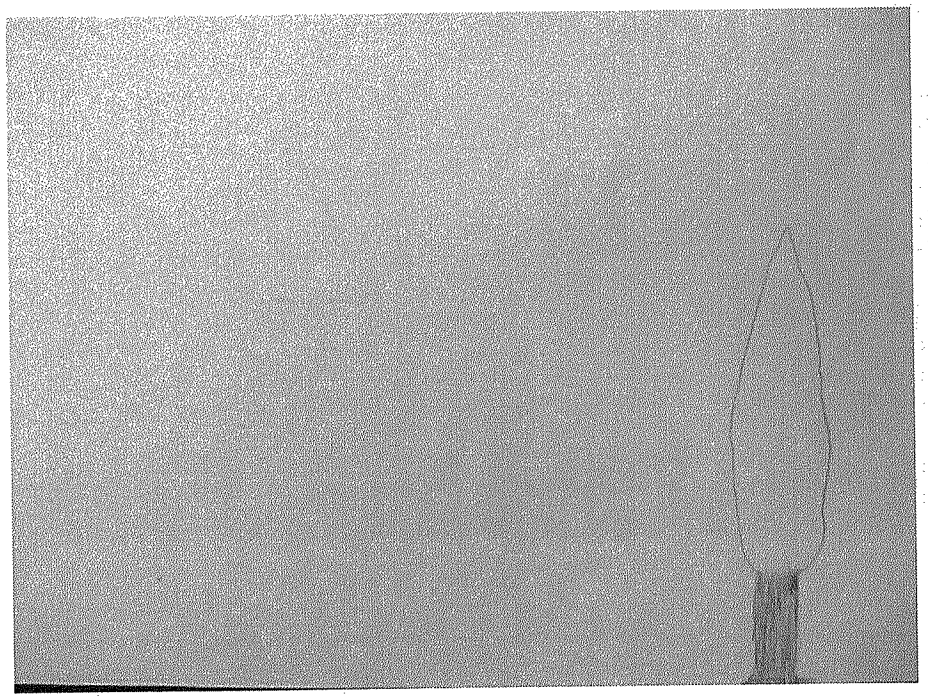
Resim 4.1.2 (Yaş 6)

Katılımcı 3:

Kağıdın ortasından geçen dikey çizginin sağında kalan her şey resmi yapan kişinin olumlu yönlerini, yeteneklerini başarılarını, düşüncelerini, geleceğe yönelişlerini, umut ve isteklerini gösterir. Çocuğun çizdiği ağaç resmi de tamamen sayfanın sağındadır. Burada çocuğun gelecekle ilgili umutlu olduğunu söyleyebiliriz.

Burada gövde daha koyu çizgilerle belirlenmiştir. Buradan sağlam ve güçlü bir kişilik yapısının oluştuğunu söyleyebiliriz. Ayrıca gövdeyi oluşturan çizgilerin paralelliği, çocuğun uysal, sakin ve söz dinleyen bir kişilik yapısına sahip olduğunu göstermektedir.

Dalları gösteren kısmın sivrileşmesi çocuğun ailesine ve gerekse ailesi dışındakileri yerme eğiliminde olduğu görülmektedir.

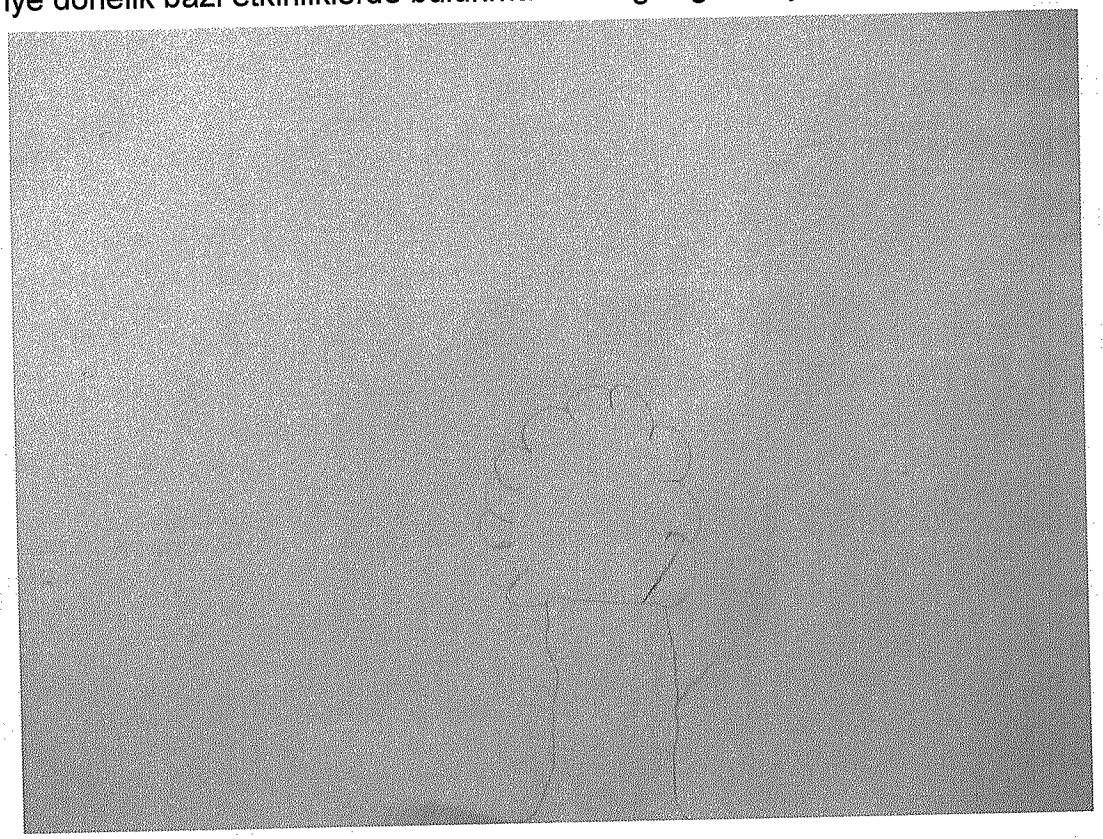

Resim 4.1.3 (Yaş 7)

Katılımcı 4:

Gövde başlangıcının geniş yapılması kavrama ve anlama yavaşlığını, öğrenme konusunda bazı güçlüklerin bulunduğunu belirtir.

Gövdeden ve ağacın üst kısmından sap gibi çıkan dallar isteklerler onları gerçekleştirebilme düzeyi arasındaki uyumsuzluğu, düşünce ve duygular arasındaki kopukluğun varlığını kanıtlamaktadır. Gövdenin dayanıklı ve sağlam yapısı çocuğun zorluklar karşısında güçlü durabileceğini göstermektedir. Gövdeden çıkan ve sağa doğru uzanan silik dallar çocuğun ileriye dönelik bazı etkinliklerde bulunmak istediğini gösteriyor.

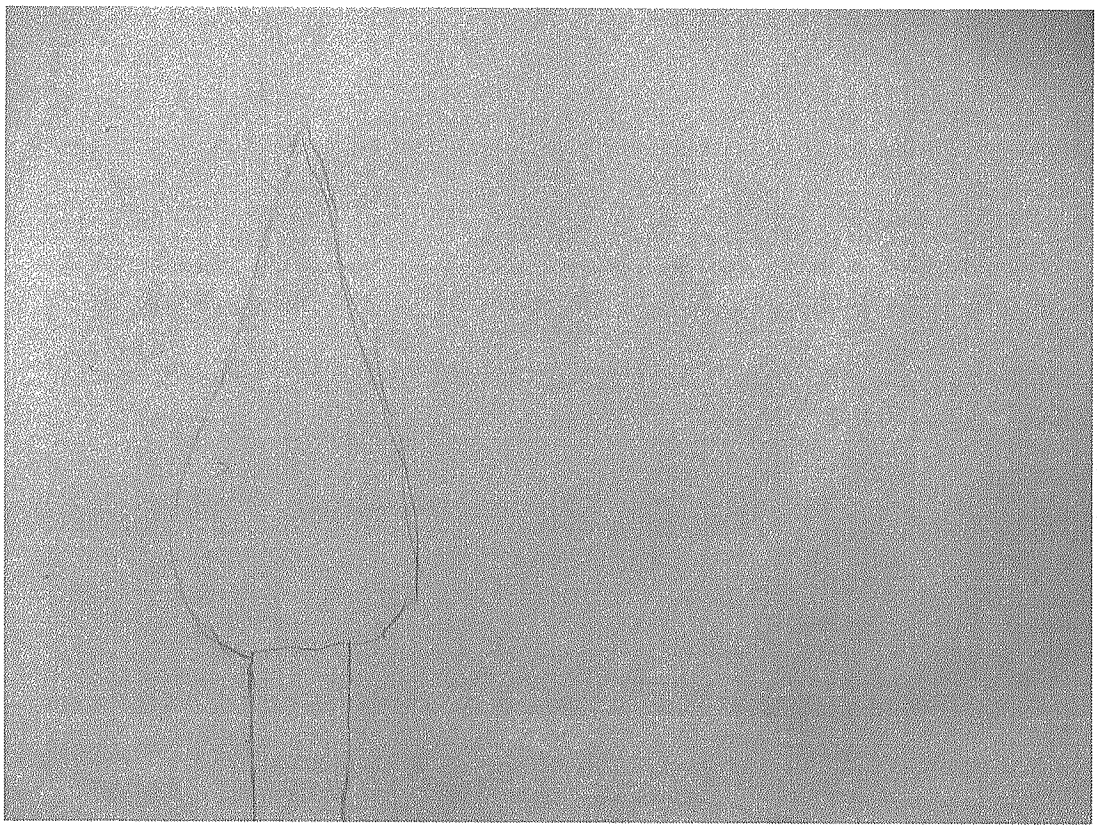
Resim 4.1.4 (Yaş 7)

Katılımcı 5:

Kağıdın ortasından geçen dikey çizginin solunda kalan ağaç, çocuğun içe dönüklüğünü ve olumsuz yönlerini yansıtmaktadır.

Ağacın gövdesini oluşturan çizgilerin paralelliği çocuğun itaatli, uyumlu oluşuna, eğitsel zorluklar göstermeyişine kanıt sayılabilir.

Ağaç gövdesi kesik kesik çizgi parçacıklarından oluşmuştur. Bu çocuğun aşırı hassas, duygusal ve kırılgan olduğunun bir göstergesidir.

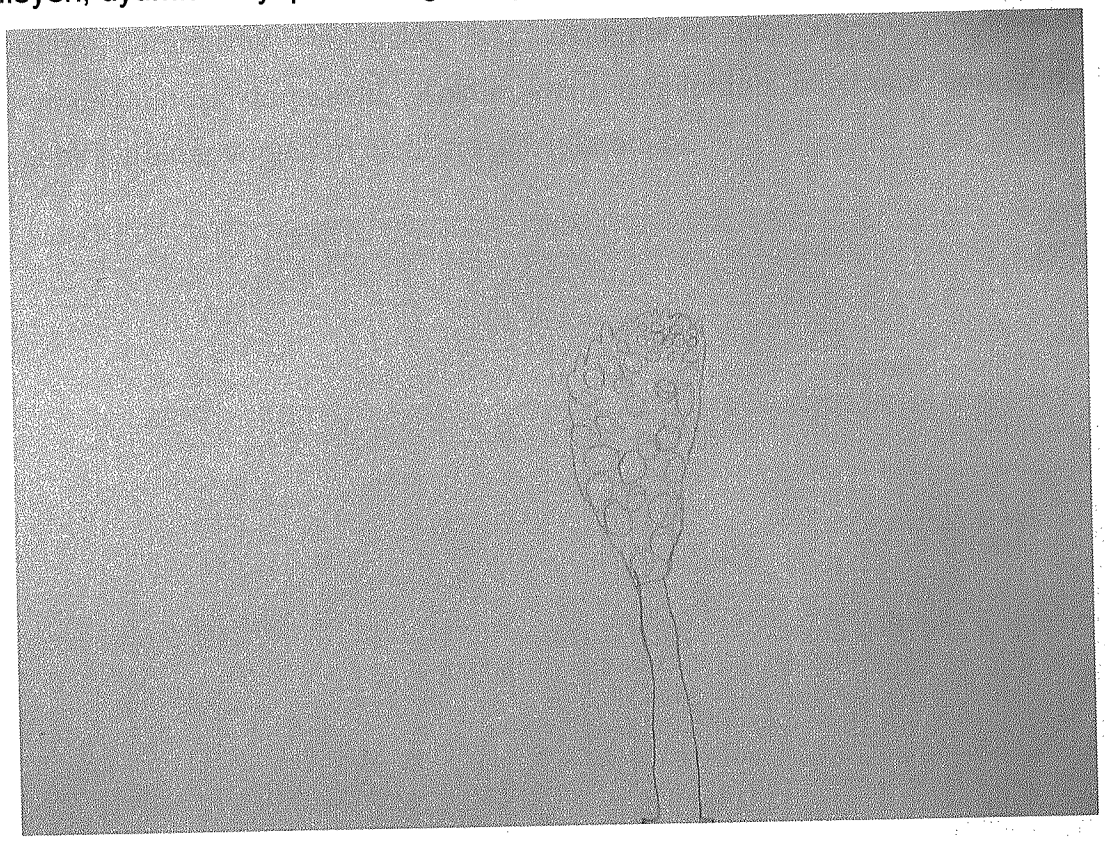

Resim 4.1.5 (Yaş:7)

Katılımcı 6:

Ağaç, kağıdın ortasından geçen çizginin hemen sağına yerleştirilmiş. Bu çocuğun geleceğe yönelik umutlu olduğunun bit göstergesidir. Bununla birlikte ağaçların meyvelerin oluşu çocuğun bu istek ve amaçlarda umutlu olduğunu gösterir.

Gövdeyi oluşturan çizgiler birbirine paraleldir. Bu çocuğun söz dinleyen, uyumlu bir yapıda olduğuna işarettir.

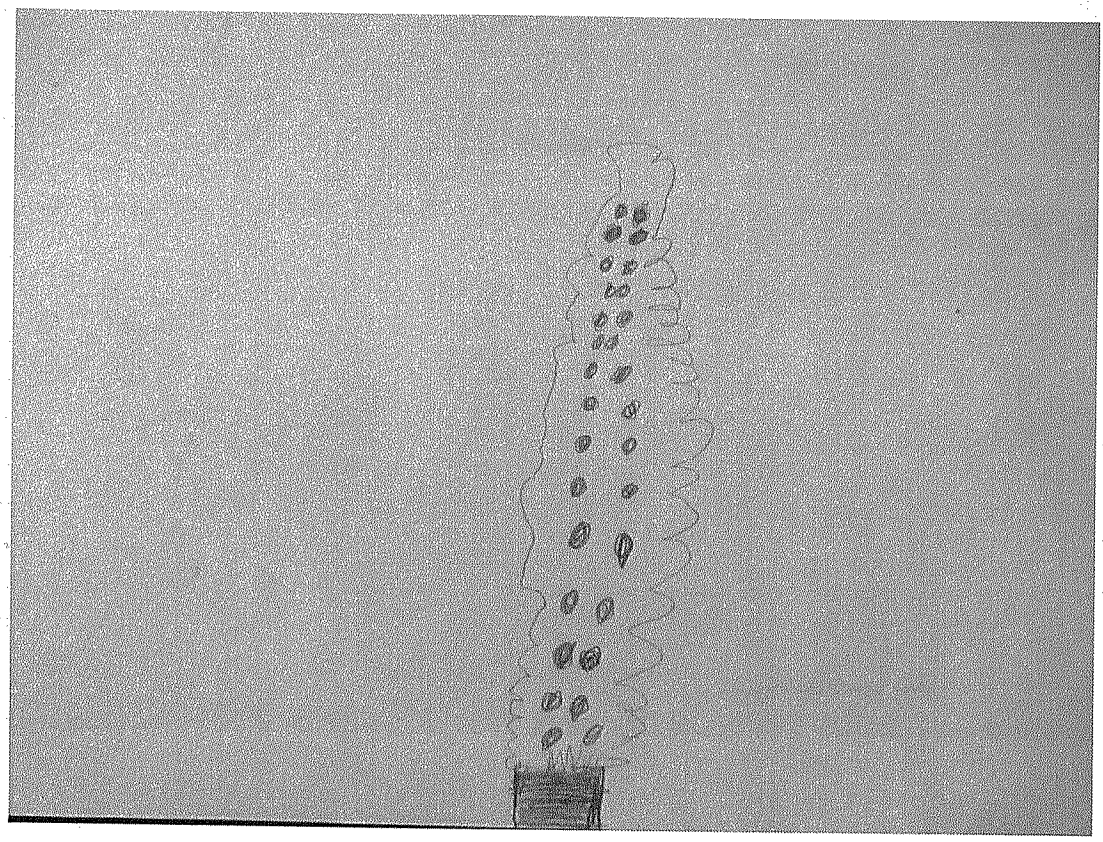

Resim 4.1.6 (Yaş:7)

Katılımcı 7:

Ağaç sayfanın ortasına çizilmiştir. Ağacın yukarıya çıktıkça sağa doğru eğimlenmesi çocuğun geleceğe yönelik umutlu olduğunun bir göstergesidir. Buradan anlıyoruz ki çocuk kendine amaçlar arıyor. Bununla birlikte ağaçta yaprak, meyve gibi öğelerin bulunması çocuğun bu istek ve amaçlarda umutlu olduğu inancını yaratıyor.

Gövde iki paralel çizgiden oluşmuştur ve koyu çizgilerle yapılmıştır. Bu çocuğun yaramazlık, haylazlık, söz dinlememe gibi eğitsel güçlükler yaşamadığının göstergesidir. Kökün kalın çizgilerden oluşması çocuğun güçlü bir karakter yapısının olabileceğini gösteriyor.

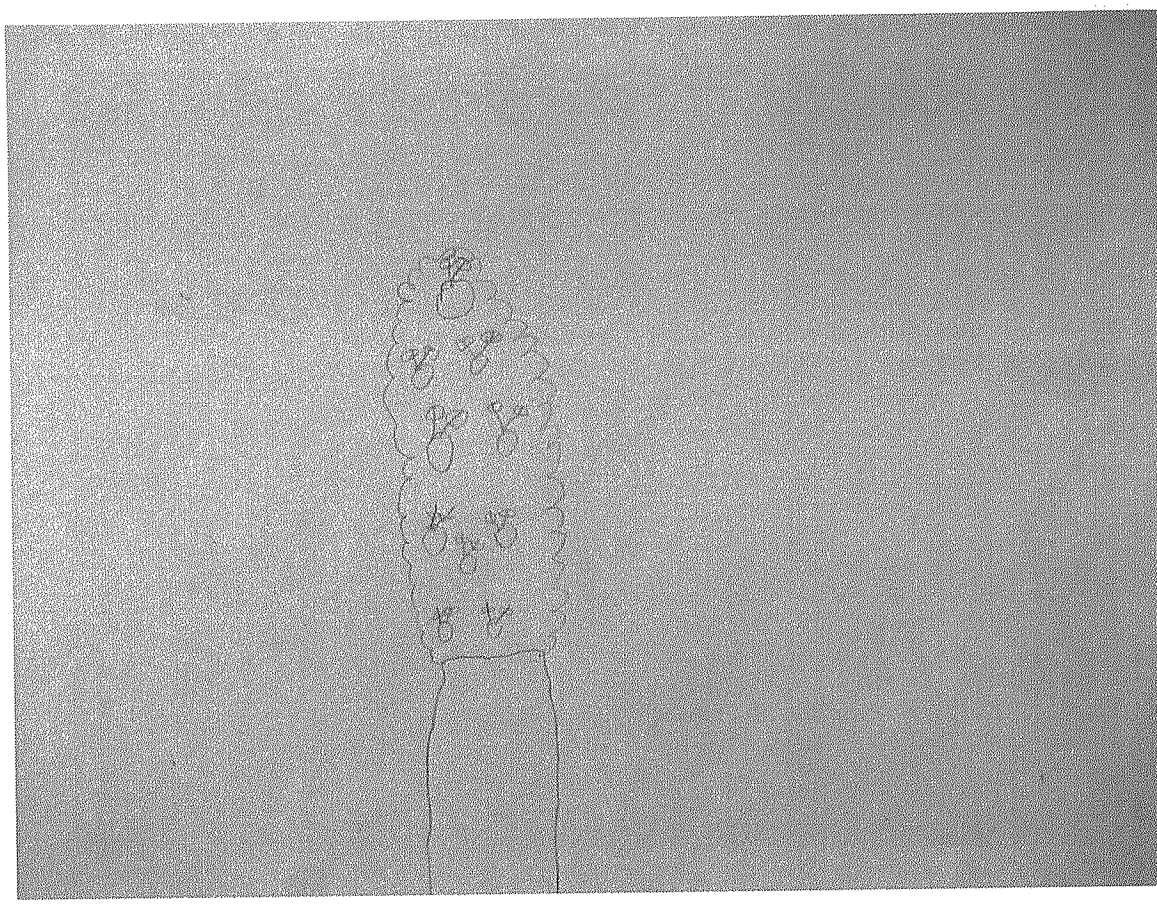

Resim 4.1.7 (Yaş:7)

Katılımcı 8:

Ağaç kağıdın ortasından geçen çizginin solunda yer almaktadır ve sola doğru eğim göstermektedir. Bu gösteriyor ki çocuk içe dönük bir kişiliğe sahiptir.

Meyvelerin bolluğu yararlı olma istemini, gelecekte başarılı olma, isteklerini gerçekleştirme eğilimini yansıtmaktadır. Kökün iki paralel çizgiden oluşması yaramazlık, haylazlık, söz dinlememe gibi eğitsel güçlüklerin denekte görülmediği anlamını taşımaktadır.

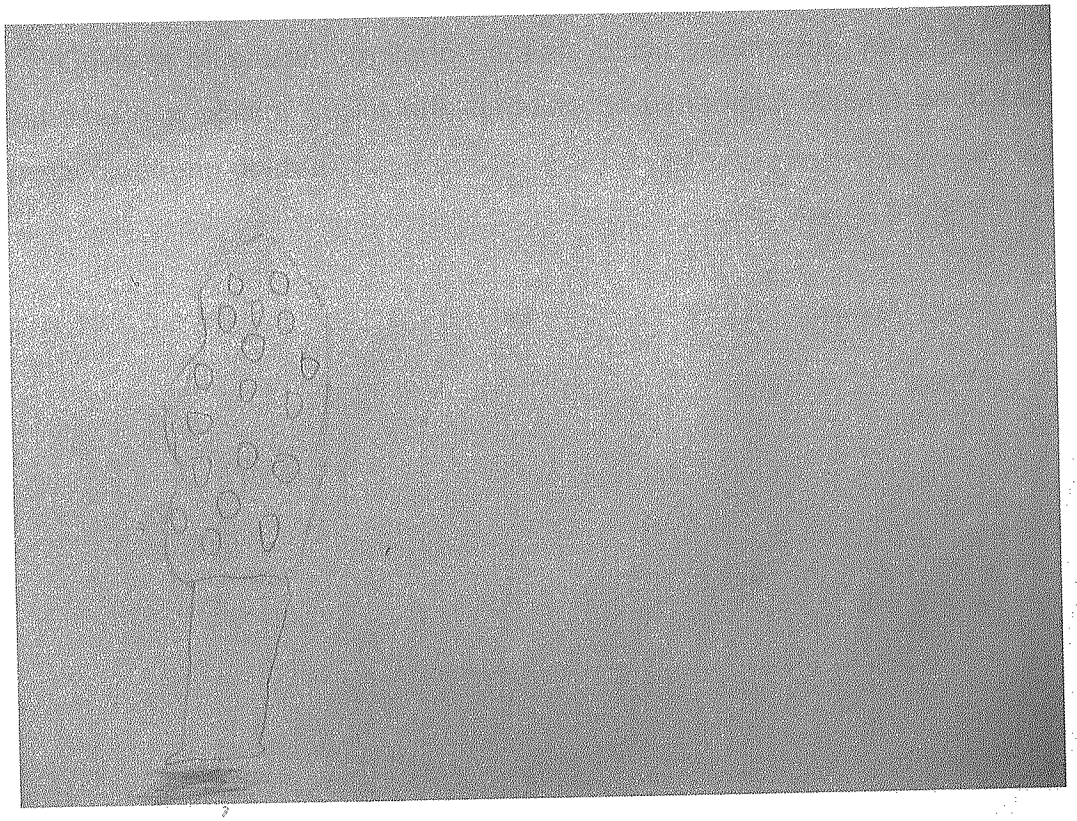
Resim 4.1.8 (Yaş:7)

Katılımcı 9:

Ağacın merkezden geçen dikey çizginin solunda yer alması onun annesine olan aşırı bağlılığını ve içe dönüklüğünü gösteren bir kanıttır.

Ağacın meyveleri bol ve verimlidir. Bu yararlı olma istemini, gelecekte başarılı olma, isteklerini gerçekleştirme eğilimini yansıtmaktadır.

Gövdeyi oluşturan çizgilerin paralelliği çocuğun yaramazlık, haylazlık, söz dinlememe gibi eğitsel güçlükler yaşamadığının göstergesidir.

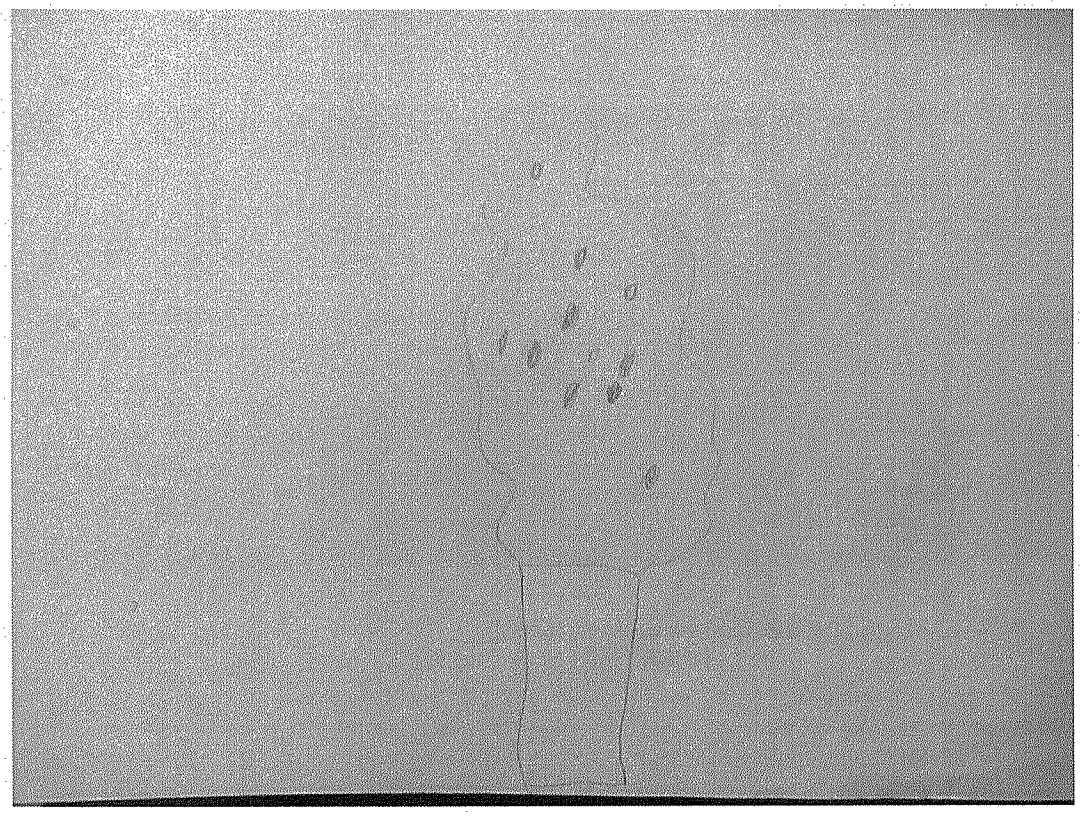
Resim 4.1.9 (Yaş:7)

Katılımcı 10:

Ağacın merkezden geçen dikey çizginin sağında yer alması deneğin geleceğe yönelik olumlu düşüncelerinin olduğunun, umutlu ve istekli olduğunun bir göstergesidir.

Ağacın sola doğru eğim alması çocuğun anneye olan bağlılığının yansıtmasıdır. Meyvelerin bol ve belirgin oluşu gelecekte başarılı olma, isteklerini gerçekleştirme eğilimini bir kez daha yansıtmaktadır. Meyvelerin çoğunluğu orta yerde toplanmıştır bu düşünsel etkinliklerde duyguların denge olduğunun bir kanıtıdır.

Gövdeyi oluşturan çizgilerin paralele oluşu yaramazlık, haylazlık, söz dinlememe gibi eğitsel güçlüklerin denekte görülmediğini, aksine onun uslu ve uysal olduğunu gösterir.

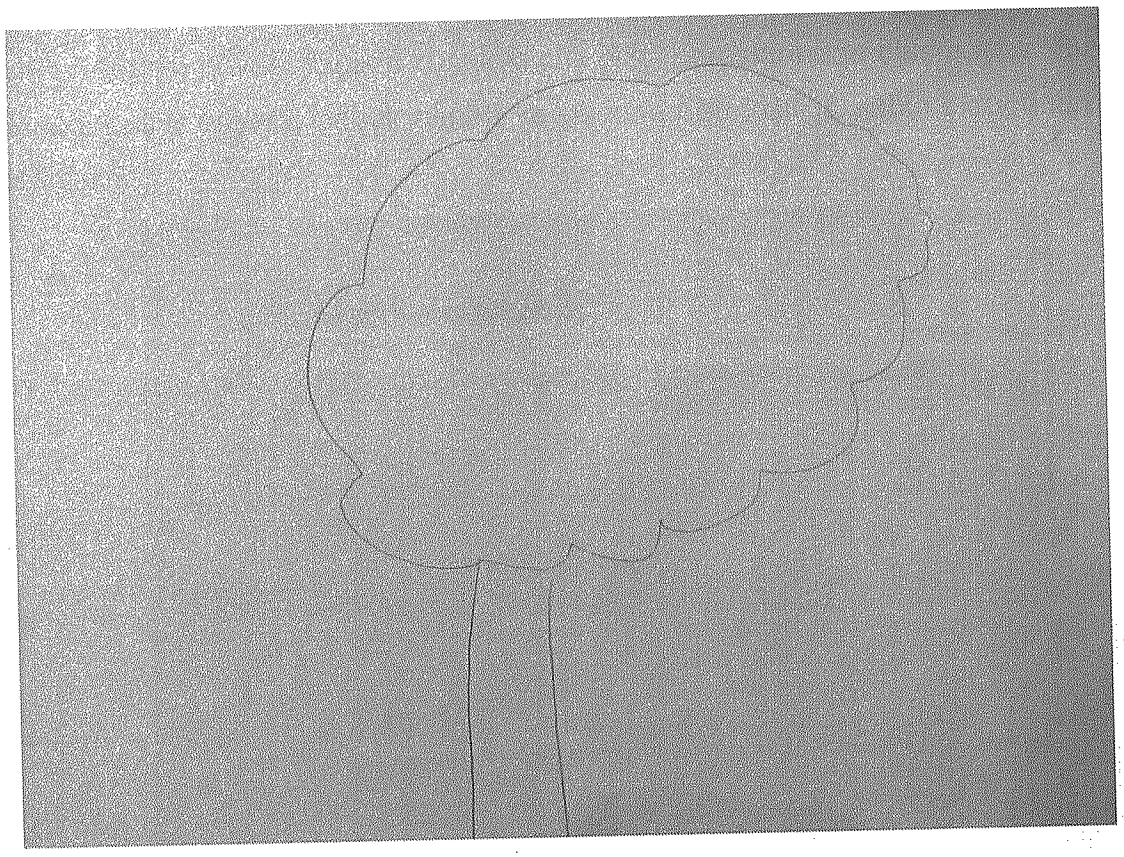

Resim 4.1.10 (Yaş:7)

Katılımcı 11:

Ağaç sayfanın tamamını kapsayarak çizilmiş. Ağaç sayfadan başlayarak sağsa doğru bir eğilim göstermiş. Bu deneğin geleceğe yönelik umutlarının olumlu oluşunun bir göstergesidir.

Kök iki paralel çizgiden oluşmuştur. Bu yaramazlık, haylazlık, söz dinlememe gibi eğitsel güçlüklerin çocukta görülmediğinin bir kanıtıdır.

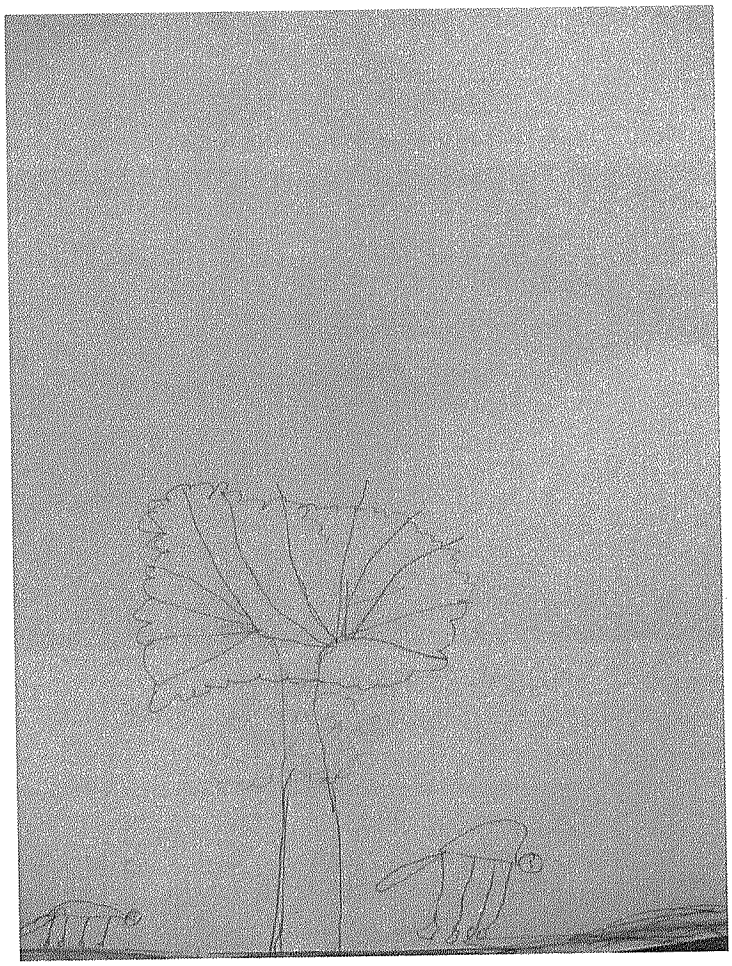
Resim 4.1.11 (Yaş:6)

Katılımcı 12:

Ağaç sayfanın en altına yerleştirilmiş. Toprak belirtilmiş ve koyu çizgilerle yapılmıştır. Dallar gövdenin üzerine dikilmiş şeklindedir. Bu denekte olan isteklerle onları gerçekleştirebilme düzeyi arasındaki uyumsuzluğu, düşünce ve duygular arasındaki kopukluğun varlığını kanıtlamaktadır.

Deneğin çizdiği ağaç resmi sayfanın sol yarısında yer alıyor. Bu onun ailesine ve annesine güçlü bağlarla bağlı oluşunun belirtisidir.

Ağacın gövde çizgileri küçük küçük çizgi parçalarından oluşmuştur. Bu deneğin aşırı duyarlı, çabuk alınan ve gücenen bir kişiliğe sahip olduğunun belirtisidir.

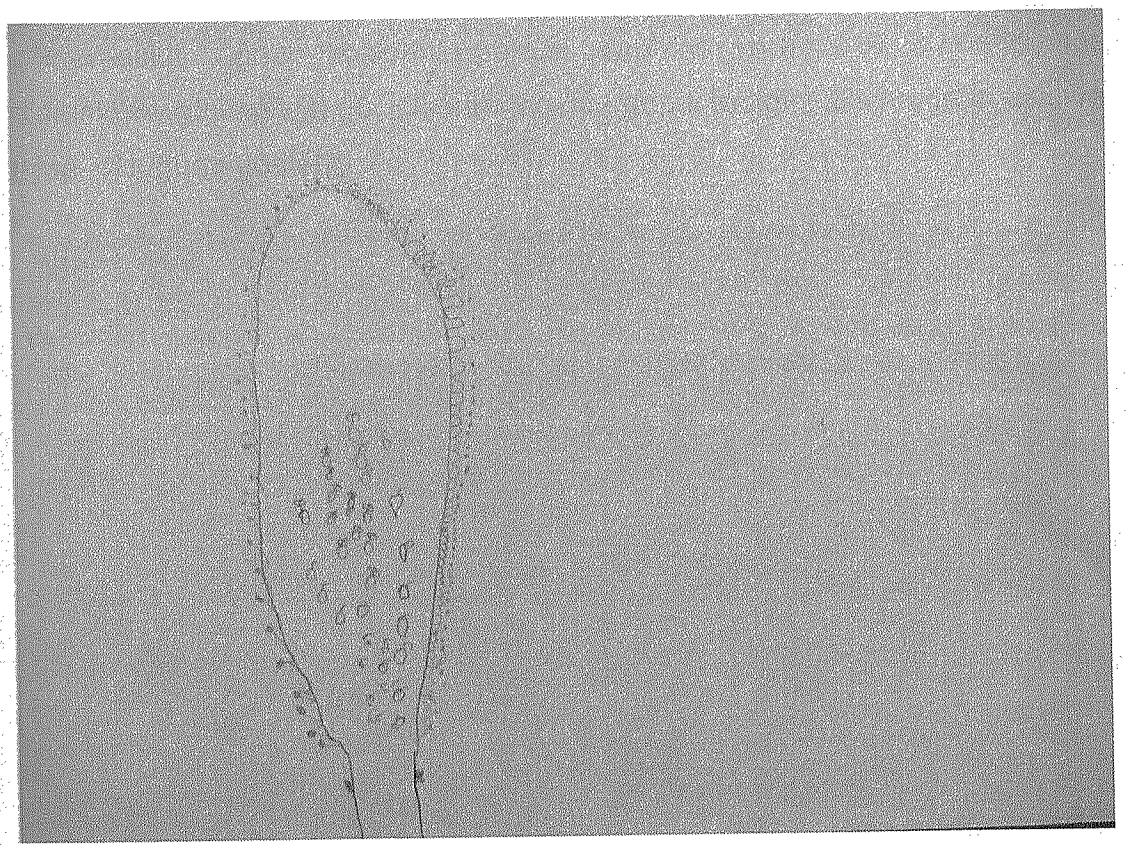

Resim 4.1.12 (Yaş:7)

Katılımcı 13:

Resim sayfanın ortasından geçen dikey çizginin soluna yerleştirilmiş. Bu deneğin annesine olan bağlılığını göstermektedir. Meyvelerin bol oluşu deneğin yararlı olma istemini, gelecekte başarılı olma, isteklerini gerçekleştirme eğilimini yansıtmaktadır. Meyvelerin ağacın alt kısmında toplanışı deneğin duygusal yönünün güçlü olduğunun göstergesidir.

Ağaç üzeri ışıklarla süslenmiştir. Bu çocuğun neşeli ve hayata karşı umutlu olduğunu göstermektedir.

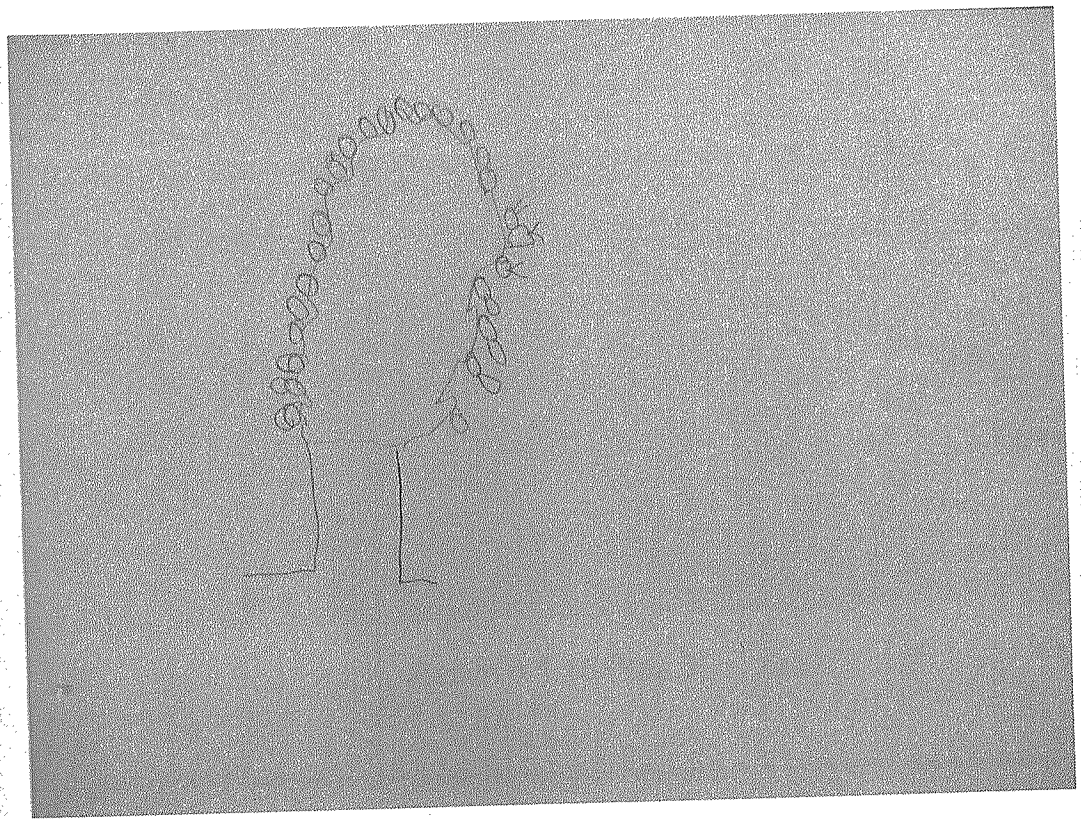
Resim 4.1.13 (Yaş 6)

Katılımcı 14:

Resim kağıdın ortasından geçen çizginin soluna yerleştirilmiştir. Bu çocuğun annesine olan bağlılığının bir göstergesidir.

Ağacın sola doğru eğimli oluşu deneğin kendine bazı amaçlar aradığının, ileriye yönelik bazı etkinliklerde bulunmak istediğinin yansımasıdır.

Ağaçta meyvelerin oluşu bu istek ve amaçlarda umutlu olduğunun göstergesidir. Ağacın köklerinin paralel uzanması yaramazlık, haylazlık, söz dinlememe gibi eğitsel güçlüklerin denekte görülmediğini aksine onun uslu ve uysal olduğunu gösterir.

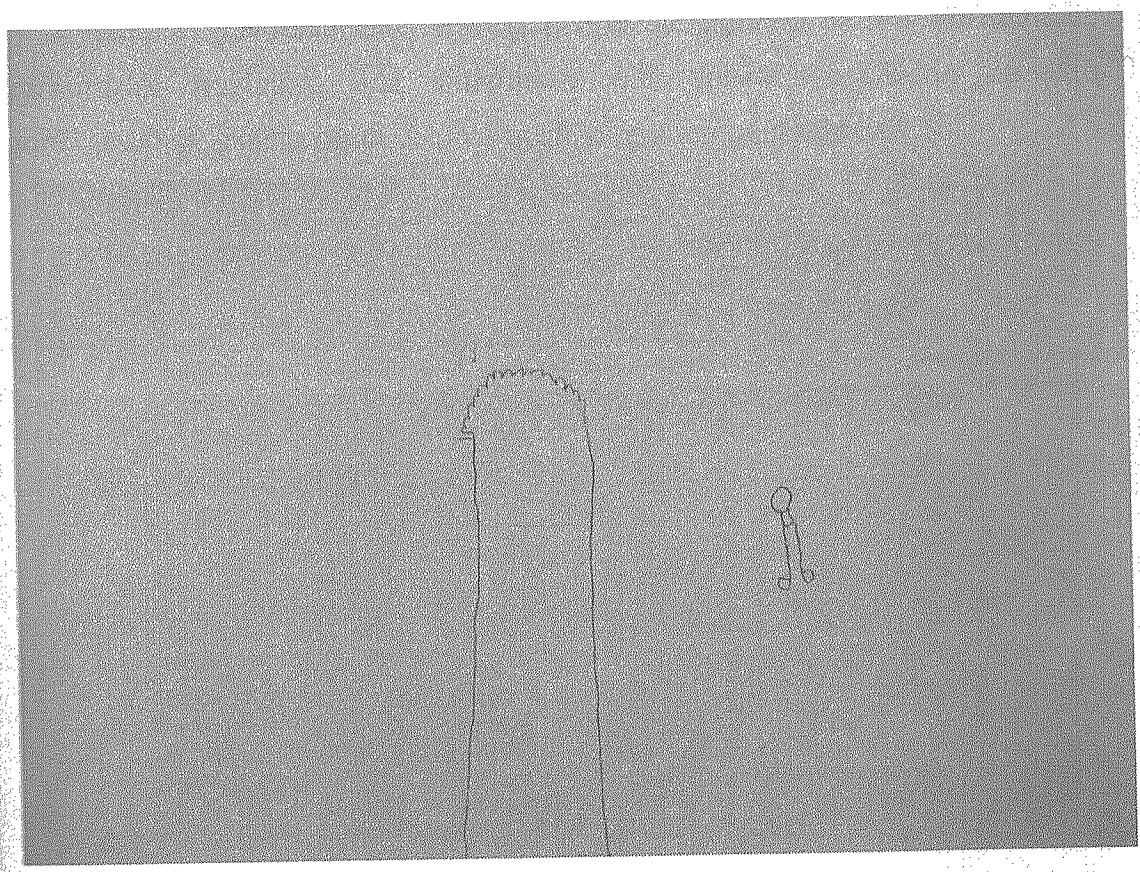

Resim 4.1.14 (Yaş:6)

Katılımcı 15:

Çizilen ağaçta çok güçlü bir gövde olduğunu, yaprakların ise küçük ve çelimsiz olduğunu görüyoruz. Bu dayanıklı ve sağlam bir kişilik eğilimini yansıtmaktadır. Zorluklar karşısında gösterebileceği dayanıklılığın bir kanıtıdır.

Ağaç çizgisini oluşturan çizgilerin paralelliği itaatli ve uyumlu oluşuna, eğitsel zorluklar göstermeyişine kanıt sayılabilir.

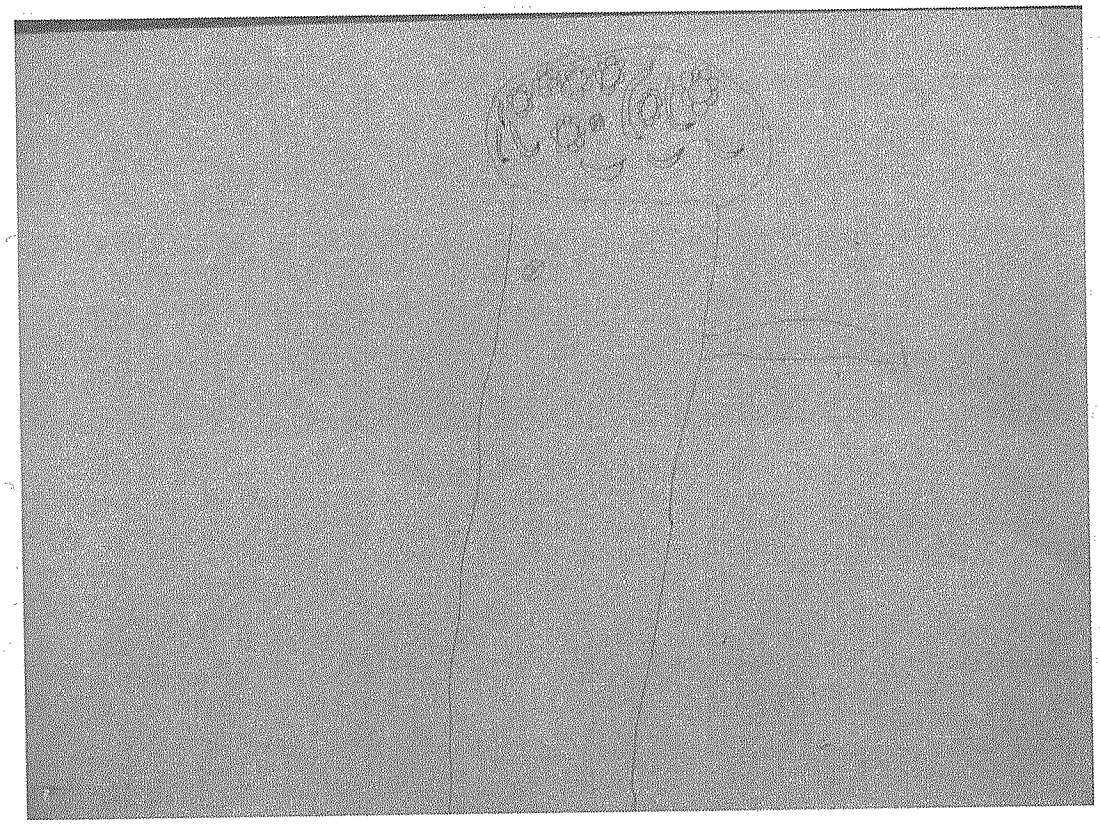

Resim 4.1.15 (Yaş 6)

Katılımcı 16:

Ağacın gövdesi son derece güçlü ve bütünlüğünü korur biçimde yapılandırılmış. Bu kişinin dayanıklı ve sağlam bir kişilik yapısının geliştiğini söyleyebiliriz. Bu gövdenin merkezden geçen dikey çizginin sağında yer alması deneğin geleceğe yönelişlerini, umut ve isteklerini gösterir. Meyvelerin ve çiçeklerin oluşu gelecekte başarılı olma, isteklerini gerçekleştirme eğiliminin güçlüğünü desteklemektedir.

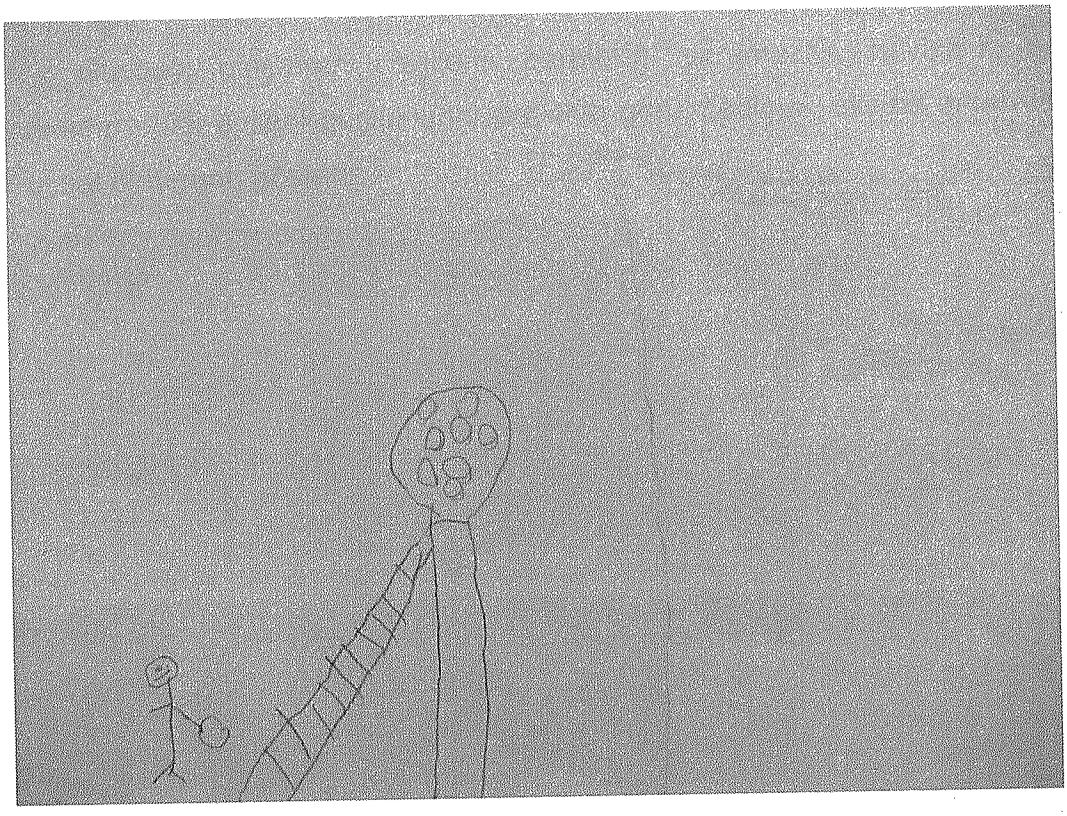
Ağacın gövdesini oluşturan çizgilerin bir diğerine paralel yükselmesi, yaramazlık, haylazlık, söz dinlememe gibi eğitsel güçlüklerin denekte görülmediğini, aksine onun uslu ve uysal oluşunun göstergesidir.

Resim 4.1.16 (Yaş:6)

Katılımcı 17:

Resim sayfanın soluna çizilmiş. Bu deneğin annesine olan bağlarının güçlülüğünü göstermektedir. Meyvelerin oluşu yararlı olma istemini, gerçekte başarılı olma, isteklerini gerçekleştirme eğilimini yansıtmaktadır.

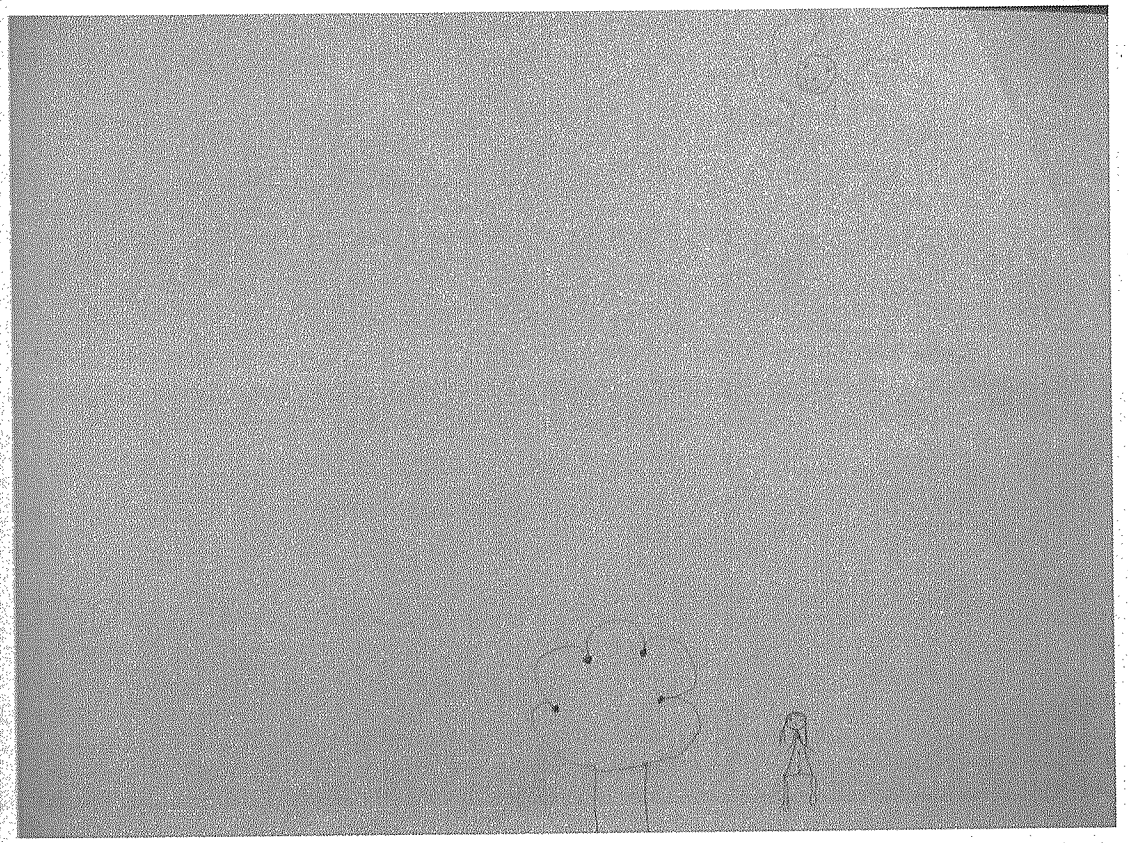

Resim 4.1.17 (Yaş: 6)

Katılımcı 18:

Ağaç, sayfayı ortadan bölen dikey çizginin sağına yerleştirilmiş. Bu deneğin geleceğe yönelişlerini, umut ve isteklerini gösterir. Ağaçta bulunan meyveler bunun bir kez daha kanıtıdır.

Gövdeyi oluşturan çizgilerin paralelliği yaramazlık, haylazlık, söz dinlememe gibi eğitsel güçlüklerin, denekte görülmediğini, aksine onun uslu ve uysal olduğunu gösterir.

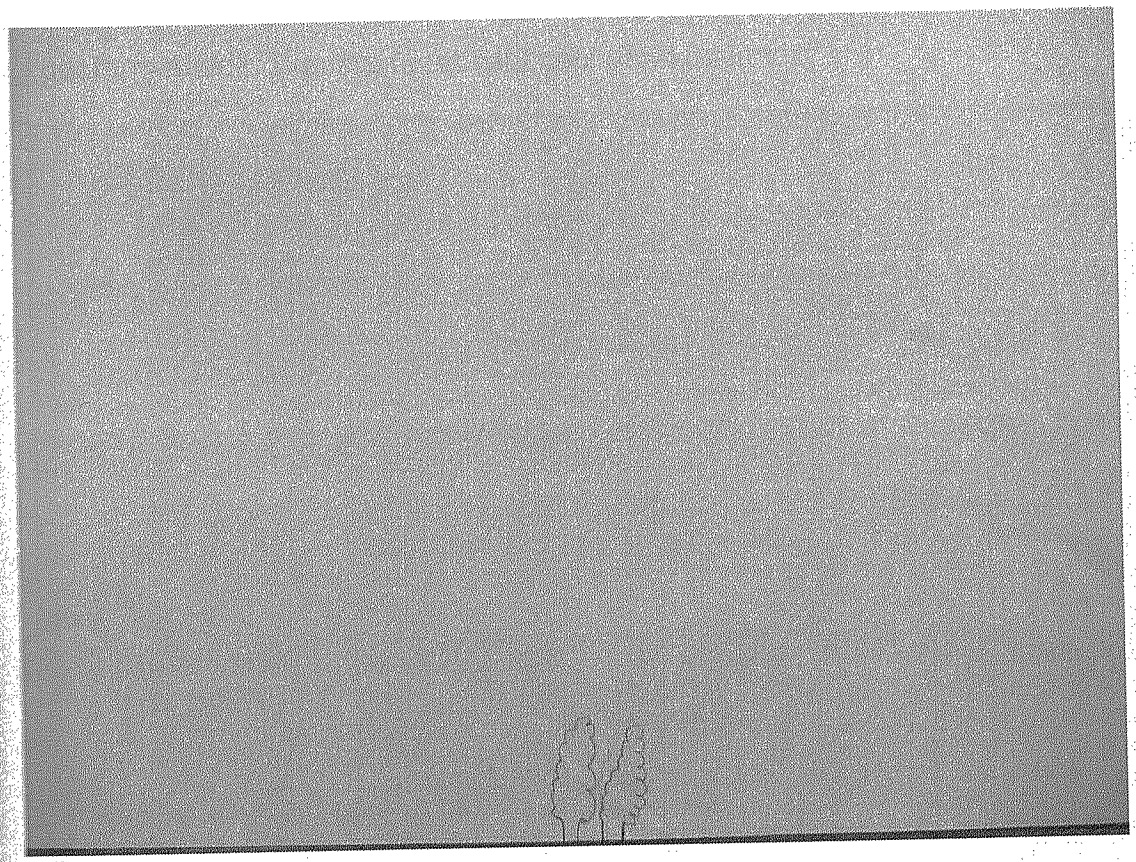

Resim 4.1.18 (Yaş: 6)

Katılımcı 19:

Sayfada iki tane çok benzer ağaç yerleştirilmiştir. Ağaçlar sayfanın altından başlamıştır ve çok küçüktür. Bu çocuğun çekingen, kimi zaman korkak davrandığını göstermektedir.

Köklerin birbirine paralel olması yaramazlık, haylazlık, söz dinlememe gibi eğitsel güçlüklerin denekte görülmediğinin bir kanıtıdır.

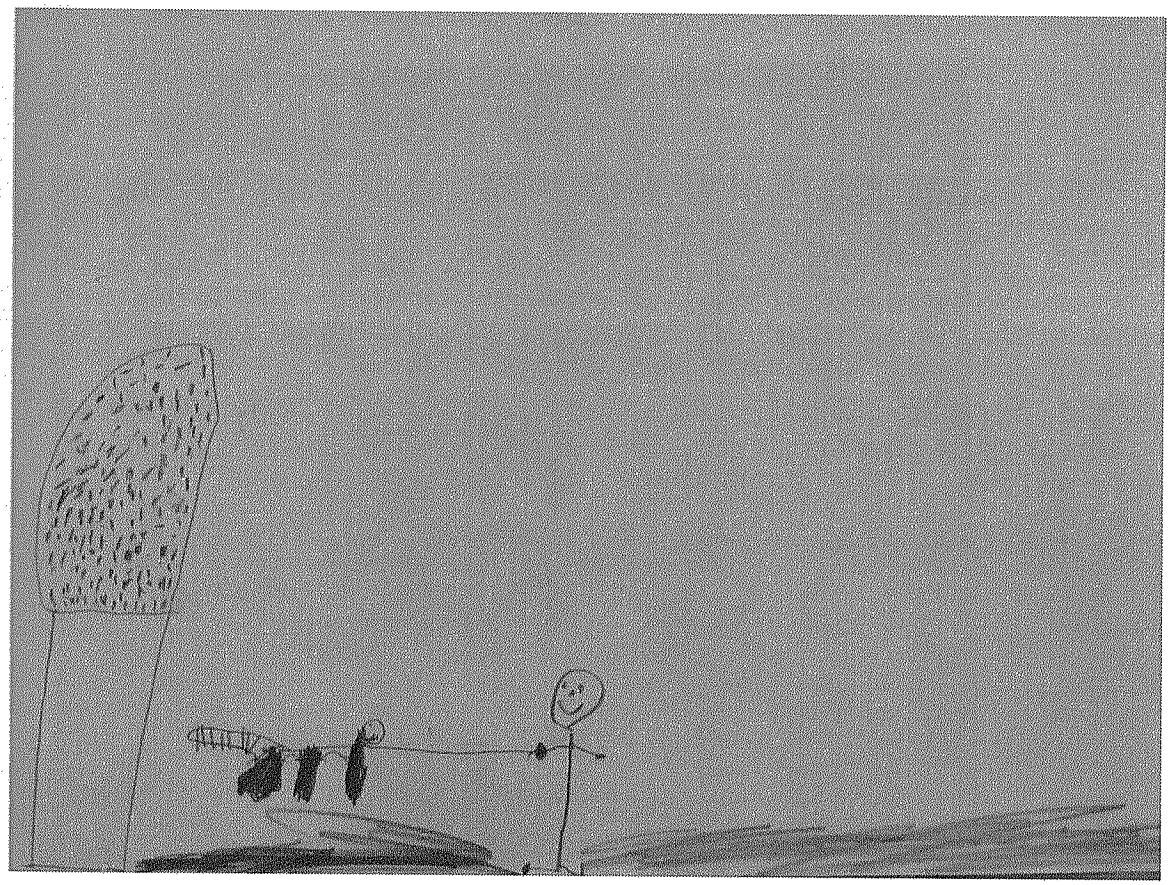

Resim 4.1.19 (Yaş: 6)

Katılımcı 20:

Ağacın sayfanın sol kenarına yerleştirilerek çizildiğini görüyoruz. Bu çocuğun geçmişe yönelik bağlılıklarının olduğunu gösteriyor. Bu anneye olan bağlılık olarak ortaya çıkabilir. Dalların sağa doru eğim kazanması çocuğun ileriye yönelik bazı etkinliklerde bulunmak istediğini gösteriyor. Ağaçta bulunan meyveler ise bu etkinlikler için umutlu olduğunu yansıtmaktadır.

Meyvelerin bolluğu çocuğun yararlı olma, bir işe yarama istemini göstermektedir. Bunlara fırsat verilmesi gerekmektedir.

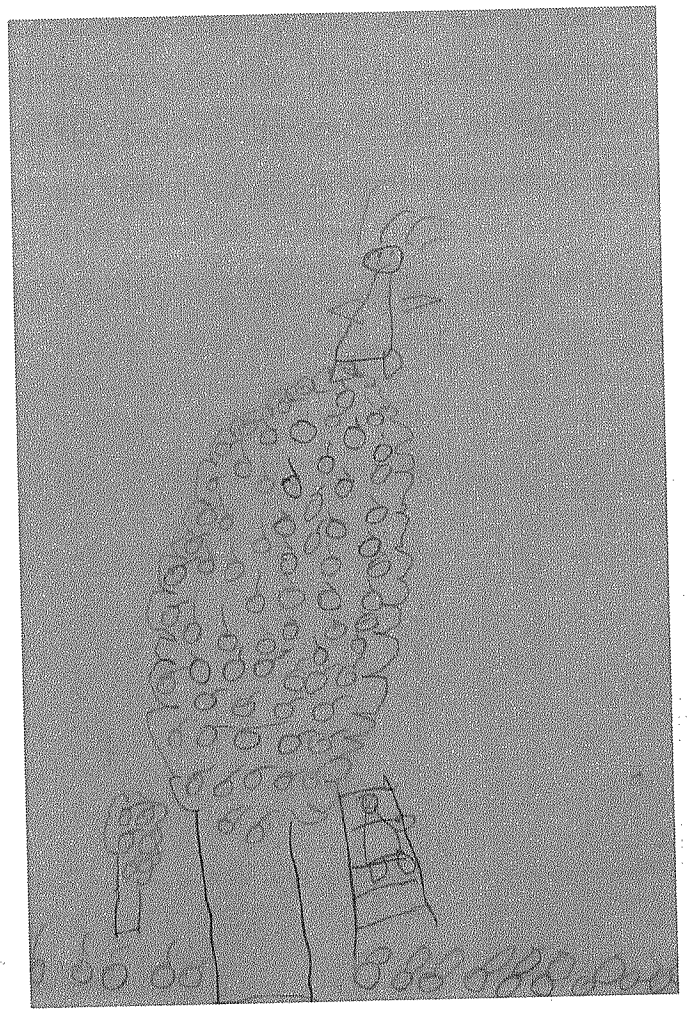

Resim 4.1.20 (Yaş: 6)

Katılımcı 21:

Resimde yapılan ağacın sağa doru eğim kazandığını görüyoruz bu çocuğun ileriye yönelik bazı etkinliklerde bulunmak istediğini gösteriyor. Ağaç üzerinde bulunan meyveler ise bu etkinliklerde umutlu olduğu inancını yansıtmaktadır.

Ağaç üzerinde duran çocuk çocuğun hareketliliğinin göstergesi olarak kabul edilmektedir. Gövdenin yukarıya doğru sağlam yükselişi çocuğun güçlü kişilik yapısını yansıtmaktadır.

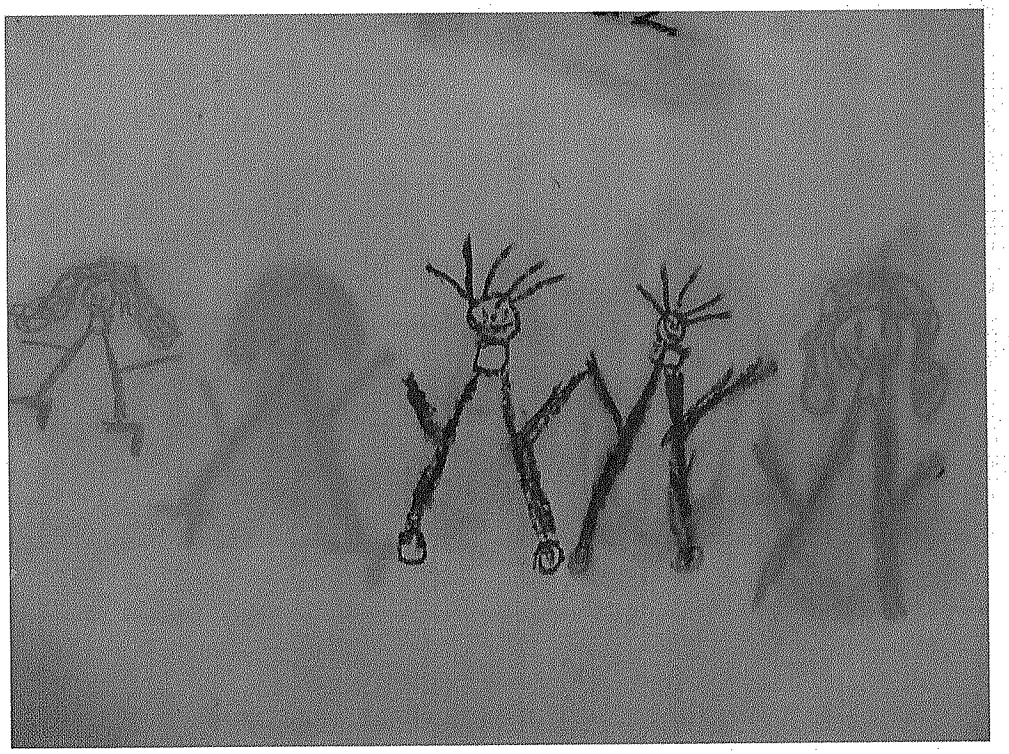
Resim 4.1.21 (Yaş 6)

4.2 Aile Çiz Testinin Yorumları

Bu test, Maurice Porot'un geliştirdiği ve psikanalitik verilere dayanan projektif bir resim testidir. Çocuğun ailesiyle olan ilişkilerini, çatışmalarını açığa çıkarmak amacıyla kullanılmaktadır. (Altınköprü,1999)

Katılımcı 1:

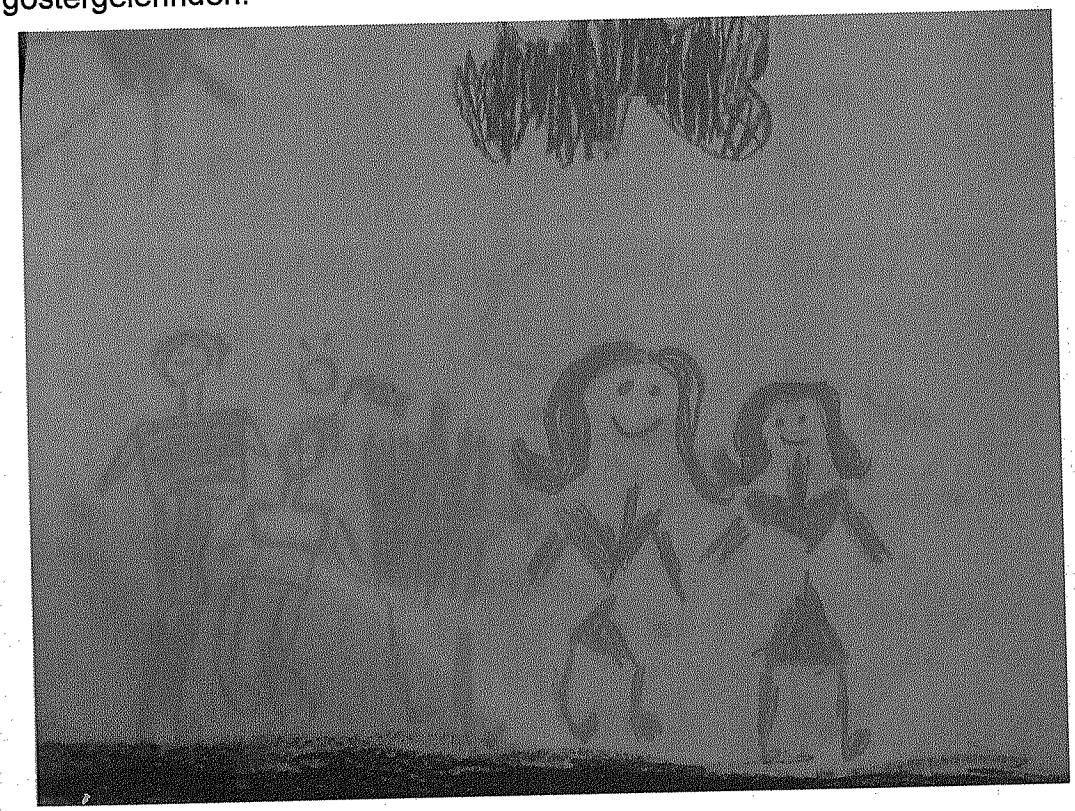
Resim 6 yaşında bir kız çocuğuna ait. Resimdeki kişiler soldan sağa doğru kendi, anne, baba, ağabey ve abla. Resimdeki kişiler aynı sıra üzerine dizilmişler. İlk anda çocuğun geri plana attığı kendisine daha uzak gördüğü kişilerin olmadığı görünüyor. Çocuk sayfasında ilk önce kendisine yer vermiş. Bu çocuğun kendisini önemsediğini gösteriyor. Hemen yanına da annesini çizmiş. Bununla birlikte çocuğun aile içinde kendini annesine daha yakın hissettiğini söyleyebiliriz. Bu son derece doğal bir olgudur. Herhangi bir çatışma olmadığı zaman; anne kız çocuklarının benzemek istediği, kendisini özdeşleştirdiği kişidir.

Resim 4.2.1 (Yaş 6)

Katılımcı 2:

Resim 6 yaşındaki bir kız çocuğuna ait. Resimdeki kişiler soldan sağa doğru; kardeş, kardeş, baba, anne ve kendi şeklinde yerleştirilmiş. Resimdeki kişiler aynı sıra üzerine çizilmişler. Buradan çocuğun kendisine uzak hissettiği bir aile bireyinin olmadığı görünüyor. Çocuk ilk önce kendisini çizmiş. Bu kendisini önemsediğini gösteriyor. Kardeşlerinin sayfanın en soluna yerleştirilmiş olması kardeşlerine duyduğu sevginin ve yakınlığın büyüklüğünü gösteriyor. Resimdeki ebeveynlere baktığımızda annenin babadan daha renkli ve canlı çizilmiş olduğunu görüyoruz. Çocuğun kendisini de annenin yanına çizmiş olması çocuğun anneye olan yakınlığının önemli göstergelerinden.

Resim 4.2.2 (Yaş 6)

Katılımcı 3:

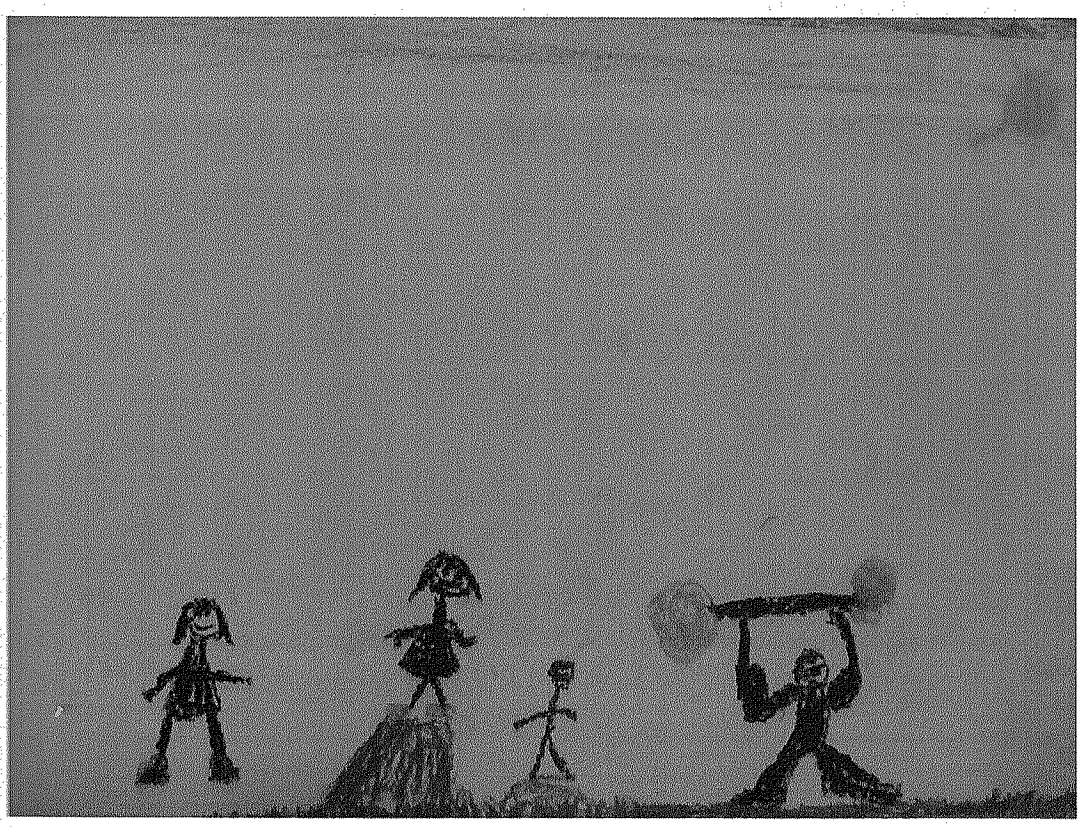
Resim 7 yaşındaki bir erkek çocuğuna ait. Resimdeki kişiler soldan sağa doğru kardeş, anne, anne, baba ve kendi. Resimdeki kişiler aynı sıra üzerine çizilmişler. Buradan çocuğun kendisine uzak hissettiği aile bireyi olmadığını anlayabiliriz. Boy oranlarında herhangi bir dengesizliğin olmayışı da bunun pekişmesini sağlıyor. Dengeli bir aile yapısının olduğunu gösteriyor. Çocuk kendisini dördüncü olarak sayfanın en sonuna çizmiş. Bu çocuğun kendisini aile içinde önemsiz hissetmesinin yansıması olabilir. Kardeşinin ise en önde çizilmiş oluşu anne baba ilgisinin kardeş üzerinde olduğunu hissetmesinden dolayı olabilir. Ayrıca çocuğun kendisini babanın yanına çizmiş olması onun babaya olan yakınlığını göstermektedir.

Resim 4.2.3 (Yaş 7)

Katılımcı 4:

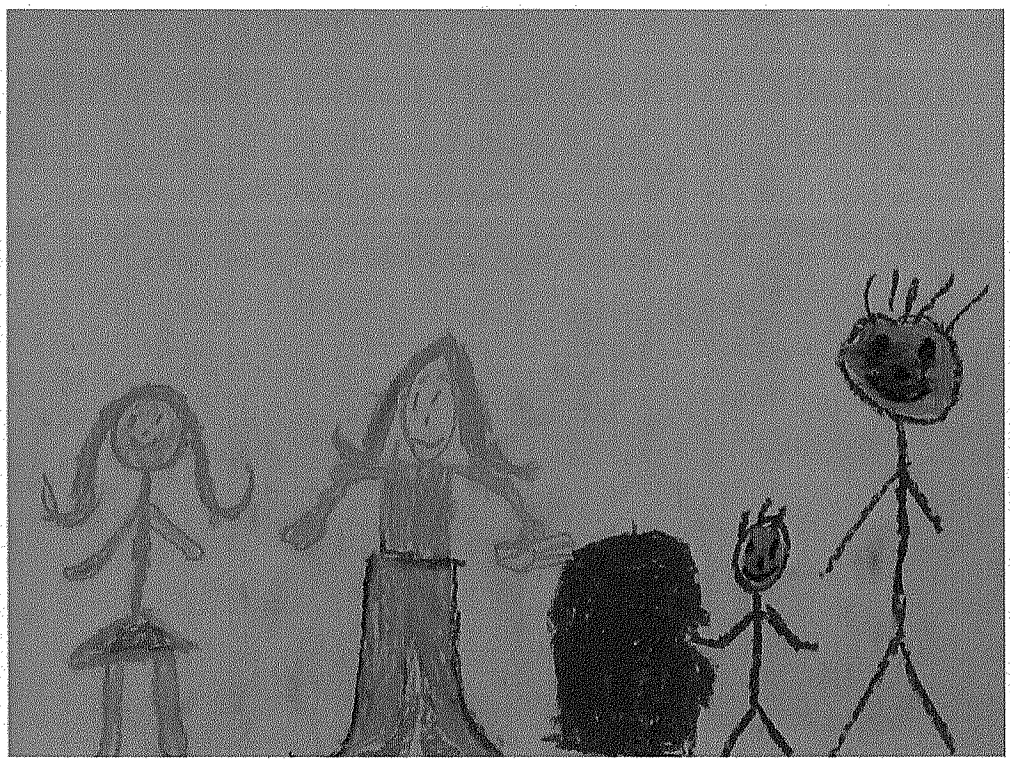
Resim 7 yaşındaki bir erkek çocuğuna ait. Resimdeki kişiler soldan sağa doğru anne, kardeş, kendi ve baba. Çocuk ilk önce babasını çizmiş. Resme ilk baktığımızda farklılıkların olduğunu görüyoruz. Resimde baba figürü ön plana çıkıyor. Babanın elinde bulunun gücü simgeleyen figür çocuğun gözünde babanın ne kadar güçlü ve ulaşılması zor olduğunu gösteriyor. Çocuk kendisini de babasının yanında çizmiş. Bu babasına olan ilgisini ve yakınlığını gösteriyor. Kendisini çok daha küçük ve silik çizmiş olması babasına olan özentinin babası gibi olma isteğinin göstergesi. Çocuk kardeşini de kendisinden çok daha yüksekte çizmiş. Bu kardeşinin de kendisinden daha güçlü, daha ön planda olduğunu hissetmesinden dolayı olabilir. Anne ise daha sıradan çizilmiş. Buradan annenin aile içersinde daha sessiz ve çekimser olduğunu anlayabiliriz.

Resim 4.2.4 (Yaş 7)

Katılımcı 5:

Resim 7 yaşında bir erkek çocuğuna ait. Resimdeki kişiler soldan sağa doğru; abla, anne, kendi ve baba. Resimdeki kişiler aynı sıra üzerine çizilmişler. Bu aile içindeki uyumun ve dengenin göstergesi olarak kabul edilebilir. Resimde en belirgin ve ayrıntılı olarak annenin çizildiğini görüyoruz. Annenin güzel ve ayrıntılı çizilmesi çocuğun anneye duyduğu yakınlığı gösteriyor. Çocuk kendisini de anne ve babasının arasında çizmiş; bu çocuğun aile içindeki yerinin önemini, kendisinin ailedeki ağırlık noktası olma isteğini gösteriyor. Baba sayfanın en sonuna, dördüncü sırada çizilmiş. Bu babanın aileden biraz daha uzak olduğunu aile içerisinde daha az zaman geçirdiğini gösterebilir.

Resim 4.2.5 (Yaş 7)

Katılımcı 6:

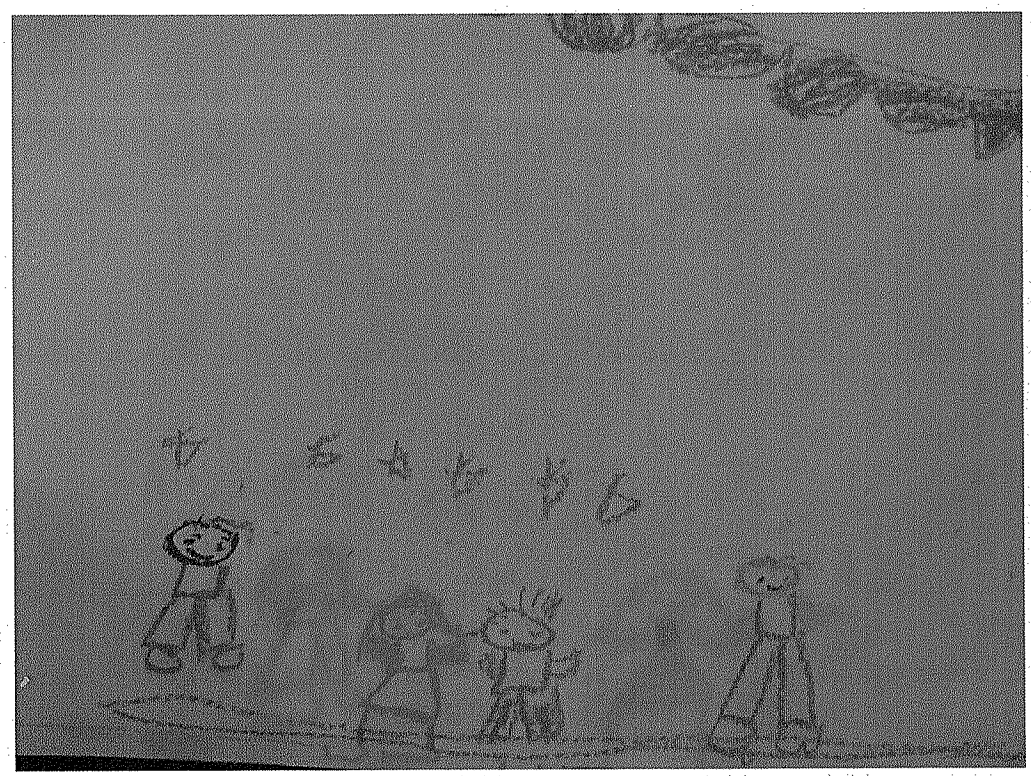
Resim 7 yaşında bir kız çocuğuna ait. Resimdeki kişiler soldan sağa doğru baba, anne, abla ve kendi. Çocuk resimde ilk önce annesini çizmiş. Bu çocuğun anneye duyduğu önemi gösteriyor. Babanın da resmin en solunda yer alması anne gibi önemsendiği ve çocuğun gözünde ailesi için önemli bir figür olduğunu gösteriyor. Ailedeki kişiler aynı sıra üzerine çizilmişler. Bu aile içinde çocuğun daha öz önemsediği bir aile bireyinin olmadığını gösteriyor. Çocuk kendisini sayfanın en sağına çizmiş. Bu çocuğun kendisini aile içinde daha az önemli yere sahip olduğunu hissettiğinden dolayı olabilir.

Resim 4.2.6 (Yaş 7)

Katılımcı 7:

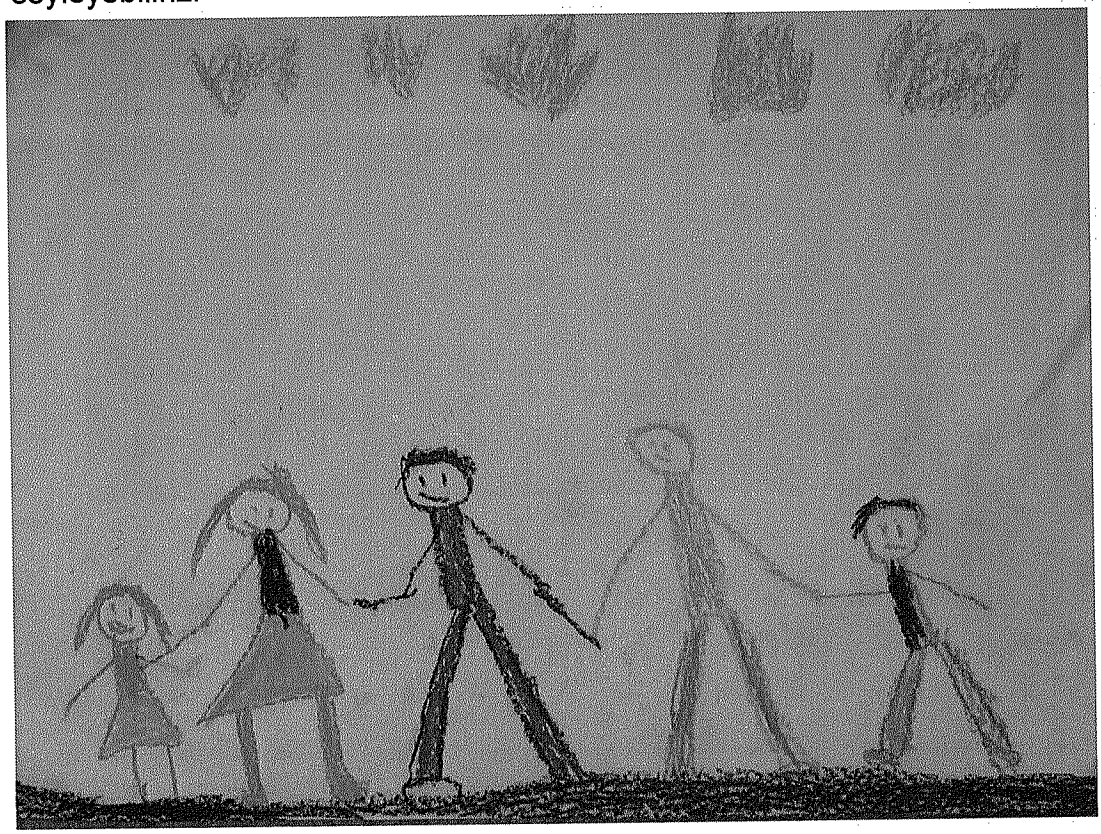
Resim 7 yaşındaki bir kız çocuğuna ait. Resimdeki kişiler soldan sağa doğru amca, abla, teyze, ağabey, anne ve baba. Resimdeki kişilerin aynı sıra üzerinde çizilmiş olmadığını görüyoruz. En arka sırada amca yer alıyor. Buradan çocuğun aile içerisinde amcasını daha az önemsediğini anlayabiliriz. Çocuk ilk olarak annesini çizmiş ve daha sonra diğer aile bireylerini yerleştirmiş. Buradan çocuğun anneye duyduğu yakınlığın fazla olduğunu söyleyebiliriz. Bu durum, bu yaş kız çocukları için çok normal bir olgudur. Çünkü bu yaşlarda anneye olan özenme duygusu artmıştır. Çocuk kendisine resimde yer vermemiş. Bu aile içindeki çatışmaların fazla olduğunu yansıtabileceği gibi bir ressamın yaptığı resme kendini katmayışındaki objektivzm olarak da kabul edilebilir. Resimdeki kişilerin sırası karışık olduğundan yapılış sırası dikkate alınarak incelenmiştir.

Resim 4.2.7 (Yaş 7)

Katılımcı 8:

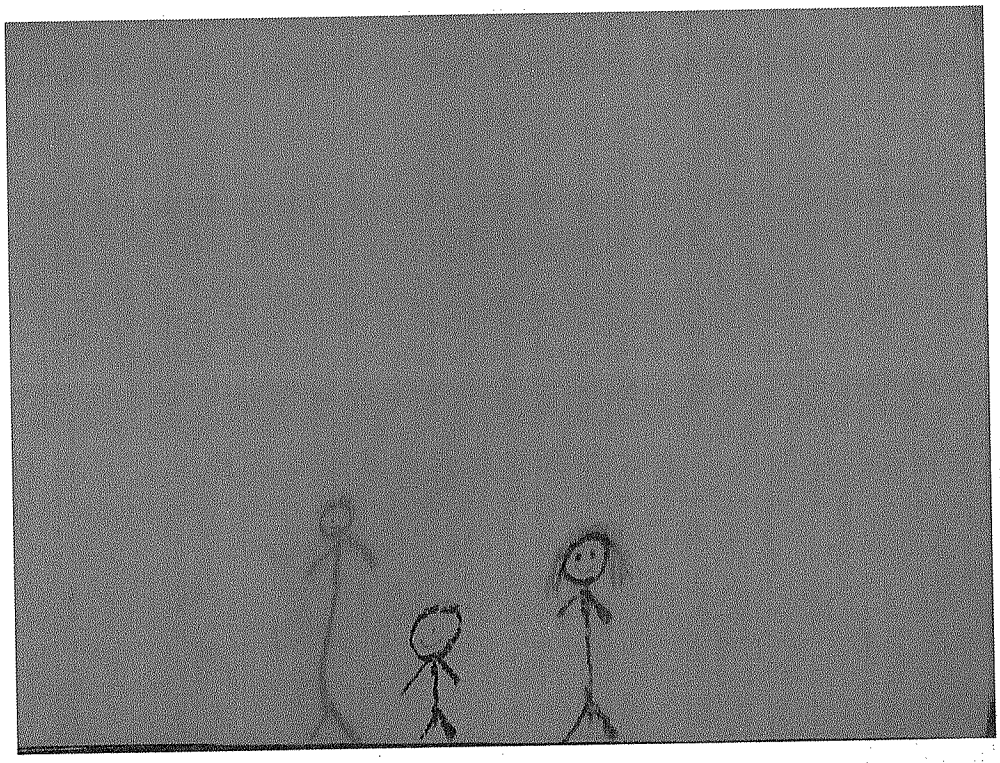
Resim 7 yaşındaki bir kız çocuğuna ait. Resimdeki kişiler soldan sağa doğru; kendi, anne, baba, dayı ve ağabey. Resimdeki kişiler aynı sıra üzerine çizilmişler. Bu aile içerisinde İlk anda çocuğun geri plana attığı kendisine daha uzak gördüğü kişilerin olmadığını gösteriyor. Resimde ilk önce anne çizilmiş çocuk kendisini de annenin yanına çizmiş. Bu çocuğun anneye olan yakınlığının göstergesi. Bu yaş kız çocuklarında anneye olan ilginin artması son derece doğal olarak kabul edilmektedir. Anne ve baba yan yana çizilmişler bu çocuğun dengeli bir aile yapısı içerisinde yaşadığını yansıtmaktadır. Dayı ve ağabeyin daha solda oluşu çocuğun kendisini onlardan daha uzak hissettiğinin bir açıklaması olabilir. Ağabeyinin yüzünün asık oluşundan ağabeyin aile içerisinde küçük sorunlar yaşadığını söyleyebiliriz.

Resim 4.2.8 (Yaş 7)

Katılımcı 9:

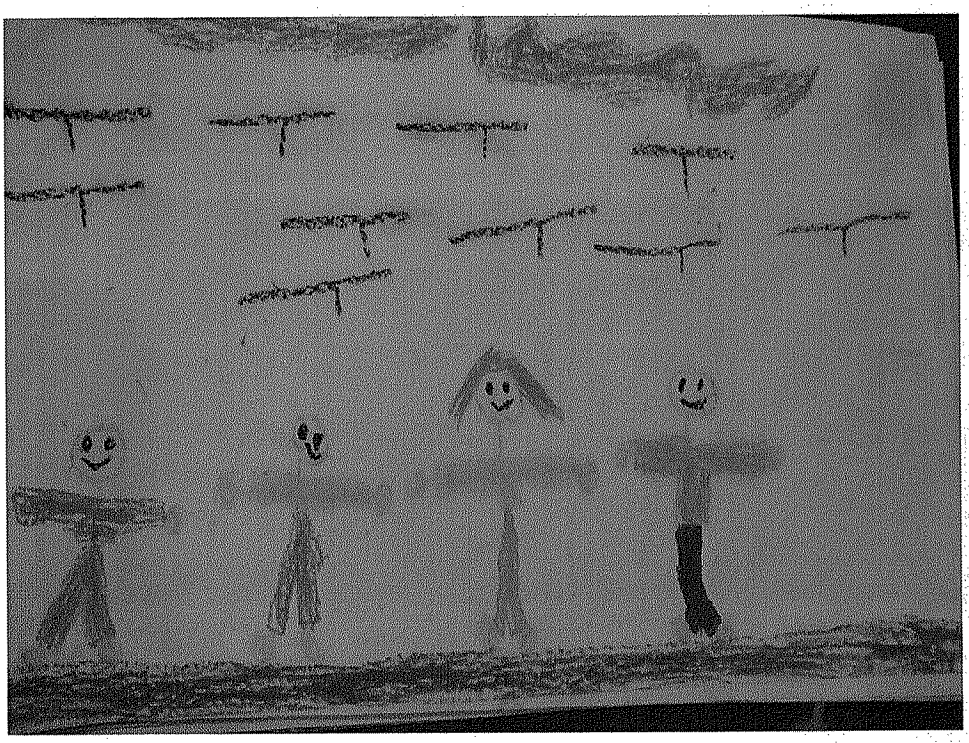
Resim 7 yaşındaki bir erkek çocuğuna ait. Resimdeki kişiler soldan sağa doğru baba, kendi ve anne. Resimdeki kişiler aynı sıra üzerine dizilmişler. Buradan çocuğun kendisine uzak hissettiği bir aile bireyinin olmadığı görünüyor. Çocuk kendisini anne ve babasının arasında çizmiş; bu çocuğun aile içindeki yerinin önemini, kendisinin ailedeki ağırlık noktası olma isteğini gösteriyor. Ailedeki bireylerin boy oranları da orantılı çizilmiş. Bu aile içindeki dengenin göstergesi sayılabilir.

Resim 4.2.9 (Yaş 7)

Katılımcı 10:

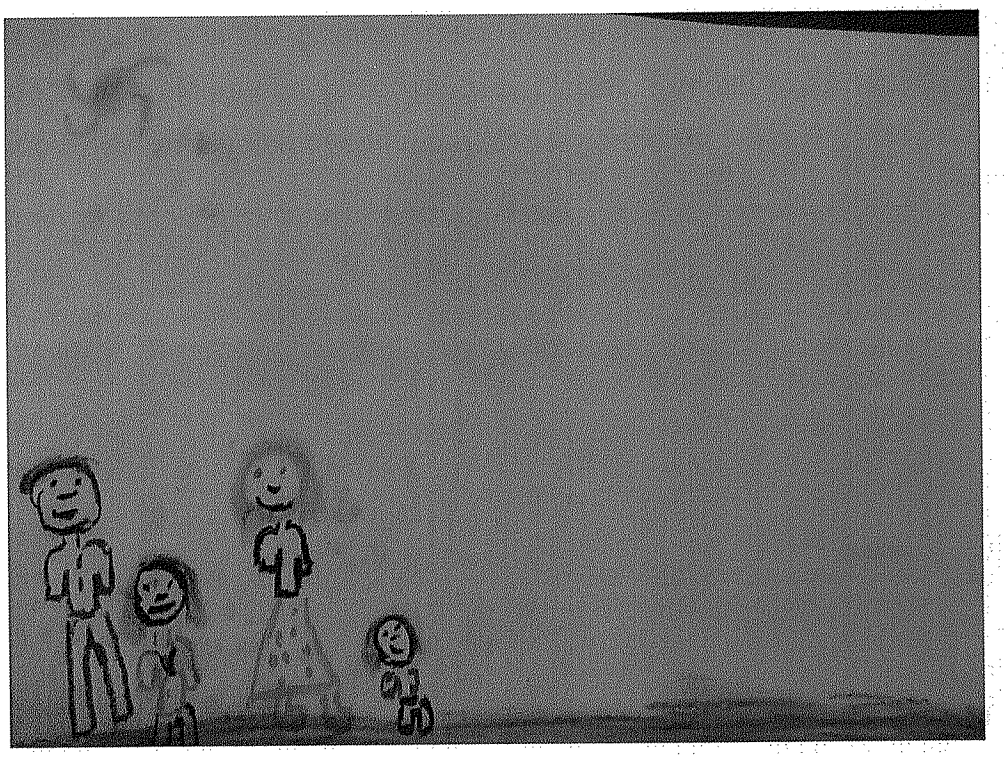
Resim 7 yaşındaki bir erkek çocuğuna ait. Resimde dört kişinin bulunduğunu görüyoruz. Resimdeki kişiler soldan sağa doğru kendi, kardeş, anne ve baba. Resimde çocuk ilk önce kendisini çizmiş. Resme ilk baktığımızda tüm aile bireylerinin aynı sıra üzerinde çizilmiş olduğunu görüyoruz. Bu çocuğun aile içerisinde daha az önemsediği bir bireyin olmadığını gösteriyor. Fakat anne diğer aile üyelerine göre biraz daha büyük ve belirgin çizilmiş. Bu çocuğun anneye daha yakın olduğunu gösteriyor. Resme baktığımızda çocuğun kardeşiyle olan bağının da güçlü olduğunu söyleyebiliriz. Bunun nedeni kendisini kardeşiyle yan yana ve dengeli çizmiş oluşudur.

Resim 4.2.10 (Yaş 7)

Katılımcı 11:

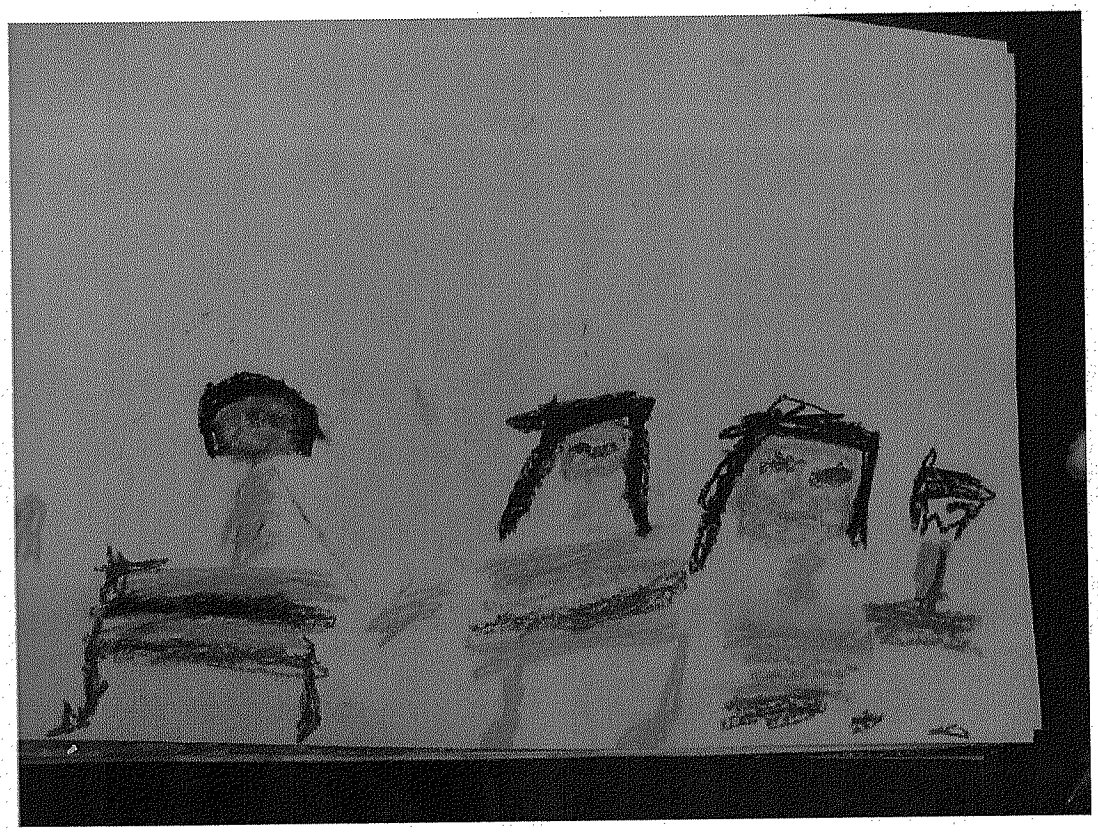
Resim 6 yaşında bir kız çocuğuna ait. Resimde dört kişinin bulunduğunu görüyoruz. Resimdeki kişiler soldan sağa doğru baba, kendi, anne ve baba. Aileyi oluşturan kişiler aynı sıra üzerine çizilmişler. Buradan çocuğun ailesinde geri plana attığı kendisi için daha az önemli olan bir kişinin olmadığını görüyoruz. Resimde baba ilk olarak çizilmiş. Buradan babanın aile içinde önemli bir yere sahip olduğunu anlayabiliriz. Çocuğun kendisinin anne ve babasının arasına çizmiş oluşu da aile içindeki yerinin önemini, kendisinin de ailedeki ağırlık noktası oluşturduğunu yansıtmak istemesindedir.

Resim 4.2.11 (Yaş 6)

Katılımcı 12:

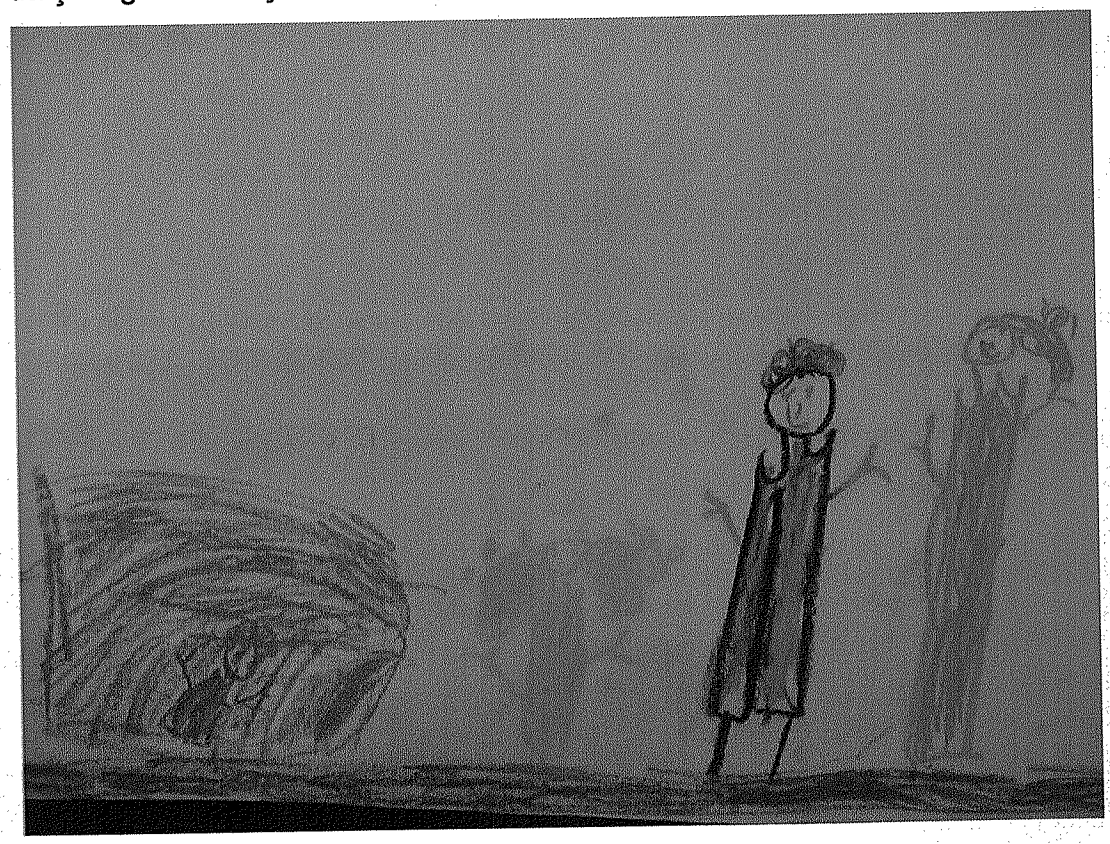
Resim 7 yaşında bir erkek çocuğuna ait. Resimdeki kişiler soldan sağa doğru baba, kardeş, anne ve kendi. Resimdeki kişiler aynı sıra üzerine dizilmişler. Buradan aile içinde daha az önemsenen bir bireyin olmadığını anlayabiliriz. Resimde çocuk ilk önce babasını çizmiş. Bu babanın aile içinde önemli bir yere sahip olduğunu gösteriyor. Sadece babanın kollarının çizilmiş olması babasının aile içindeki işlevinin daha da ön planda olduğunu gösteriyor. Çocuk kendisini ise en sağa çizmiş. Bu çocuğun aile içinde kendisini daha az önemsendiğini düşündüğü bilincini yaratıyor. Kardeşinin ise anne ve babanın arsında çizmiş olması kardeşine duyulan ilginin kendine oranla daha çok olduğunun bir göstergesi olabilir. Kendini daha belirsiz ve detaysız çizmesi ise bunların yansıması olarak görülebilir.

Resim 4.2.12 (Yaş 7)

Katılımcı 13:

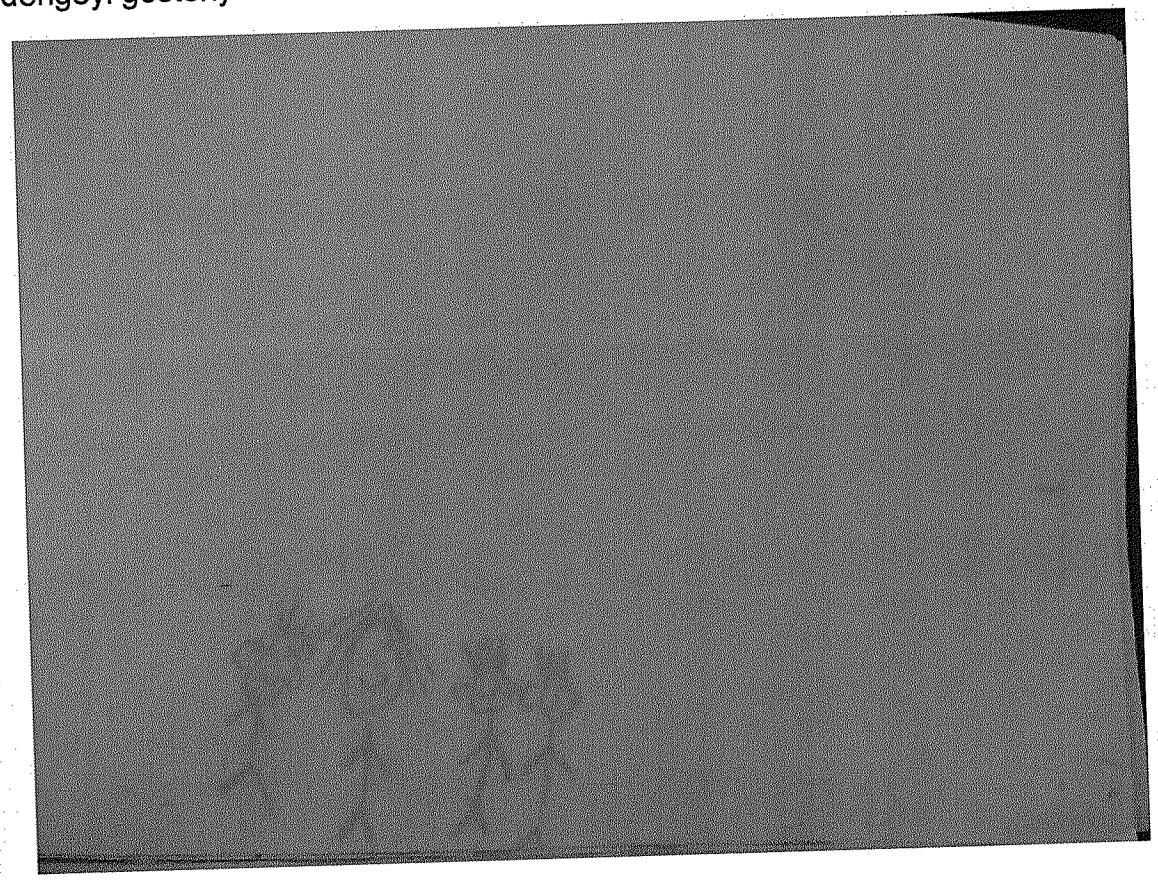
Resim 6 yaşında bir kız çocuğuna ait. Resimdeki kişiler soldan sağa doğru kardeş(bebek), kendi, baba ve anne. Ailenin üyeleri aynı sıra üzerine çizilmişler. Buradan çocuğun gözünde ailesinin eşit ve uyumlu olduğunu anlayabiliriz. Çocuk kendisini kardeşiyle yan yana çizmiş. Resimde de önce kendisini çizmiş. Bu çocuğun kardeşine olan ilginin ve yakınlığın büyük olduğunu gösteriyor. Çocuk resmini anlatıyor ve annesinin kırmızı giymesini kardeşinin kırmızı renge severek baktığından dolayı olduğunu söylüyor. Bu da çocuğun kardeşine olan büyüklüğünü bir kez daha gösteriyor.

Resim 4.2.13 (Yaş 6)

Katılımcı 14:

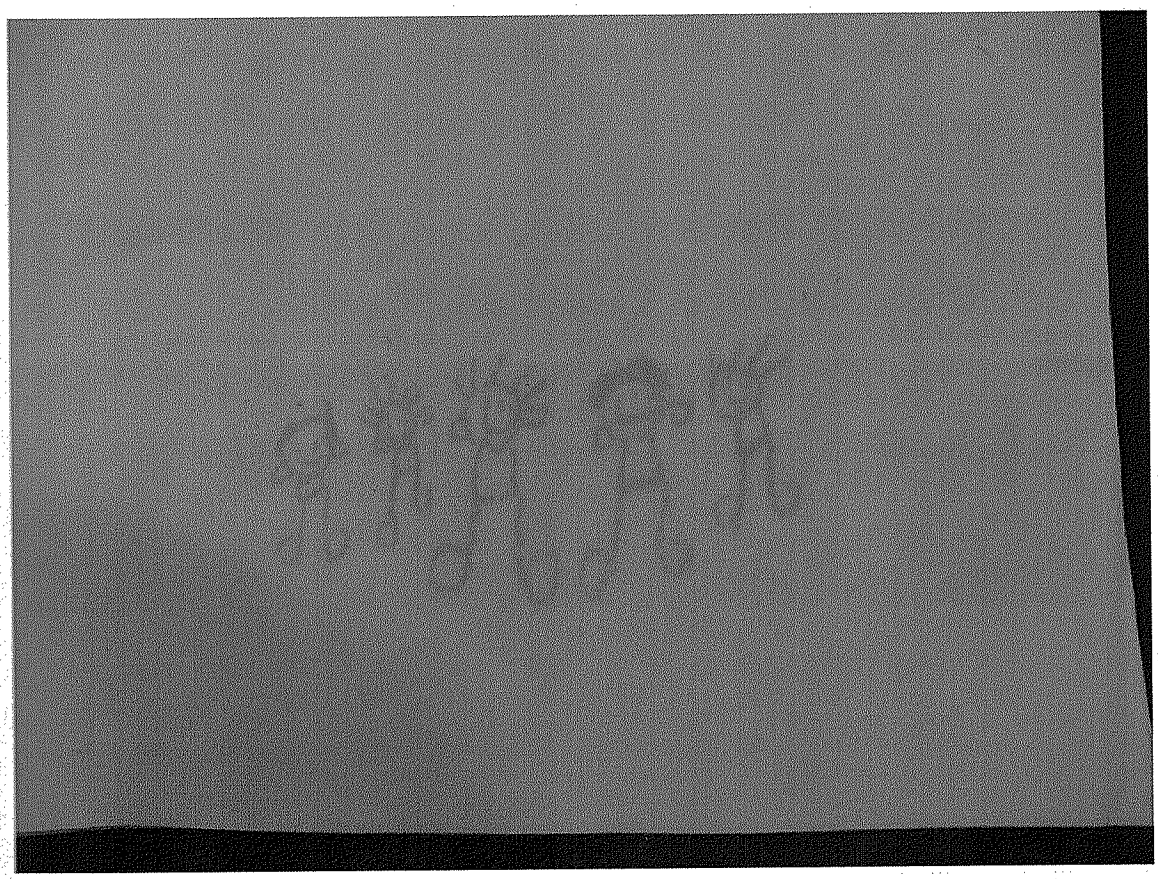
Resim 6 yaşında bir erkek çocuğuna ait. Resimde dört kişinin bulunduğunu görüyoruz. Resimde çizilenler soldan sağa doğru baba, anne, ağabey ve kendi. Çocuk remine ilk önce babasını çizerek başlamış. Bu çocuğun gözünde babasının büyüklüğünü gösteriyor. Resimdeki kişiler yanı sıra üzerinde çizilmişler. Bu çocuğun gözünde ailesi içerisinde kendisine daha uzak kişinin olmadığını gösteriyor. Özellikle çocukların aynı boyda ve benzer şekilde çizilmiş olması ailenin çocuklar üzerinde kurduğu doğru dengeyi gösteriyor.

Resim 4.2.14 (Yaş 6)

Katılımcı 15:

Resim 6 yaşında bir erkek çocuğuna ait. Resimdeki kişiler soldan sağa doğru ağabey, kendi, ağabey, anne ve baba. Resimdeki kişiler aynı sıra üzerine dizilmişler. Resme ilk bakıldığında anne ve ağabeyin daha ön planda olduğunu görüyoruz.bu çocuğun anne ve ağabeye olan yakınlığının babaya göre daha çok olduğunu gösteriyor. Çocuk kendisini iki ağabeyinin arasında çizmiş. Bu çocuğun ağabeylerine olan büyük ilgiyi gösteriyor. Çocuk burada onlar gibi olma, onlara benzeme isteğini ön plana çıkarmış oluyor.

Resim 4.2.15 (Yaş 6)

Katılımcı 16:

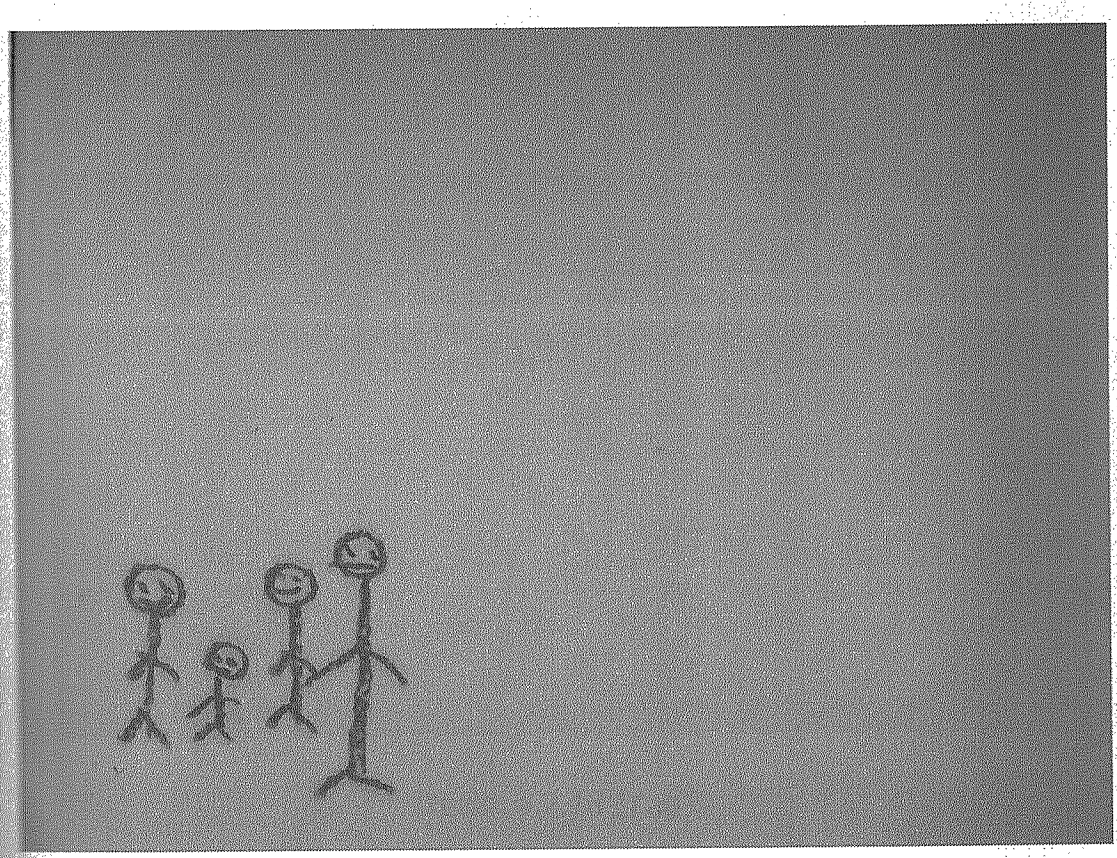
Resim 6 yaşında bir kız çocuğuna ait. Resimdeki kişiler soldan sağa doğru abla, en büyük abla, baba, kendi ve anne. Resimdeki kişiler aynı sıra üzerine çizilmişler fakat en büyük ablanın çok küçük ve orantısız çizilmesi çocukla abla arasında çatışma olabileceğini gösteriyor. Çocuk resimde ilk önce babasını çizmiş. Baba ile anne orantılı çizilmişler. Çocuk kendisini ise anne ve baba arasında çizmiş. Bu çocuğun aile içinde önemsenme hissinin, kendini kabul ettirme düşüncesinin olduğunu gösteriyor. Çocuk kendini anneye dönük çizmiş. Bu çocuğun anneye olan büyük yakınlığı gösteriyor.

Resim 4.2.16 (Yaş 6)

Katılımcı 17:

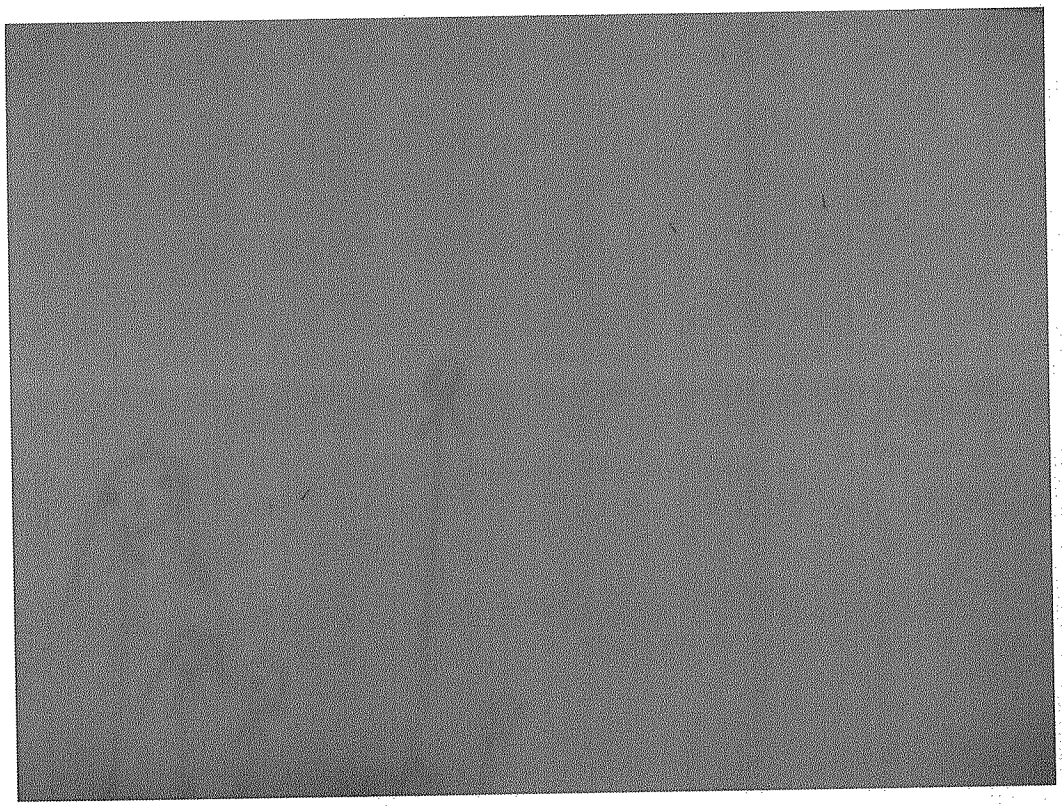
Resim 6 yaşında bir erkek çocuğuna ait. Resimdeki kişiler soldan sağa doğru kendi, kardeş, anne ve babadır. Resimde baba dördüncü çizilmesine rağmen sayfanın daha önünde yer alıyor. Bu çocuğun babaya olan büyük ilgisini gösteriyor. Babanın daha ön plana çıkmış oluşu, babanın aile içinde daha göze çarpan bir kişilikte olduğunu gösteriyor. Babanın yüzünün asık oluşu çocuğun babası için düşündüklerinin bir işareti olabilir. Çocuk babasının mutsuz görmektedir ve bunu bu şekilde ifade etmektedir. Çocuk ilk önce kendisini çizmiş. Bu çocuğun kendisine duyduğu önemi gösteriyor.

Resim 4.2.17 (Yaş 6)

Katılımcı 18:

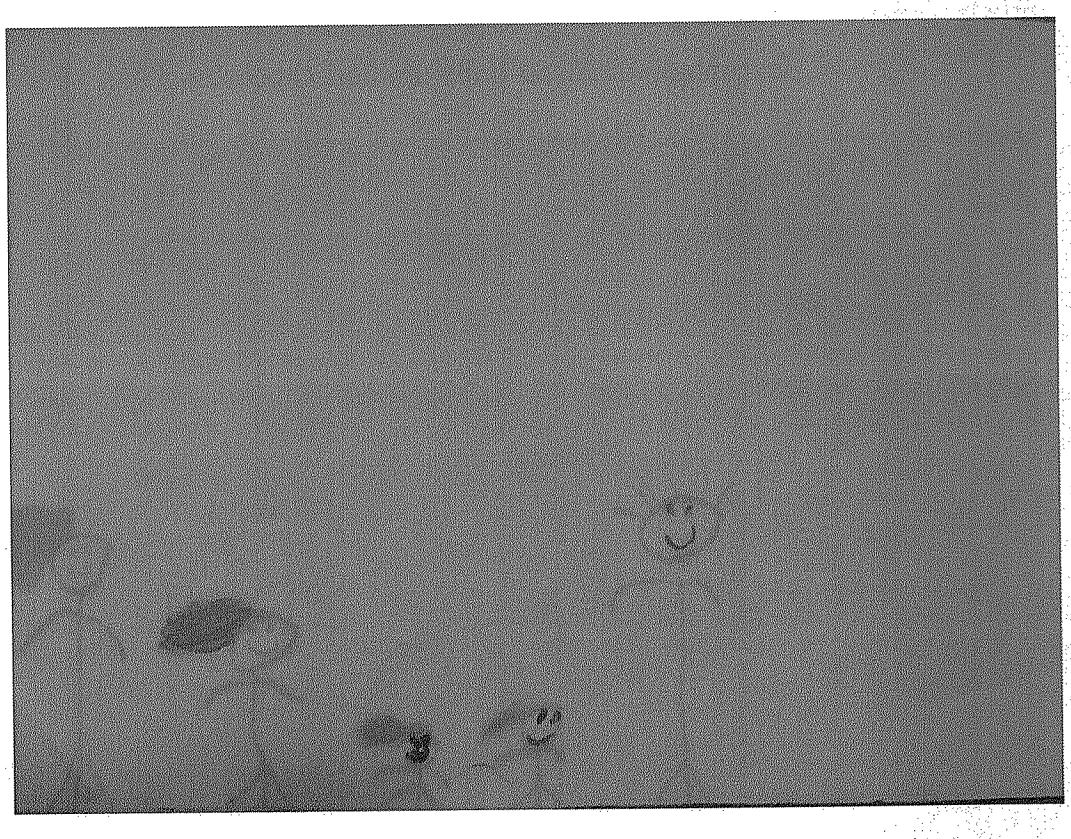
Resim 6 yaşında bir kız çocuğuna ait. Resimdeki kişiler soldan sağa doğru anne, kendi, küçük kardeş, baba ve en küçük kardeş. Resimdeki kişiler aynı sıra üzerine çizilmişler. Boy oranlarında herhangi bir dengesizlik yok. Bu çocuğun aile içerisinde dengeli bir yaşam sürdüğünü gösteriyor. Çocuk ilk önce annesini çizmiş. İkinci olarak da annesinin yanına kendisini çizmiş. Bu çocuğun anneye alan yakınlığının bir göstergesi. Bu yaş kız çocukları için doğal olan bu olgu çocuğun anneye duyduğu büyük ilgiyi yansıtıyor.

Resim 4.2.18 (Yaş 6)

Katılımcı 19:

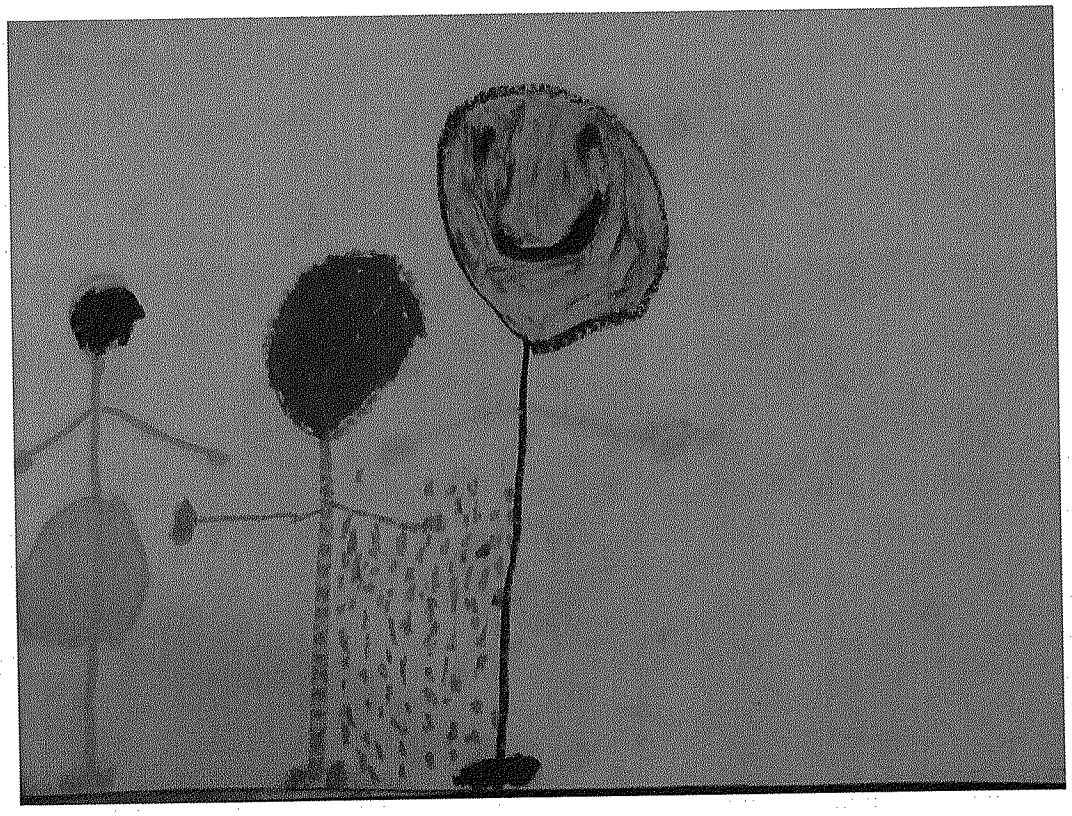
Resim 6 yaşında bir kız çocuğuna ait. Resimdeki kişiler soldan sağa doğru anne, abla, küçük kardeş, kendi ve baba. Resimdeki kişiler aynı sıra üzerine çizilmişler. Boyutlarda herhangi bir dengesizlik yok. Tüm bunlardan aile içindeki bireyler arasında herhangi bir çatışma olmadığını söyleyebiliriz. Çocuk resimde ilk olarak ablasını çizmiş. Bu çocuğun ablasına olan ilgisini gösteriyor. Çocukların anne ve baba arasında çizilmiş olması çocukların anne ve babaları ile dengeli bir yaşam içerisinde yaşadıklarını gösteriyor.

Resim 4.2.19 (Yaş 6)

Katılımcı 20:

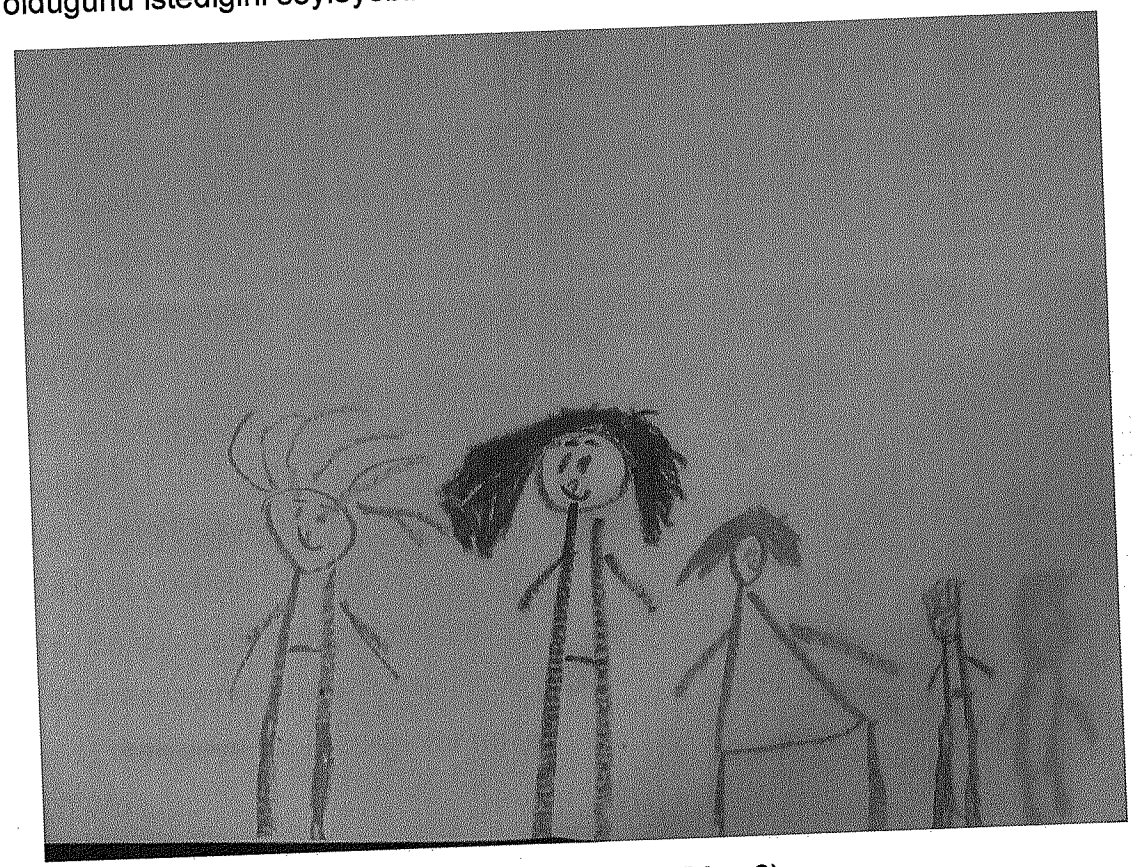
Resim 6 yaşında bir erkek çocuğuna ait. Resimde üç kişinin olduğunu görüyoruz. Resimdeki kişiler soldan sağa doğru anne, kendi ve baba. Resimdeki kişiler aynı sıra üzerine dizilmişler. Bu çocuğun zihninde geri plana attığı daha az önemsediği bir aile bireyinin olmadığını gösteriyor. Resimde babanın anneye oranla çok daha büyük çizildiğini görüyoruz. Yüz olarak da daha belirgin bir ifadesinin olduğu görülüyor. Bu, çocuğun babaya duyduğu ilgiyi, babasının gözünde farklı olduğunu yansıtıyor. Anne ise küçük ve belirsiz çizilmiş. Çocuğun kendisini anne ve babasının arasına çizmiş olması da aile içinde odak noktası olma isteğinin göstergesi.

Resim 4.2.20 (Yaş 6)

Katılımcı 21:

Resim 6 yaşındaki bir erkek çocuğuna ait. Resimdeki kişiler soldan sağa doğru baba, anne, ortanca kardeş, kendi ve küçük kardeş. Resimde beş kişinin olduğunu görüyoruz. Resimdeki kişiler aynı sıra üzerine çizilmişler. Buradan çocuğun ailesi içinde kendisi için daha geri planda duran birinin olmadığını anlıyoruz. Çocuk en sola ilk olarak babasının çizmiş. Bu çocuğun babasına duyduğu önemsemeyi, aile içinde babasının onun için daha fazla ön plana çıktığını gösteriyor. Çocuk kendisini daha sağda ve küçük çizmiş. Buradan aile içinde çocuğun kendisini fark ettirme çabasında olduğunu istediğini söyleyebiliriz.

Resim 4.2.21 (Yaş 6)

4.4 İNSAN ÇİZ TESTİNİN YORUMLARI

Karen Machover'ın insan bedeninin çeşitli bölümlerinin sembolizminden esinlenerek, psikanalitik temele dayalı, çok geniş sonuçlar veren çalışmasıdır. Test uygulanacak kişiye bir kağıt, bir kurşun kalem ve bir silgi verilir. Yapacağı resmin konusu hakkında kısaca: 'Bir insan resmi çiz!" talimatı verilerek; deneğe kendiyle aynı cinste veya karşı cinse ait bir resim çizebilme özgürlüğü tanınmıştır. Çocuğu bu seçimi, kimi kere çok önemli bazı bulguların ipucunu oluşturur (Altınköprü, 2001).

Katılımcı 1:

Resim 6 yaşındaki bir kız çocuğuna ait. Resimlerle ilgili olarak yöneltilen sorulara alınan yanıtlar şöyledir.

S1: Çizdiğin resimdeki kişi ne yapıyor?

C1: Geziyor.

S2: Kaç yaşında?

C2: 7 (Prenses)

S3: Evli mi?

C3: -

S4: Kiminle yaşıyor?

C4: Arkadaşıyla (Erkek)

S5: En çok bağlı olduğu kişi kim?

C5: Arkadaşına galiba.

S6: Erkek veya kız kardeşi var mı?

C6: Yok.

S7: Ne iş yapıyor?

C7: Bir şeyler satar. (Lokum, sebze)

S8: Okula gidiyor mu?

C8: Evet.

S9: Ne gibi istekleri var?

C9: Oyuncak prenses ister.

S10: Akıllı mı?

C10: Evet.

S11:Güçlü ve kuvvetli mi?

C11: Evet.

S12:Sağlıklı mı?

C12: Evet.

S13: Güzel mi?

C13: Evet.

S14: En güzel yeri neresi?

C14: Elbisesi

S15: En çirkin yeri neresi?

C15: Saçları.

S16: Sinirli mi?

C16: Hayır.

S17: Aklında ne var, ne düşünüyor?

C17: Evlenmeyi.

S18: Bazı şeylerden korkar mı?

C18: Köpekten ve yılandan.

S19: Tasalı biri mi, yoksa neşeli mi?

C19: Neşeli

S20: Nelere kızar, nelere öfkelenir?

C20: Okulda arkadaşlarına kızar.

S21: Resimdeki kişinin en iyi ve ön kötü özelliği nedir?

C21:En iyi: Elbisesi.En kötü: Saçı.

S22: En çok istediği şey nedir?

C22: Güzel bir saç.

S23:Tek başına mı yaşıyor, başka insanlarla birlikte mi?

C23: Erkek arkadaşlarıyla.

S24: Başka insanlar onun hakkında neler söylüyorlar?

C24: "Güzel" diyorlar.

S25:Herkesin kendine baktığını sanıyor mu?

C25: Hayır

S26:İnsanlara güveniyor mu?

C26: Evet

S27: İnsanlardan çekiniyor, onlardan korkuyor mu?

C27:Hayır.

S28: Bu resim size neyi anımsatıyor?
C28: Arkan'ı. (Sınıf arkadaşının adı)
S29: Ona benzemek ister misiniz?
C29: Evet.

Test Uygulanan Kişinin Kendi Hakkındaki Görüşleri
S30: Vücudunuzun en kötü yeri neresidir?
C30: Saçlarım.
S31: Vücudunuzun en iyi yeri neresidir?
C31: Ağzım.
S32: En iyi huyunuz hangisidir?
C32: Kızmak.
S33:En kötü huyunuz hangisidir?
C33: Kandırmalı şakalar yapmak.

Resim sayfanın üst tarafına yerleştirerek çizilmiş. Resmin üst tarafa yerleştirilmesinden çocuğun kendisine yersiz denilebilecek şekilde güvendiğini ve yersiz bir iyimserliğin içinde bulunduğu anlamını çıkarabiliriz.

Resimlerin önden çizilmiş oluşu çocuğun sosyal ilişki kurma yetisini, açık kalpliliğini ve dürüstlüğünü göstermektedir.

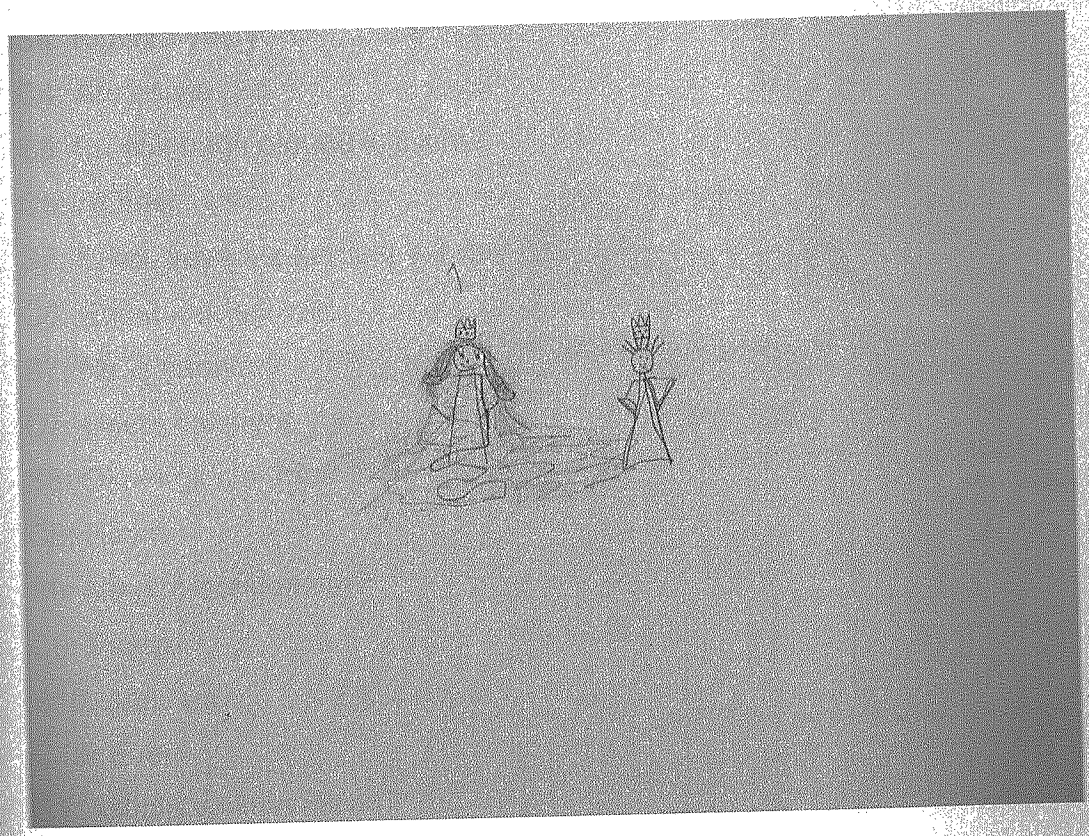
Baş üzerindeki organlar dengeli yerleştirilmiş. Çizilen kız resminde kulağın olmayışı son derece doğalken, erkek resminde olması gerekirken olmayan kulağın çocuğun sosyal ilişki kurma istemini yansıttığını söyleyebiliriz.

Gövde köşeli hatlarla çizilmiş. Buradan çocuğun zaman zaman saldırgan davranışlar sergilediği sonucuna varabiliriz. Vücut yatay bir çizgiyle iki ayrı bölüme ayrılmamış. Burada cinsel bir tasadan söz etmek olası değildir. Çocuk cinsel kimliğin farkında olduğunu göstermektedir.

Kolların iki yana doğru açık oluşundan çocuğun insanlarla yakın ilişkiler kurabilen, sevecen, dost canlısı bir kişilik yapısına sahip olduğunu

söyleyebiliriz. Resimde el ve parmak çizimlerinin olmadığını görüyoruz. Aynı şekilde ayaklar da çizilmemiş.

Çocuk çok abartılı elbiseler çizmiş bunu her soruda da özellikle belirtmiş. Bu çocuğun dış görünüşe aşırı önem verdiğini, elbiselere olan özenme duygusunu yansıtmaktadır. Şapka cinsel bir sorunun varlığının göstergesi olabilir. Özellikle bu şapka uzun yüksek ve silindir biçimdeyse dikkat edilmesi ve araştırılması gerekmektedir. Fakat burada çizilen şapka taç olduğundan prenses resminin tamamlayıcısı olarak düşünülebilir.

Resim 4.3.1 (Yaş 6)

Katılımcı 2:

Resim 6 yaşında bir kız çocuğuna ait. Resimle ilgili olarak yöneltilen sorulara alınan yanıtlar şöyledir.

S1: Çizdiğin resimdeki kişi ne yapıyor?

C1: Bakıyor.

S2: Kaç yaşında?

C2: 7

S3: Evli mi?

C3: -

S4: Kiminle yaşıyor?

C4: Annesiyle

S5: En çok bağlı olduğu kişi kim?

C5: Annesi.

S6: Erkek veya kız kardeşi var mı?

C6: Erkek kardeşi var.

S7: Ne iş yapıyor?

C7: Ofiste çalışıyor.

S8: Okula gidiyor mu?

C8: Hayır.

S9: Ne gibi istekleri var?

C9: Pasta.

S10: Akıllı mı?

C10: Evet.

S11:Güçlü ve kuvvetli mi?

C11: Güçlü.

S12:Sağlıklı mı?

C12: Sağlıklı.

S13: Güzel mi?

C13: Güzel.

S14: En güzel yeri neresi?

C14: Elbisesi

S15: En çirkin yeri neresi?

C15: Kolyesi.

S16: Sinirli mi?

C16: Bazen sinirli.

S17: Aklında ne var, ne düşünüyor?

C17: Keke ve pasta.

S18: Bazı şeylerden korkar mı?

C18: Korkmaz.

S19: Tasalı biri mi, yoksa neşeli mi?

C19: Neşeli

S20: Nelere kızar, nelere öfkelenir?

C20: Bazı insanlara kızar.

S21: Resimdeki kişinin en iyi ve ön kötü özelliği nedir?

C21:En iyi: Para istiyor. En kötü: Üzgün olması.

S22: En çok istediği şey nedir?

C22: Para istiyor.

S23:Tek başına mı yaşıyor, başka insanlarla birlikte mi?

C23: Annesi ve babasıyla.

S24: Başka insanlar onun hakkında neler söylüyorlar?

C24: "Makyaj yap." diyorlar.

S25:Herkesin kendine baktığını sanıyor mu?

C25: Evet.

S26:İnsanlara güveniyor mu?

C26: Evet

S27: İnsanlardan çekiniyor, onlardan korkuyor mu?

C27: Korkmuyor.

S28: Bu resim size neyi anımsatıyor?

C28: Annemi.

S29: Ona benzemek ister misiniz?

C29: Elbisesi benzesin.

Test Uygulanan Kişinin Kendi Hakkındaki Görüşleri

S30: Vücudunuzun en kötü yeri neresidir?

C30: Cevap yok.

S31: Vücudunuzun en iyi yeri neresidir?

C31: Elbisem.

S32: En iyi huyunuz hangisidir?

C32: Neşeli olmam.

S33:En kötü huyunuz hangisidir?

C33: Babam anneme para vermiyor.

Resim sayfanın sağ tarafına yerleştirilmiş. Buradan çocuğun dış dünyaya yönelmeye karşı büyük bir eğilimi olduğunu söyleyebiliriz. Resmin önden yapılışı çocuğun sosyal ilişki kurma yetisini, açık kalpliliğini ve dürüstlüğünü yansıtmaktadır.

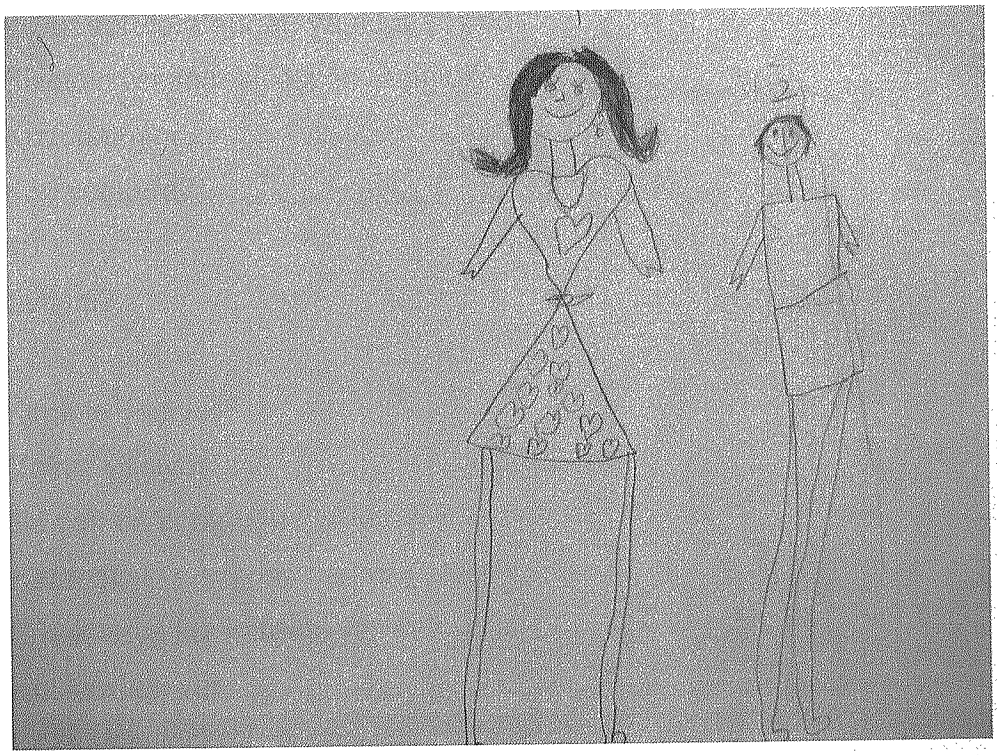
Resimde çizilen gözler belirgindir. Bu çocuğun gözlemciliğine, sosyal ilişki kurma istemine bir kanıttır. Her iki resimde de kulaklar çizilmiş. Burada bir aşırılığın olmadığını görüyoruz. Burun cinsel sembol olarak kabul edilmektedir. Özellikle erkek resminde çizilen uzun burun bu konuya dikkat edilmesi gerekliliğinin kanıtıdır.

Resimde boyun orantılı şekilde çizilmiş. Baş gövdeye bağlanmış. Çizilen kız resminde gövde yuvarlak hatlarla çizilmiş. Buradan çocuğun insancıl yapısı ön plana çıkmaktadır. Çizilen erkek resminin köşeli hatlarla çizilmiş oluşu ise çocuğun zaman zaman saldırgan bir yapı içerisine girdiğinin göstergesi olabilir.

Bacakların çok belirgin çizilişi çocuğun yüksek yaşama sevincini göstermektedir. Ayaklar belirgin şekilde çizilmiştir.

Resimde kollar iki yana doğru açılmıştır. Buradan çocuğun insanlarla yakın ilişkiler kuran, sevecen ve dost canlısı olduğunu anlıyoruz. Kolların aynı zamanda kısalıkları dikkat çekmektedir. Böylece çocuğun güçlü tutkulardan ıstarlı isteklerden yoksun olduğu açığa vurulmaktadır. Parmak sayısının beşten az oluşu yine çocuğun istek ve arzularından uzak olduğunu bir kez daha göstermektedir.

Sorulan sorularda çocuğun ailesinin parayla ilgili sorunlar yaşadığı düşünülebilir. Bu sebeple bazı istek ve arzular çocuk için zorunlu olarak sınırlanmıştır.

Resim 4.3.2 (Yaş 6)

Katılımcı 3:

Resim 7 yaşındaki bir erkek çocuğuna ait. Resimle ilgili olarak yöneltilen sorulara alınan yanıtlar şöyledir.

S1: Çizdiğin resimdeki kişi ne yapıyor?

C1: Kıza bakıyor.

S2: Kaç yaşında?

C2: 10

S3: Evli mi?

C3: -

S4: Kiminle yaşıyor?

C4: Yalnız yaşıyor.

S5: En çok bağlı olduğu kişi kim?

C5: Kardeşi.

S6: Erkek veya kız kardeşi var mı?

C6: Kız kardeşi var.

S7: Ne iş yapıyor?

C7: Çöpçü.

S8: Okula gidiyor mu?

C8: Evet.

S9: Ne gibi istekleri var?

C9: Araba.

S10: Akıllı mı?

C10: Evet.

S11:Güçlü ve kuvvetli mi?

C11: Evet.

S12:Sağlıklı mı?

C12: Evet.

S13: Güzel mi?

C13: Evet.

S14: En güzel yeri neresi?

C14: Saçları

S15: En çirkin yeri neresi?

C15: Ayakları.

S16: Sinirli mi?

C16: Hayır.

S17: Aklında ne var, ne düşünüyor?

C17: Arabaya binmek. (Kendisi sürecek)

S18: Bazı şeylerden korkar mı?

C18: Evet. Yılandan.

S19: Tasalı biri mi, yoksa neşeli mi?

C19: Neşeli

S20: Nelere kızar, nelere öfkelenir?

C20: Gürültüye.

S21: Resimdeki kişinin en iyi ve ön kötü özelliği nedir?

C21:En iyi: Dövüşmek. En kötü: Kardeşimi ağlatmak.

S22: En çok istediği şey nedir?

C22: Ringe gitmek.

S23:Tek başına mı yaşıyor, başka insanlarla birlikte mi?

C23: Tek başına.

S24: Başka insanlar onun hakkında neler söylüyorlar?

C24: "Çok uslu, çok akıllı" diyorlar.

S25:Herkesin kendine baktığını sanıyor mu?

C25: Hayır.

S26:İnsanlara güveniyor mu?

C26: Evet

S27: İnsanlardan çekiniyor, onlardan korkuyor mu?

C27:Hayır.

S28: Bu resim size neyi anımsatıyor?

C28: Sevgiyi.

S29: Ona benzemek ister misiniz?

C29: Evet.

Test Uygulanan Kişinin Kendi Hakkındaki Görüşleri

S30: Vücudunuzun en kötü yeri neresidir?

C30: Bacaklarım hep mor.

S31: Vücudunuzun en iyi yeri neresidir?

C31: Yüzüm.

S32: En iyi huyunuz hangisidir?
C32: Güldürmek.
S33:En kötü huyunuz hangisidir?
C33: Dövüş yapma isteği.

Resim sayfanın sağ tarafına yerleştirilerek çizilmiş. Buradan çocuğun dış dünyaya yönelmeye karşı büyük eğilimi olduğunu söyleyebiliriz.

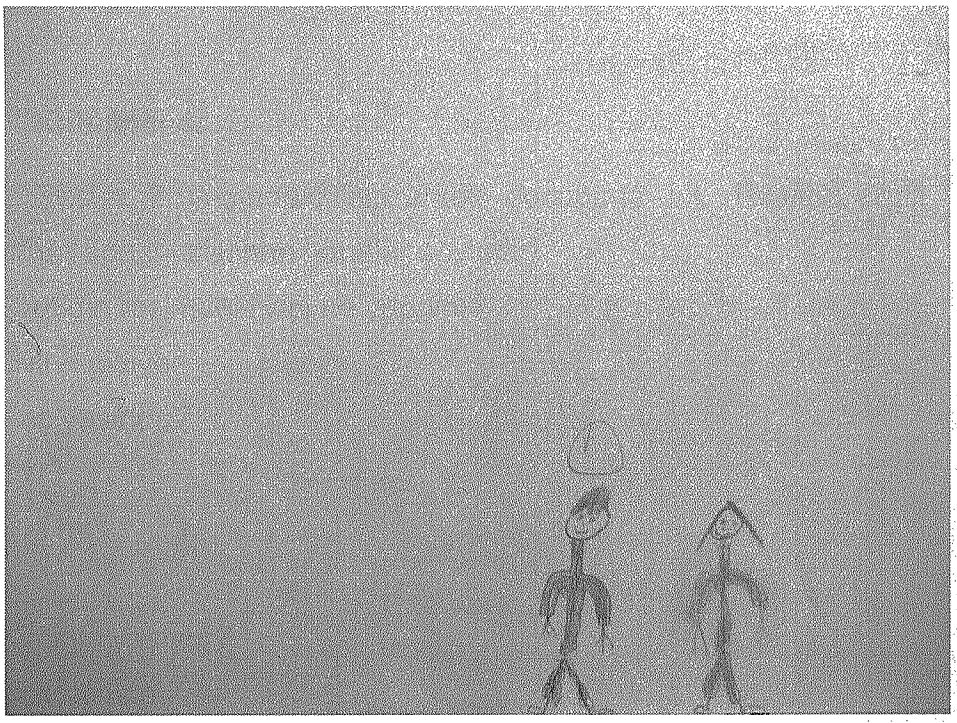
Çocuğun resimlerinin kalın çizgilerden oluştuğunu söyleyebiliriz. Buradan çocuğun hareketli olduğu söylenebilir. Sorulan sorularda dövüş yapma isteğinin olduğunu da belirmesi bunu daha da desteklemektedir. Resmin önden çizilişi, çocuğun sosyal ilişki kurma istemini, açık kalpliliğini ve dürüstlüğünü göstermektedir.

Baş bölgesinde bulunan organların dengeli ve düzenli yerleştirildiğini görüyoruz. Gözler içi boş yuvarlaklar şeklinde çizilmiş. Bu özellik kolların iki yana doğru hafifçe açılmış olmasıyla birleştiğinde sosyal ilişkilerde herhangi bir aşırılığın söz konusu olmadığı açık olarak görülür.

Cinsel sembol olarak kabul edilen burun dengeli yerleştirilmiştir.

Boynun başa oranla daha abartılı ve uzun çizilmiş olduğunu görüyoruz. Bu çocuğun zaman zaman tedirginlik yaşadığını, iç tepkiler üzerindeki denetimin iyi düzenlenmemesinden kaynaklanan endişeyi göstermektedir.

Gövdenin yuvarlak çizgilerden oluştuğunu görüyoruz. Bu çocuğun insancıl ve sevecen oluşunu bir kez daha gösteriyor. Beşten az parmağın çizilmiş oluşu çocuğun istek ve arzularından uzak bulunduğunu göstermektedir.

Resim 4.4.3 (Yaş 7)

Katılımcı 4:

Resim 7 yaşındaki bir erkek çocuğuna ait. Resimle ilgili olarak yöneltilen sorulara alınan yanıtlar şöyledir.

S1: Çizdiğin resimdeki kişi ne yapıyor?

C1: Evine gidiyor.

S2: Kaç yaşında?

C2: 11

S3: Evli mi?

C3: -

S4: Kiminle yaşıyor?

C4: Tek başına.

S5: En çok bağlı olduğu kişi kim?

C5: Yanındaki kız.

S6: Erkek veya kız kardeşi var mı?

C6: Hayır.

S7: Ne iş yapıyor?

C7: Taksicilik.

S8: Okula gidiyor mu?

C8: Evet.

S9: Ne gibi istekleri var?

C9: Araba.

S10: Akıllı mı?

C10: Evet.

S11:Güçlü ve kuvvetli mi?

C11: Evet.

S12:Sağlıklı mı?

C12: Evet.

S13: Güzel mi?

C13: Evet.

S14: En güzel yeri neresi?

C14: Yüzü.

S15: En çirkin yeri neresi?

C15: Ayakkabıları..

S16: Sinirli mi?

C16: Hayır.

S17: Aklında ne var, ne düşünüyor?

C17: Yemek.

S18: Bazı şeylerden korkar mı?

C18: Hayır.

S19: Tasalı biri mi, yoksa neşeli mi?

C19: Neşeli

S20: Nelere kızar, nelere öfkelenir?

C20: Birisi onun sözünü dinlemediğinde.

S21: Resimdeki kişinin en iyi ve ön kötü özelliği nedir?

C21:En iyi: Güçlü olması. En kötü: Bilmem.

S22: En çok istediği şey nedir?

C22: Bisiklet.

S23:Tek başına mı yaşıyor, başka insanlarla birlikte mi?

C23: Tek başına.

S24: Başka insanlar onun hakkında neler söylüyorlar?

C24: "Çok iyi olduğunu" söylüyorlar.

S25:Herkesin kendine baktığını sanıyor mu?

C25: Hayır.

S26:İnsanlara güveniyor mu?

C26: Evet

S27: İnsanlardan çekiniyor, onlardan korkuyor mu?

C27:Hayır.

S28: Bu resim size neyi anımsatıyor?

C28: Babamı.

S29: Ona benzemek ister misiniz?

C29: Evet.

Test Uygulanan Kişinin Kendi Hakkındaki Görüşleri

S30: Vücudunuzun en kötü yeri neresidir?

C30: Yüzüm.

S31: Vücudunuzun en iyi yeri neresidir?

C31: Saçlarım.

S32: En iyi huyunuz hangisidir?

C32: Gülmem.

S33:En kötü huyunuz hangisidir?

C33: Yok.

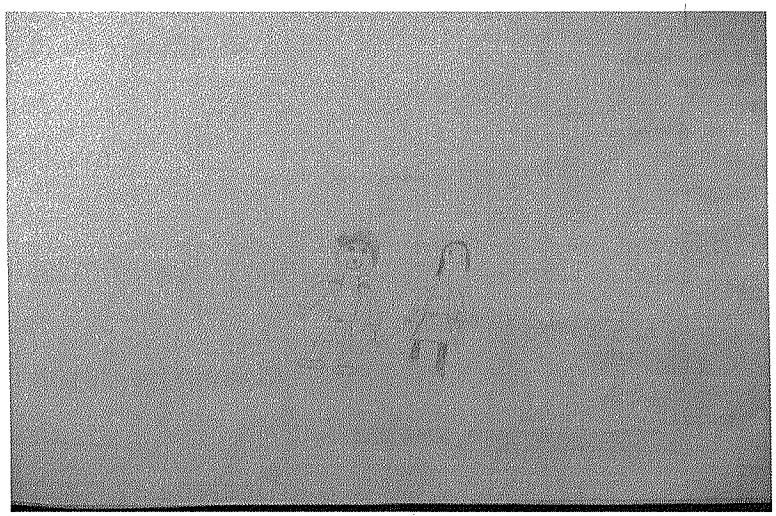
Resim sayfaya karşıdan çizilmiş. Bu çocuğun sosyal ilişki kurma yetisini, açık kalpliliğini ve dürüstlüğünü göstermektedir.

Baş üzerindeki organlar resme orantılı şekilde yerleştirilmiş. Gözlerin iri çizilmiş olduğunu görüyoruz. Bu çocuğun gözlemciliğine, sosyal ilişki kurma istemine kanıttır.

Resimde boynun çizilmiş olduğunu görüyoruz. Gövdenin yuvarlak hatlarla çizilmesi çocuğun insancıl, yumuşak huylu yönünü ön plana çıkarmaktadır. Vücudun çizgiyle ikiye bölünmüş olduğunu görüyoruz. Buradan çocuğun cinsel kimliğinin farkında olduğunu anlıyoruz.

İki yana doğru hafif açılan kollar çocuğun insanlarla yakın ilişkiler kurabilen, sevecen, dost canlısı olduğunu bir kez daha kanıtlıyor.

Parmakların ayrıntılı çizilmesi çocuğun bazı konularda saplantılarının olduğunu ve bu konularda kendi üzerinde etkili bir öz denetim uyguladığını göstermektedir.

Resim 4.4.4 (Yaş 7)

Katılımcı 5:

Resim 7 yaşındaki bir erkek çocuğuna ait. Resimle ilgili olarak yöneltilen sorulara alınan yanıtlar şöyledir.

S1: Çizdiğin resimdeki kişi ne yapıyor?

C1: Fotoğrafa poz veriyor.

S2: Kaç yaşında?

C2: 75

S3: Evli mi?

C3: -

S4: Kiminle yaşıyor?

C4: Kız kardeşi.

S5: En çok bağlı olduğu kişi kim?

C5: Kardeşine.

S6: Erkek veya kız kardeşi var mı?

C6: Var.

S7: Ne iş yapıyor?

C7: Pistlerde araba kaydırır.

S8: Okula gidiyor mu?

C8: Evet.

S9: Ne gibi istekleri var?

C9: Ferrari araba ister.

S10: Akıllı mı?

C10: Evet.

S11:Güçlü ve kuvvetli mi?

C11: Evet.

S12:Sağlıklı mı?

C12: Evet.

S13: Güzel mi?

C13: Evet.

S14: En güzel yeri neresi?

C14: Yüzü.

S15: En çirkin yeri neresi?

C15: Saçları.

S16: Sinirli mi?

C16: Hayır.

S17: Aklında ne var, ne düşünüyor?

C17: Büyüyünce Ferrari araba almayı.

S18: Bazı şeylerden korkar mı?

C18: Hayır.

S19: Tasalı biri mi, yoksa neşeli mi?

C19: Neşeli

S20: Nelere kızar, nelere öfkelenir?

C20: Kardeşi başka bir erkekle takılırsa çok kızar.

S21: Resimdeki kişinin en iyi ve ön kötü özelliği nedir?

C21:En iyi: Yakışıklı olması. En kötü: Sinirli.

S22: En çok istediği şey nedir?

C22: Ferrari ve kumandalı araba.

S23:Tek başına mı yaşıyor, başka insanlarla birlikte mi?

C23: Kardeşiyle.

S24: Başka insanlar onun hakkında neler söylüyorlar?

C24: "Çok iyi olduğunu" söylüyorlar.

S25:Herkesin kendine baktığını sanıyor mu?

C25: Evet.

S26:İnsanlara güveniyor mu?

C26: Evet

S27: İnsanlardan çekiniyor, onlardan korkuyor mu?

C27:Hayır.

S28: Bu resim size neyi anımsatıyor?

C28: Yakışıklı olacağımı.

S29: Ona benzemek ister misiniz?

C29: Evet.

Test Uygulanan Kişinin Kendi Hakkındaki Görüşleri

S30: Vücudunuzun en kötü yeri neresidir?

C30: Başım.

S31: Vücudunuzun en iyi yeri neresidir?

C31: Yüzüm.

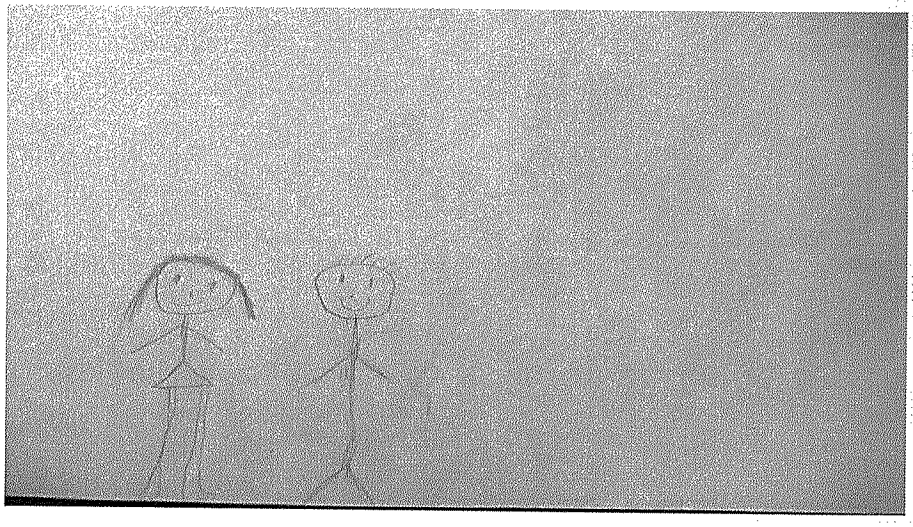
S32: En iyi huyunuz hangisidir?
C32: Annem ablama bir şey aldığında ben de isterim.
S33:En kötü huyunuz hangisidir?
C33: Biri beni dinlemediğimde sinir olurum.

Resim sayfanın sol tarafına yerleştirilerek çizilmiş. Bu çocuğun içine kapanık, dış dünyaya kapalı olduğunu gösteriyor. Resim ön taraftan çizilmiş. Bu çocuğun açık kalpliliğini ve dürüstlüğünü göstermektedir.

Baş gövdeye oranla daha büyük çizilmiş, buradan çocuğun kendini çok zeki gördüğünü söyleyebiliriz.

Gözler belirgin ve iri çizilmiş. Bu çocuğun gözlemciliğine, insanlarla sosyal ilişki kurabilme istemine kanıt sayılabilir. Her iki resimde de kulak çizilmemiş. Saçlarından dolayı kulak çizilmeyen kız resminde bu durum son derece doğalken, erkek resminde çizilmeyen kulaklar çocuğun sosyal ilişkilerde karşılaştığı güçlüğü ve bu durumdan kurtulma isteğini göstermektedir.

Gövdeye, boyna baktığımızda çocuğun yaş düzeyinden geride çizgiler çizdiğini görüyoruz. Bu yaş grubunda biraz daha ayrıntılı çizgilerin çizilmesi beklenmektedir. Kolların hafif yana doğru açık oluşu çocuğun insanlarla ilişki kurma istemini bir kez daha ön plana çıkarmaktadır.

Resim 4.4.5 (Yaş 7)

Katılımcı 6:

Resim 7 yaşındaki bir kız çocuğuna ait. Resimle ilgili olarak yöneltilen sorulara alınan yanıtlar şöyledir.

S1: Çizdiğin resimdeki kişi ne yapıyor?

C1: Oyun oynuyor.

S2: Kaç yaşında?

C2: 8

S3: Evli mi?

C3: -

S4: Kiminle yaşıyor?

C4: Babasıyla.

S5: En çok bağlı olduğu kişi kim?

C5: Annesi.

S6: Erkek veya kız kardeşi var mı?

C6: Cevap yok.

S7: Ne iş yapıyor?

C7: Cevap yok.

S8: Okula gidiyor mu?

C8: Evet.

S9: Ne gibi istekleri var?

C9: Oynamak.

S10: Akıllı mı?

C10: Evet.

S11:Güçlü ve kuvvetli mi?

C11: Evet.

S12:Sağlıklı mı?

C12: Evet.

S13: Güzel mi?

C13: Evet.

S14: En güzel yeri neresi?

C14: Kıyafeti.

S15: En çirkin yeri neresi?

C15: Yok.

S16: Sinirli mi?

C16: Hayır.

S17: Aklında ne var, ne düşünüyor?

C17: Annesini.

S18: Bazı şeylerden korkar mı?

C18: Evet. Akşam olduğunda çıkan seslerden.

S19: Tasalı biri mi, yoksa neşeli mi?

C19: Neşeli

S20: Nelere kızar, nelere öfkelenir?

C20: Babasının gittiği yere.

S21: Resimdeki kişinin en iyi ve ön kötü özelliği nedir?

C21:En iyi: Arkadaşları. En kötü: Arkadaşlarını sevmediğinde.

S22: En çok istediği şey nedir?

C22: Yemeğe gitmek.

S23:Tek başına mı yaşıyor, başka insanlarla birlikte mi?

C23: Babası var.

S24: Başka insanlar onun hakkında neler söylüyorlar?

C24: "Annen var mı diye soruyorlar.

S25:Herkesin kendine baktığını sanıyor mu?

C25: Hayır.

S26:İnsanlara güveniyor mu?

C26: Evet

S27: İnsanlardan çekiniyor, onlardan korkuyor mu?

C27: Evet.

S28: Bu resim size neyi anımsatıyor?

C28: Annemi.

S29: Ona benzemek ister misiniz?

C29: Evet.

Test Uygulanan Kişinin Kendi Hakkındaki Görüşleri

S30: Vücudunuzun en kötü yeri neresidir?

C30: Bacaklarım.

S31: Vücudunuzun en iyi yeri neresidir?

C31: Saçım.

S32: En iyi huyunuz hangisidir?
C32: Arkadaşlarımla oynamak.
S33:En kötü huyunuz hangisidir?
C33: Sevmediğim kişilerle oynamak.

Resim sayfaya önden yapılmış. Bu çocuğun sosyal ilişki kurma yetisini, açık kalpliliğini ve dürüstlüğünü göstermektedir.

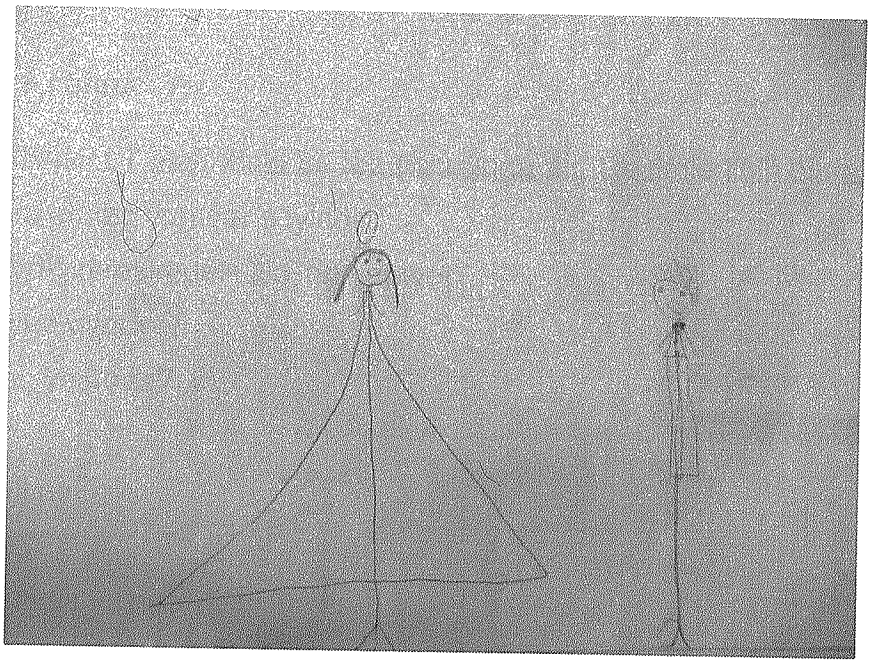
Baş gövdeye oranla küçük çizilmiş. Bu büyükler için şizoid yapıda bir kişilik sergilerken çocuklar için son derece doğaldır. Çünkü çocuk henüz insan bedenindeki orantıları kavrayamamış olabilir.

Gözler başın içerisinde belirgin olarak çizilmiş. Bu çocuğun aşırı gözlemciliğine işarettir. Burun cinsel sembol olarak kabul edilmektedir. Burada her iki resimde de burun çizilmemiştir.

Baş çok küçük bir boyunla gövdeye bağlanmıştır. Kolların gövdeye oranla çok kısa çizilmesi çocuğun belirgin bir arzudan ve istekten yoksunluğunu göstermektedir.

Resimde gövdeden çok elbiselere yer verilmiştir. Bu durum çocukta elbiseyle ilgili bir özentiliğin, kendini beğenmişliğin dış görünüşe aşırı önem vermenin varlığını ortaya koyar. Bu aynı zamanda bir dışa dönüklük belirtisi de sayılabilir. Yukarıdan aşağı doğru çizilen düğmeler kadınlardan çok erkeklerde görülmektedir. Bu özellik bağımlılık ve sosyal uyum eksikliğini ortaya çıkarmaktadır.

Çocuğun sorulara vermiş olduğu cevaplardan da kendi içerisinde sorunlar yaşadığını anlayabiliyoruz.

Resim 4.4.6 (Yaş 7)

Katılımcı 7:

Resim 7 yaşındaki bir kız çocuğuna ait. Resimle ilgili olarak yöneltilen sorulara alınan yanıtlar şöyledir.

S1: Çizdiğin resimdeki kişi ne yapıyor?

C1: Oyun oynuyor.

S2: Kaç yaşında?

C2: 8

S3: Evli mi?

C3: -

S4: Kiminle yaşıyor?

C4: Yanındaki çocukla. (Kardeşi)

S5: En çok bağlı olduğu kişi kim?

C5: Kardeşi.

S6: Erkek veya kız kardeşi var mı?

C6: Erkek kardeş.

S7: Ne iş yapıyor?

C7: Ablası iş yapıyor.

S8: Okula gidiyor mu?

C8: Evet.

S9: Ne gibi istekleri var?

C9: Okula gitmek ve kardeşiyle dışarıda oyun oynamak istiyor.

S10: Akıllı mı?

C10: Evet.

S11:Güçlü ve kuvvetli mi?

C11: Az güçlü.

S12:Sağlıklı mı?

C12: Evet.

S13: Güzel mi?

C13: Evet.

S14: En güzel yeri neresi?

C14: Gözleri.

S15: En çirkin yeri neresi?

C15: Ağzı.

S16: Sinirli mi?

C16: Evet.

S17: Aklında ne var, ne düşünüyor?

C17: Kardeşiyle oyun oynamak.

S18: Bazı şeylerden korkar mı?

C18: Böceklerden.

S19: Tasalı biri mi, yoksa neşeli mi?

C19: Üzgün.

S20: Nelere kızar, nelere öfkelenir?

C20: Kardeşinin oyuncaklarını almasına.

S21: Resimdeki kişinin en iyi ve ön kötü özelliği nedir?

C21:En iyi: saçlarına dikkat eder, özenli tarar. En kötü: Yok.

S22: En çok istediği şey nedir?

C22: Güzel bir barbi bebek.

S23:Tek başına mı yaşıyor, başka insanlarla birlikte mi?

C23: Annesi babasıyla.

S24: Başka insanlar onun hakkında neler söylüyorlar?

C24: "Çok çirkin duruyorsun, güzel durmuyorsun" diyorlar.

S25:Herkesin kendine baktığını sanıyor mu?

C25: Hayır.

S26:İnsanlara güveniyor mu?

C26: Evet

S27: İnsanlardan çekiniyor, onlardan korkuyor mu?

C27: Az.

S28: Bu resim size neyi anımsatıyor?

C28: Arkadaşımı.

S29: Ona benzemek ister misiniz?

C29: Hayır.

Test Uygulanan Kişinin Kendi Hakkındaki Görüşleri

S30: Vücudunuzun en kötü yeri neresidir?

C30: Göz.

S31: Vücudunuzun en iyi yeri neresidir?

C31: Ağzım ve kaşım.

S32: En iyi huyunuz hangisidir?
C32: Arkadaşlarıma iyi davranmam.
S33:En kötü huyunuz hangisidir?
C33: Arkadaşlarım bana küsünce kızıyorum.

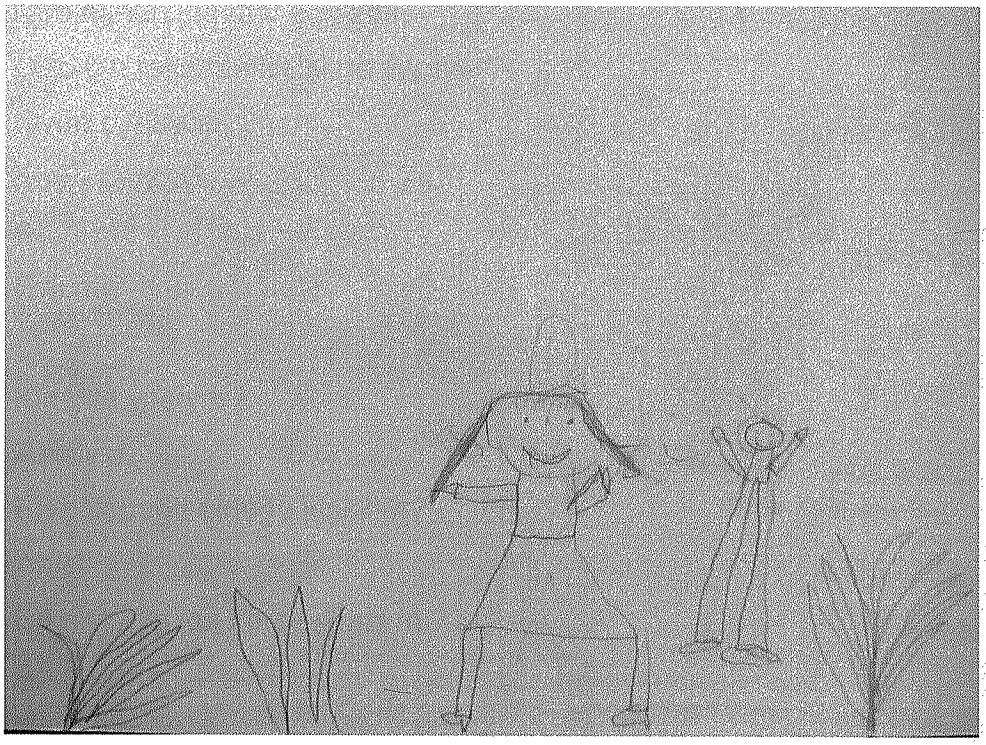
Resim sayfanın sağ tarafına çizilmiş. Bu çocuğun içindeki dış dünyaya yönelme, sosyalleşme isteğini göstermektedir. Resmin önden yapılışı çocuğun açık kalpliliğini ve dürüstlüğünü belirtmektedir.

Gözlerin çok büyük ve bilgin olduğunu söyleyemeyiz. Önemsiz yapılan gözler dış çevreyle kurulan bağların yetersizliğine işarettir. Çocuk dışa dönük olmayı istemesine rağmen; olamadığını anlıyoruz. Kız resminde saçlardan dolayı çizilmeyen kulaklar son derece doğalken; erkek resminde olmayan kulaklar çocuğun sosyal ilişki kurma istemini göstermektedir. Burun cinsel sembol olarak kabul edilmektedir. Burun resimlerde silik yapılmıştır. Burada cinsel tasadan söz etmek olası değildir. Bu resimde ağzın açık olduğunu görüyoruz. Açık ağız, çocuğun insanlarla ilişki kurma istemini bir kez daha ortaya çıkarmaktadır.

Resimde boynun olmadığını görüyoruz. Baş direk olarak gövdeye bağlanmış. Boynun olmayışı çocuğun duygusal geriliğe, tinsel olgunlukta önemli kayıpların bulunduğuna işaret sayılabilir. Gövdenin ise iki paralel çizgiden oluştuğunu görüyoruz. Bu resmi çizen kişide bir gerileme, bir çözülme, bir duraklama veya ilkel bir davranışa dönüş olarak kabul edilir. Bu durum çocukta bir çağdan diğerine geçememe, bir önceki devrede duraklama veya daha önceki yaşama biçimine dönme tarzında görülebilir.

İki yana açılan kollar çocuğun insanlarla yakın ilişkiler kuran, sevecen ve dost bir kişilik yapısında olduğunu gösteriyor. Resimde parmakların olmadığını görüyoruz. Bu çocuğun istek ve arzulardan uzak olduğunu gösteriyor.

Resmin çevresine yerleştirilen ağaç, ev gibi öğeler çocuğun kendini öne sürme, kendini ortaya koyma eğilimi taşıdığını belirtir ki bu bir egosatrizm işaretidir. Çocuk kendini ön planda ve değerli göstermek istemektedir.

Resim 4.3.7 (Yaş 7)

Katılımcı 8:

Resim 7 yaşındaki bir kız çocuğuna ait. Resimle ilgili olarak yöneltilen sorulara alınan yanıtlar şöyledir.

S1: Çizdiğin resimdeki kişi ne yapıyor?

C1: Oyun oynuyor.

S2: Kaç yaşında?

C2: 8

S3: Evli mi?

C3: -

S4: Kiminle yaşıyor?

C4: Abisiyle.

S5: En çok bağlı olduğu kişi kim?

C5: Abisi.

S6: Erkek veya kız kardeşi var mı?

C6: Abisi var.

S7: Ne iş yapıyor?

C7: Temizlik.

S8: Okula gidiyor mu?

C8: Evet.

S9: Ne gibi istekleri var?

C9: Oyuncak araba.

S10: Akıllı mı?

C10: Evet.

S11:Güçlü ve kuvvetli mi?

C11: Evet.

S12:Sağlıklı mı?

C12: Evet.

S13: Güzel mi?

C13: Evet.

S14: En güzel yeri neresi?

C14: Kıyafeti.

S15: En çirkin yeri neresi?

C15: Saçları.

S16: Sinirli mi?

C16: Evet.

S17: Aklında ne var, ne düşünüyor?

C17: Abisi var.

S18: Bazı şeylerden korkar mı?

C18: Evet. Dinazorlardan.

S19: Tasalı biri mi, yoksa neşeli mi?

C19: Üzgün.

S20: Nelere kızar, nelere öfkelenir?

C20: Otlara.

S21: Resimdeki kişinin en iyi ve ön kötü özelliği nedir?

C21:En iyi: Oyun oynamak. En kötü: Dışarısını sevmez.

S22: En çok istediği şey nedir?

C22: Oyuncak bebek.

S23:Tek başına mı yaşıyor, başka insanlarla birlikte mi?

C23: Abisiyle yaşıyor.

S24: Başka insanlar onun hakkında neler söylüyorlar?

C24: "Güzelsin" diyorlar.

S25:Herkesin kendine baktığını sanıyor mu?

C25: Hayır.

S26:İnsanlara güveniyor mu?

C26: Evet

S27: İnsanlardan çekiniyor, onlardan korkuyor mu?

C27: Evet.

S28: Bu resim size neyi anımsatıyor?

C28: Kendimi.

S29: Ona benzemek ister misiniz?

C29: Evet.

Test Uygulanan Kişinin Kendi Hakkındaki Görüşleri

S30: Vücudunuzun en kötü yeri neresidir?

C30: Ellerim.

S31: Vücudunuzun en iyi yeri neresidir?

C31: Saçım.

S32: En iyi huyunuz hangisidir?
C32: Gülmek.
S33:En kötü huyunuz hangisidir?
C33: Cevap vermedi.

Resim sayfaya önden çizilmiş. Bu çocuğun sosyal ilişki kurma yetisini, açık kalpliliğini ve dürüstlüğünü belirtmektedir.

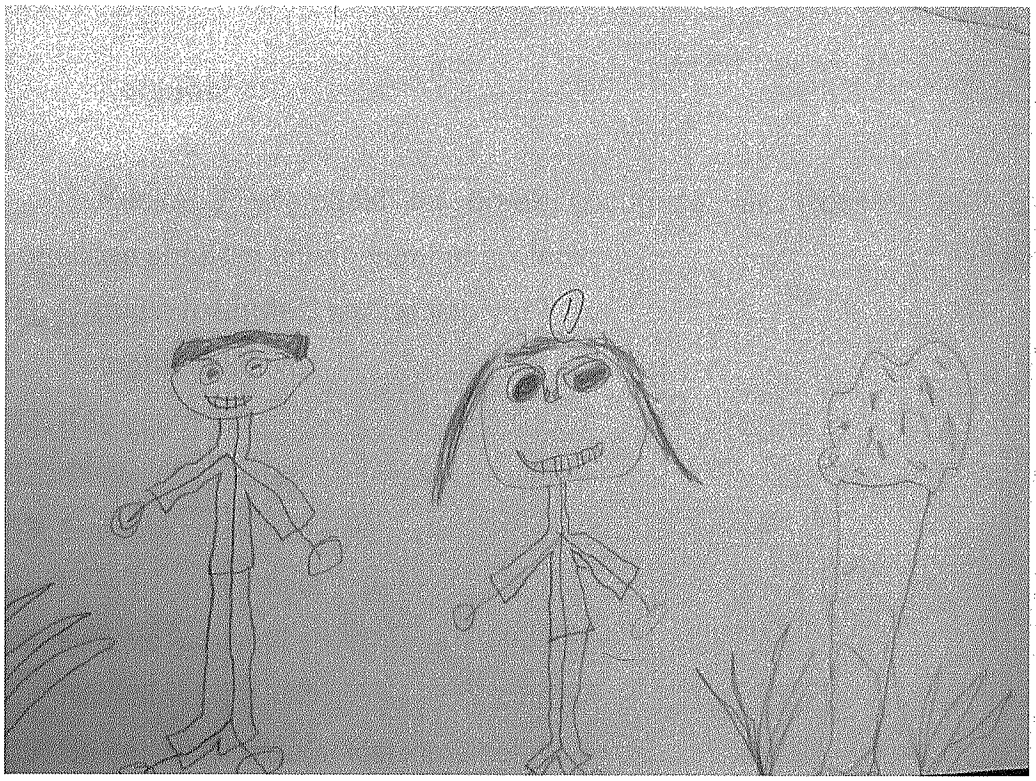
Çizilen resimde başın gövdeye oranla çok daha büyük çizildiğini görüyoruz. Bu olay gerçekçi olsun veya almasın kendilerini başkalarından daha zeki olduğunu ileri süren kişilerde görülür.

Gözlerin resimde iri ve ayrıntılı olduğunu görüyoruz. Bu çocuğun aşırı gözlemciliğine işarettir. Bu çocuğun aşırı sosyal ilişki kurma istemine canlı ilişkilerin varlığına işarettir. Burun cinsel sembol olarak kabul edilmektedir. Resimde çizilen büyük ve ayrıntılı burun da bir cinsem sembol belirtisidir. Ağzın da yine göz ve burun gibi ayrıntılı çizildiğini görüyoruz. Büyük ağız oralite belirtisidir. Sütten kesilme devresini bunalımlı geçiren kişilerde görülen aşırı yeme istemi, oburluk gibi belirtiler bu görüntüyle dışa yansıyabilir. Çenenin köşeli hatlarla çizildiğini görüyoruz. Bu çocukta bulunan güçlenme isteğinin belirtisidir.

Vücudu ikiye ayıran yatay çizgiden dolayı cinsel bir tasadan söz etmek olasıdır ki bu burunun ayrıntısıyla da desteklenmektedir.

Hafif yana doğru açılan kollar insanlarla yakın ilişkiler kuran, sevecen ve dost canlısı kişilerin çizgilerinde görülmektedir. Ellerin yumruk şeklinde oluşu çocuğun zaman zaman saldırgan davranışlarda bulunduğunu gösterebilir. Parmakların olmayışı çocuğun istek ve arzularından yoksun olduğunu gösteriyor.

Resmin çevresine yerleştirilen ağaç, ev gibi öğeler çocuğun kendini öne sürme, kendini ortaya koyma eğilimi taşıdığını belirtir ki bu bir egosatrizm işaretidir. Çocuk kendini ön planda ve değerli görmek istemektedir.

Resim 4.3.8 (Yaş 7)

Katılımcı 9:

Resim 7 yaşındaki bir erkek çocuğuna ait. Resimle ilgili olarak yöneltilen sorulara alınan yanıtlar şöyledir.

S1: Çizdiğin resimdeki kişi ne yapıyor?

C1: Fotoğraf çektiriyor.

S2: Kaç yaşında?

C2: 11

S3: Evli mi?

C3: -

S4: Kiminle yaşıyor?

C4: Kız kardeşiyle.

S5: En çok bağlı olduğu kişi kim?

C5: Resimdeki kız.

S6: Erkek veya kız kardeşi var mı?

C6: Kız kardeşi var.

S7: Ne iş yapıyor?

C7: Taksici.

S8: Okula gidiyor mu?

C8: Evet.

S9: Ne gibi istekleri var?

C9: Araba.

S10: Akıllı mı?

C10: Evet.

S11:Güçlü ve kuvvetli mi?

C11: Evet.

S12: Sağlıklı mı?

C12: Evet.

S13: Güzel mi?

C13: Evet.

S14: En güzel yeri neresi?

C14: Dişleri.

S15: En çirkin yeri neresi?

C15: Saçı.

S16: Sinirli mi?

C16: Hayır.

S17: Aklında ne var, ne düşünüyor?

C17: Güzel olmayı.

S18: Bazı şeylerden korkar mı?

C18: Hayır.

S19: Tasalı biri mi, yoksa neşeli mi?

C19: Neşeli

S20: Nelere kızar, nelere öfkelenir?

C20: Biri bağırınca.

S21: Resimdeki kişinin en iyi ve ön kötü özelliği nedir?

C21:En iyi: İş yapmak. En kötü: Sinirlenmek.

S22: En çok istediği şey nedir?

C22: Güzel olmayı.

S23:Tek başına mı yaşıyor, başka insanlarla birlikte mi?

C23: Kız kardeşiyle.

S24: Başka insanlar onun hakkında neler söylüyorlar?

C24: "Güzel şeyler." diyorlar.

S25:Herkesin kendine baktığını sanıyor mu?

C25: Hayır.

S26:İnsanlara güveniyor mu?

C26: Evet.

S27: İnsanlardan çekiniyor, onlardan korkuyor mu?

C27:Hayır.

S28: Bu resim size neyi anımsatıyor?

C28: Güzel şeyleri.

S29: Ona benzemek ister misiniz?

C29: Evet.

Test Uygulanan Kişinin Kendi Hakkındaki Görüşleri

S30: Vücudunuzun en kötü yeri neresidir?

C30: Saçım.

S31: Vücudunuzun en iyi yeri neresidir?

C31: Yüzüm.

S32: En iyi huyunuz hangisidir?

C32: Çalışkan olmak.

S33:En kötü huyunuz hangisidir?

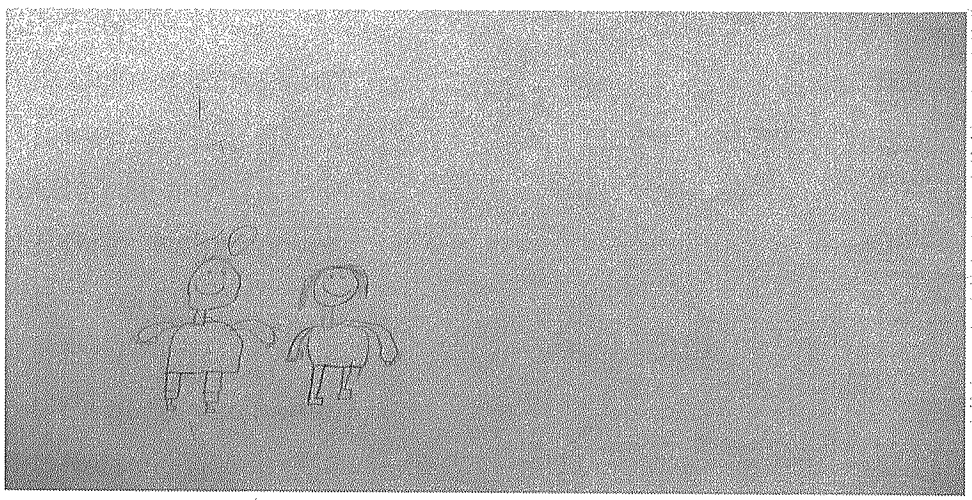
C33: Arkadaşlarıma çabuk sinir olmam.

Resim sayfanın sol tarafına yerleştirilmiş. Bu çocuğun dışa kapanık, içe dönük bir kişilik olduğunu gösteriyor. Resmin önden çizilişi çocuğun sosyal ilişki kurma yetisini, açık kalpliliğini ve dürüstlüğünü belirtmektedir.

Gözlerin içi boş yuvarlaklardan oluştuğunu görüyoruz. Bu çocuğun aşırı sosyal ilişki kurma istemine ve canlı ilişkilerin varlığına kanıttır. Burun olmayışından cinsel bir tasadan söz etmek olası değildir. Çenenin başa göre daha büyük olduğunu görüyoruz. Çenenin büyük oluşu çocuğun başkalarından destek bekleme, başkalarına güvenme eğilimini belirtmektedir.

Gövdenin yuvarlak hatlardan oluşması çocuğun insancıl bir kişiliğe sahip olduğunu gösteriyor. Bacakların gövdeden daha kısa oluşu çocuğun yaşama sevincinden çökkün olduğunu belirtebilir.

Kolların hafif yana doğru açık oluşu çocuğun insanlarla ilişki kurma ve insanlara açılma istemini belirtmektedir. Parmakların beş tane oluşu, ellerin ayrıntıya kaçılmadan çizilmesi çocuğun saldırgan bir kişilik yapısının olmadığını gösteriyor.

Resim 4.4.9 (Yaş 7)

Katılımcı 10:

Resim 7 yaşındaki bir erkek çocuğuna ait. Resimle ilgili olarak yöneltilen sorulara alınan yanıtlar şöyledir.

S1: Çizdiğin resimdeki kişi ne yapıyor?

C1: Oyun oynuyor.

S2: Kaç yaşında?

C2: 8

S3: Evli mi?

C3: -

S4: Kiminle yaşıyor?

C4: Annesi, babası, kardeşi.

S5: En çok bağlı olduğu kişi kim?

C5: Annesi

S6: Erkek veya kız kardeşi var mı?

C6: Erkek.

S7: Ne iş yapıyor?

C7: Gülümsüyor.

S8: Okula gidiyor mu?

C8: Evet.

S9: Ne gibi istekleri var?

C9: Şeker.

S10: Akıllı mı?

C10: Evet.

S11:Güçlü ve kuvvetli mi?

C11: Evet.

S12:Sağlıklı mı?

C12: Biraz. Karnı ağrıyor.

S13: Güzel mi?

C13: Evet.

S14: En güzel yeri neresi?

C14: Kafası.

S15: En çirkin yeri neresi?

C15: Ayakları.

S16: Sinirli mi?

C16: Hayır.

S17: Aklında ne var, ne düşünüyor?

C17: Ders çalışmayı.

S18: Bazı şeylerden korkar mı?

C18: Dinazordan.

S19: Tasalı biri mi, yoksa neşeli mi?

C19: Neşeli

S20: Nelere kızar, nelere öfkelenir?

C20: Biri ondan gizlice yiyecek, oyuncak aldığı zaman.

S21: Resimdeki kişinin en iyi ve ön kötü özelliği nedir?

C21:En iyi: Ders çalışmak. En kötü: Biri onunla dalga geçince çok sinirleniyor.

S22: En çok istediği şey nedir?

C22: Oyuncak araba.

S23:Tek başına mı yaşıyor, başka insanlarla birlikte mi?

C23: Başkalarıyla.

S24: Başka insanlar onun hakkında neler söylüyorlar?

C24: "Çok akıllı bir çocuk" diyorlar.

S25:Herkesin kendine baktığını sanıyor mu?

C25: Bazen.

S26:İnsanlara güveniyor mu?

C26: Biraz.

S27: İnsanlardan çekiniyor, onlardan korkuyor mu?

C27:Hayır.

S28: Bu resim size neyi anımsatıyor?

C28: Babamı.

S29: Ona benzemek ister misiniz?

C29: Evet.

Test Uygulanan Kişinin Kendi Hakkındaki Görüşleri

S30: Vücudunuzun en kötü yeri neresidir?

C30: Saçım.

S31: Vücudunuzun en iyi yeri neresidir?

C31: Ayağım.

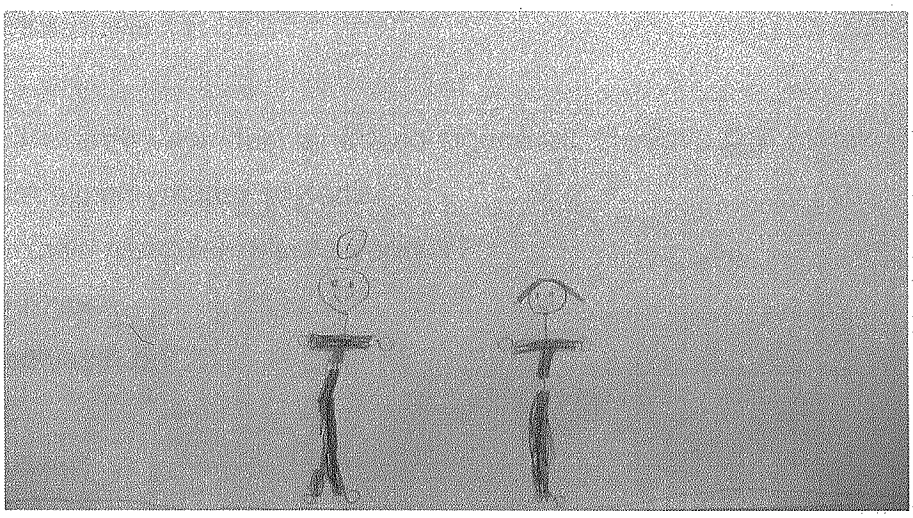
S32: En iyi huyunuz hangisidir?
C32: Mutlu olmak.
S33:En kötü huyunuz hangisidir?
C33: Üzgün olmak

Resim sayfaya önden çizilmiş. Bu çocuğun sosyal ilişki kurma yetisini, açık kalpliliğini ve dürüstlüğünü belirtir. Çocuğun vücudu kalın çizgilerden oluşturarak çizmesi çocuğun hareketli ve farklı bir yapısı olduğunu göstermektedir.

Gözler başa göre daha belirgin çizilmiş. Bu çocuğun gözlemciliğine işarettir. Bu çocuğun aşırı sosyal ilişki kurma istemine, canlı ilişkilerin varlığına kanıttır. Resimlerde kulağa yer verilmemiş. Bu çocuğun sosyal temaslarda karşılaştığı güçlüğü, sosyal ilişki kurma istemini belirtir. Burun cinsel sembol olarak kabul edilmektedir. Çocuk, resminde burna yer vermemiştir. Baş gövdeye ince bir boyunla bağlanmıştır.

Kolların hafif yanlara doğru açılışı, çocuğun insanlarla ilişki kurma ve insanlara açılma istemini belirtmektedir. Kolların gövdeye oranla daha kısa oluşu belirgin bir arzudan ve istekten yoksunluğu gösterir. Eller de vücuda oranla daha belirgin çizilmiştir. Bu çocuğun duyduğu eksikliğin ve güçsüzlüğün telafisi anlamını taşıyabilir. Saldırganlık, yumruk halini almış elde gösterilir. Parmakların da olmayı çocuğun duyduğu eksikliği bir kez daha ön plana çıkarmaktadır.

Çocuğun sorula verdiği cevaplar sonucunda çocuğun arkadaşlarıyla uyum eksikliği yaşadığını söyleyebiliriz.

Resim 4.3.10 (Yaş 7)

Katılımcı 11:

Resim 6 yaşındaki bir kız çocuğuna ait. Resimle ilgili olarak yöneltilen sorulara alınan yanıtlar şöyledir.

S1: Çizdiğin resimdeki kişi ne yapıyor?

C1: Yürüyor.

S2: Kaç yaşında?

C2: 10

S3: Evli mi?

C3: -

S4: Kiminle yaşıyor?

C4: Annesi, babası ve kardeşiyle.

S5: En çok bağlı olduğu kişi kim?

C5: Anne ve babası

S6: Erkek veya kız kardeşi var mı?

C6: Kız kardeşi var.

S7: Ne iş yapıyor?

C7: Çalışmıyor.

S8: Okula gidiyor mu?

C8: Evet.

S9: Ne gibi istekleri var?

C9: Okumak.

S10: Akıllı mı?

C10: Evet.

S11:Güçlü ve kuvvetli mi?

C11: Evet.

S12:Sağlıklı mı?

C12: Evet.

S13: Güzel mi?

C13: Evet.

S14: En güzel yeri neresi?

C14: Saçları

S15: En çirkin yeri neresi?

C15: Hiçbir yeri.

S16: Sinirli mi?

C16: Hayır.

S17: Aklında ne var, ne düşünüyor?

C17: Öğretmen olmak.

S18: Bazı şeylerden korkar mı?

C18: Korkmaz.

S19: Tasalı biri mi, yoksa neşeli mi?

C19: Neşeli

S20: Nelere kızar, nelere öfkelenir?

C20: Kimseye kızmaz.

S21: Resimdeki kişinin en iyi ve ön kötü özelliği nedir?

C21: En iyi: Resim yapmak En kötü: Hiçbir şey.

S22: En çok istediği şey nedir?

C22: Büyümek

S23:Tek başına mı yaşıyor, başka insanlarla birlikte mi?

C23: Anne, baba ve kardeşiyle

S24: Başka insanlar onun hakkında neler söylüyorlar?

C24: Ona "Aferin." diyorlar.

S25:Herkesin kendine baktığını sanıyor mu?

C25: Evet.

S26:İnsanlara güveniyor mu?

C26: Evet

S27: İnsanlardan çekiniyor, onlardan korkuyor mu?

C27:Hayır.

S28: Bu resim size neyi anımsatıyor?

C28: Kardeşimi

S29: Ona benzemek ister misiniz?

C29: Evet.

Test Uygulanan Kişinin Kendi Hakkındaki Görüşleri

S30: Vücudunuzun en kötü yeri neresidir?

C30: Kötü olan yerim yok.

S31: Vücudunuzun en iyi yeri neresidir?

C31: Saçları.

S32: En iyi huyunuz hangisidir?
C32: Saygılıyım.
S33:En kötü huyunuz hangisidir?
C33: Kızmam.

Resim sayfanın sağ alt yanına yerleştirilerek çizilmiş. Bu çocuğun dış dünyaya yönelmeye karşı büyük bir eğilimi bulunduğuna kanıt sayılır.

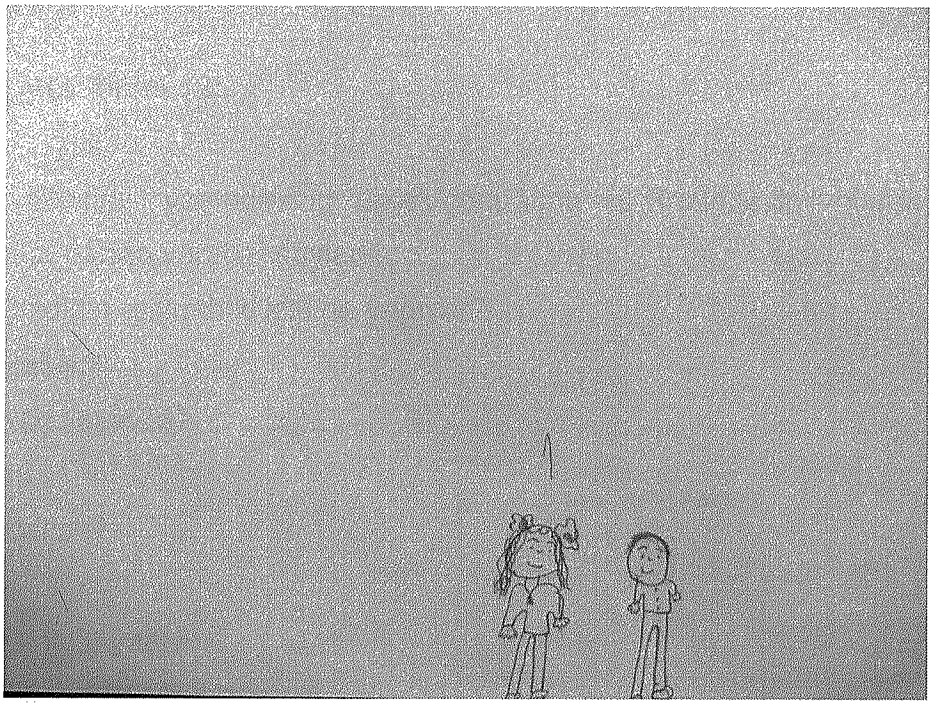
Resimde başların gövdeye oranla daha büyük çizildiğini görüyoruz. Bu kendini başkalarından daha zeki olduğunu ileri süren kişilerde görülür. Zeki kişilerde büyük baş öğrenme tutkusuna işarettir.

Baştaki organlar; ağız, göz, burun son derece dengeli çizilmişler. Buradan herhangi bir uyumsuzluğun olmadığını anlayabiliriz. Çizilen kız resminde saçlardan dolayı kulağın çizilmemesi son derece doğaldır. Erkek resminde ise olması gereken kulağın olmayışı çocuğun sosyal ilişki kurma istemini göstermektedir. Çizilen kız resminde boyun orantılı şekilde çizilmiştir. Erkek resminde boynun olmayışı duygusal geriliğin oluşunun bir göstergesi olabilir.

Gövde, yuvarlak hatlarla çizilmiş buradan çocuğun insancıl, kadınca niteliklere sahip olduğunu belirtir. Vücudun her iki resimde de ikiye ayrılmış oluşu cinsel bir tasanın varlığından söz ettirebilir.

Kolların gövdeye bitişik olarak çizilmesi çocuğun zorluklara rağmen insanlarla ilişki kurmak için büyük ilgi duyduğunun göstergesidir. Eller ve parmakların resimde çizildiğini görüyoruz. Parmak sayılarının beşten az oluşu istek ve arzularda uzaklığın bulunduğunu göstermektedir.

Resimde bulunan toka ve kolye gibi ayrıntılar çocuğun zeki ve detaycı oluşunun yansımasıdır.

Resim 4.3.11 (Yaş 6)

Katılımcı 12:

Resim 7 yaşındaki bir erkek çocuğuna ait. Resimle ilgili olarak sorulan sorulara alınan yanıtlar şöyledir.

S1: Çizdiğin resimdeki kişi ne yapıyor?

C1: Bakıyor.

S2: Kaç yaşında?

C2: 10

S3: Evli mi?

C3: -

S4: Kiminle yaşıyor?

C4: Annesi babasıyla.

S5: En çok bağlı olduğu kişi kim?

C5: Annesi.

S6: Erkek veya kız kardeşi var mı?

C6: Kız var.

S7: Ne iş yapıyor?

C7: Bir şey yapmaz.

S8: Okula gidiyor mu?

C8: Evet.

S9: Ne gibi istekleri var?

C9: Oynamak.

S10: Akıllı mı?

C10: Evet.

S11:Güçlü ve kuvvetli mi?

C11: Evet.

S12:Sağlıklı mı?

C12: Evet.

S13: Güzel mi?

C13: Evet.

S14: En güzel yeri neresi?

C14: Kafası.

S15: En çirkin yeri neresi?

C15: Elleri.

S16: Sinirli mi?

C16: Hayır.

S17: Aklında ne var, ne düşünüyor?

C17: Top oynamak.

S18: Bazı şeylerden korkar mı?

C18: Korkmaz.

S19: Tasalı biri mi, yoksa neşeli mi?

C19: Bazen somurtgan.

S20: Nelere kızar, nelere öfkelenir?

C20: Arkadaşlarına.

S21: Resimdeki kişinin en iyi ve ön kötü özelliği nedir?

C21: En iyi: Arkadaşlarıyla oynar. En kötü: Hiç konuşmaz.

S22: En çok istediği şey nedir?

C22: Top oynamak.

S23:Tek başına mı yaşıyor, başka insanlarla birlikte mi?

C23: Ailesiyle.

S24: Başka insanlar onun hakkında neler söylüyorlar?

C24: "İyi." diyorlar.

S25:Herkesin kendine baktığını sanıyor mu?

C25: Hayır.

S26:İnsanlara güveniyor mu?

C26: Evet.

S27: İnsanlardan çekiniyor, onlardan korkuyor mu?

C27: Korkmaz.

S28: Bu resim size neyi anımsatıyor?

C28: Hiçbir şey.

S29: Ona benzemek ister misiniz?

C29: Hayır.

Test Uygulanan Kişinin Kendi Hakkındaki Görüşleri

S30: Vücudunuzun en kötü yeri neresidir?

C30: Saçım.

S31: Vücudunuzun en iyi yeri neresidir?

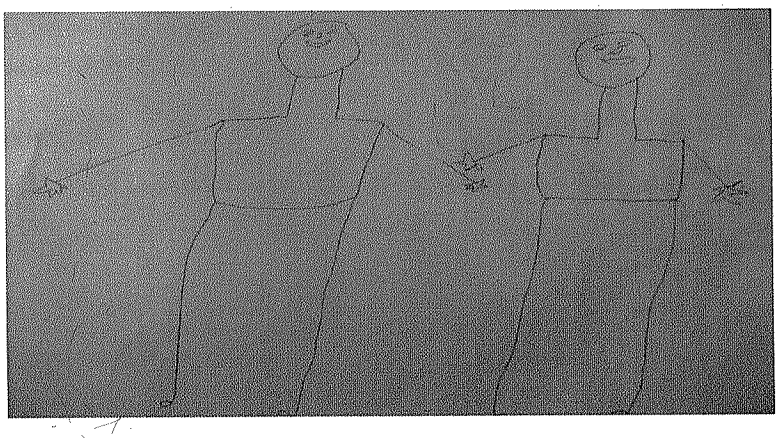
C31: Dişlerim.

S32: En iyi huyunuz hangisidir?
C32: Arkadaşlarımı severim.
S33:En kötü huyunuz hangisidir?
C33: Bazen canım sıkılır.

Resmin önden çizilişi çocuğun sosyal ilişki kurma yetisini, açık kalpliliğini ve dürüstlüğünü belirtmektedir. Resmin sayfanın sağ tarafına yakın çizilmesi de bunu desteklemektedir.

Gözlerinin içi boş yuvarlaklar şeklinde çizilmesi çocuğun ilişki kurma istemine işarettir. Resimde kulakların olmayışı çocuğun sosyal ilişkilerde aktif olmayı isteyen fakat olamayan çocuğun ruh halini yansıtmaktadır. Burun cinsel sembol olarak kabul edilmektedir. Bunun çiziliş şeklinden cinsel bir tasadan söz etmek olası olabilir. Çizilen resimlerde de kız ve erkek çocuklarının birbirinden ayırt edecek özelliklerin olmadığını görüyoruz. Bu yaş çocuğunda bu noktaya dikkat edilmesi gerekmektedir. Ağzın açık oluşu da bir kez daha yine çocuğun sosyal ilişkilerde aktif olma isteğini dışa vurmaktadır.

Boynun ve gövdenin köşeli ve keskin çizgilerden oluşması çocukta saldırgan dürtülerin varlığına işarettir. Gövdenin iki paralel çizgiden oluşması ise çocuğun engellerle karşılaşması sonucunda başka bir davranışa, daha basit, daha ilkel bir doyuma sığınmasıdır. Kolların iki yana doğru açılışı çocuğun insanlarla ilişki kurma ve insanlara açılma eğilimini belirtmektedir.

Resim 4.3.12 (Yaş 6)

Katılımcı 13:

Resim 6 yaşındaki bir kız çocuğuna ait. Resimle ilgili olarak yöneltilen sorulara verilen cevaplar şöyledir.

S1: Çizdiğin resimdeki kişi ne yapıyor?

C1: Gül toplar.

S2: Kaç yaşında?

C2: 10

S3: Evli mi?

C3: -

S4: Kiminle yaşıyor?

C4: Kardeşiyle.

S5: En çok bağlı olduğu kişi kim?

C5: Kardeşi.

S6: Erkek veya kız kardeşi var mı?

C6: Erkek.

S7: Ne iş yapıyor?

C7: Gül satar.

S8: Okula gidiyor mu?

C8: Evet.

S9: Ne gibi istekleri var?

C9: Dondurma yemek.

S10: Akıllı mı?

C10: Evet.

S11:Güçlü ve kuvvetli mi?

C11: Evet.

S12:Sağlıklı mı?

C12: Evet.

S13: Güzel mi?

C13: Evet.

S14: En güzel yeri neresi?

C14: Saçları.

S15: En çirkin yeri neresi?

C15: Yok.

S16: Sinirli mi?

C16: Hayır.

S17: Aklında ne var, ne düşünüyor?

C17: Öğretmen olsun.

S18: Bazı şeylerden korkar mı?

C18: Hayır.

S19: Tasalı biri mi, yoksa neşeli mi?

C19: Neşeli.

S20: Nelere kızar, nelere öfkelenir?

C20: Kardeşinin arabada oynamasına.

S21: Resimdeki kişinin en iyi ve ön kötü özelliği nedir?

C21: En iyi: Elbise giymek. En kötü: Yok

S22: En çok istediği şey nedir?

C22: Öğretmen olmak.

S23:Tek başına mı yaşıyor, başka insanlarla birlikte mi?

C23: Annesi babasıyla.

S24: Başka insanlar onun hakkında neler söylüyorlar?

C24: "Çok güzelsin." diyorlar.

S25:Herkesin kendine baktığını sanıyor mu?

C25: Evet.

S26:İnsanlara güveniyor mu?

C26: Evet.

S27: İnsanlardan çekiniyor, onlardan korkuyor mu?

C27: Hayır.

S28: Bu resim size neyi anımsatıyor?

C28: Yeğenimi.

S29: Ona benzemek ister misiniz?

C29: Hayır.

Test Uygulanan Kişinin Kendi Hakkındaki Görüşleri

S30: Vücudunuzun en kötü yeri neresidir?

C30 Hepsini beğenirim.

S31: Vücudunuzun en iyi yeri neresidir?

C31: Saç.

S32: En iyi huyunuz hangisidir?

C32: Güzel konuşmak.

S33:En kötü huyunuz hangisidir?

C33: Temizlik yapmak istemiyorum.

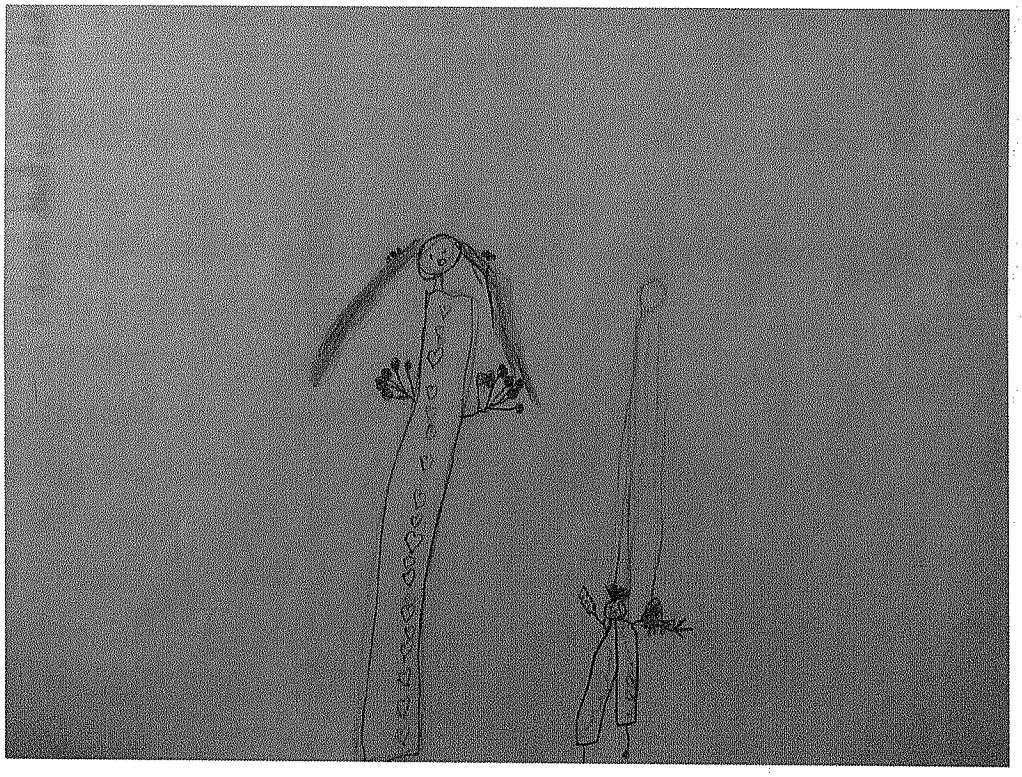
Resmin önden yapılışı çocuğun sosyal ilişki kurma yetisini, açık kalpliliğini ve dürüstlüğünü göstermektedir. Çocuğun yaptığı resimlerde ellerinde bir şey tutuyor oluşu -ki bunun sorulara verdiği yanıtlar sonucunda gül olduğunu anlıyoruz- çocuğun güvensizlik duygusu içinde bulunduğunu ve bir başkasına dayanma gereksinimi duyduğunu anlıyoruz.

Gözlerin normal ölçülerde yapıldığını görüyoruz. Burada bir dengesizlikten bahsetmek söz konusu değildir. Ağzın açık oluşu çocuğun insanlarla istek ve eğilimini göstermektedir.

Gövdenin köşeli ve iki paralel çizgiden oluştuğunu görüyoruz. Köşeli sivri hatlar çocuğun zaman zaman saldırgan davranışlarda bulunabileceğini anlıyoruz. Gövdenin uzun ve iki paralel çizgiden oluşması çocuğun karşılaştığı engeller karşısında daha basit, daha ilkel bir doyuma sığındığını anlıyoruz.

Kolların iki yana doğru açılışından çocuğun insanlarla sosyal ilişki kurma istemini göstermektedir.

Bacakların kıyafetlerin altında gizlendiğini görüyoruz. Ayakların ise çok küçük yapılmış olduğunu görüyoruz. Bu kimi kere cinsel tedirginlik ve endişe anlamı taşımaktadır. Elbiselerin ayrıntılı yapılışı çocuğun dış görünüşe aşırı önem verdiğinin, dışa dönük bir kişilik yapısına sahip olduğunun kanıtıdır. Elbise üzerinde dikey olarak aşağı inen düğmeler çocuğun birilerine bağımlı olduğunu göstermektedir. Bunu anneye veya babaya olan bağımlılık olarak düşünmek olasıdır. Kız resmin saçlarına takılan tokalar çocuğun cinsiyet ayrımını yapabildiğini göstermektedir.

Resim 4.3.13 (Yaş 6)

Katılımcı 14:

Resim 6 yaşındaki bir erkek çocuğuna ait. Resimle ilgili olarak sorulan sorulara alınan yanıtlar şöyledir.

S1: Çizdiğin resimdeki kişi ne yapıyor?

C1: Top oynuyor.

S2: Kaç yaşında?

C2: 41

S3: Evli mi?

C3: Evli.

S4: Kiminle yaşıyor?

C4: Bir kızla.

S5: En çok bağlı olduğu kişi kim?

C5: Karısı.

S6: Erkek veya kız kardeşi var mı?

C6: Yok.

S7: Ne iş yapıyor?

C7: Komşuya gider.

S8: Okula gidiyor mu?

C8: Hayır.

S9: Ne gibi istekleri var?

C9: Yemek.

S10: Akıllı mı?

C10: Evet.

S11:Güçlü ve kuvvetli mi?

C11: Evet.

S12:Sağlıklı mı?

C12: Evet.

S13: Güzel mi?

C13: Evet.

S14: En güzel yeri neresi?

C14: Kafası.

S15: En çirkin yeri neresi?

C15: Kulakları.

S16: Sinirli mi?

C16: Hayır.

S17: Aklında ne var, ne düşünüyor?

C17: Top oynamak.

S18: Bazı şeylerden korkar mı?

C18: Korkmaz.

S19: Tasalı biri mi, yoksa neşeli mi?

C19: Bazen sinirli olur.

S20: Nelere kızar, nelere öfkelenir?

C20: Komşuya.

S21: Resimdeki kişinin en iyi ve ön kötü özelliği nedir?

C21: En iyi: Tembellik yapar. En kötü: Koyunlara bakmaz; kendi evde oturur. Başkasını çağırır.

S22: En çok istediği şey nedir?

C22: Top oynamak.

S23:Tek başına mı yaşıyor, başka insanlarla birlikte mi?

C23: Karısıyla.

S24: Başka insanlar onun hakkında neler söylüyorlar?

C24: "Adam tembellik yapar." diyorlar.

S25:Herkesin kendine baktığını sanıyor mu?

C25: Hayır.

S26:İnsanlara güveniyor mu?

C26: Güvenmez.

S27: İnsanlardan çekiniyor, onlardan korkuyor mu?

C27: Korkmaz.

S28: Bu resim size neyi anımsatıyor?

C28: Hiçbir şey.

S29: Ona benzemek ister misiniz?

C29: Hayır.

Test Uygulanan Kişinin Kendi Hakkındaki Görüşleri

S30: Vücudunuzun en kötü yeri neresidir?

C30 Yok.

S31: Vücudunuzun en iyi yeri neresidir?

C31: Dişlerim.

S32: En iyi huyunuz hangisidir?

C32: Abime söylerim bana işlerimi yapsın.

S33:En kötü huyunuz hangisidir?

C33: Balıkları sevmem.

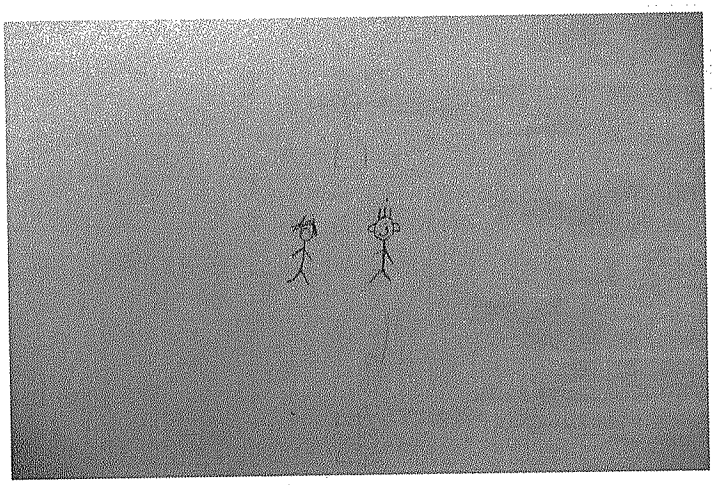
Resim sayfanın üst tarafına çizilmiş. Bu çocuğun kendisine yersiz denilebilecek biçimde güvendiğini gösteriyor. Sayfada çocuğun silip değiştirdiği insan figürlerini görüyoruz. Çocuk burada istediği çizimleri yapamadığını düşündüğünden çok daha yalın ve basit figürler çizilmiş.

Çocuğun bir yetişkin resmi yapması çocukla o yetkin arasında bir çatışmanın olduğunu gösterir. Fakat burada çocuk çizdiği resmi herhangi biriyle özdeşleştirmemiştir.

Resimlerin önden çizilişi çocuğun açık kalpliliğini ve dürüstlüğünü göstermektedir. Resimde baş bölgesinde bulunan organların dengeli yerleştirildiğini görüyoruz. Burada sosyal bir tasadan söz temek olası değildir.

Gövdenin çocuğun yaş düzeyinde olması gereken çizgilerden oluşmadığını görüyoruz. Yapılan gözlem sırasında çocuğun resmini geçiştirerek ve gereken önemi vermeden çizdiğini görüyoruz.

Kolların hafif yana doğru açılışından çocuğun insanlarla yakın ilişkiler kuran, sevecen ve dost canlısı olduğunu görüyoruz.

Resim 4.3.14 (Yaş 6)

Katılımcı 15:

Resim 6 yaşındaki bir kız çocuğuna ait. Resimle ilgili olarak yöneltilen sorulara alınan yanıtlar şöyledir.

S1: Çizdiğin resimdeki kişi ne yapıyor?

C1: Arkadaşıyla parka gidiyor.

S2: Kaç yaşında?

C2: 6

S3: Evli mi?

C3: -

S4: Kiminle yaşıyor?

C4: Annesi babası.

S5: En çok bağlı olduğu kişi kim?

C5: Kardeşlerine.

S6: Erkek veya kız kardeşi var mı?

C6: Kız.

S7: Ne iş yapıyor?

C7: Ödev.

S8: Okula gidiyor mu?

C8: Evet.

S9: Ne gibi istekleri var?

C9: Okulda birinci olmak.

S10: Akıllı mı?

C10: Evet.

S11:Güçlü ve kuvvetli mi?

C11: Evet.

S12:Sağlıklı mı?

C12: Evet.

S13: Güzel mi?

C13: Evet.

S14: En güzel yeri neresi?

C14: Saçı.

S15: En çirkin yeri neresi?

C15: Gözü.

S16: Sinirli mi?

C16: Hayır.

S17: Aklında ne var, ne düşünüyor?

C17: Birinci olmak.

S18: Bazı şeylerden korkar mı?

C18: Hayır.

S19: Tasalı biri mi, yoksa neşeli mi?

C19: Neşeli.

S20: Nelere kızar, nelere öfkelenir?

C20: Gürültüye.

S21: Resimdeki kişinin en iyi ve ön kötü özelliği nedir?

C21: En iyi: Arkadaşlarıyla oynamak. En kötü: Hiçbir şey.

S22: En çok istediği şey nedir?

C22: Birinci olmak.

S23:Tek başına mı yaşıyor, başka insanlarla birlikte mi?

C23: Annesi, babası, ablası.

S24: Başka insanlar onun hakkında neler söylüyorlar?

C24: "Bilmiyorum."

S25: Herkesin kendine baktığını sanıyor mu?

C25: Evet.

S26: İnsanlara güveniyor mu?

C26: Evet.

S27: İnsanlardan çekiniyor, onlardan korkuyor mu?

C27:Hayır.

S28: Bu resim size neyi anımsatıyor?

C28: Bilmem.

S29: Ona benzemek ister misiniz?

C29: Hayır.

Test Uygulanan Kişinin Kendi Hakkındaki Görüşleri

S30: Vücudunuzun en kötü yeri neresidir?

C30: Hiçbir yer.

S31: Vücudunuzun en iyi yeri neresidir?

C31: Her yer..

S32: En iyi huyunuz hangisidir?

C32: Cevap yok.

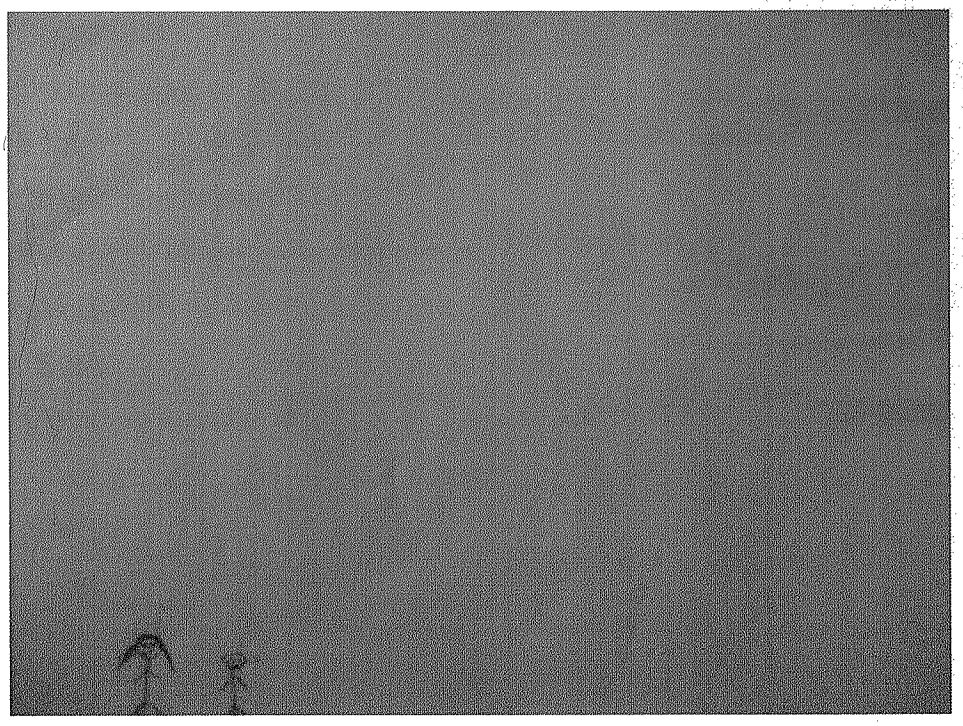
S33:En kötü huyunuz hangisidir?

C33: Cevap yok.

Resmin sayfanın sol tarafına yerleştirilmesi çocuğun dış dünyaya kapalı, içe dönük yapısının olduğunu gösteriyor. Çizgilerin çok ince yapılması güvensizlik ve çekingenlik işaretidir.

Yapılan resmin çocuğun yaş düzeyine uygun olmadığını görüyoruz. Resimde hiçbir ayrıntıya yer verilmemiş.

Göz ve ağzın dengeli yerleştirildiğini söyleyebiliriz. Resmin önden yapılışı çocuğun dürüstlüğünün ve açık kalpliliğinin göstergesidir. İki yana doğru açılan kollar çocuğun insanlarla ilişki kurma ve insanlara açılma eğilimini göstermektedir.

Resim 4.3.15 (Yaş 6)

Katılımcı 16:

Resim 6 yaşındaki bir kız çocuğuna ait. Resimle ilgili olarak yöneltilen sorulara alınan yanıtlar şöyledir. S1: Çizdiğin resimdeki kişi ne yapıyor?

C1: Düğüne gidiyor.

S2: Kaç yaşında?

C2: 18

S3: Evli mi?

C3: Hayır

S4: Kiminle yaşıyor?

C4: Annesi babası

S5: En çok bağlı olduğu kişi kim?

C5: Sevgilisi

S6: Erkek veya kız kardeşi var mı?

C6: Yok.

S7: Ne iş yapıyor?

C7: Öğretmen

S8: Okula gidiyor mu?

C8: Evet.

S9: Ne gibi istekleri var?

C9: Evlenmek ve çocuk sahibi olmak.

S10: Akıllı mı?

C10: Evet.

S11:Güçlü ve kuvvetli mi?

C11: Evet.

S12:Sağlıklı mı?

C12: Evet.

S13: Güzel mi?

C13: Evet.

S14: En güzel yeri neresi?

C14: Saçı.

S15: En çirkin yeri neresi?

C15: Elleri.

S16: Sinirli mi?

C16: Hayır.

S17: Aklında ne var, ne düşünüyor?

C17: Sevgilisiyle evlenmek.

S18: Bazı şeylerden korkar mı?

C18: Hayır

S19: Tasalı biri mi, yoksa neşeli mi?

C19: Neşeli

S20: Nelere kızar, nelere öfkelenir?

C20: Hiçbir yere.

S21: Resimdeki kişinin en iyi ve ön kötü özelliği nedir?

C21: En iyi: Güzelliği. En kötü: Saçlarının dümdüz olması.

S22: En çok istediği şey nedir?

C22: Sevgilisiyle evlenip, taşınıp gitmek. Ailesinden uzaklaşmak.

S23:Tek başına mı yaşıyor, başka insanlarla birlikte mi?

C23: Annesi babasıyla.

S24: Başka insanlar onun hakkında neler söylüyorlar?

C24: "Ne çirkin berbat bir kız." diyorlar. Annesi ve babası böyle söyleyen insanları polise veriyor.

S25:Herkesin kendine baktığını sanıyor mu?

C25: Hayır.

S26:İnsanlara güveniyor mu?

C26: En çok sevgilisine.

S27: İnsanlardan çekiniyor, onlardan korkuyor mu?

C27:Hayır.

S28: Bu resim size neyi anımsatıyor?

C28: Annemi.

S29: Ona benzemek ister misiniz?

C29: Evet.

Test Uygulanan Kişinin Kendi Hakkındaki Görüşleri

S30: Vücudunuzun en kötü yeri neresidir?

C30: Kafam.

S31: Vücudunuzun en iyi yeri neresidir?

C31: Saçlarım.

S32: En iyi huyunuz hangisidir?
C32: Fotoğraf çekmek.
S33:En kötü huyunuz hangisidir?
C33 Kardeşimi dövmem.

Resim sayfaya önden çizilmiş. Bu çocuğun sosyal ilişki kurma yetisini, açık kalpliliğini ve dürüstlüğünü belirtmektedir.

Çocuğun yetişkin resmi yapması ve bunu annesi olarak belirtmesi çocuğun anneyle çatışmalar yaşadığını gösteriyor. Sorulan sorulara verdiği yanıtlardan da bunu anlayabiliyoruz.

Gözlerin belirgin, iri ve ayrıntılı olduğunu görüyoruz. Bu çocuğun aşırı gözlemeciliğine işarettir. Çocuğun sosyal ilişki kurma istemine kanıttır. Kız resminde saçlardan dolayı çizilmeyen kulaklar son derece doğalken; erkek resminde olması gerekirken olmayan kulaklar çocuğun sosyal temaslarda yaşayacağı güçlüğü gösteriyor. Resimde burnun olmayışından cinsel bir tasadan söz etmek olası değildir. Ağzın kapalı olarak çizilmesi çocuğun çevresiyle konulmaktan sakındığını gösteriyor.

Gövdenin sivri hatlardan oluştuğunu görüyoruz. Bu kimi zaman çocuğun saldırgan davranışlarda davranabileceğini gösteriyor. Sorulara verdiği yanıtlarda ablasını dövdüğünü söylemesi de bunu desteklemektedir.

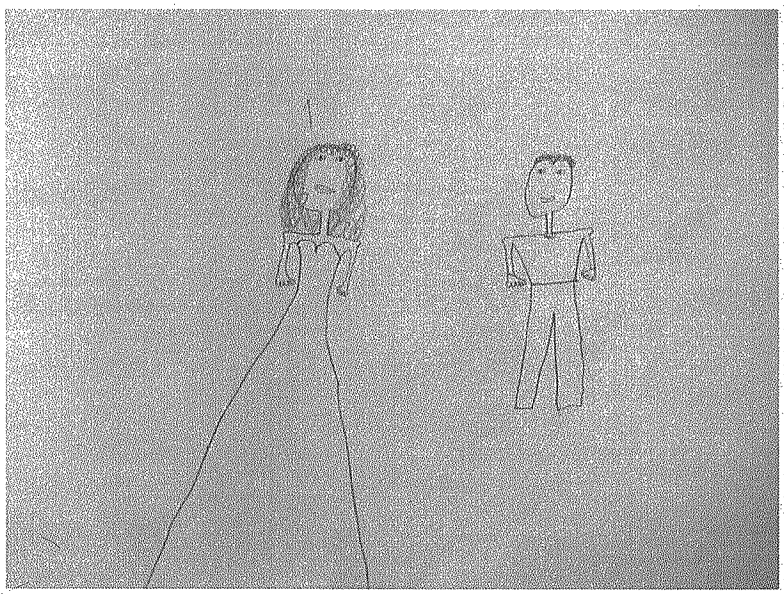
Kolların olması gerekenden kısa olması çocuğun belirgin bir arzudan ve istekten yoksunluğunu gösteriyor. Parmakların normal sayıda olması temelde psişik bir isteksizliğin, bir bozuma düşmüş olmaktan kaynaklanan bir vaz geçişin bulunmadığını kanıtlamaktadır.

Elbiselerin özenerek çizilmesi çocuğun elbiseyle ilgili bir özentiliğin kendini beğenmişliği, dış görünüşe aşırı önem vermenin varlığını ortaya koymaktadır. Bu aynı zamanda dışa dönüklük belirtisi olabilir.

Resmin önden yapılışı çocuğun açık kalpliliğini ve dürüstlüğünü göstermektedir.

Resimde gözlerin silik ve önemsiz yapılışı çocuğun ilgisizliğine ve içe dönüklüğüne bir işarettir. Kulakların normal boyutlarda ve dikkati çekecek bir özellik taşımaksızın çizilmesi sosyal ilişkilerde normalliği göstermektedir. Ağzın açık oluşu çocuğun insanlarla ilişki kurma istek ve eğilimini göstermektedir.

Kolların iki yana doğru açılışından çocuğun insanlarla ilişki kurma ve insanlara açılma eğilimini göstermektedir. Gövdeye göre küçük çizilen eller çocuğun duyduğu eksikliğin ve güçsüzlüğün telafisi anlamı taşımaktadır. Parmakların normal sayıda olması temelde psişik bir isteksizliğin, güvensizlikten bir bozuma düşmüş olmaktan kaynaklanan biz vaz geçişin bulunmadığını kanıtlamaktadır.

Resim 4.3.16 (Yaş 6)

Katılımcı 17:

Resim 6 yaşındaki bir erkek çocuğuna ait. Resimle ilgili olarak sorulan sorulara alınan yanıtlar şöyledir.

S1: Çizdiğin resimdeki kişi ne yapıyor?

C1: Elini tutar.

S2: Kaç yaşında?

C2: 2

S3: Evli mi?

C3: Hayır

S4: Kiminle yaşıyor?

C4: Annesiyle

S5: En çok bağlı olduğu kişi kim?

C5: Annesine

S6: Erkek veya kız kardeşi var mı?

C6: Erkek kardeş.

S7: Ne iş yapıyor?

C7: Ders çalışır.

S8: Okula gidiyor mu?

C8: Evet.

S9: Ne gibi istekleri var?

C9: Bilmem.

S10: Akıllı mı?

C10: Evet.

S11:Güçlü ve kuvvetli mi?

C11: Evet.

S12:Sağlıklı mı?

C12: Evet.

S13: Güzel mi?

C13: Evet.

S14: En güzel yeri neresi?

C14: Suratı.

S15: En çirkin yeri neresi?

C15: Elleri.

S16: Sinirli mi?

C16: Evet çok.

S17: Aklında ne var, ne düşünüyor?

C17: Evlenmek.

S18: Bazı şeylerden korkar mı?

C18: Evet.

S19: Tasalı biri mi, yoksa neşeli mi?

C19: Somurtan.

S20: Nelere kızar, nelere öfkelenir?

C20: Biri ona vurduğunda.

S21: Resimdeki kişinin en iyi ve ön kötü özelliği nedir?

C21: En iyi: Ders. En kötü: Ders yapmamak.

S22: En çok istediği şey nedir?

C22: Oyun oynamak.

S23:Tek başına mı yaşıyor, başka insanlarla birlikte mi?

C23: Annesiyle.

S24: Başka insanlar onun hakkında neler söylüyorlar?

C24: "Nasılsın" diyorlar.

S25:Herkesin kendine baktığını sanıyor mu?

C25: Belki.

S26:İnsanlara güveniyor mu?

C26: Evet.

S27: İnsanlardan çekiniyor, onlardan korkuyor mu?

C27:Biraz.

S28: Bu resim size neyi anımsatıyor?

C28: Annemi.

S29: Ona benzemek ister misiniz?

C29: Hayır.

Test Uygulanan Kişinin Kendi Hakkındaki Görüşleri

S30: Vücudunuzun en kötü yeri neresidir?

C30 Ayağım.

S31: Vücudunuzun en iyi yeri neresidir?

C31: Saçlarım.

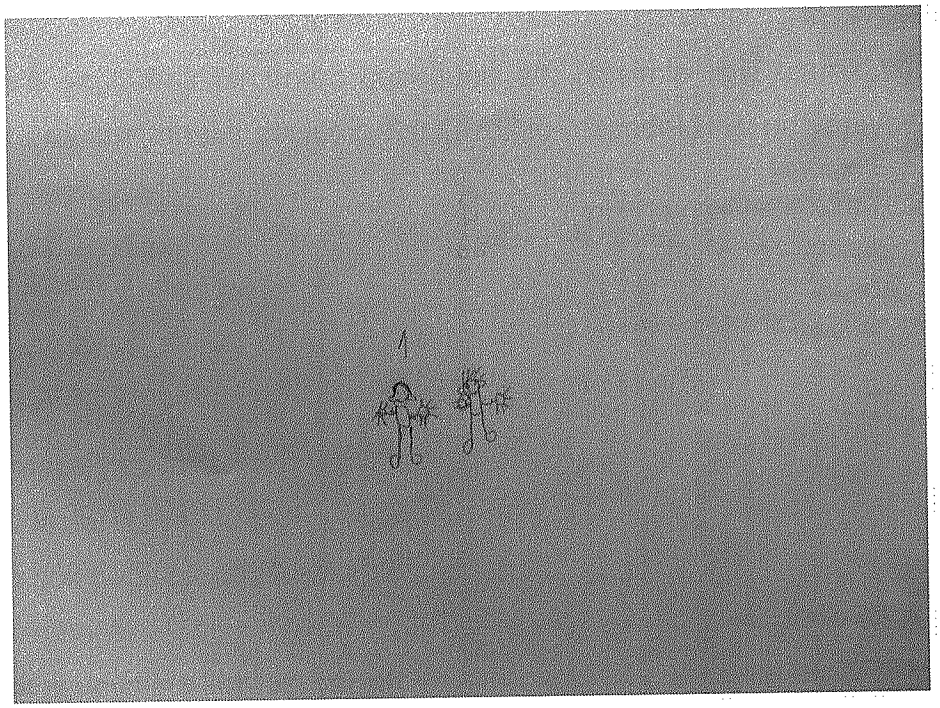
S32: En iyi huyunuz hangisidir?
C32: Oyun oynamak.
S33:En kötü huyunuz hangisidir?
C33: Cevap yok.

Çocuk erkek olduğu halde ilk önce kız resmi çizerek resmine başlamış. Bu çocukta anne ve babaya karşı bir saplantının olabileceğini ortaya koymaktadır. Resmin sayfanın üst tarafına yapılması çocuğun kendisine yersiz denilebilecek biçimde güvendiğini gösteriyor. Resmin önden yapılışı çocuğun açık kalpliliğinin ve dürüstlüğün belirtisidir.

Baş bölgesinde bulunan organların resimde orantılı yerleştirildiğini görüyoruz. Kulakların dengeli çizilişi çocuğun sosyal ilişkilerdeki normalliği göstermektedir. Resimde boynun olmayışı çocuğun duygusal geriliğe, tinsel olgunlukta önemli kayıpların bulunduğuna işaret sayılabilir.

Gövdenin ise iki paralel çizgiden oluştuğunu görüyoruz. Bu çocuğun herhangi bir temel gereksinim doyumunda karşılaştığı zorluklara karşı; başka bir davranışa daha basit, daha ilkel bir doyuma sığınmasıdır.

Kolların iki yana doğru açılışı çocuğun insanlarla ilişki kurma ve insanlara açılma eğilimini göstermektedir. Ellerin vücuda göre daha büyük yapılışı çocuğun duyduğu bir eksikliğin ve güçsüzlüğün belirtisidir. Parmakların normal sayıda olması temelde psişik bir isteksizliğin, güvensizlikten bir bozuma düşmüş olmaktan kaynaklanan bir vazgeçişin bulunmadığını kanıtlamaktadır.

Resim 4.3.17 (Yaş 6)

Katılımcı 18:

Resim 6 yaşındaki bir erkek çocuğuna ait. Resimle ilgili olarak yöneltilen sorulara alınan yanıtlar şöyledir. S1: Çizdiğin resimdeki kişi ne yapıyor?

C1: Bakıyor.

S2: Kaç yaşında?

C2: 8

S3: Evli mi?

C3: -

S4: Kiminle yaşıyor?

C4: Bir kızla.

S5: En çok bağlı olduğu kişi kim?

C5: Kıza bağlı.

S6: Erkek veya kız kardeşi var mı?

C6: Yok.

S7: Ne iş yapıyor?

C7: Bankada çalışır.

S8: Okula gidiyor mu?

C8: Hayır.

S9: Ne gibi istekleri var?

C9: Evde kalmak.

S10: Akıllı mı?

C10: Evet.

S11:Güçlü ve kuvvetli mi?

C11: Evet.

S12:Sağlıklı mı?

C12: Evet.

S13: Güzel mi?

C13: Evet.

S14: En güzel yeri neresi?

C14: Her tarafı.

S15: En çirkin yeri neresi?

C15: Hiçbir yeri.

S16: Sinirli mi?

C16: Hayır.

S17: Aklında ne var, ne düşünüyor?

C17: Evde kalmak.

S18: Bazı şeylerden korkar mı?

C18: Hayır.

S19: Tasalı biri mi, yoksa neşeli mi?

C19: Neşeli.

S20: Nelere kızar, nelere öfkelenir?

C20: Hiç kimseye.

S21: Resimdeki kişinin en iyi ve ön kötü özelliği nedir?

C21: En iyi: Dişleri. En kötü: Hiçbir şey.

S22: En çok istediği şey nedir?

C22: Araba sürmek.

S23:Tek başına mı yaşıyor, başka insanlarla birlikte mi?

C23: Bir kızla.

S24: Başka insanlar onun hakkında neler söylüyorlar?

C24: "Çok güzelsin." diyorlar.

S25:Herkesin kendine baktığını sanıyor mu?

C25: Bakıyor.

S26:İnsanlara güveniyor mu?

C26: Evet.

S27: İnsanlardan çekiniyor, onlardan korkuyor mu?

C27:Hayır.

S28: Bu resim size neyi anımsatıyor?

C28: Metin abi.

S29: Ona benzemek ister misiniz?

C29: Hayır.

Test Uygulanan Kişinin Kendi Hakkındaki Görüşleri

S30: Vücudunuzun en kötü yeri neresidir?

C30 Cevap yok.

S31: Vücudunuzun en iyi yeri neresidir?

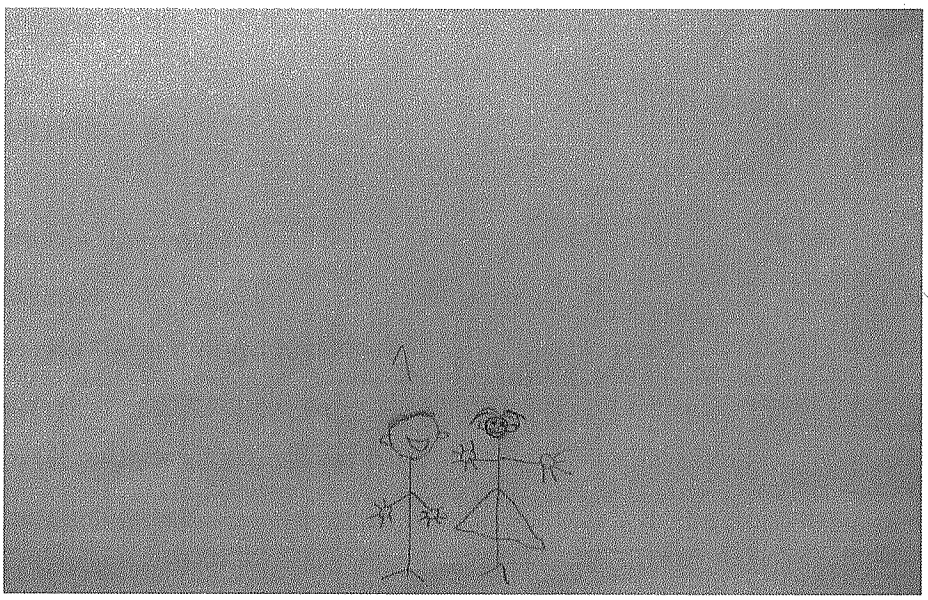
C31: Ellerim.

S32: En iyi huyunuz hangisidir?

C32: Bisiklet sürmek.

S33:En kötü huyunuz hangisidir?

C33: Yarış yapmak.

Resim 4.3.18 (Yaş 6)

Katılımcı 19:

Resim 6 yaşındaki bir kız çocuğuna ait. Resimle ilgili olarak yöneltilen sorulara alınan yanıtlar şöyledir.

S1: Çizdiğin resimdeki kişi ne yapıyor?

C1: Arkadaşının yanına gidiyor.

S2: Kaç yaşında?

C2: 7

S3: Evli mi?

C3: -

S4: Kiminle yaşıyor?

C4: Ailesiyle

S5: En çok bağlı olduğu kişi kim?

C5: Ailesi

S6: Erkek veya kız kardeşi var mı?

C6: Kız kardeşi var.

S7: Ne iş yapıyor?

C7: Ev temizliği

S8: Okula gidiyor mu?

C8: Evet.

S9: Ne gibi istekleri var?

C9: Oyun oynamak.

S10: Akıllı mı?

C10: Evet.

S11:Güçlü ve kuvvetli mi?

C11: Evet.

S12:Sağlıklı mı?

C12: Evet.

S13: Güzel mi?

C13: Evet.

S14: En güzel yeri neresi?

C14: Yüzü

S15: En çirkin yeri neresi?

C15: Kıyafeti

S16: Sinirli mi?

C16: Hayır.

S17: Aklında ne var, ne düşünüyor?

C17: Cevap yok.

S18: Bazı şeylerden korkar mı?

C18: Hayır

S19: Tasalı biri mi, yoksa neşeli mi?

C19: Neşeli

S20: Nelere kızar, nelere öfkelenir?

C20: Cevap yok.

S21: Resimdeki kişinin en iyi ve ön kötü özelliği nedir?

C21: Cevap yok.

S22: En çok istediği şey nedir?

C22: Oynamak.

S23:Tek başına mı yaşıyor, başka insanlarla birlikte mi?

C23: Ailesiyle.

S24: Başka insanlar onun hakkında neler söylüyorlar?

C24: Cevap yok.

S25:Herkesin kendine baktığını sanıyor mu?

C25: Evet.

S26:İnsanlara güveniyor mu?

C26: Evet

S27: İnsanlardan çekiniyor, onlardan korkuyor mu?

C27:Hayır.

S28: Bu resim size neyi anımsatıyor?

C28: Kendisini.

S29: Ona benzemek ister misiniz?

C29: Evet.

Test Uygulanan Kişinin Kendi Hakkındaki Görüşleri

S30: Vücudunuzun en kötü yeri neresidir?

C30: Kötü olan yerim yok.

S31: Vücudunuzun en iyi yeri neresidir?

C31: Saçları.

S32: En iyi huyunuz hangisidir?
C32: Arkadaşlarıma iyi davranmam.
S33:En kötü huyunuz hangisidir?
C33: Cevap yok.

Resim önden çizilerek yapılmış. Bu çocuğun sosyal ilişki kurma yetisini, açık kalpliliğini ve dürüstlüğünü belirtir.

Gözler çok küçük ve belirsiz çizilmiş. Bu çocuğun diğer insanlarla ve tüm dış çevreyle kurulan bağlarının yetersizliğine, çocuğun dışarıya karşı ilgisizliğine, içe dönüklüğüne bir işarettir.

Kız resminde çizilmemiş olan kulaklar normal karşılanırken erkek çocuğunda olması gerekirken olmayan kulaklar sosyal temaslarda karşılaştığı güçlüğü ve sosyal ilişki kuma istemini göstermektedir.

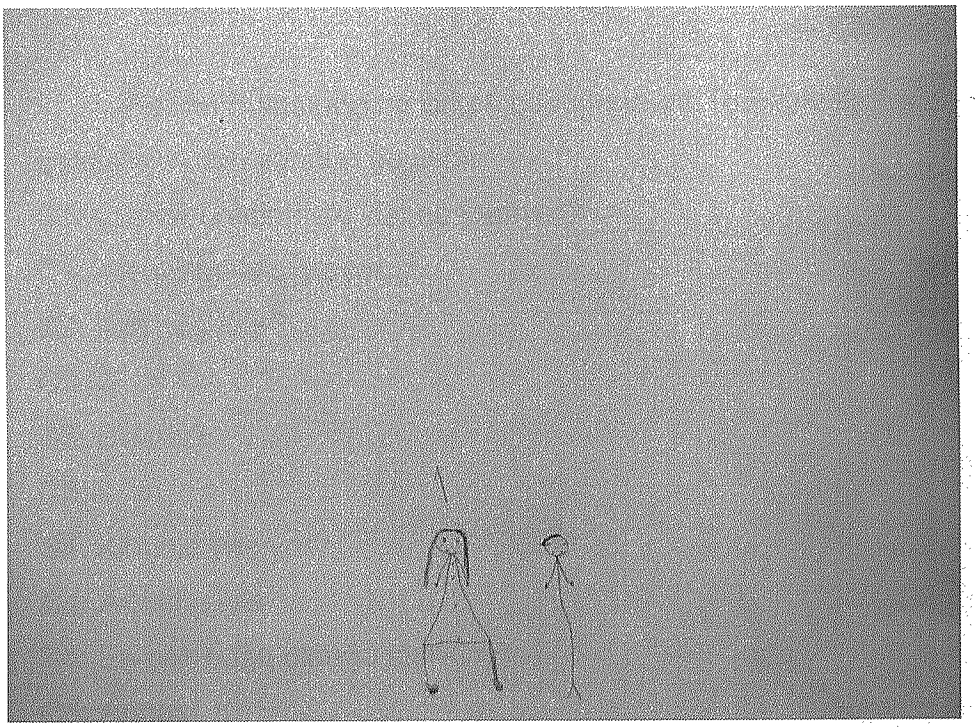
Burun cinsel sembol olarak kabul edilmektedir. Burada burun çok küçük ve silik çizilmiştir. Ağız da çok küçük ve belirsiz çizilmiştir.

Resimde boyun göremiyoruz. Baş gövdeye bitişik olarak çizilmiş. Bu çocuğun duygusal geriliğine tinsel olgunlukta önemli kayıpların bulunduğuna işaret sayılabilir. Gövde de çok belirgin şekilde çizilmemiş.

Kollar aşağıya doğru iki yana açılan şekilde çizilmiştir. Bu çocuğun insanlarla ilişki kurma ve insanlara açılma istemini belirtmektedir.

Burada ellerin ve parmakların olmadan çizildiğini görüyoruz. Resmi yapan çocukta tırnak yeme, kendini tatmin etme, hırsızlık gibi suçların ezikliğini duyuyorsa çocuğun bu duyuşu, yaptığı resme ellerin saklanması veya hiç çizilmemesi biçiminde yansıyabilir. Bu nedenle bu konuların çocuk için gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Yukarıdan aşağıya doğru dikey inen düğmeler bağımlılık ve sosyal uyum eksikliğini açığa çıkarmaktadır.

Resim 4.3.19 (Yaş 6)

Katılımcı 20:

Resim 6 yaşında bir erkek çocuğuna ait. Resimle ilgili olarak yöneltilen sorulara alınan yanıtlar şöyledir.

S1: Çizdiğin resimdeki kişi ne yapıyor?

C1: Arkadaşıyla oynuyor.

S2: Kaç yaşında?

C2: 8

S3: Evli mi?

C3: -

S4: Kiminle yaşıyor?

C4: Arkadaşıyla

S5: En çok bağlı olduğu kişi kim?

C5: Annesi

S6: Erkek veya kız kardeşi var mı?

C6: Kız kardeşi var.

S7: Ne iş yapıyor?

C7: Annesine bulaşık yıkıyor.

S8: Okula gidiyor mu?

C8: Evet.

S9: Ne gibi istekleri var?

C9: Oyun oynamak.

S10: Akıllı mı?

C10: Evet.

S11:Güçlü ve kuvvetli mi?

C11: Evet.

S12:Sağlıklı mı?

C12: Evet.

S13: Güzel mi?

C13: Evet.

S14: En güzel yeri neresi?

C14: Saçları

S15: En çirkin yeri neresi?

C15: Burnu.

S16: Sinirli mi?

C16: Hayır.

S17: Aklında ne var, ne düşünüyor?

C17: Oynamak.

S18: Bazı şeylerden korkar mı?

C18: Köpekten ve yılandan.

S19: Tasalı biri mi, yoksa neşeli mi?

C19: Neşeli

S20: Nelere kızar, nelere öfkelenir?

C20: Annesine kızar.

S21: Resimdeki kişinin en iyi ve ön kötü özelliği nedir?

C21:En iyi: Oyun oynamak. En kötü: Sinirlenmesi.

S22: En çok istediği şey nedir?

C22: Okula gitmek.

S23:Tek başına mı yaşıyor, başka insanlarla birlikte mi?

C23: Arkadaşlarıyla.

S24: Başka insanlar onun hakkında neler söylüyorlar?

C24: "Hasta olmasın" diyorlar.

S25:Herkesin kendine baktığını sanıyor mu?

C25: Evet.

S26:İnsanlara güveniyor mu?

C26: Evet

S27: İnsanlardan çekiniyor, onlardan korkuyor mu?

C27:Hayır.

S28: Bu resim size neyi anımsatıyor?

C28: Annemi ve babamı.

S29: Ona benzemek ister misiniz?

C29: Hayır.

Test Uygulanan Kişinin Kendi Hakkındaki Görüşleri

S30: Vücudunuzun en kötü yeri neresidir?

C30: Başım.

S31: Vücudunuzun en iyi yeri neresidir?

C31: Kalbim.

S32: En iyi huyunuz hangisidir?

C32: Oyun oynamak.

S33:En kötü huyunuz hangisidir?

C33: Sinirlenmek.

Resimde çocuk ilk olarak karşı cinse ait olan (sağda) resmi çizmiş. Bu çocuğun anneye ve babaya karşı bir saplantının olabileceğini ortaya koyar. Sorulan sorularda da bu resmin çocuğa anne ve babasını anımsattığını söylemesi bu olasılığı daha da artırmaktadır.

Resim sayfanın üst tarafına yerleştirilerek çizilmiş. Bu çocuğun yersiz denilebilecek biçimde kendine güvendiğini, aşırı iyimserlik içinde bulunduğu anlamı taşımaktadır.

Resim yandan değil, önden çizilmiştir. Bu çocuğun açık kalpliliğini ve dürüstlüğünü göstermektedir.

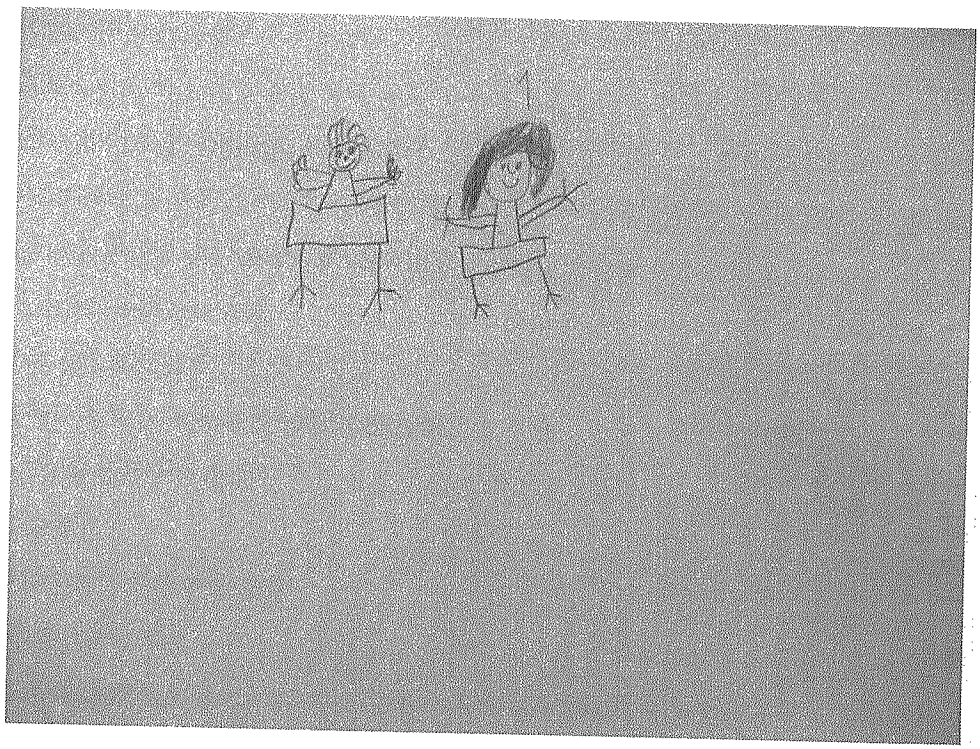
Gözler siyah iki nokta biçiminde dengeli çizilmiştir.

Her iki kişi resminde de kulaklar çizilmemiştir. Bayan resminde saçlardan dolayı çizilmemiş olan kulaklar son derece doğaldır. Erkek resminde görünmesi gerekirken görünmeyen kulaklar ise çocuğun sosyal ilişki kurma isteminin bir göstergesidir.

Burun resimlerde cinsel sembol olarak kabul edilmektedir. Burun burada abartılı biçimde çizilmemiştir; ancak "Çizdiğin resmin en çirkin yeri neresi?" sorusuna çocuğun "Burun" olarak cevap vermesi burada bir ayrıntının gizli olabileceğini göstermektedir.

Her iki resimde de boyun olmadığını görüyoruz. Baş gövdenin üzerine yerleştirilmiştir. Bu çocuğun duygusal gerginlik yaşadığının, tinsel olgunlukta önemli kayıplar bulunduğuna işaret olabilir.

Gövde ve bacaklar çizgiyle ikiye ayrılmış. Buradan cinsel bir tasadan söz etmek olasıdır. Kollar iki yana doğru açılmışlar. Bu insanlarla yakın ilişkiler kuran, sevecen ve dost insanların çizgilerinde görülür. İnsanlarla ilişki kurma ve insanlara açılma istemini belirtir. Resimde eller yapılmamış sadece parmaklar belirtilmiş. Parmaklar çok ayrıntılı olarak çizilmemişler. Kız figüründe üçer, erkek figüründe ise dörder parmak çizilmiştir. Beşten az yapılmış parmaklarda çocuğun istek ve arzularından uzak kaldığını söyleyebiliriz.

Resim 4.3.20 (Yaş 6)

Katılımcı 21:

Resim 6 yaşındaki bir erkek çocuğuna ait. Resimle ilgili olarak yöneltilen sorulara alınan yanıtlar şöyledir.

S1: Çizdiğin resimdeki kişi ne yapıyor?

C1: Konuşuyor.

S2: Kaç yaşında?

C2: 10

S3: Evli mi?

C3: -

S4: Kiminle yaşıyor?

C4: Ailesiyle.

S5: En çok bağlı olduğu kişi kim?

C5: Annesi.

S6: Erkek veya kız kardeşi var mı?

C6: Erkek kardeşi var.

S7: Ne iş yapıyor?

C7: Peynir fabrikasında süt çekiyor.

S8: Okula gidiyor mu?

C8: Evet.

S9: Ne gibi istekleri var?

C9: Çok okumak.

S10: Akıllı mı?

C10: Evet.

S11:Güçlü ve kuvvetli mi?

C11: Evet.

S12:Sağlıklı mı?

C12: Evet.

S13: Güzel mi?

C13: Evet.

S14: En güzel yeri neresi?

C14: Saçları

S15: En çirkin yeri neresi?

C15: Vücudu.

S16: Sinirli mi?

C16: Hayır.

S17: Aklında ne var, ne düşünüyor?

C17: Çok okumayı ve büyümeyi.

S18: Bazı şeylerden korkar mı?

C18: Evet.

S19: Tasalı biri mi, yoksa neşeli mi?

C19: Neşeli

S20: Nelere kızar, nelere öfkelenir?

C20: Biri küfür ettiği zaman.

S21: Resimdeki kişinin en iyi ve ön kötü özelliği nedir?

C21:En iyi: Her şeyi kaldırabiliyor. En kötü: Yavaş okuması.

S22: En çok istediği şey nedir?

C22: Arabasının olması.

S23:Tek başına mı yaşıyor, başka insanlarla birlikte mi?

C23: Raziye (Annnesi).

S24: Başka insanlar onun hakkında neler söylüyorlar?

C24: "Kızdığını" düşünüyorlar.

S25:Herkesin kendine baktığını sanıyor mu?

C25: Evet.

S26:İnsanlara güveniyor mu?

C26: Evet

S27: İnsanlardan çekiniyor, onlardan korkuyor mu?

C27:Hayır.

S28: Bu resim size neyi anımsatıyor?

C28: Köpeğimi.

S29: Ona benzemek ister misiniz?

C29: Hayır.

Test Uygulanan Kişinin Kendi Hakkındaki Görüşleri

S30: Vücudunuzun en kötü yeri neresidir?

C30: Kaşım.

S31: Vücudunuzun en iyi yeri neresidir?

C31: Saçım.

S32: En iyi huyunuz hangisidir?
C32: Herkesle oynamak.
S33:En kötü huyunuz hangisidir?
C33: Cevap yok.

Resim sayfanın sol tarafına yerleştirilerek çizilmiş. Bu çocuğun sosyal yönünün zayıf, içe dönük bir kişilik yapısına sahip olduğunu gösteriyor. Resmin önden yapılışı çocuğun açık kalpliliğini ve dürüstlüğünü göstermektedir.

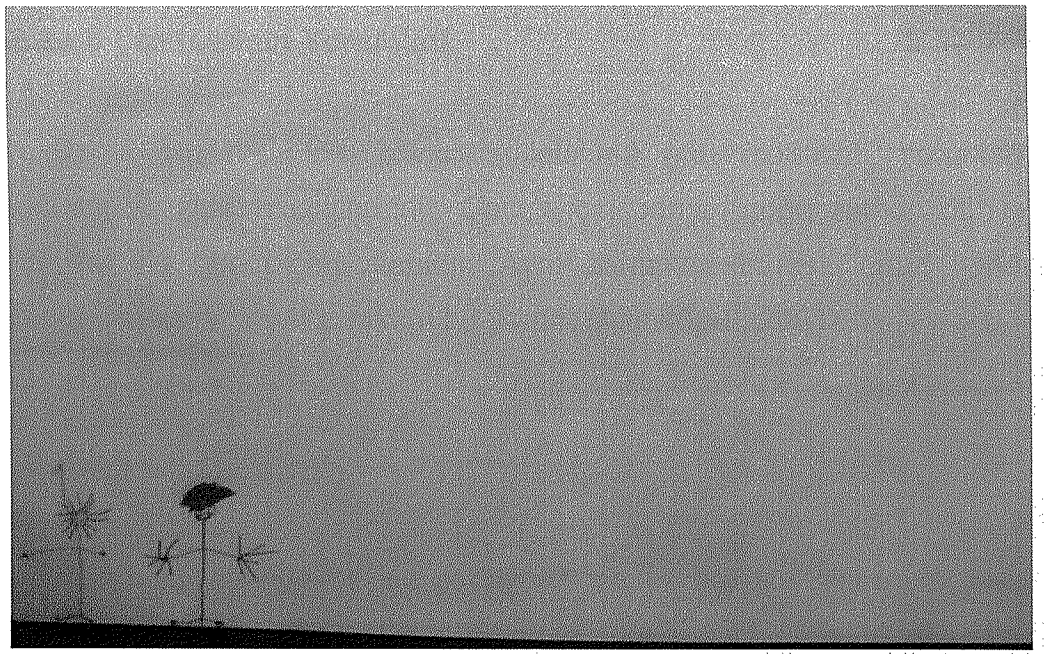
Gözlerin iki küçük noktadan oluştuğunu görüyoruz; bu çocuğun dış çevreyle kurduğu bağların yetersizliğine ve içe dönüklüğüne işarettir. Resimde kulaklara yer verilmemiş. Bu çocuğun sosyal temaslarda karşılaştığı güçlüğü ve sosyal ilişki kurma istemini göstermektedir. Resimde buruna yer verilmemiş. Burada herhangi bir cinsel tasadan bahsetmek söz konusu değildir.

Gövdenin çocuğun yaş düzeyine uygun çizgilerle yapılmamış olduğunu görüyoruz. Burada bilişsel alanla ilgili bir geriliğin söz konusu olduğunu söyleyebiliriz.

Kolların iki yana doğru açılmış oluşu çocuğun insanlarla ilişki kurma istemini göstermektedir. Bacakların çok kısa yapılışından çocuğun zaman zaman çökkün bir kişilik yapısına bulunduğunu düşünebiliriz.

Yapılan ilk resimde parmakların olmadığını; ikinci resimde ise parmakların çok belirgin ve beşten fazla çizildiğini görüyoruz. Beşten fazla parmaklarda isteklerde aşırılığın söz konusu olduğunu söyleyebiliriz.

Yapılan ikinci resimde şapka yapıldığını görüyoruz. Şapka kimi zaman cinsel sembol belirtisi olarak kabul edilmektedir.

Resim 4.3.21 (Yaş 6)

4.4 Bahçe Çiz Testinin Yorumları

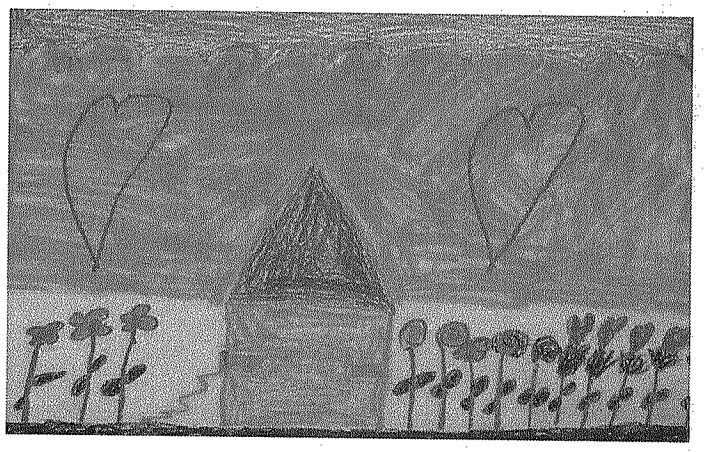
Çocukların resimleri, bilinçli kullanılırsa onu tanıtacak, sorunlarını yansıtacak bir araç niteliğindedir. Çocuk için bahçe, çoğu zaman dünyayı tanıyış ve ele alış biçim alanıdır. Aynı zamanda burası, onun kendini sakladığı, iç benini özgür bıraktığı bir yerdir. (Altınköprü, 2001)

Katılımcı 1:

Resim, 6 yaşında bir kız çocuğuna ait. İlk bakışta resim çok renkli, düzenli bir resim olarak görülüyor. Sorulan sorular ile birlikte çocuk resmini keyifle anlatıyor.

- Burası kimin bahçesi?
- Benim bahçem. Ev de benim evim. Evin içinde de parti var.
- Peki bu kalpler ne?
- Balon. Arkadaşlarımı partiye çağırdım.
- Peki bahçene izinsiz girilebilir mi?
- Arkadaşlarım girebilir.

Resimde bulunan çiçekler ve kalpler çocuğun duygusal, hassas bir çocuk olduğunu gösteriyor. Resmin düzen içinde yapılması çocuğun düzeninin bir yansıması. Bahçeye arkadaşlarının izinsiz girebilmesi çocuğun arkadaşlarına olan yakınlığı, güveni ve bağlılığı gösteriyor. Resimde korkuluk köpek gibi figürlerin olmayışı çocuğun insanlara olan güveninin bir destekçisi olarak kabul edilebilir.

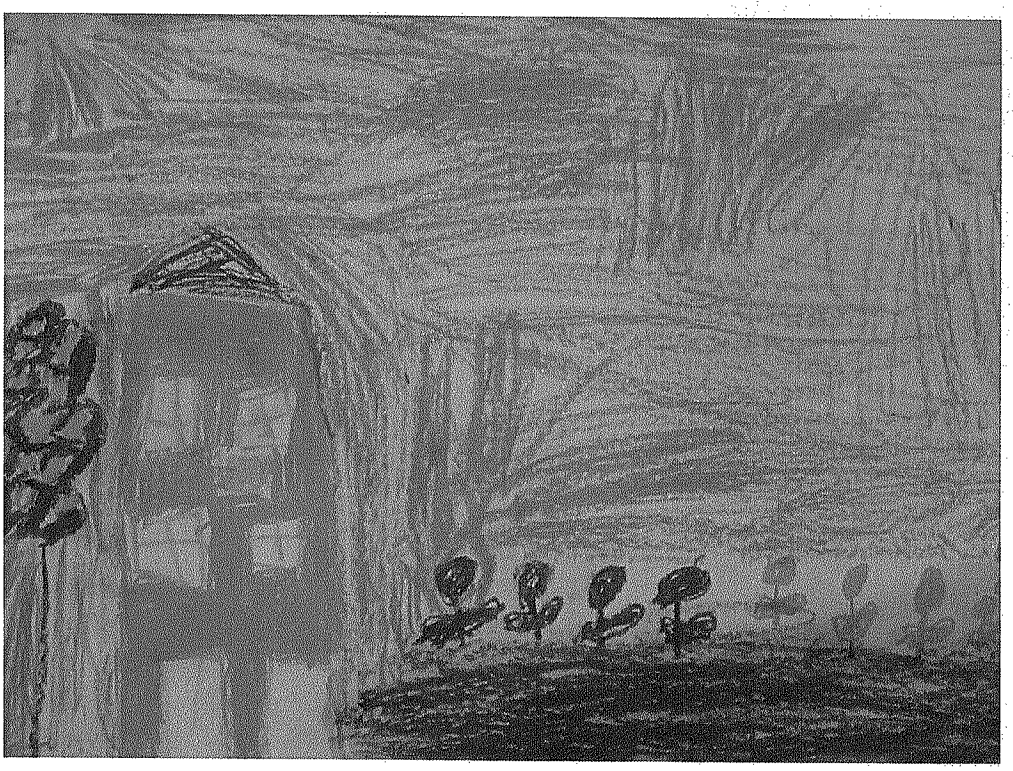
Resim 4.4.1 (Yaş 6)

Katılımcı 2:

Resim 6 yaşında bir kız çocuğuna ait. Sorulan sorularla birlikte çocuk resmini anlatıyor.

- Bana biraz resmini anlatmak ister misin?
- Mevsim yaz. Bu ev dedemle, ninemin evi. Bahçede ninemle birlikte ektiğimiz çiçekler var.
- Peki bu bahçeye girilebilir mi?
- Bahçeye girilebilir; fakat sadece tanıdık olanlar girebilir. Tanımadıklarımızın ninemde izin alması lazım.

Çizilen resim ve çocuğun söylediklerinden şunları anlayabiliriz. Bu kız çocuğunun yaptığı güneş, çiçek resimlerinden duygusal bir kişiliğe sahip olduğunu söyleyebiliriz. Ninesi ve dedesinin çocuğun hayatının merkezinde olduğunu ya da nineye ve dedeye özleminin olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle ninesiyle olan bağları çok güçlü. Tanıdık insanların bahçeye izinsiz girebilmesi onun tanıdık ve sevdiklerine karşı duyduğu güveni görüyoruz. Tanımadıklarının bahçeye girmemesi ise yabancılara karşı duyduğu güvensizliği, bir başka sevdiği büyüğüne duyduğu güveni gösteriyor.

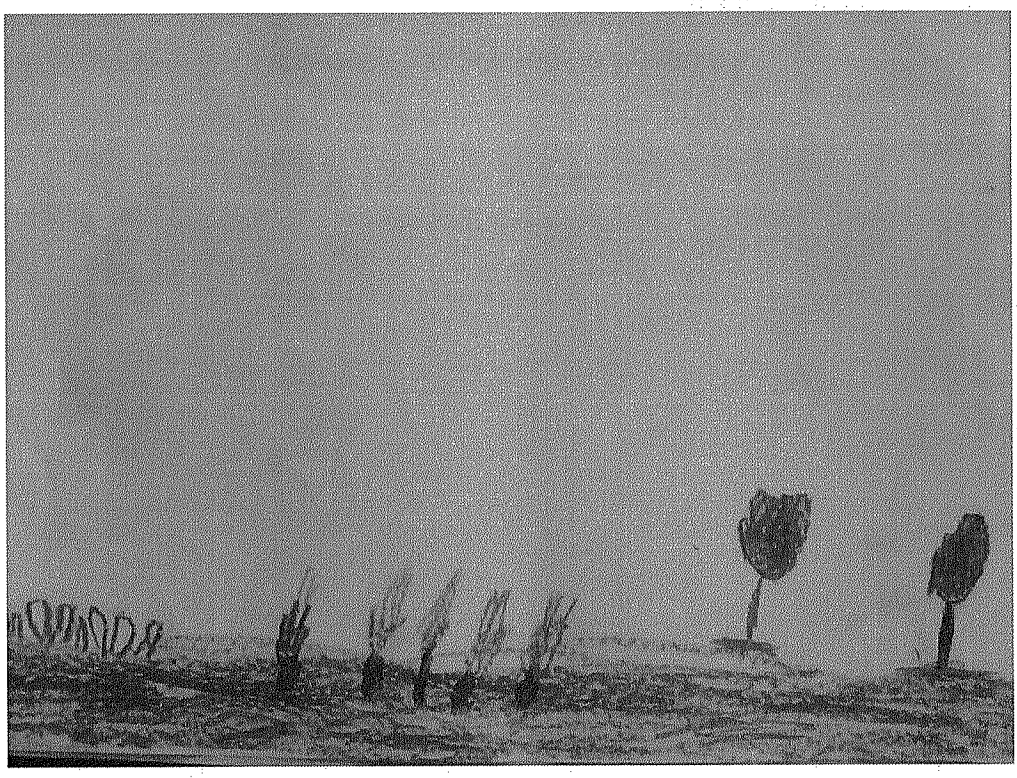
Resim 4.4.2 (Yaş 6)

Katılımcı 3:

Resim 7 yaşındaki bir erkek çocuğuna ait. Resimde sadeliğin ön planda olduğunu görüyoruz. Resim aceleyle yapılıp tamamlanmış. Çocuk sorulan sorulara kısa ve hızlı cevaplar vererek resmini anlatıyor.

- Bu bahçe kimin bahçesi?
- Ailemin bahçesi.
- İzinsiz girilebiliyor mu?
- Ailemden izin almanız lazım.

Çocuğun aceleci yaklaşımından resmi keyif almadan yaptığını söyleyebiliriz. Bahçeye izin alınarak girilmesi çocuğun insanlara olan güvensizliğini yansıtıyor. Aileden izin alınması be bahçenin ailenin olması çocuğun hayatında ailenin kapladığı yerin büyüklüğünü gösteriyor.

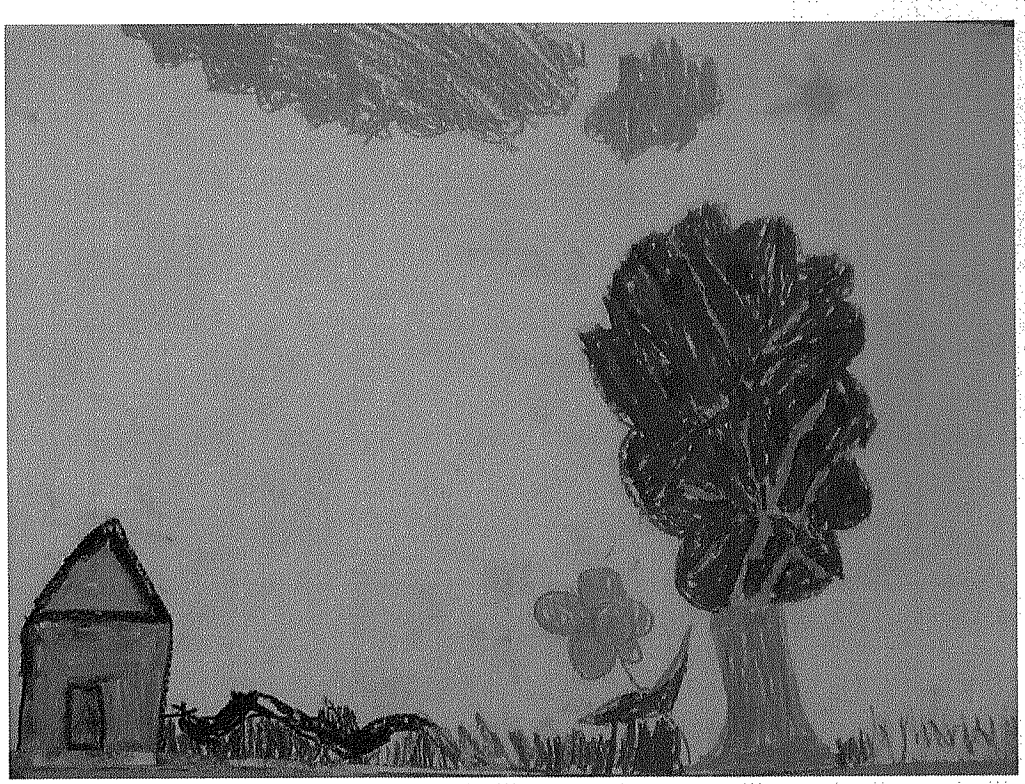
Resim 4.4.3 (Yaş 7)

Katılımcı 4:

Resim 7 yaşındaki bir erkek çocuğuna ait sorulan sorular üzerine çocuk bahçesini anlatıyor.

- Çok güzel bir bahçe çizmişsin. Buradaki siyah yer ne?
- Bu bir hortum. Çiçekleri suluyor.
- Peki bu ev kimin?
- Benim evim. Bahçe de benim bahçem.
- Bahçene izinsiz girilebiliyor mu?
- Hayır. Girmek için benden izin almanız lazım.

Yapılan resim ve çocuğun söyledikleri ışığında çocuğun kendine güvenen, kendi başına bir şeyler yapmaktan hoşlanan bir karakter yapısına sahip olduğunu söyleyebiliriz. Bahçenin kendisine ait olması ve kendisinden izin alınarak girilmesi bunun bir göstergesi. Çocuk dıştan gelebilecek olan tehlikelerden kendini koruyabilecek kadar kendine güveniyor.

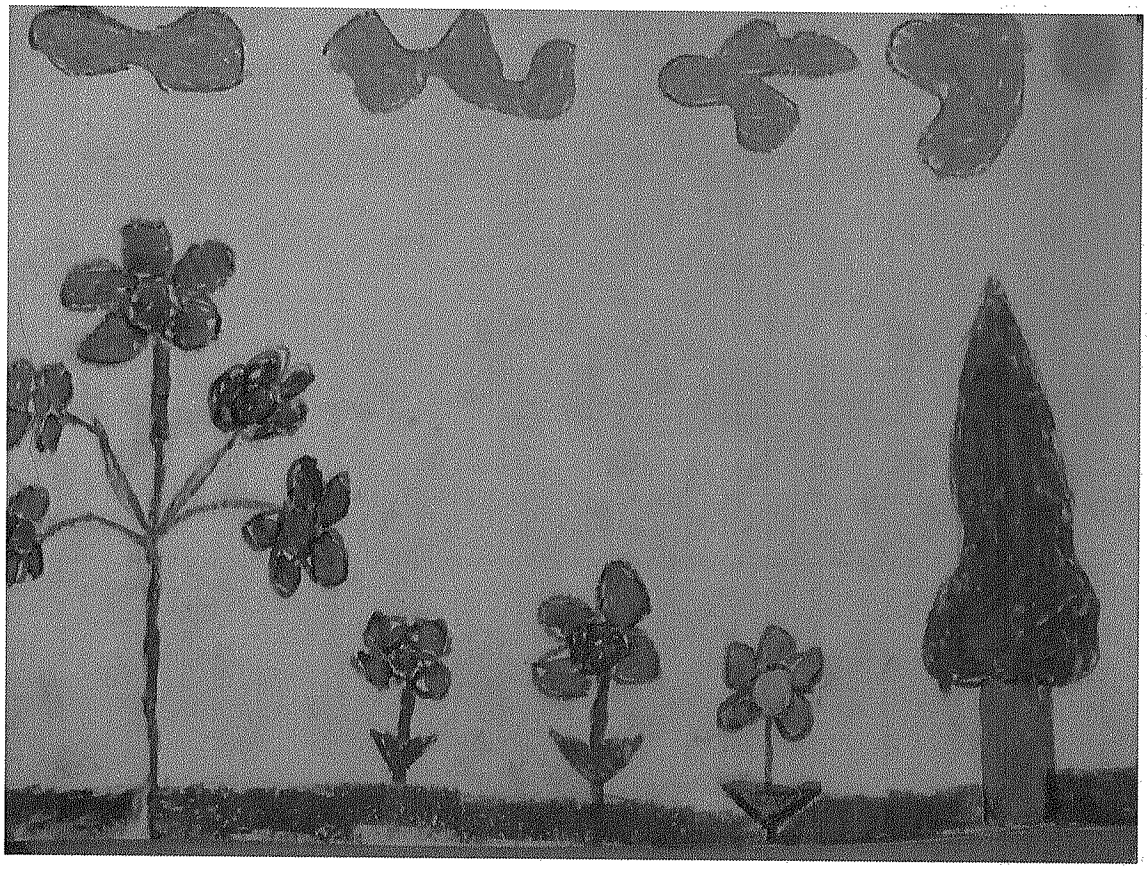
Resim 4.4.4 (Yaş 7)

Katılımcı 5:

Resim 7 yaşındaki bir erkek çocuğuna ait. Burada en belirgin figürler çiçekler olarak görünüyor. Sorulan sorular üzerine çocuk bahçesinin özelliklerini anlatıyor.

- Bu çiçekli bahçe kimin bahçesi?
- Benim bahçem. Bu da çiçek açan bir ağaç. (Resmi göstererek)
- Peki bahçene izinsiz girilebiliyor mu?
- Hayır. Girilmiyor.
- Kimden izin alınması gerekiyor?
- Babamdan.

Bahçe düzenli ve planlı çizilmiş. Buradan çocuğun düzenli ve titiz olduğunu anlıyoruz. Çiçeklerin belirgin oluşunu çocuğun duygusallığının dışa yansıması olarak değerlendirebiliriz. Bahçeye izinsiz girilmemesinden, çocuğun dıştan gelebilecek olan tehlikelere karşı tedbirli olduğunu, insanlara hemen güvenmediğini anlıyoruz. Bahçeye babadan izin alınarak girilmesi, çocuğun hayatındaki otorite figürünün baba oluşunu bir göstergesi.

Resim 4.4.5 (Yaş 7)

Katılımcı 6:

Resim 7 yaşında bir kız çocuğuna ait. Bahçede görülen en önemli özellik, büyük çiçeklerin oluşu. En köşede de güneşin olduğunu görüyoruz. Çocuk, sorulan sorular üzerine çok çekingen bir şekilde bahçesini anlatıyor.

- Bu kimin bahçesi?
- Ailemin bahçesi.
- Peki bu çiçekleri buraya kim ekti?
- Annem ekti.
- Bahçeye izinsiz girilebiliyor mu?
- Annemden izin almanız lazım.

Resimde yer alan güneş ve çiçekler, resimlerinden çocuğun duygusal ve hassas bir kişilik yapısına sahip olduğunu söyleyebiliriz. Annenin çocuk üzerindeki etkisinin ve otoritesinin yüksek oluşu da çocuğun sorulara verdiği yanıtların göstergesi. Bahçeye izinsiz girilmemesi çocuğun insanlara olan güvensizliğinin bir yansıması olduğunu söyleyebiliriz.

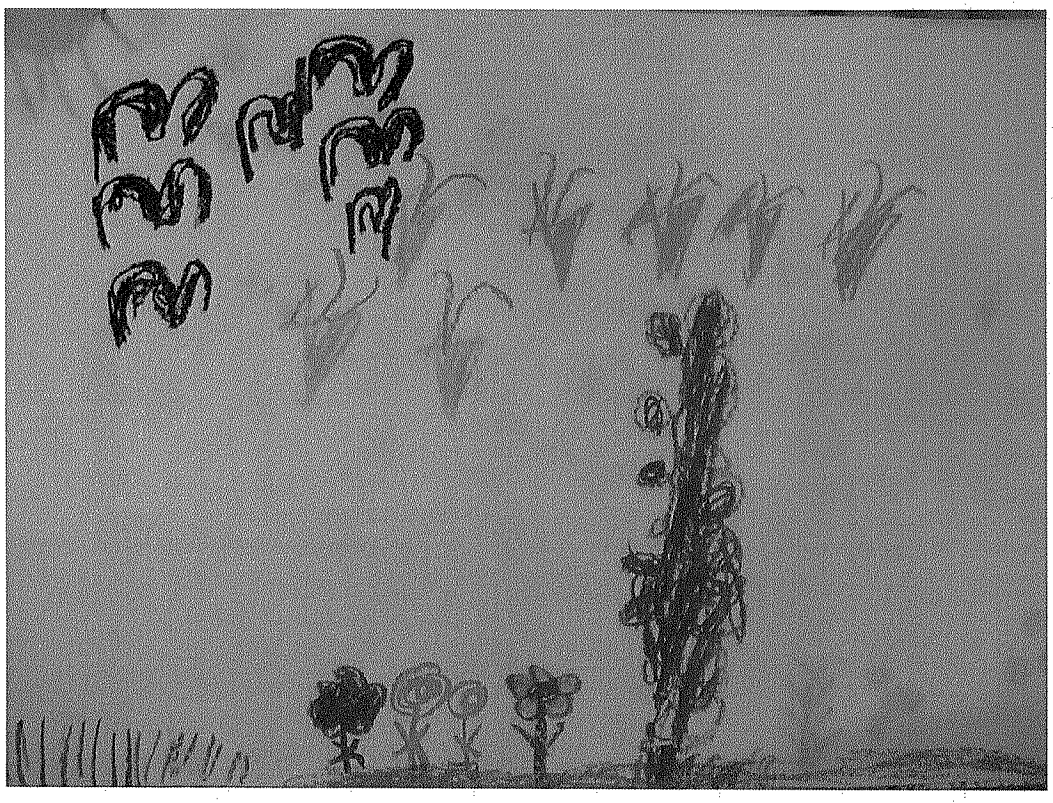
Resim 4.4.6 (Yaş 7)

Katılımcı 7:

Resim 7 yaşındaki bir kız çocuğuna ait. Burada kuş, çiçek, ağaç ve kelebek resimleri ön plana çıkıyor. Sorulan sorulara kısa yanıtlar vererek çocuk resmini anlatıyor.

- Bu güzel bahçe kime ait?
- Bu okulun bahçesi. Kuşlar ve kelebekler uçuyor. Hava da güneşli.
- Peki bu bahçeye izinsiz girilebiliyor mu?
- Hayır girilmiyor. Bahçeye girmek için öğretmenden izin almanız lazım.

Burada çocuk kendi okul bahçesinden etkilenerek resmini çizmiş. Burada olan kelebek ve kuşlardan çocuğun okulunun bahçesini sevdiğini ve burada mutlu olduğunun göstergesi. Bahçeye izin alınarak girilmesi hem çocuğun okula olan güvenini hem de yabancı insanlara olan güvensizliğini yansıtmaktadır. Burada otorite olan öğretmen figürü çocuk için önemlidir. Çiçeklerin, kuşların, kelebeklerin yoğun oluşu çocuğun duygusal, hassas bir kişilik yapısının olduğunu gösteriyor.

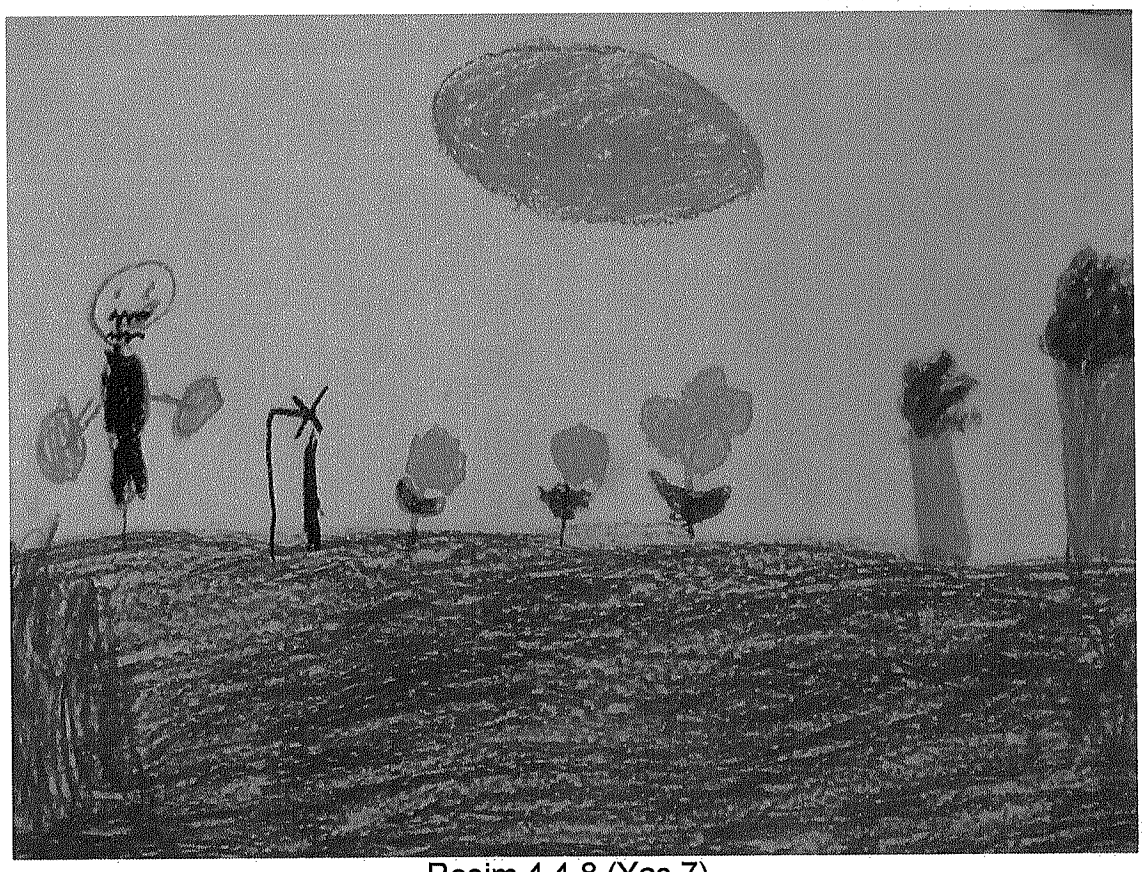
Resim 4.4.7 (Yaş 7)

Katılımcı 8:

Resim 7 yaşında bir kız çocuğuna ait. Resimde çiçek, ağaç, çeşme, korkuluk ve havuz figürlerini görüyoruz. Çocuk, resmini sorulan tek bir soruyla heyecanlı bir şekilde anlatıyor.

- Bana bahçeni anlatmak ister misin?
- Bu bahçede kocaman çiçekler var; ama en fazla çimen var. Çimenler çok büyümüş çünkü oraya su akıyor. Bu yüzden büyüdüler. Korkuluk ise buraya gelmek isteyen kuşları korkutacak.
- Peki bu güzel bahçeye izinsiz girilebilir mi?
- Hayır, girilmez. Annemden izin almanız lazım.

Çizilen resmin canlılığından ve renklerinden, çocuğun enerjik ve hareketli olduğunu söyleyebiliriz. Çiçeklerin oluşu çocuğun duygusallığının bir göstergesi. Burada korkuluk önemli bir figür olarak duruyor. Korkuluk dışarıdam gelen tehlikelere karşı çocuğun içinde bulundurduğu savunma duygusunu yansıtıyor. Bahçeye izinsiz girilmeyişi de bunu destekliyor. Anneye olan bağlılık burada öne çıkıyor.

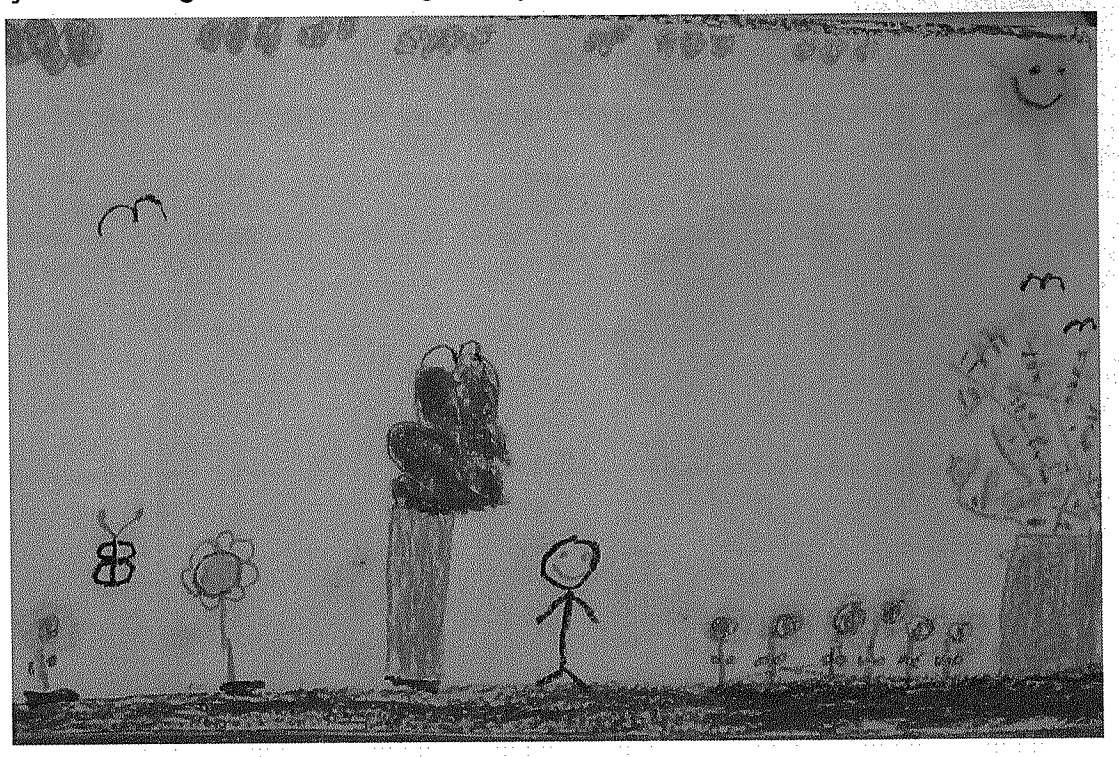
Resim 4.4.8 (Yaş 7)

Katılımcı 9:

Resim, 7 yaşında bir erkek çocuğuna ait. Resimde kelebek, çiçek, ağaç, kuş, insan ve güneş figürlerine rastlıyoruz. Sorulan birkaç soru ile birlikte çocuk çekingen bir şekilde çizdiği resmi anlatıyor.

- Bu bahçede duran kişi kim?
- Ben
- Peki ne yapıyorsun?
- Çiçekleri suluyorum.
- Bu bahçe senin bahçen mi?
- Hayır, annemin bahçesi.
- Peki buraya izinsiz girilebilir mi?
- Hayır, annemden izin almalısın.

Yapılan resimde çocuğun umut dolu ve mutlu bir çocuk olduğunu söyleyebiliriz. Kendisinin olduğunu söylediği insan figürü ve güneşi figüründe yüzlerin gülmesi bunun bir göstergesi. Bahçeye izinsiz girilmemesi ve anneden izin alınması gerekliliği çocuğun hayatındaki otorite figürünün anne olduğunu gösteriyor. Çocuğun bahçede yalnız oluşu annenin koyduğu sınırlar içerisinde özgür ve rahat olduğunun yansıması olarak kabul edilebilir.

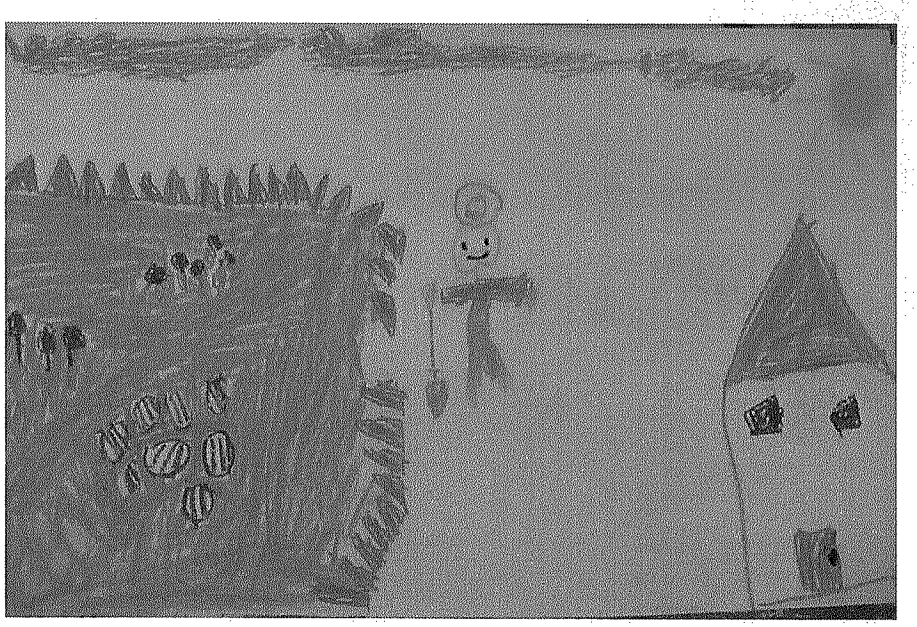
Resim 4.4.9 (Yaş 7)

Katılımcı 10:

Resim 7 yaşında bir erkek çocuğuna ait. Çocuk resmi yirmi dakika gibi bir sürede tamamlıyor. Diğer arkadaşlarına göre en uzun sürede yapıyor. Sorulan sorularla birlikte bahçesini anlatıyor.

- Bu bahçe kimin bahçesi?
- Ailemin bahçesi.
- Peki çizdiğin kişi kim?
- Ben
- Peki sen bahçende neler yetiştiriyorsun?
- Havuç, domates, karpuz.
- Bahçenin kenarında çitler ver. Buraya herkes girebiliyor mu?
- Hayır. Annem ve babamdan izin almadan kimse giremez.
- Peki bu ev kimin?
- Ailemin evi.

Çocuk düzenli ve geometrik bir bahçe çizmiş. Bu çocuğun düzenli ve titiz olduğunu gösteriyor. Bahçenin sivri çitlerle çevrili olması çocuğun sırırlarının güçlü olduğunun birer göstergesi. Bahçeye izinsiz girilmemesi çocuğun kişilere karşı olan güvensizliğini gösteriyor. Bahçeye girmek için anne ve babadan izin alma gerekliliği çocuğun sınırlar içinde yetiştiğinin bir işareti. Resimde görülen ev de ailesine ait bir ev. Bu çocuğun aileye olan bağlılığının ve ailenin çocuk üzerindeki otoritesinin yüksek olduğunu gösteriyor.

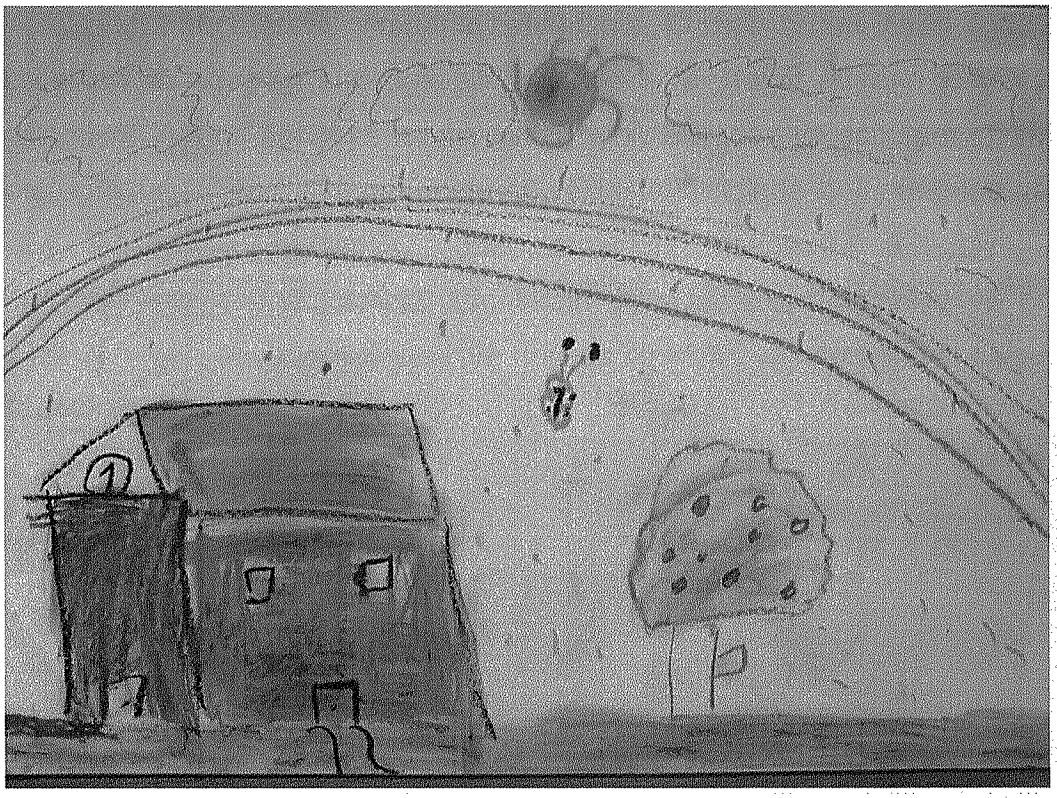
Resim 4.4.10 (Yaş 7)

Katılımcı 11:

Resim 6 yaşında bir kız çocuğuna ait. Sorulan sorular üzerine çocuk resmini anlatıyor.

- Bana bahçeni anlatır mısın?
- Bu bahçede yağmur yağıyor. Yağmurdan sonra da gökkuşağı çıkmış. Ağacın ucunu da kesmişler.

Resim çok renkli ve canlı bir resim. Çocuğun anlattıklarından çocuğun karşılaştığı zorluklar sonucunda mutlu olmayı başarabildiğini anlıyoruz. Yağmurdan sonra beliren gökkuşağı bunun bir göstergesi. Kesilen ağaç dalının yanında ağacın yine canlı oluşu, meyve verişi bunun destekleyicisidir.

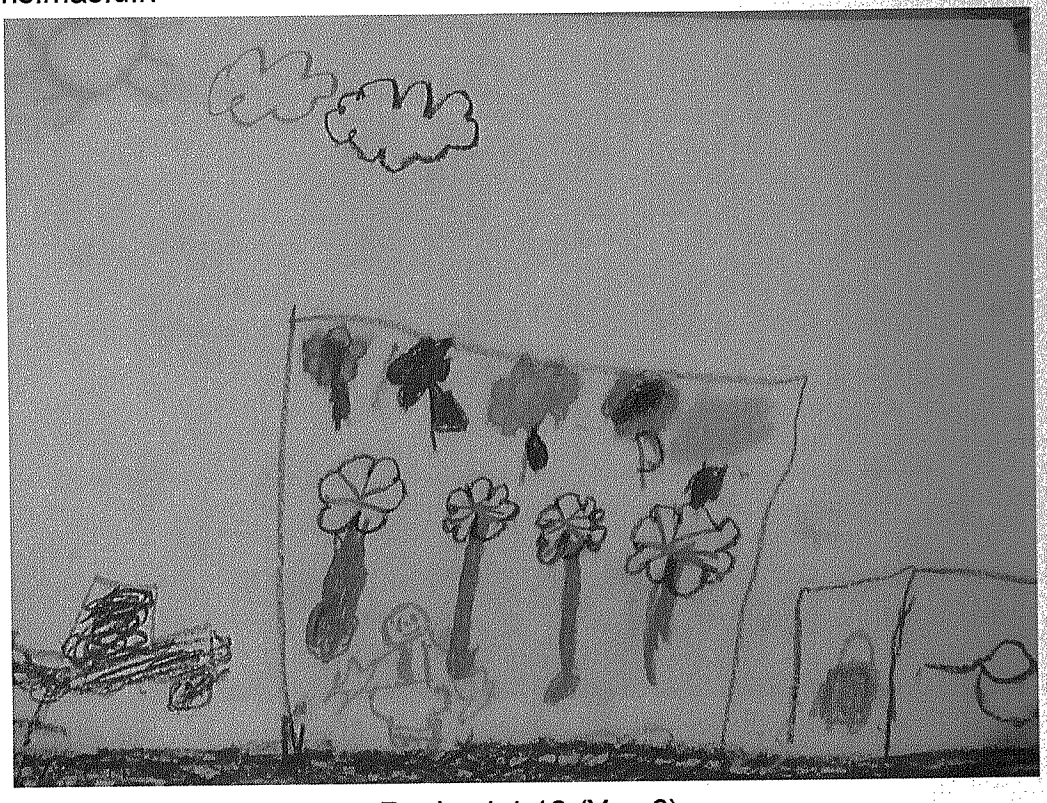
Resim 4.4.11 (Yaş 6)

Katılımcı 12:

Resim 7 yaşındaki bir erkek çocuğun ait. Resme baktığımız zaman ilk bakışta ağaçların ve insan figürünün göze çarptığını görüyoruz. Sorulan sorulara, çekincen cevaplar vererek çocuk resmini anlatıyor.

- Bahçeni biraz anlatır mısın?
- Adam yanındaki, kavanozu alacak. Çünkü çiçekleri sulayacak.
- Bu adam kim?
- Bilmem.
- Bahçeye izinsiz girilebilir mi?
- Evet, girilebilir.

Çizilen bahçe resmi sınırlarla belirlenmiş. Burada çizlen insan figürünün çi,çekleri ve ağaçları sulamak gibi bir amacı var; fakat adamın kim olduğu bilinmiyor. Ayrıca bahçeye izinsiz girilebiliyor. Buradan ya çocuğun insanlara olan güveninin tam oluşunu, insancıl yaklaşımlar içinde bulunduğunu ya da kim olduğunu bilmediği, önemsemediği insanların kendisini hiç ilgilendirmediğini anlayabiliriz. Çiçeklerin ve ağaçların belirginliği ve onları sulama isteği çocuğun duygusal ve hassas bir kişilik yapısına sahip oluşunun yansımasıdır.

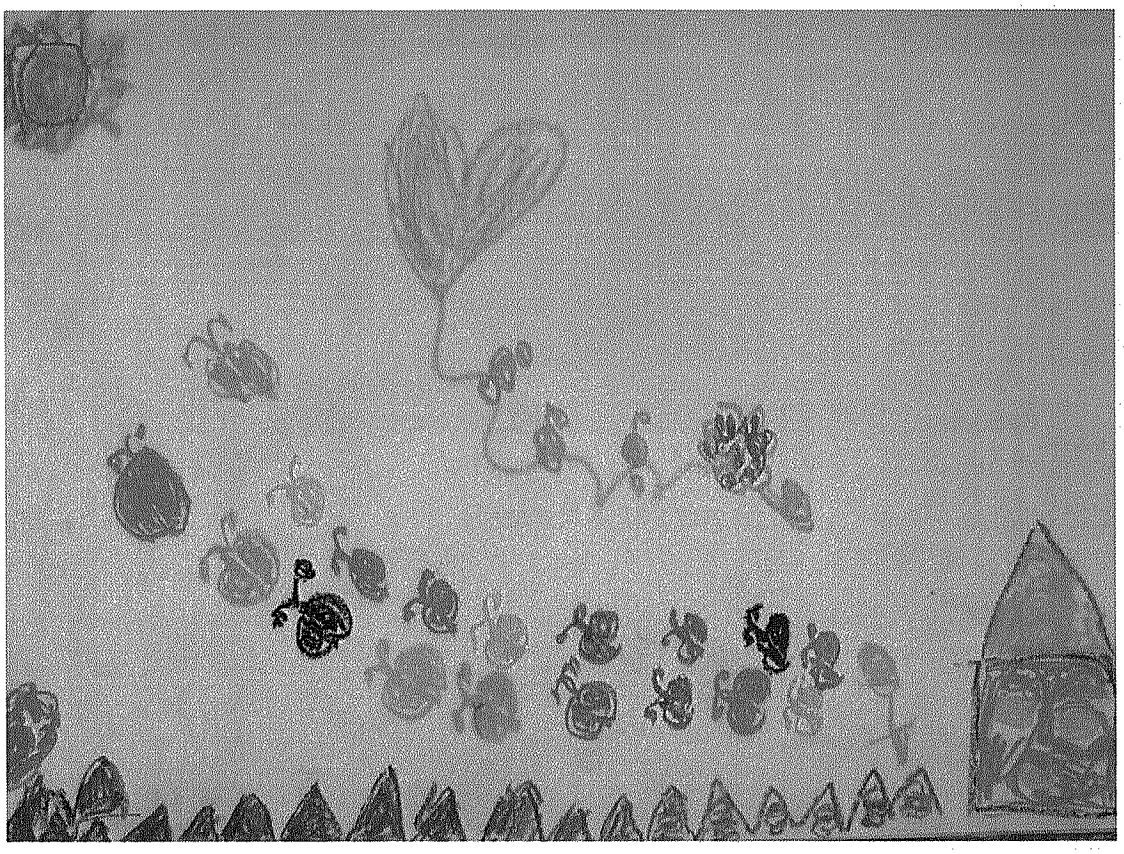
Resim 4.4.12 (Yaş 6)

Katılımcı 13:

Resim 6 yaşındaki bir kız çocuğun ait. Resmin en belirgin özelliği havaya doğru uçuşan kelebekler. Sorulan sorularla birlikte çocuk bahçesini anlatıyor.

- Kelebekler nereye gidecekler?
- Kelebekler güneşe çıkacak. Uçurtma da var. Uçurtma eve doğru uçuyor.
- Peki burada duran kişi kim?
- O bir korkuluk. Kuşların gelmesini engelliyor.

Yapılan resim ve verilen cevaplar ışığında çocuğun mutlu bir çocuk olduğunu söyleyebiliriz. Burada bulunan korkuluk çok küçük boyutlarda ve açık bir renkle çizilmiş. Korkuluğun var olması çocuğun dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı tedbirli olduğunu gösteriyor. Korkuluğun küçük ve açık renkte olması bu korkuların çocuğun hayatının merkezinde olmadığının göstergesi.

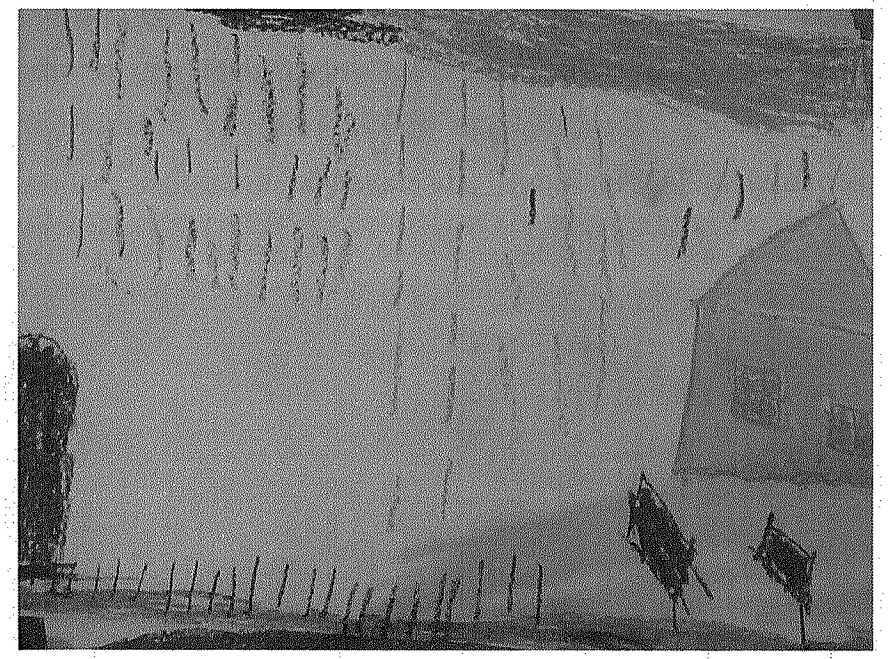
Resim 4.4.13 (Yaş 6)

Katılımcı 14:

Resim 6 yaşında bir erkek çocuğun ait. Çocuk fazla konuşmadan kısa cümlelerle sorulan sorular doğrultusunda resmini anlatıyor.

- Bu ev kimin evi?
- Benim evim.
- Peki bu bahçede neler var? Bana biraz anlatır mısın?
- Bahçemde ağaçlar ve çimler var. Onların büyümesi için de yağmur yağıyor.

Buradan çocuğun yararlı olma ve iyi şeyler yapma isteğinin olduğunu söyleyebiliriz. Yağmurun bahçedeki bitkiler için yağması bunu gösteriyor. Bahçenin tamamen çocuğa ait olması kendine olan güveninin göstergesi.

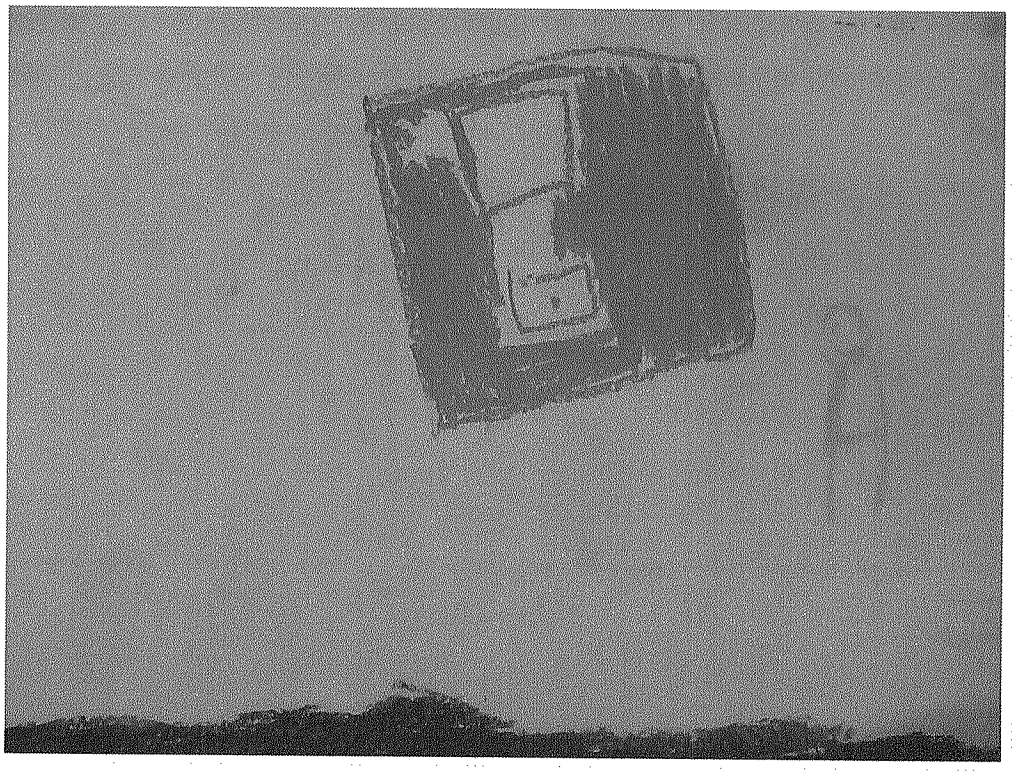
Resim 4.4.14 (Yaş 6)

Katılımcı 15:

Yapılan resim 6 yaşındaki bir erkek çocuğun ait. Resimde ilk anda görülen çocuğun yaşının düzeyinde çizgiler çizmemesi. Sorulan sorularla çocuk resmini anlatıyor.

- Bu bahçe kimin bahçesi?
- Benim bahçem.
- Peki bu çizdiğin kişi sen misin?
- Evet.
- Peki ne yapıyorsun bahçede?
- Oyun oynuyorum.
- Bahçedeki kırmızı yer ne?
- Benim evim. Çimleri de var.

Çocuk burada çok fazla detay kullanarak resmi çizmemiş. Çizdiği ev yaşının özelliklerini yansıtan ölçüde değil. Buradan çocuğun duygusal açıdan yalnız olduğunu söyleyebiliriz. Bunu nedeni resmin çok yalın olması.

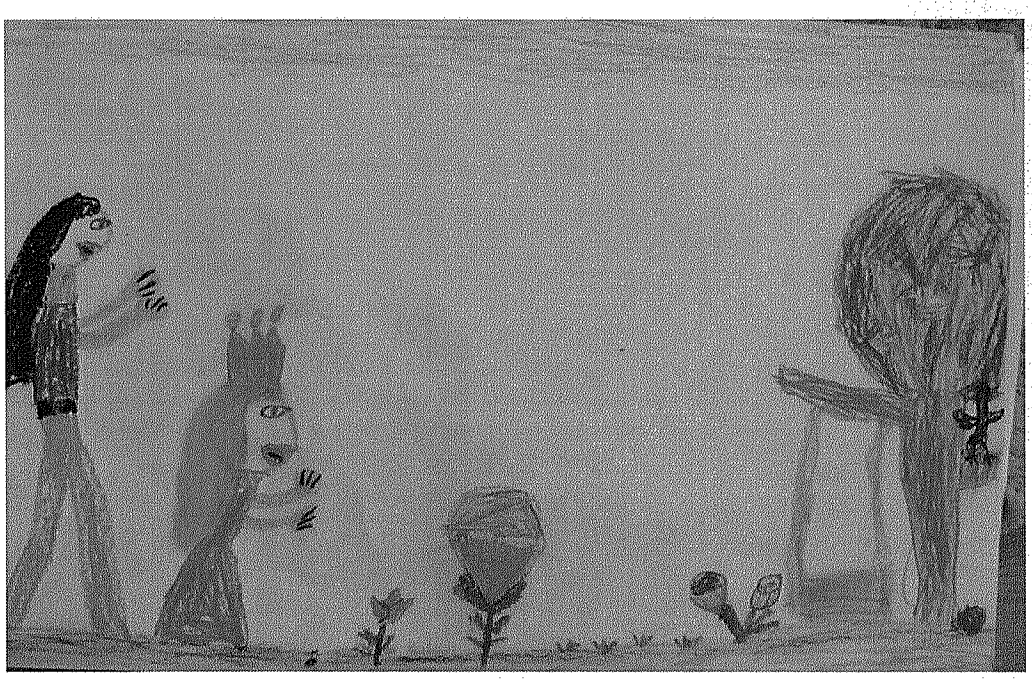
Resim 4.4.15 (Yaş 6)

Katılımcı 16:

Resim 6 yaşında bir kız çocuğuna ait. İlk nakışta insanların ön plana çıktığı bir bahçe resmi görüyoruz. Sorulan sorularla birlikte çocuk resmini anlatıyor.

- Resimdeki insanlar kim?
- Oyun oynayan abla ve kardeşi. Kraliçelik ve krallık oynuyorlar.
- Peki bu ağaçlar ne ağacı?
- Dondurma ağacı. Yazda açıyor. Kışta kapatıyor.
- Bahçe kimin bahçesi?
- Komşunun bahçesi.
- Peki bahçeye izinsiz giriliyor mu?
- Komşudan izin almanız gerekli.

Çocuğun çizdiği figürlerden ve anlattıklarından hayal gücünün gelişmiş olduğunu söyleyebiliriz. Yaz mevsimini ve dondurmayı sevdiğini söyleyebiliriz. Resmin düzenli oluşu, çocuğun düzgün, düzenli bir kişilik yapısına sahip olduğunu gösteriyor. Bahçenin komşuya ait oluşu çocuğun sahip olmayı düşlediği ve olamadığı bir şeyler olduğunu ya da komşularına olan aşırısı ilgisini gösteriyor. Bahçeye izinsiz girilememesi çocuğun insanlara olan güvensizliğinin yansıması olarak görülüyor.

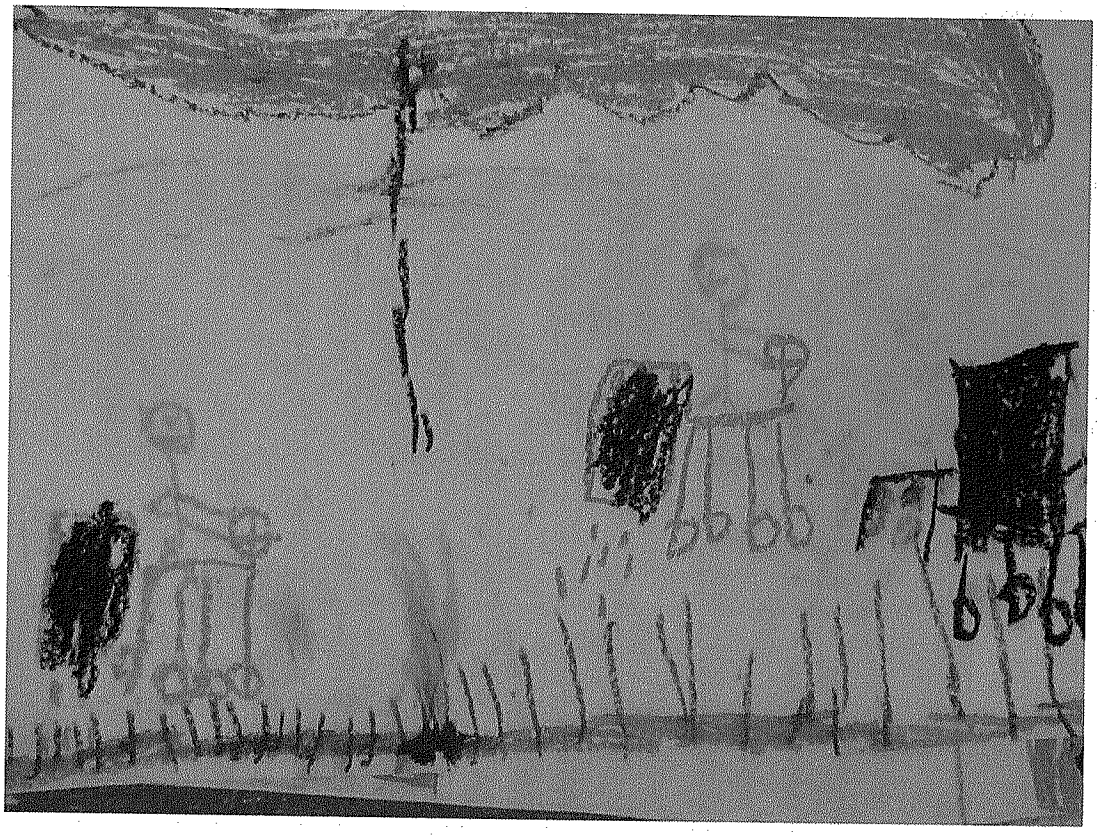
Resim 4.4.16 (Yaş 6)

Katılımcı 17:

Resim 6 yaşında bir erkek çocuğuna ait. Çocuk sorulan sorular üzerine bahçesini keyifle anlatıyor.

- Bana bahçede neler olduğunu anlatır mısın?
- Bu bahçede üç tane traktör var. Yangından siyah dumanlar çıkıyor. Bu traktörler yangını söndürmeye çalışıyorlar; fakat yangını söndüremeyecekler. Traktörün arksından da tohumlar dökülüyor.

Bu çizim ve anlatılanlardan çok sık rastlanan; çocukların canlandırdığı veya evlerinden etkilenerek çizdikleri bahçe resimlerinden değil. Burada çocuğun yaşadığı bir olayı kağıda yansıttığını veya çocuğun içinde bulunduğu karmaşık ruh halini yansıttığını söyleyebiliriz. Resim çok fazla detayla çizilmiş. Traktörlerin yangını söndüremeyecek oluşu çocuğun karamsar bir ruh halinde olduğunun bir göstergesi. Burada çocuğun olaylar karşısındaki çabasını, bunun sonucunda çaresiz kaldığı durumların olduğunu söyleyebiliriz.

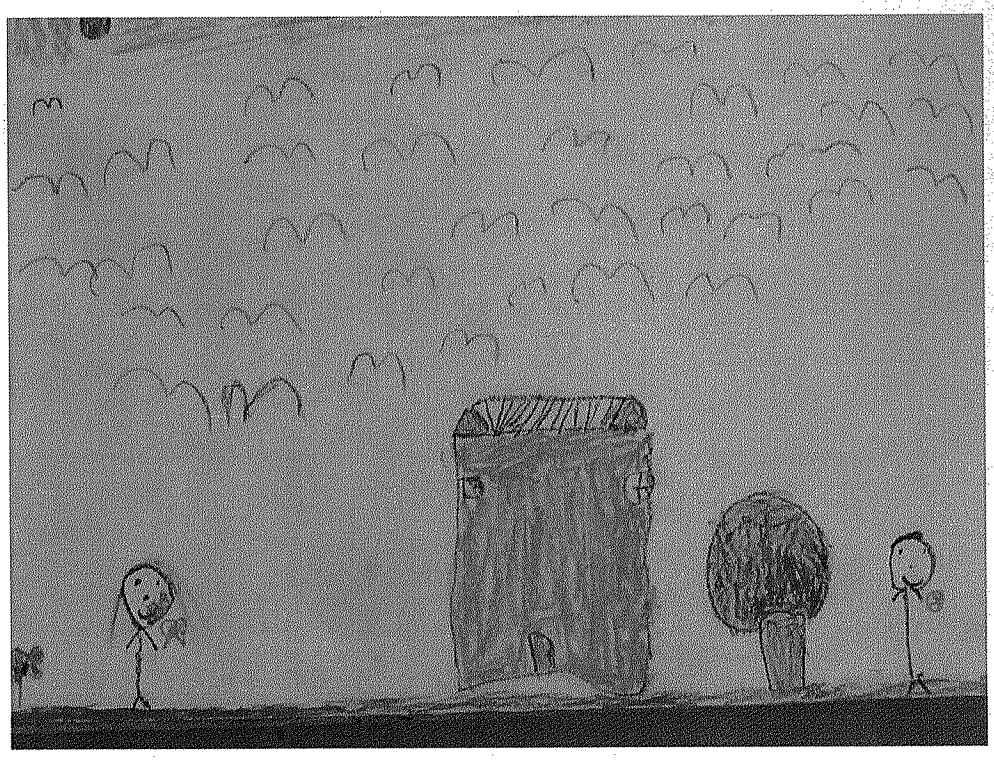
Resim 4.4.17 (Yaş 6)

Katılımcı 18:

Resim 6 yaşındaki bir kız çocuğuna ait. Resme ilk bakıldığında havada uçuşan kuşlar göze çarpıyor. Çocuk, sorulan sorulara çekingen cevaplar vererek resmini anlatıyor.

- Kuşlar nereye uçuyor?
- Yemek yemek için bahçedeler. Bahçedeki solucanları yiyecekler.
- Burada duran kız ne yapıyor?
- Çiçek toplamaya gidiyor.
- Peki diğer kişi ne yapıyor?
- Top oynuyor.
- Bu bahçe kimin?
- Çocukların bahçesi. Onlar da arkadaşlar.

Resim çok renkli bir resim. Bahçenin çocuklara ait olması çocuğun içindeki özgürlük duygusunun dışa vuruşu. Çocuklar bahçede istediklerini yapabiliyorlar. Bahçedeki solucanları çocuğun hayatta karşısına çıkan zorluklar olarak değerlendirebiliriz. Kuşlar ise bu zorluklarla baş etmedeki çaresi. Çocuk hayatın içinde zorluklar olabileceğinin farkında ve onları çözebilecek güce sahip olduğunu bize gösteriyor.

Resim 4.4.18 (Yaş 6)

Katılımcı 19:

Resim 6 yaşındaki bir kız çocuğuna ait. Resme ilk baktığımızda yalın bir bahçe görüyoruz. Sorulan sorulularla birlikte çocuk resmini anlatıyor.

- Bahçeni biraz anlatır mısın?
- Bahçede kelebekler uçuyor. Bahçede bir heykel var gelen kuşları korkutuyor.
- Bahçeye izinsiz girilebiliyor mu?
- İzinsiz hiç kimse giremez.

Resimde fazla detaya yer verilmemiş. Buradaki renklerden ve sakinlikten çocuğun düzenli ve kurallı bir hayatının olduğunu söyleyebiliriz. Burada bulunan korkuluk, çocuğun hayatındaki tehlikelere karşı kendini koruma hissini gösteriyor. Bahçeye izinsiz girilememesi çocuğun insanlara duyduğu güvensizliği ve korkuyu gösteriyor.

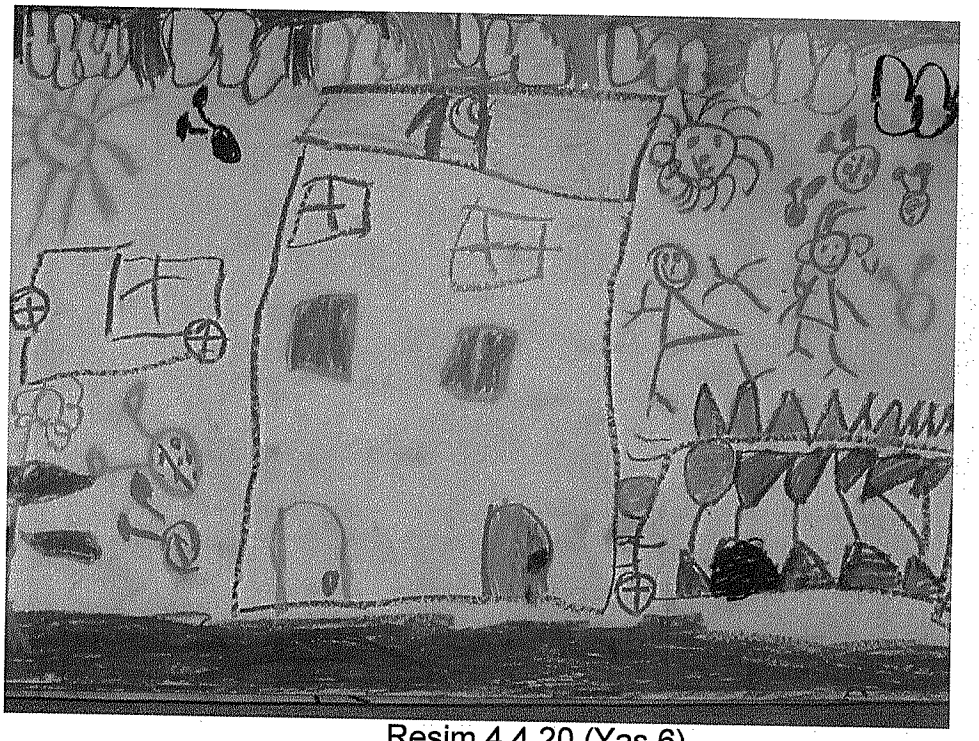
Resim 4.4.19 (Yaş 6)

Katılımcı 20:

Resim 6 yaşındaki bir erkek çocuğuna ait. Resme ilk anda bakıldığında karmaşık olarak çizilmiş. Sorulan sorularla çocuk resminin detaylarını anlatıyor.

- Buradaki evin enden iki tane kapısı var?
- Kırmızı kapı evin arka kapısı, diğeri ön kapısı.
- Solda çiçeğin üzerinde çizdiğin şey ne?
- Ağaç ev. Tahtadan yapılmış.
- Peki soldaki renkli şey ne?
- Uzaktan kumandalı araba.
- Burada duran insanlar kim?
- Öğretmenler.

Resmin karmaşıklığına bakıldığında çocuğun karmaşık duygular içerisinde olduğunu söyleyebiliriz. Resimdeki kompozisyondan birbirinden çok kopuk. Bağlantılı figürler resmi tamamlamamış. Resimde bulunan insanların okuldaki öğretmenlerin oluşu çocuğun okulla olan olumlu veya olumsuz bağının göstergesidir.

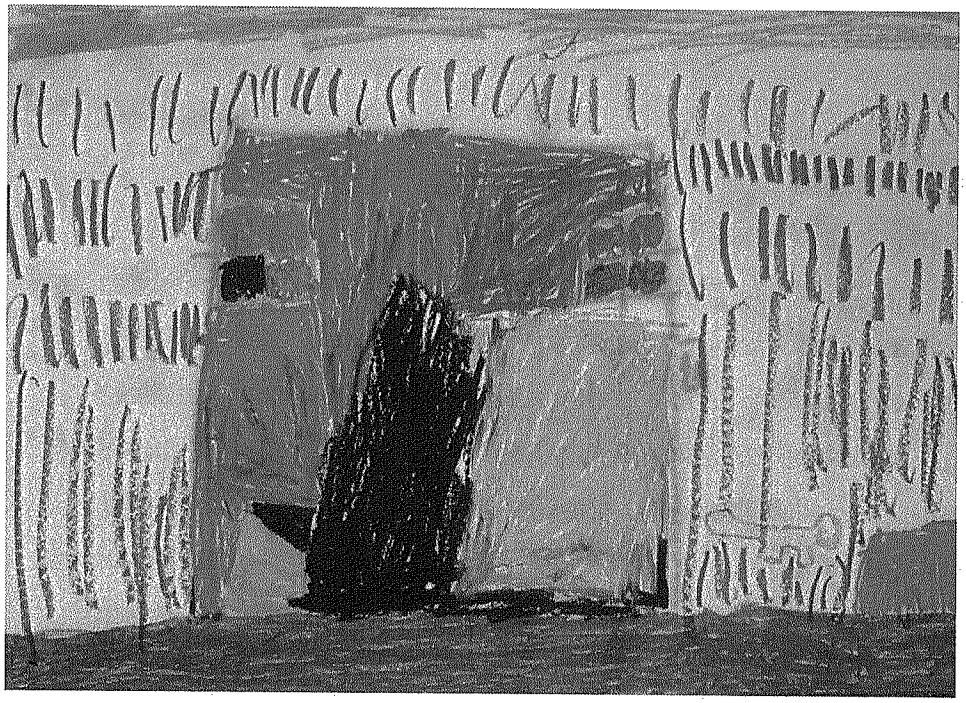
Resim 4.4.20 (Yaş 6)

Katılımcı 21:

Resim 6 yaşında bir erkek çocuğuna ait. Sorulan sorularla birlikte çocuk resmini anlatıyor.

- Bahçeni biraz anlatır mısın?
- Bu benim evim. Yağmur yağıyor.
- Peki buradaki turuncu çizim ne?
- Köpeğin kulübesi. Köpek kulübeye giriyor.
- Bahçeye izinsiz girilebiliyor mu?
- Hayır. Bahçeye izinsiz gireni köpek ısırıyor.

Çocuk geometrik şekillerden oluşan bir ev çizmiş. Kapıyı siyah renkte ve belirgin boyamış. Bahçeye yağmur yağıyor ve burada yer alan bir köpek var. Evin belirgin bir şekilde çizilmesi çocuğun evi ile olan bağının güçlü olduğunu gösteriyor. Kapının siyah renkte ve yüksek olması çocuğun evde fazla ve zorunlu zaman geçirdiğinin bir göstergesi olabilir. Bahçede olan köpek, çocuğun insanlara olan güvensizliğinin yansımasıdır. Çocuğun kendini tehlikede hissedebileceği anda saldırgan ve öfkeli bir tutum içerisine girilebileceğini gösteriyor.

Resim 4.4.21 (Yaş 6)

BÖLÜM V SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde; araştırmadan elde edilen sonuçlar ve buna bağlı olarak öneriler sunulmuştur.

5.1. Sonuç

Araştırma bulgularına göre çocuklar, yapmış oldukları resimlere ailesel, bireysel ve sosyal özelliklerini yansıttıkları sonucuna varılmıştır.

Aşağıda sırasıyla alt amaçlara ilişkin sonuçlar sunulmuştur.

Sağlıklı aile ortamında bulunan ve güçlü kişilik yapısı olan çocuklar resimlerinde genel olarak;

a) Güneşe yer vermişlerdir.
b) Ağaç, çiçek gibi figürler resimlerinde yer almaktadır.
c) Canlı ve temiz renkler kullanmışlardır.
d) Figürler el ele tutuşmuş bir biçimde ya da yan yana bir birine yakın olacak şekilde ifade edilmiştir.
e) Mutlu yüz ifadeleri kullanılmışlardır. Sağlıklı aile ortamında bulunan çocuklar, genellikle mutlu aile yaşamlarını yansıtan hoş ve yaratıcı resimler yapmışlardır. Aileleriyle sağlıklı ilişkiler içinde olan çocuklar yaptıkları resimlerde yer alan figürleri düz veya iki sırada sıralamış olarak ya da el-ele tutuşmuş olarak göstermişlerdir.
f) Yapılan ağaç resimlerinde kalın çizgilere yer vermişlerdir.
g) Yaptıkları resimlerde sayfayı düzgün ve yeterli kullanmışlardır.
h) Resimlerini çizerken tedirgin olan davranışlarda bulunmayıp net olarak isrediklerini belitmişleridir.

Aile içindeki iletişimi sağlıklı olmayan, huzursuz aile ortamı içinde yaşayan,

parçalanmış aileden gelen, güçlü kişilik yapısına sahip olmayan, çekingen, sosyal yönden zayıf olan çocuklar resimlerinde genel olarak ;

a) Aile bireylerini farklı yerlerde farklı işlerle uğraşırken çizmişlerdir.
b) Bazıları aile bireyleri arasına, ev, ağaç, gibi objeler yerleştirmiştir.
c) Bazıları aile bireylerini çizgiler yardımı ile birbirinden ayrı çizmiştir.
d) Çatışma içinde oldukları ya da onlar için önem teşkil etmeyen bireyleri,

diğer bireylere göre daha küçük çizmişler, daha geriye atmışlar ya da resimlerinde onlara yer vermemişlerdir.

e) Resimlerde çizgilerini çok zayıf çizmişlerdir.
f) Resimlerde renkleri soluk kullanmışlardır.
g) Bahçe çiz testine karmaşık öğelere yer vermişlerdir.
h) Verilen resim sayfasını doğu kullanmamışlardır.

Aile içindeki iletişimi sağlıklı olmayan çocuklar, kiminle sorun yaşadığını, neler hissettiklerini gösterecek kadar net çizimler gerçekleştirmektedirler. Çekingen, ürkek, içe kapanık, sosyal uyum güçlüğü yaşayan çocuklarda da aynı durumlar geçerlidir. Bu çocukların genelinde sorunla karşı karşıya olduklarını çizdikleri resimlere ilk bakıldığında hissedilebilmektedir.

Tüm bu sonuçlardan yola çıkarak genel olarak, sağlıklı ortamında bulunan çocuklarla, iletişimsiz, huzursuz ve sosyal yönü zayıf olan çocukların resim çalışmaları arasında farklar bulunmaktadır denilebilir.

İçedönük olarak tanımlanan çocuklar genellikle;

a) Birkaç santimetre büyüklüğünde, kâğıdın ebadına göre küçük insan figürleri yapmışlardır.
b) Kullandıkları renkler sayıca azdır ya da hiç renk kullanmamışlardır.
c) Genellikle kâğıdın sol tarafını kullanmayı tercih etmişlerdir.
d) Yer ve gök çizgisi kullanmamışlar ve genellikle kâğıdın çok küçük bir bölümüne cılız çizgiler çizmişlerdir.
e) Genellikle figürlerin ellerini çizmeyi unutmuşlardır.

Aşırı hareketli çocuklar genellikle;

a) Sayfanın tümünü kontrolsüz bir şekilde kullanmışlardır.
b) Figürleri, dağınık ve hareketli yapmışlardır.
c) Boyamayı çok hızlı ve kontrolsüz bir şekilde yapmışlardır.
d) Canlı renkler tercih etmişlerdir.
e) Figürlerin kollarını iki yana doğru açılmış bir şekilde çizmişlerdir.

Saldırgan (sinirli) çocuklar genellikle;

a) Figürlerinde şaşı bakan gözlere ve iri dişlere yer vermişlerdir.
b) Sert, kalın çizgiler kullanmışlardır.
c) Sayfanın tümünü neredeyse kaplayan figürler çizmişlerdir.
d) Bazıları figürlerin gövdelerini köşeli çizmişlerdir. Kardeş kıskançlığı yaşan çocuklar, kardeşlerini aile bireylerinden uzakta çizmişler ya da çeşitli bahaneler uydurarak kardeşlerini resme hiç dâhil etmemişlerdir.

Tüm bu sonuçlardan yola çıkarak, bireysel özellikleri bakımından farklı öğrencilerin resim çalışmaları arasında, bireysel özelliklerini yansıtan farklılıklar bulunmakta olduğu söylenebilir.

Genel olarak denilebilir ki resim, çocukların duygu ve düşüncelerini anlamada bir araç olarak kullanılabilir. Ancak çocukların resimlerini incelerken, rehber öğretmenleriyle, sınıf öğretmenleriyle, öğrenciyle ve gerekirse öğrencinin ailesiyle bilgi alışverişinde bulunmak, öğrencinin öz ve ailevi geçmişini içeren bilgilere sahip olmak ve tüm bu görüşmeler ve bilgiler doğrultusunda resmin yorumlanmasına gidilmesi gerekmektedir.

Öztürk (1994)'ün Duyuşsal Alanın Bir Objektivasyon Olarak Çocuk Resimlerine Yansımasını ortaya koymaya yönelik çalışmasındaki sonuçlara göre; resim çocuğun evde, okulda veya diğer yaşantılarındaki problemlerini ve isteklerini yansıtabilmektedir. Problemli çocukların resimlerindeki renk, figür ve kompozisyon özellikleri, problemli olmayan çocukların resimlerinden farklı olabilmektedir.

Büyükkol (2000) tarafından hazırlanan "Ailevi Sorunlu Çocukların Psikolojik Tanısında Resmin Önemi" adlı çalışmasındaki sonuçlar, ailevi sorunları olan çocukların farklı farklı özellikler göstermelerine karşın, iç dünyalarını, problemlerini, beklentilerini resimlerine yansıttıklarını göstermektedir: 155) . Bu çalışmaya göre, incelenen resimler, çocukların öz ve ailevi geçmişlerini içeren bilgi ve testlerle bağlantılı olarak yorumlandığında, çocuğun yapmış olduğu resmiyle, kendisine ait bilgi ve bulguların birbirlerini doğruladığı görülmüştür. Çocukların yaptıkları resim etkinliklerinden elde edilen bilgiler ile test ve görüşme yapılarak elde edilen bilgilerin bir birleriyle benzerlik gösterdiği anlaşılmıştır.

"Çocuk Resminde Yakın Çevre" adlı yüksek lisans tezinde Bahar Coşkun (2003), parçalanmış aileden gelen çocukların, bazılarının resimlerinde aileden kopmuş olan bireye duyulan özlem nedeniyle tüm aile bireylerinin bir arada mutlu bir şekilde betimlendiği resimler yaptıklarını, bazılarının ise özlemleri yerine gerçekleri çizdiğini, evi terk eden aile bireyini aileyle birlikte fakat sırtı dönük olarak çizdiğini belirtmiştir. Bu araştırmaya göre, ailesi tarafından baskı gören çocuklar, baskı uygulayan ebeveynini diğer aile bireylerinden farklı bir şekilde, bir eli havada tehditkâr bakışlı, sakat ya da hapsederek resmetmiştir. Bazıları ise baskı uygulayan ebeveynini aile resmine hiç dâhil etmemişlerdir. Aileden birini yitirmiş olan çocuklar ise kendilerini kaybettikleri ebeveynleriyle birlikte çizmiş ya da sadece o ebeveynin resmini yapmıştır. Coşkun (2003)'e göre huzursuz ve sağlıksız aile ortamında bulunan çocuklar, yaşadıkları durumu resimlerine mutlaka yansıtmaktadırlar. Çocuklar yaşadıkları aile içi şiddeti, kardeşine karşı olan kıskançlığını, aile bireyleriyle yaşadığı problemlerini resimlerinde ifade etmişlerdir. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu yuvalarında yaşayan çocuklar, yaptıkları binaların ya da manzaraların içine tek bir çocuk resmi çizmişleridir. Bazıları ise çizdikleri resimlerdeki insan figürünü silme eğilimi göstermişlerdir. Çok azı ise özlemini duydukları mutlu bir aile resmi yapmışlardır.

Konu ile ilgili yapılmış çalışmalar ve yapılan ilgili literatürdeki bulgularından yola çıkarak aynı problemlere sahip çocukların, bu

problemlerini resimlerine yansıtma şekillerinin benzerlik gösterdiğini söylenebilir. Bu çocukların resimleri, öz ve ailevi durumlarını içeren bilgilerle karşılaştırıldığında, bu bilgilerin yapmış oldukları resimlerle birbirlerini doğruladığı görülmüştür. Sonuç olarak, resim çocuğun düşünce şeklini, duygularını çevresiyle olan ilişkilerini ve yaşantılarını, özellikle de çocukların aile yaşantılarını anlamda yardımcı olabilmektedir ve öğrencilerin duygularını ifade etmesinde ve analizinde geçerliliği ve güvenirliği yüksek bir araçtır denilebilir.

5.2. Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda araştırmacılara ve öğretmenlere yönelik olarak aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

Araştırmacılara yönelik öneriler: Çocukların duygu ve düşüncelerini anlamada resim bir araç olarak kullanılabilmektedir. Ancak, resim onları anlamada tek yol olarak düşünülmemeli, farklı yol ve yöntemlerle desteklenmelidir. Çocuğun genel tutum ve davranışları, bireysel farklılıkları, arkadaşları ve kardeşleriyle ilişkileri, okul ve aile içi ilişkileri, içinde yaşadığı psikolojik durumu, yaşı, cinsiyeti, ailede kaçıncı çocuk olduğu, varsa uyum ve davranış sorununun türü dikkate alınarak sınıf ve rehber öğretmeniyle gerekirse ailesi ve kendisi ile görüşmeler yapılmalıdır. Çocuğun sosyo-kültürel ve ekonomik durumunun çocukların resimlerine yansıyıp yansımadığı araştırılabilir. Çocuğun yakın çevresiyle olan ilişkilerinin resimlerine yansıyıp yansımadığı araştırılabilir. Anasınıfı ve İlköğretim birinci kademe düzeyinde uygulan bu çalışma ilköğretimin ikinci kademe düzeyinde ve liselerde de uygulanabilir.

Öğretmenlere yönelik öneriler: Çocuklar bu dönemlerde resim yapmaktan hoşlanmakta ve yaptıkları resimlerin ilgi ve takdir görmesini istemektedir. Çocukların yaptıkları resimlerin beğenildiğini hissettirmek, çalışmaları sergilemek, ödüllendirmek gibi davranışlarla çocukların resim yapması sağlanmalıdır. Çocuk resmini yaparken onun duygularını

yansıtmasını etkileyebilecek eleştirilerden kaçınmak, onu rahat bir ortamda çalışmasını yapmak için teşvik etmek gerekmektedir. Çocuklara resim etkinlikleri rahat ve kimseden etkilenmeyecekleri bir ortamda yapmaları sağlanmalı ve yaptıkları resimlerin onları değerlendirmek için kullanılacağı sezdirilmemelidir. Aksi durumlarda çocuk arkadaşından etkilenip onun benzeri bir resim yapmakta, değerlendirileceğini öğrenen çocuk ise resim yapmak istememekte ya da sorunlarını resimlere yansıtmamaktadır. Çocuk resimlerinin çocuğu tanıma, sorunlarını tespit etme ve çözüm yolu geliştirme açısından okul rehberlik servisleri tarafından da kullanılabilir. Bu doğrultuda resim öğretmenlerinin rehberlik servisleriyle işbirliği sağlayabilmeleri için, rehber öğretmen ve resim öğretmeni yetiştiren yüksek öğretim kurumlarında, bu konuda dersler verilebilir.

KAYNAKÇA;

Aksoy P. ve Baran, G. (2010) *60-72 Aylık Çocukların Okula İlişkin Algılarının Resim Yoluyla İncelenmesi" International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, Antalya

Altınköprü, Tuncel. (1999). *Karakter Bilim ve İnsan Tanımada Testler.* (2. Baskı). İstanbul: Hayat Yayıncılık

Altınköprü, Tuncel. (2001) *Çocuğun Başarısı Nasıl Sağlanır* (10. Basım). **İstanbul:** Hayat Yayıncılık

Altınköprü, Tuncel. (2007) *Karakter Bilim ve İnsan Tanımada Testler* (5. Basım). İstanbul: Hayat Yayıncılık

Artut, Kazım. (2002). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri.* (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık

Aydın, Ayhan. (2000). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi* (3. Basım). İstanbul: Alfa Yayınları.

Beytut D. Ş., Bolışık B., Solak U. ve Seyfioğlu U. (2009) *"Çocuklarda Hastaneye Yatma Etkilerinin Projektif Yöntem Olan Resim Çizme Yoluyla İncelenmesi"* 36. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, Cilt:2, Sayı:3.

Britsch, Gustav. (1926). *Theorie der Bildenden Kunts.* Munich, Germany

Burger, J. M. (2006). *Kişilik.* (Çev: İnan Deniz ve Erguvan Sarıoğlu), (1. Baskı), İstanbul: Kaktüs Yayınları

Buyurgan S. ve Buyurgan U. (2007). *Sanat Eğitimi ve Öğretimi*, (1. Baskı). İstanbul: Pegem Akademi Yayıncılık

Ceylan S., (2008) **8-9** *Yaş Çocuk Resimlerinin Yaşıtları Üzerindeki Etkisi* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara,

Çankırılı, Ali. (2011). *Çocuk Resimlerinin Dili*, (1. Baskı), İstanbul: Zafer Yayınları

Çellek, Tülay. (18 Haziran 2003). *Çocuk Resimlerinin Özellikleri* http://www.tulaycellek.com/tulay/eser.asp?id=228 adresinden 5 Şubat 2012 tarihinde alınmıştır.

Dülger, N. (2008), *06-11 Yaş Öğrencilerin Ailesel ve Bireysel Özelliklerinin Resimlerine Yansıması.* Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Resim-iş Eğitimi Programı, Isparta

Ercan, E. S. ve Turgay A. (2009). Mutlu Çocuk Mutsuz Çocuk. (1. Baskı). İstanbul: Doğan Kitap

Erden, M. ve Akman Y. (2002). *Gelişim ve Öğrenme*. (11. Baskı). Ankara: Arkadaş Yayınevi

Gürtüna, Sevgi. (2003). *Çocuk ve Sanat Eğitimi: Çocuğum Sanatla Tanışıyor,* (1. Baskı). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları

İnan B. (2006). *Ana sınıfı Çocuklarının Duygu ve Düşüncelerini İfade Etmelerinde Çocuk Resimlerinin Önemi.* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim – İş Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara

İnanç, B. Y ve Yerlikaya. E. E. (2009). *Kişilik Kuramları*, (2. Baskı) Ankara: Pegem A Yayıncılık

Kehnemuyi, Zerrin. (1997). *Çocuğun Resim Eğitimi*, İstanbul: Redhouse Yayınevi

Kılıçkan H ve Kılıçkan H. (1998). *Okullarda Resim*, İstanbul: Fil Yayınevi, İstanbul

Kırkan, U. (1994). *Çocuk Resminde Aile, Adıyaman ve Kahta Okulları Üzerinde Bir İnceleme.* **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi,** Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Kırışoğlu, Tekin, Olcay. (2002) *Sanatta Eğitim, (Görmek – Öğrenmek – Yaratmak).* (2. Baskı). Ankara: Pagem A Yayınları

Kırışoğlu, Tekin, Olcay.(2005) *Sanatta Eğitim. (Görmek – Öğrenmek – Yaratmak).* (3 Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık

Özer, S. (2009). *Türk Örnekleminde Bir Adam Çiz Testi: Cinsiyet ve Sosyoekonomik Düzeyin Etkileri"*, Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi: 93-102

Öztaş N. (2007). *4-12 Yaş Grubu Öğrencilerin Resimlerinde Figür Kullanımı, Figürlerin Mekan ve Elemanlar İçindeki Özellikleri, Renk, Leke ve Çizgisel Kullanımı Bakımından Değerlendirilmesi.* Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Eskişehir

Öztürk Ş. (1994) *Duyuşsal Alanın Bir Objektivasyon Olarak Çocuk Resimlerine Yansıması.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Rita L. A, Richard C. A, Edward E. S., Daryl J. B ve Susan Nolen – Hoeksema. (2002) *Psikolojiye Giriş*, (Çev: Yavuz Alogan) (2. Baskı), Ankara

Rycroft, Charles. (1989) *Psikoanaliz Sözlüğü* (Çev: S. Kayatekin) İstanbul: Ankara Yayıncılık

San, İnci. (1979). *Sanatsal Yaratma, Çocukta Yaratıcılık*, (Gözden Geçirilmiş 2. Baskı). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

San, İnci. (1983). *Sanat Eğitimi Kuramları.* Ankara: Tan Yayınları Eğitim Dizisi No: 25

Sorenson, Herbert. (1968). *Eğitim Psikolojisi.* (Çev: Gültekin Yazgan), İstanbul: M. E. Basımevi

Stern, Erich. (1964). *Resimle Psikolojik Teşhis: Karen Machover Testi.* (Çev. Yetvart Adın), İstanbul: Berksoy Matbaası

Taş Y., Aslan D. ve Sayek İ. (2006) *Doktorluk Mesleğini Çocuklar Resimlerine Nasıl Yansıtıyorlar? 7-12 Yaş Grubu Çocuklar Arasında Yapılmış Bir Örnek,* Sted Dergisi, cilt 15, sayı 11, 184

Türkdoğan, Galip. (1981). *Sanat Eğitimi Yöntemleri (Resim – İş Öğretimi),* Ankara

Türkdoğan, Galip. (1982). *Sanat Eğitimi Yöntemleri,* **Ankara:** Kadıoğlu Matbaası

Uslu, S. (2008). *SHÇEK'e Bağlı Çocuk Yuvalarında Yaşayan Çocuklar ile Aileleriyle Birlikte Yaşayan 7–9 Yaş Grubu Çocukların Sanatsal Gelişim Düzeylerinin İncelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ankara, 2008

Yavuzer, Haluk. (1992). *Resimleriyle Çocuk (Psikolojisi).* İstanbul: Remzi Kitabevi

Yavuzer, Haluk. (2001). *Suç ve Çocuk.* (10. Baskı), İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları

Yavuzer, Haluk. (2003a). *Resimleriyle Çocuk.* (10. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi

Yavuzer, Haluk. (2003b). *Çocuğu Tanımak ve Anlamak* (1. Basım) İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları

Yavuzer, Haluk. (2005). *Resimleriyle Çocuk: Resimleriyle Çocuğu Tanıma,* (11. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları

Yolcu, Enver. (2004). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*, (1.Baskı), Ankara: Nobel Yayınları

Yörükoğlu, Atalay (2010). *Çocuk Ruh Sağlığı*, (30. Basım), İstanbul: Özgür Yayınları

Türk Dil Kurumu. (1974) *Eğitim Terimleri Sözlüğü* Ankara: TDK

EKLER;

1)Çizdiğin resimdeki kişi ne yapıyor?

2)Kaç yaşında?

3)Evli mi?

4)Kiminle yaşıyor?

5)En çok bağlı olduğu kişi kim?

6)Erkek veya kız kardeşi var mı?

7)Ne iş yapıyor?

8)Okula gidiyor mu?

9)Ne gibi istekleri var?

10)Akıllı mı?

11)Güçlü ve kuvvetli mi?

12)Sağlıklı mı?

13)Güzel mi?

14)En güzel yeri neresi?

15)En çirkin yeri neresi?

16)Sinirli mi?

17)Aklında ne var, ne düşünüyor?

18)Bazı şeylerden korkar mı?

19)Tasalı biri mi, yoksa neşeli mi?

20)Nelere kızar, nelere öfkelenir?

21)Resimdeki kişinin en iyi ve ön kötü özelliği nedir?

22)En çok istediği şey nedir?

23)Tek başına mı yaşıyor, başka insanlarla birlikte mi?

24) Başka insanlar onun hakkında neler söylüyorlar?

25)Herkesin kendine baktığını sanıyor mu?

26)İnsanlara güveniyor mu?

27) İnsanlardan çekiniyor, onlardan korkuyor mu?

28) Bu resim size neyi anımsatıyor?

29) Ona benzemek ister misiniz?

Test Uygulanan Kişinin Kendi Hakkındaki Görüşleri

30)Vücudunuzun en kötü yeri neresidir?

31)Vücudunuzun en iyi yeri neresidir?

32)En iyi huyunuz hangisidir?

33)En kötü huyunuz hangisidir?